

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 598
Παρασκευή
16 Φεβρουαρίου 1998
Δρχ. 400

ΕΧΘΟΡΟΠΡΑΞΙΕΣ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ

- ΜΕΤΡΟ: ΕΝΑΣ ΟΡΑΤΟΣ ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ
- ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΚΡΙΣΗ
- ΓΙΟΖΕΦ ΜΠΡΟΝΤΣΚΙ: ΕΝΑΣ ΡΩΣΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΜΕ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ

Λύση του Μακεδονικού, τώρα!

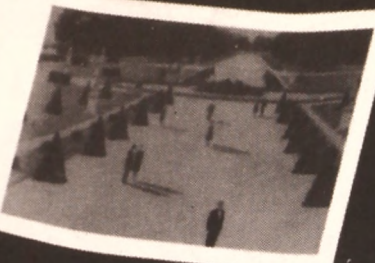
Γράφουν: Ν. Κωνσταντόπουλος
Μ. Παπακωνσταντίνου
Μ. Παπαγιαννάκης

ΕΛΦΙΝΙ

ΜΕΛΕΤΕΣ • ΔΟΚΙΜΙΑ • ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Μανουέλ Βάθκεθ Μονταλμπάν
ΛΙΒΕΛΛΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΛΑΝΗΤΗ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

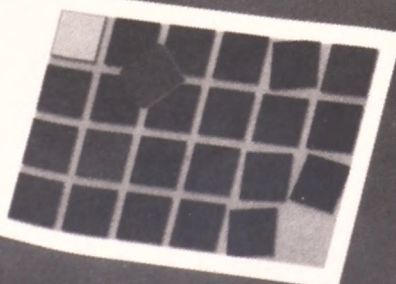

Ο διάσημος ισπανός συγγραφέας αναλύει τον σημερινό κόσμο και στο δρόμο του αποκαλύπτει πως παλινδρομεί και πιθηκίζει επικίνδυνα. Ένα υποδειγματικό δοκίμιο που ανατέμνει τη σύγχρονη πολιτική από τη σκοπιά μιας ηθικής χωρίς πίστη.

Μια πρωτότυπη προσέγγιση των φαινομένων της γλωσσολογικής εξέλιξης σε συνάρτηση με τα σημαντικότερα φιλοσοφικά ρεύματα που κατά καιρούς επηρεάζουν την ποιητική και συνέβαλλαν στη διαμόρφωση της νεοελληνικής ποίησης από το Σολωμό και τον Κάλβο ως το Σεφέρη και τον Ελύτη.

Χ.Δ. ΓΟΥΝΕΛΑΣ
Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ
ΚΑΙ Η ΝΕΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΠΟΙΗΣΗ

Λύσανδρος Π. Παπανικολάου
Η ΑΣΤΙΚΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

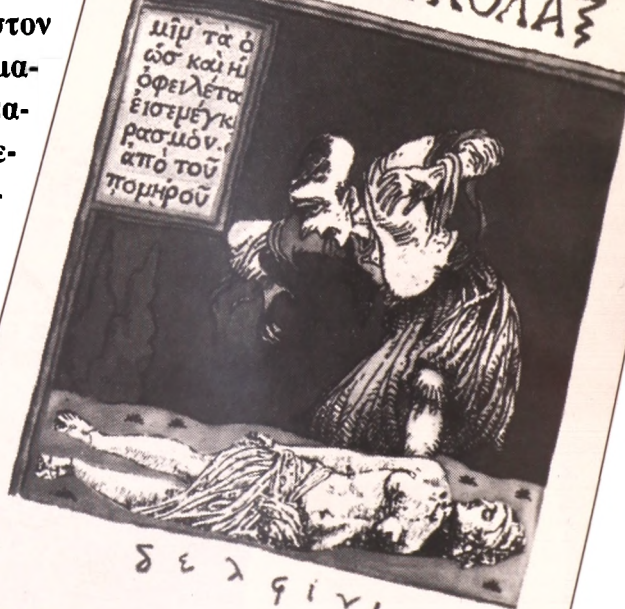

Θεμελιώδης μελέτη για τις παραμορφώσεις της ιστορικής συνέχειας όπως διαδοχικά διαμορφώθηκε από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους έως τις μέρες μας. Εδώ, η Ιστορία δεν καταγράφεται απλώς αλλά ερμηνεύεται, κριτικά και ολικά.

Θρύλοι, δοξασίες, προλήψεις και προκαταλήψεις, όλα όσα αναφέρονται και ανήκουν στην ελληνική παράδοση (αρχαία και νεώτερη) πάνω στην παρουσία και τη «δράση» των βρυκολάκων στον ελληνικό χώρο, μαζεύτηκαν και παρουσιάζονται εδώ, από τον σημαντικότερο, ίσως, μελετητή των αποκρυφιστικών επιστημών που έζησε στον εικοστό αιώνα.

ΜΟΝΤΑΓΚ ΣΑΜΜΕΡΣ

Ὁ Ἕλληνας
ΒΡΥΚΟΛΑΞ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25, 106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 50-52, 106 81 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 33 03 380

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντίνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σκόλια, σελ. 8

ΕΞΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 12

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

κυβερνητικοί οργανισμοί, σελ. 22

ΙΝΤΕΡΝΕΤ

Δημήτρης Σκούφης, σελ. 29

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Εξωτερικά, σελ. 37

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 44

ΟΝΕΙΡΑ

Παύλος Μεθενίτης, σελ. 46

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΠΑ

Αναγιώτης Ιωαννίδης, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΖΟΥΡΟΥΔΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«ΙΔΟΥ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗΣ» Ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος γράφει για το νοσηρό πολιτικό σύστημα. ΣΕΛ. 13 **ΔΙΑΛΟΓΟΣ, ΣΚΟΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΤΟΛΜΗ** Ο ανεξάρτητος βουλευτής, πρώην υπουργός Εξωτερικών **Μιχάλης Παπακωνσταντίνου**, γράφει για τα καυτά προβλήματα της εξωτερικής πολιτικής μας – και έχει ρηξικέλευθες προτάσεις ΣΕΛ. 14. **Η ΝΕΑ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ** μπροστά σε θεσμικές και κομματικές... βραχονησίδες. Γράφει ο ευρωβουλευτής **Μιχάλης Παπαγιαννάκης**. ΣΕΛ. 16 **ΕΧΘΟΡΠΡΑΞΙΕΣ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ**. Τα ενδο파σοκικά προβλήματα πυροδοτούν ένα εύφλεκτο πολιτικό σκηνικό. Γράφει ο **Τάσος Παπιάς**. ΣΕΛ. 19 **ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ, ΤΩΡΑ!** Έκκληση προς την κυβέρνηση να προχωρήσει στη μοναδική εθνική πολιτική στο Μακεδονικό. Γράφει ο **Μανώλης Βασιλάκης**. ΣΕΛ. 23 **ΣΠΟΝΣΟΡΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ: ΤΑ ΓΙΑ-ΟΥΡΤΙΑ ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΕ** Ο **Στέλιος Κούλογλου** συνομιλεί με τον τούρκο δημοσιογράφο **Ραγκίμπ Ντουράν** για τον απόηχο στον τουρκικό Τύπο και στην τουρκική κοινωνία της πρόσφατης κρίσης. ΣΕΛ. 26. **ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΡΟ** Οι νέες περιπέτειες του Μετρό της Αθήνας – και τα παλιά συμφέροντα. Γράφει ο **Φίλιππος Βασιλείου**. ΣΕΛ. 32 **ΑΝΤΩΝΗΣ ΡΟΥΠΑΚΙΩΤΗΣ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ** «Οι υψηλοί τόνοι συνήθως κρύβουν ανασφάλεια, έλλειψη γνώσης ή και το ίδιο το ψέμα». Ο Αντ. Ρουπακιώτης, υποψήφιος για την προεδρία του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, μιλάει στο Αντί. **ΓΙΟΖΕΦ ΜΠΡΟΝΤΕΚΙ** Για τον νομπελίστα ποιητή που έφυγε ξαφνικά γράφει ο **Σπύρος Μοσκόβου**. ΣΕΛ. 47

Περίοδος Β' • Έτος 23ο • Τεύχος 598 • Παρασκευή 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1996 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

E-mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητικά ετήσια: 7.000 δρχ.

ΠΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Η ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ του ΠΑΣΟΚ υπό τον κ. Σημίτη άρχισε με τους καλύτερους οιωνούς υποσχόμενη αφανείς μεν αλλά αξιόλογες ρήξεις στην ουσία, στο ήθος και στο ύφος της εξουσίας με την παπανδρεϊκή εποχή. Φευ, πριν η κυβέρνηση πάρει ψήφο εμπιστοσύνης προσάραξε στη βραχονησίδα της πρόσφατης ελληνοτουρκικής κρίσης με αποτέλεσμα να ανοίξουν, πριν καν προλάβουν να κλείσουν, οι ασκοί του Αιόλου: Η εσωκομματική διαπάλη, όχι για πολιτικές επιλογές αλλά για επιλογές προσώπων, μεταξύ των ομάδων έχει αναχθεί σε αρχή «λειτουργίας του Κινήματος». Δειλοί και άμοιροι επί της εποχής της αρχής του ενός ανδρός, τώρα αντιλαμβανόμενοι την εξουσία που παρέχουν οι δημοκρατικές διαδικασίες στην κυβέρνηση και το κόμμα –διαδικασίες τις οποίες απεχθανάταν ο παπανδρεϊσμός– «ορθώνουν το ανάστημά» τους.

ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ φυσικά οι αντίπαλοι τίποτα να προσφέρουν από άποψη πολιτικού λόγου ή προγράμματος. Η δε μωρία τους είναι τέτοια ώστε δεν αντιλαμβάνονται ότι προιονίζοντας τον κ. Σημίτη προιονίζουν το κλαδί πάνω στο οποίο κάθονται και αυτός και εκείνοι.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ μπορεί να βελτιώσει την εικόνα της κερδίζοντας ορισμένους διπλωματικούς πόντους στην Ευρώπη τη στιγμή μάλιστα που ο εθνικιστικός παροξυσμός και η παραφροσύνη των ΜΜΕ φαίνεται να καταλαγιάζουν. Ωστόσο, όλες οι πρόσφατες εξελίξεις δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να φέρνουν στην επιφάνεια διάφορες πτυχές του ίδιου προβλήματος, που είναι ουσιαστικά το θέμα της διακυβέρνησης της χώρας. Υπάρχει αυτή τη στιγμή εμφανές «έλλειμα κυβέρνησης».

ΤΙΠΟΤΑ δεν μπορεί να αποκρύψει το γεγονός ότι η κυβέρνηση τελεί υπό την ομηρεία του κόμματος το οποίο αλληλοπαράσσεται σ' έναν αγώνα επικράτησης των διαφόρων ομάδων μέχρι τελικής πτώσεως. Οι ηττηθέντες στην εκλογή του νέου πρωθυπουργού προφανώς δεν κατέθεσαν τα όπλα και προετοιμάζονται μεθοδικά για τη ρεβάνς. Η κυβέρνηση εμφανίζεται, και είναι, δέσμια του κόμματος, μια κυβέρνηση που έχει προθεσμία μέχρι το συνέδριο του Ιουλίου. Πότε θα προλάβει να δείξει το νέο «ήθος και ύφος», το «νέο πρόσωπο» και κυρίως το «έργο»;

ΚΑΙ ΓΙΑ μεν το «ήθος και ύφος» και το «νέο πρόσωπο» ας δεχθούμε καλόπιστα ότι θα αναδειχθεί. Αλλά το «έργο»; Διότι «έργο» είναι η διανομή του πακέτου Ντελόρ και η διαχείριση του δημοσίου χρήματος. Όμως και εκείνοι που πρόσκεινται στον κ. Σημίτη και εκείνοι που τον αντιπαλεύουν έχουν δώσει δείγματα ότι υπηρετούν τα ίδια άνομα συμφέροντα.

ΣΥΝΕΠΩΣ ο κ. Σημίτης είναι υποχρεωμένος όχι μόνον να βαδίζει μέσα στο κομματικό ναρκοπέδιο αποσεύοντας τη ρετινιά του «ανίσχυρου, αδύναμου και αναποφάσιστου». Το ερώτημα όμως είναι: Μπορεί; Πολύ αμφίβολο ενόσω περπατάει πάνω σε τεντωμένο σκοινί προσπαθώντας να εξισορροπήσει τα ετερόκλητα. Κι αυτό κοστίζει σε χρόνο, προσπάθεια, δημόσια εικόνα, εσωτερική και εξωτερική ισχύ. Μια «φυγή προς τα εμπρός» θα ήταν ίσως η μόνη του διέξοδος, δείχνοντας σταθερό προσανατολισμό και αποφασιστικότητα και κυρίως λέγοντας την αλήθεια στον ελληνικό λαό. Ίσως τότε να έχει ελπίδες και ο ίδιος και το κόμμα του. Όμως, το σημειώνουμε αυτό: στην εκφώνηση της αλήθειας δεν διέπρεψε.

ΕΙΝΑΙ ΦΑΝΕΡΟ ότι από κυβέρνηση που θα έφερνε νέες, θετικές επιδράσεις και ανακατατάξεις στο πολιτικό σύστημα της χώρας, η κυβέρνηση Σημίτη έφθασε τάχιστα να αποτελεί μέρος του προβλήματος.

ΚΑΙ ΟΛΑ ΑΥΤΑ θα ήταν ίσως ήσσονος σημασίας εάν δεν συνέβαινε το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης και ο αρχηγός του να συμπεριφερθούν τόσο ανεύθυνα και οππορτουניστικά στην πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση και να αναδείξουν το πρόσωπο μιας εξάλλης Δεξιάς. Πολιτική σπέκουλα, αλλοπρόσαλλη τακτική, θεαματικές, λαϊκιστικές κινήσεις. Η ΝΔ έχει και η ίδια μεγάλο εσωκομματικό πρόβλημα και φοβερά ελλείμματα πολιτικής συμπεριφοράς. Πώς μπορεί να την εμπιστευθεί ο ελληνικός λαός ως εναλλακτική πολιτική λύση;

ΑΠΟΜΕΝΕΙ η Αριστερά που μέσα στην πρόσφατη αυτή παραφροσύνη διατήρησε ψυχραιμία, χαμηλούς τόνους και κριτική επί της ουσίας στάση. Οι εξελίξεις της δίνουν πολλές δυνατότητες ουσιαστικής παρέμβασης στη δημόσια ζωή και ανάδειξη της ως αναγκαίου και σταθεροποιητικού παράγοντα της πολιτικής. Αρκεί να αποκτήσει την αυτοπεποίθηση ότι και αυτόνομο λόγο μπορεί να έχει και επιρροή και επίδραση με τις παρεμβάσεις και την παρουσία της. Κυρίως δε να πείσει τους ζαλισμένους πολίτες ότι είναι πόλος σταθερής πολιτικής αναφοράς με υπευθυνότητα και λύσεις στα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που η χώρα αντιμετωπίζει.

Η ΧΩΡΑ έχει ανάγκη όσο ποτέ άλλοτε την Αριστερά και τον συγκροτημένο, ριζοσπαστικό, ουσιαστικό πολιτικό της λόγο. Έχει ανάγκη τις παρεμβάσεις και τη συμβολή της. Αρκεί η ίδια να το αποδείξει.

αντί

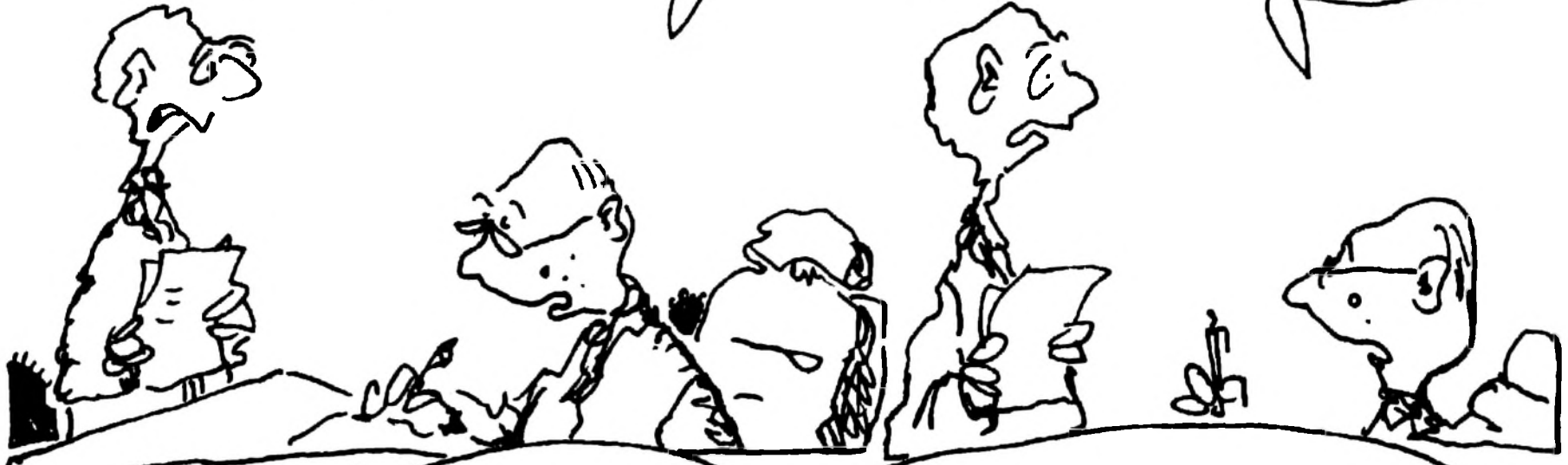
ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ, ΜΑΣ ΚΑ-
ΤΗΓΟΡΟΥΝ ΟΤΙ ΞΕΠΟΥΛΗΣΑΜΕ
ΤΑ ΠΑΝΤΑ!

Η ΕΙΡΗΝΗ
ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΑΝ
ΝΕΑΡΕ!

ΓΙΑΤΙ
ΚΥΡΙΕ ΠΡΟ-
ΕΔΡΕ;

ΓΙΑΤΙ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ
ΔΕΝ ΘΑ ΤΟΝ ΕΚΑΝΑ
ΟΥΤΕ ΕΓΩ ΟΥΤΕ ΕΣΥ.

Ε, ΚΑΙ; ΤΟΣΟ
ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ!

ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΕΣ...
...ΘΑ ΤΟΝ ΕΚΑΝΕ
Ο ΑΡΣΕΝΗΣ!

...ΚΑΙ ΞΕΡΕΙΣ ΤΙ ΘΑ ΜΑΣ Ε-
ΚΑΝΕ Ο ΑΡΣΕΝΗΣ ΜΟΛΙΣ ΞΕΜΠΕΡ-
ΔΕΥΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ...

ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ...
ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΜΑ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.

ΠΟΛΟΣ ΚΕΡΑΤΑΣ
ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΣΤΕΙΝΕΙ
ΤΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ!

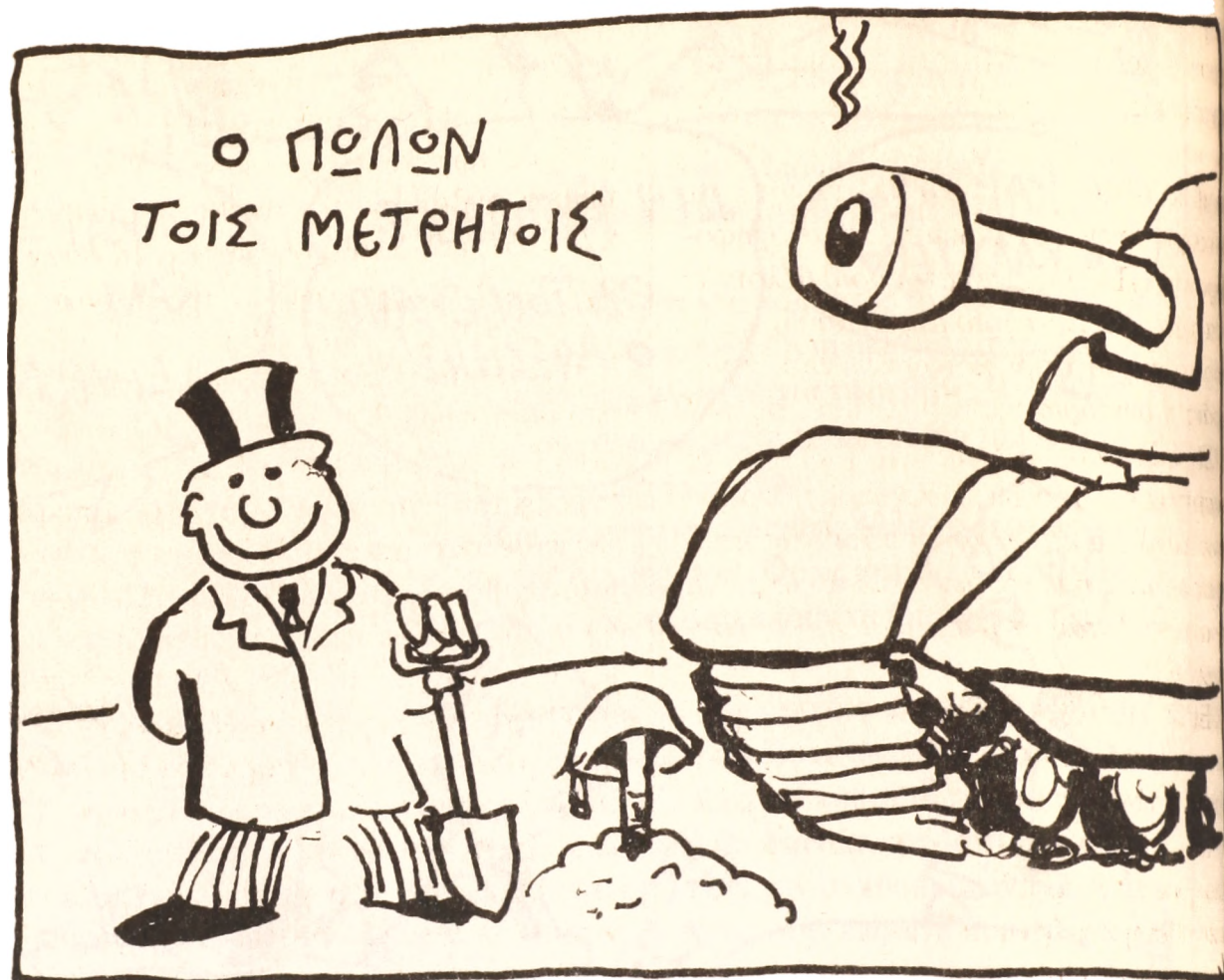
ΘΕΕ ΜΟΥ!...
ΑΡΧΙΣΑ ΝΑ ΠΑ-
ΡΑΝΟΥ!...

Συνέδριο και «χαρακώματα»

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ του ΠΑΣΟΚ, λοιπόν, θα πραγματοποιηθεί ντάλα καλοκαίρι, 11-14 Ιουλίου. Και θα είναι –κατά δήλωση Κ. Σκανδαλίδη– «συνέδριο ανοιχτό, μαζικό και αντιπροσωπευτικό». Την άποψη αυτή, όμως, δεν φαίνεται να συμμερίζονται όλοι οι παροικούντες την Ιερουσαλήμ – στελέχη κυρίως του κυβερνώντος ΠΑΣΟΚ... Δεν την συμμερίζεται –υποστηρίζουν μερικοί– ούτε ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης αφού «χαιρετίζοντας» τη σχετική απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής, μίλησε και πάλι για «χαρακώματα» και «σκοπιμότητες».

ΠΟΙΟΙ, όμως, σκάβουν «χαρακώματα» ή προωθούν «σκοπιμότητες», προφανώς ανεπίτρεπτες: Τα πράγματα είναι, λίγο-πολύ, γνωστά. Τα συνόψισε η Νίκη (εφημερίδα φίλα προσκείμενη στον υπουργό Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης), όταν, την επομένη της συνόδου της Κ.Ε., κυκλοφόρησε με ένα πηχυαίο τίτλο που έγραφε: «Το ΠΑΣΟΚ νίκησε τον Σημίτη»! Μόνο που, στην προκειμένη περίπτωση, «ΠΑΣΟΚ» είναι οι επώνυμοι (ενδοκυβερνητικοί ή ενδοκομματικοί) αντίπαλοι του κ. Σημίτη, μαζί τους και οι «γνωστοί-άγνωστοι» του Ωνασείου... Όλοι αυτοί πιστεύουν ότι, μέσω συνεδρίου, θα μπορέσουν, τελικά, να «απομυθολογήσουν την εικόνα εντυπωσιασμού» που, προς στιγμή, καλλιεργήθηκε, με την εκλογή του νέου πρωθυπουργού. Τι κέρδισε η Ελλάδα που βγήκε από την ενδοχώρα της «εντατικής»; ΓΙΑ ΝΑ «απομυθολογηθεί» (χαλάσει), όμως, μια εικόνα (πέρα από τη «δουλειά» που έκανε η ίδια η υπόθεση της Ίμιας...), χρειάζονται και μηχανισμοί, και κάποιοι θανάσιμοι υπαινιγμοί... Μηχανισμούς, κατά κοινή παραδοχή, διαθέτει ο Άκης Τσοχατζόπουλος, πρώτος τη τάξει υπουργός, συνεπιζουρούμενος, φυσικά, από τους λεγόμενους «προεδρικούς». Όσο για τους «υπαινιγμούς», ανέλαβε να τους «εκλαϊκεύ-

σει» (με τη μορφή αθώων, τάχα μου, «ερωτημάτων»), ο υπουργός Άμυνας Γ. Αρσένης: «Υπάρχουν, μήπως, και άλλα στοιχεία τα οποία δεν συζητήθηκαν στο ΚΥΣΕΑ;» Και επειδή ο υπουργός Άμυνας δεν γνωρίζει, επειδή ο υπουργός Άμυνας αποδέχεται μόνον «έντιμες συμφωνίες», καλείται η κυβέρνηση –δηλαδή ο κ. Σημίτης– να «ξεκαθαρίσει το θέμα», κ.λπ.

ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΥΣ;

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ποιους συσχετισμούς, όμως, θα πορευθεί το ΠΑΣΟΚ, ως το συνέδριό του; Παραμένει γεγονός ότι, στη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής, δεν έλειψαν οι νηφάλιες παρεμβάσεις. «Το κόμμα –δήλωσε, χαρακτηριστικά, ο βουλευτής Λάμπρος Κανελλόπουλος– πρέπει ν' αποφορτισθεί από την ψυχολογία των νικητών και νικη-

μένων»... «Αν στο μυαλό ορισμένων –αν φερε, από την πλευρά του, ο υφυπουργός Παιδείας Γ. Πασχαλίδης– το συνέδριο του Ιουλίου είναι μια γρήγορη ρεβάνς του 53-50, τότε οδηγούμαστε σ' ένα συνέδριο σύγκρουσης, με επίδικο θέμα τη διοίκηση του κόμματος». [Σχετική και η δήλωση θρησκευόμενου στελέχους της Κεντρικής Επιτροπής: «Ου μη εισέλθω εις συνέδρια ματαιιότητος»...]

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τα όποια ευχολόγια, όμως, συρροή ενδείξεων πείθει ότι το συνέδριο δεν θα είναι εύκολο, ούτε για τους «προεδρικούς», ούτε για τον κ. Σημίτη. Ο κ. Τσοχατζόπουλος μπορεί να ομνύει ότι στηρίζει την κυβέρνηση και ότι ο κ. Σημίτης «δεν είναι όμηρος του κόμματος». Όμως, άνθρωποι του στενού περιβάλλοντος του «πρωθυπουργού» τη τάξει υπουργού», αφήνουν σαφώς

ηθεί ότι «ο Άκης θα διεκδικήσει την γία του κόμματος»... Αν, όμως, συμβεί, αν, δηλαδή, ο κ. Τσοχατζόπουλος νικήσει και κατακτήσει την ηγεσία του ατος, τότε –το πιθανότερο– θα θελή-α ηγηθεί και του εκλογικού αγώνα, ε, σε περίπτωση νίκης του ΠΑΣΟΚ, προσεχείς εκλογές, θα του ανατεθεί, facto, και η πρωθυπουργία. [Το άρθρο η Συντάγματος είναι σαφές: «Πρωθυ-γός διορίζεται ο αρχηγός του κόμμα-ο οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυ-ειοψηφία των εδρών»].

Α ΤΗΝ ηγεσία του κόμματος είναι κό να διεκδικήσει στο συνέδριο και ο μίτης. (Αν μη τι άλλο, για να απαλει-η σημερινή δυαρχία). Από τον κ. Ση-δεν διαφεύγει ασφαλώς ότι, όπως ν τώρα τα πράγματα, ο κομματικός νισμός, σε μεγάλο ποσοστό, ελέγχε-πό τον κ. Τσοχατζόπουλο. Αλλά, βώς, γι' αυτό, θ' αποταθεί, ανοιχτά, σε ληρο το φάσμα των μελών και ψηφο-ν του ΠΑΣΟΚ: «Τι συνέδριο θέλουμε; ρωτήσει... Συνέδριο μηχανισμών ή συ-ο ανοιχτό στην κοινωνία; Συνέδριο-ς ή συνέδριο για την ανανέωση του OK; Συνέδριο θέσεων ή συνέδριο σκο-τήτων και στενών προσωπικών οριζό-Συνέδριο με στόχο τη νίκη στις προ-ς εκλογές ή συνέδριο σύγκρουσης, για αντικατάσταση του σημερινού πρωθυ-γού;»...

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ, όπως θα τεθούν, μπο-α έχουν αμεσότητα. Και να σηματοδο-υν –όπως υποστηρίζουν οι συνεργά-ου κ. Σημίτη– μιαν άλλη λογική, ένα ήθος... Το πρόβλημα είναι άλλο: Πώς ληθεί η κυβέρνηση Σημίτη, στους πέ-ήνες που μεσολαβούν, ως τη σύγκλη-ου συνεδρίου; Θα κυβερνήσει ή θα ωθεί στην ταλάντευση, στην τήρηση ατικών ισορροπιών, στην αντιμετώπι-τηνών εσωτερικών αντιπάλων;

ΒΛΗΜΑΤΩΝ Η ΠΛΗΘΟΥΣ...

Α ΚΟΙΝΗ παραδοχή, η κυβέρνηση ρέπει, ως τη σύγκληση του συνεδρίου, όσει απτά δείγματα γραφής –δείγμα-τι κατέχει την τέχνη του κυβερνάν... ύσει (στοιχειωδώς) επίμαχα εσωτερι-ροβλήματα. Να εξοβελίσει από τις λες δυνάμεις τον κομματισμό. Ν' απο-στήσει το κύρος μας στην Ευρωπαϊκή ση, με πρώτο στόχο –μέσω Διακυβερ-ής– την κατοχύρωση των ελληνικών ρων ως συνόρων της Ευρώπης. Να ει, το ταχύτερο δυνατό, την πληγή τού πιανού, να ηρεμήσει τους λογής «υπε-ηνες», να αποδείξει ότι η πρόσφατη

κρίση στο Αιγαίο είναι «αναστρέψιμη». Και πλάι σε όλα τα παραπάνω αυτά, να ερ-γασθεί για την ομαλή διεξαγωγή των εργα-σιών του συνεδρίου, αποφεύγοντας τις πε-πονόφλουδες ή τις τρικλοποδιές των εσω-τερικών αντιπάλων της...

ΘΑ ΤΑ καταφέρει; Μερικοί λένε «ναι», μερικοί «όχι», ενώ διπλωμάτες δυτικών πρεσβειών απαντούν και «ναι» και «όχι» – όπως μαδάς μια μαργαρίτα... Βέβαιο, πά-ντως, είναι ότι η κυβέρνηση θα πρέπει –με-ταξύ άλλων– να τοποθετηθεί και απέναντι στο καυτό θέμα του διαλόγου με την Τουρ-κία. Δέχεται η κυβέρνηση τον διάλογο ή τον απορρίπτει «εξ ορισμού»; Και αν ναι, κάτω από ποιες προϋποθέσεις; [Ο πρώην πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης στην πρό-σφατη τηλεοπτική συνέντευξή του στο «Μήλον της Έριδος», ανέφερε μερικές από τις προϋποθέσεις αυτές, όπως είναι ο σε-βασμός των κυριαρχικών μας δικαιωμά-των, ο σεβασμός των διεθνών συνθηκών κ.ά.]. Δέχεται, ειδικότερα, την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, αν υποτεθεί ότι η «αμφισβητούσα Τουρκία» ζητεί τις καλές υπηρεσίες του διεθνούς αυ-τού δικαστηρίου. [Ο Ρόμπερτ Κίλι, πρώην πρέσβης των ΗΠΑ στην Ελλάδα, σε συνέ-ντευξή του στην Ελευθεροτυπία, αποφάι-νεται θετικά: «Εκμεταλλευθείτε τη Χάγη» – μας συμβουλεύει]. Τέλος, δέχεται η κυβέρ-νηση την αμερικάνικη κυβέρνηση στο Κυ-πριακό, υπό την αίρεση ότι οποιαδήποτε συμφωνία (θέση που είχε αποδεχθεί ο ίδιος ο Χόλμπρουκ) προβλέπει την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση; ΠΛΗΘΙΑ, ασφαλώς, τα προβλήματα. Και όσες επιφυλάξεις αν μπορεί να έχει κανείς για το «τάμιγκ» ορισμένων σφυγμομε-τρήσεων (ή για το πώς διατυπώνεται ένα ερώτημα), δεν είναι τυχαίο ότι ένας, στους δύο κατοίκους, της Αθήνας και τον Πει-ραιά, απαντώντας σε σχετική ερώτηση της εταιρείας CATI, θεωρεί ότι η παρούσα κυ-βέρνηση, παρά τους ατυχείς χειρισμούς της, «μπορεί να χειρισθεί τα εθνικά θέμα-τα». Τα σχετικά ποσοστά είναι: 50% «μπο-ρεί», 30% «απαιτείται προσφυγή στις κάλ-πες», ενώ το 20% θεωρεί ότι «είναι νωρίς για να απαντήσει».

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η κυβέρνηση θα πρέπει να αλλάξει, οπωσδήποτε, τους ρυθμούς της. Πρώτοι εξαγγείλαμε ότι ο κ. Σημίτης θα περιοδεύσει στις ευρωπαϊκές πρωτεύ-ουσες, για να «εξηγήσει τις ελληνικές θέ-σεις» κ.λπ., αλλά πρώτη έφθασε στο Λονδί-νο η Άγκυρα, με τον Μπαϊκάλ, τον υπουρ-γό της Εξωτερικών. Μεταξύ χειλέων και κύλικος...

ANTHΩP

Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

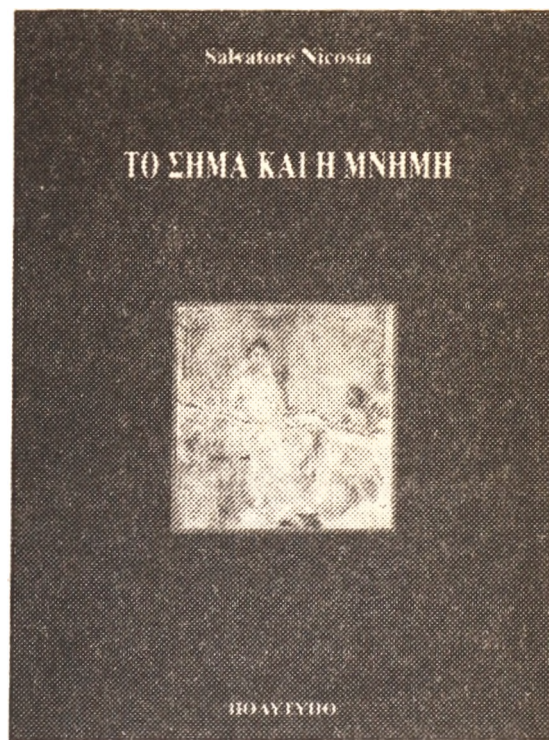
Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

Από τις χιλιάδες επιγραφές που
διάσώθηκαν παρουσιάζεται μία
σημαντική επιλογή που περιέχει κείμενα
από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ.

Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.

Εκτενής εισαγωγή του ελληνιστή
Σαλβατόρε Νκοζία.

Τετράχρωμες απεικονίσεις από τις
επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.

Η επιτύμβια επιγραφή διαιωνίζει τό-
νομα και την ταυτότητα ενός ατόμου,
μαρτυρεί τον τρόπο που έζησε και
πέθανε, χαράζει την παρουσία του στη
μνήμη του κοινωνικού συνόλου,
προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό,
ήθικό παράδειγμα και του ξαναδίνει τη
μοναδική μορφή ύπαρξης που μπορεί να
συνεχίζει ακόμα και μετά το θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

Η ΜΑΚΡΑ ΠΟΡΕΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΑΝΔΡΕΪΚΗ ΟΜΙΧΛΗ

ΒΕΒΑΙΑ, αυτό ήταν επόμενο. Τό 'λεγε και ένας φίλος που διαγράφηκε νωρίς: Μετά την πολύχρονη σιωπή και υποταγή στον Ανδρέα Παπανδρέου, τώρα θα επιδοθούν σε άμιλλα επίδειξης δημοκρατικότητας και ελευθερίας γνώμης, θα πουν όσα είχαν καταχωνιασμένα μέσα τους, θα είναι ένα είδος απελευθέρωσης: αλλά μ' όλους τους κινδύνους που κάθε απελευθέρωση εμπεριέχει. Θα μπορούσε ίσως να προσθέσει: Θα σταματούν εκεί όπου το ένστικτο επιβίωσης υπαγορεύει.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΜΕΝΟΣ τις δημοκρατικές διαδικασίες κ. Σημίτης θα μπορέσει να τις ελέγξει, να τις στρέψει προς όφελός του, ή θα ναναγήσει σ' αυτές: Το παιχνίδι μπορεί να είναι θεαματικό κι ενδιαφέρον αλλά ο κ. Σημίτης φαίνεται στριμωγμένος και άβουλος να μεταχειρισθεί τις τακτικές που έμαθε τόσα χρόνια στο ΠΑΣΟΚ. Θα είναι σαν να δίνει τη μάχη στο έδαφος των κομματικών αντιπάλων του. Αυτοί είναι πιο κατάλληλοι, αυτός εξακολουθεί να μοιάζει ολίγον «ξένο σώμα». Ήταν φανερό και στην τελευταία επεισοδική, παρότι πολιτικά ανανδρη, Κ.Ε.: η υποδοχή ήταν αποθαρρυντική υπογραμμίζοντας το χάσμα με τον προηγούμενο ηγέμονα. Όταν προσπαθούσε να πάρει την πόζα και τις χειρονομίες αδιαμφισβήτητου ρήτορα βυθιζόταν στα ρηχά νερά: έμοιαζε άνθρωπος με χαμένη ταυτότητα. Ή ίσως με δοκιμαζόμενο πρωθυπουργό σε έδαφος ολισθηρό κι όχι πολύ οικείο: δεν ήταν ούτε το νέο ούτε το παλιό.

ΕΙΧΕ βρεθεί σ' ένα έδαφος όπου τον είχαν σύρει οι κομματικοί του αντίπαλοι: μακριά από πολιτικές πλατφόρμες και αντιμαχίες ιδεών, όπως ίσως να ήθελε.

Αυτό είναι ένα σκηνικό κατάλληλο και για τα ΜΜΕ. Ίσως κατάλληλα δραματοποιημένο. Το σκηνικό αυτό χρειάζεται τον κ. Σημίτη ως αντικείμενο ανάλωσης: όχι για τον πολιτικό του λόγο. Αυτόν ίσως και μην του αφήσουν περιθώρια να τον αρθρώσει. Κυρίως να μην «αρθρώσει» πράξεις αν θα τολμούσε – πράξεις δηλαδή που να υλοποιούν αυτά που είπε ανανέωση. Που βέβαια μπορεί εξίσου καλά και να τη χαντακώσει – πολύ μάλλον έτσι, ευρισκόμενος σχεδόν σε κατάσταση πολιορκίας.

ΒΕΒΑΙΑ, δεν ήρθε από το πουθενά, είναι ένας από μας όπως είπε και ο κ. Λαλιώτης. Όστε λοιπόν χρειάζεται επιβεβαίωση γι' αυτό: Η εικόνα στην Κ.Ε. έδειξε μάλλον ότι χρειάζεται. Ο νέος συμβιβασμός όπου εσύρθη (παρ' όλα τα «χαιρετίζω» του) είναι ένας ακόμη κρίκος στην εκτυλισσόμενη διαδικασία φθοράς. Πώς μπορεί να βγει απ' αυτό κάποιος που έχει παταχθεί από τον ίδιο «κομματικό σωλήνα» και επαγγέλλεται την ανανέωσή του;

ΤΟΝ ΕΨΗΦΙΣΑΝ για πρωθυπουργό προφανώς επειδή είχε μεγαλύτερη απήχηση στην κοινωνία παρά στον κομματικό χώρο. Κατά τρόπο ειρωνικό, ο κομματικός χώρος παίρνει το αίμα του πίσω εκμεταλλευόμενος ή ίσως και τραυματισμένος από τον ατυχή χειρισμό της κρίσης στην Ίμια, μαζί με τις ουρές του.

ΒΕΒΑΙΩΣ, τον αναγκάζει να δίνει τις δυνάμεις του στο αφιλόξενο τοπίο των προσυνεδριακών διαδικασιών, τον εμποδίζει από το κυβερνάν, υπονομεύει δηλαδή αυτό που θα μπορούσε να 'ναι το δυνατότερο χαρτί του. Απέναντι σε δύο μέτωπα, πιο εύκολα θα ανάλωθει. Ακόμη κι αν παρασύρει μεγάλα κομμάτια αξιοπιστίας του κυβερνητικού ΠΑΣΟΚ. Ακόμη κι αν εκείνο το βαρύγδουπο «δεν τεμαχίζεται», μπορεί να καταστεί αμφίβολο στο βάθος του τούνελ. Το ζληροδότημα ΠΑΣΟΚ δεν υποκύπτει εύκολα στους επιγόνους.

Δ. Καΐσης

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΗΣ

Μας διαβεβαιώνει η κυβέρνηση ότι ο Ελλάς ήταν ισχυρότερη, θα επέλεγε, μεταξύ άλλων, και σκληρότερη στάση απέναντι στην Τουρκία για την επιβολή των Εθνικών και των Δικαίων. Αυτό βεβαίως είναι αυτονόητο όσο και αν ακούγεται κυνικό.

Ωστόσο, δεν αναφέρεται, ίσως για λόγους πατριωτικούς, ή πολιτικής σκοπιμότητας, ακόμα και αναγνώρισης της συνυπευθυνότητας των κυβερνήσεων, ότι πέραν της στρατιωτικής και πληθυσμιακής υπεροχής της Τουρκίας έχουμε να αντιμετωπίσουμε και το δικό μας μεταπολεμικό ευδαιμονισμό. Ο σχηματικά συνοψίστηκε τελευταίως, ο Ε.Ε. είναι έτοιμος να πολεμήσει και να θυσιάσει για την Πατρίδα αρκεί η προσφορά του μην πέφτει πάνω σε μέρες που γίνονται μάχες ή παίζονται σίριαλ και τηλεπαιχνίδια.

Έστω, αυτό φαντάζει ως ακραία σάτιρα, θα μπορούσαμε να βρούμε και άλλους τεκτονικούς λόγους προάσπισης του ιδιωτικού κεφαλαίου και τρόπου. Μήπως όμως έχουμε παταχθεί ακόμα και από τον στοιχειώδη ανθρωπισμό της αυτοσυντήρησης; Πώς αλλιώς εξηγείται ότι βρισκόμαστε παγιδευμένοι οι μισοί Έλληνες μέσα σ' αυτό το θανατηφόρο λεκανοπέδιο ζώντας όπως όπως, πεθαίνοντας λίγο-πολύ κάθε μέρα; Έχουμε ή όχι μόνοι μας δημιουργήσει τις συνθήκες της συνθηκολόγησής μας; Προεισπράττουμε ήδη ή όχι το βασίλειο μιας διαρκούς προσφυγιάς, χωρίς καμιά προοπτική για το μέλλον, χωρίς έξοδο;

Σ

ΠΕΡΙ ΧΑΓΗΣ

Εικόνα σύγχυσης παρουσίασε η κυβέρνηση στο θέμα της υποθετικής παραπομπής της βραχονησίδας Ίμια στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Δηλώσεις επί δηλώσεων του Κλίντον, διευκρινίσεις και ταυτολογίες για να διασκεδαστεί η εντύπωση ότι υπάρχει κάποια «κοινή συμφωνία» περί προσφυγής, λες και αποτελεί έγκλημα καθοσιώσεως. Σε τίποτα δεν βοηθούν όλες αυτές οι κομπλεξικές στάσεις για κάποιος πρότεινε τι. Απλώς επιτείνουν την εικόνα μιας κυβέρνησης που δεν γνωρίζει τι ποιουν τα ηγετικά της μέλη. Κι όλα αυτά βλάπτουν σοβαρά και τη διπλωματική θέση της χώρας.

Μήπως τα πράγματα είναι πιο απλά; Δεν είναι αρκετή η δήλωση του ΥΠΕΞ Θ. Παπαγεωργίου, ότι εφ' όσον δεν διεκδικούμε

ας προσφύγει η Τουρκία και τότε ουμε πώς θα αντιμετωπίσουμε το θέ- γάλογα με τις συντεταγμένες τού προ- ατος.

στην υποθετική περίπτωση που η κία προσέφευγε, και δυνατότητες μβασης έχουμε, και προηγούμενο δη- ογείται για την επίλυση του νομικού λήματος της υφαλοκρηπίδας στο Αι- Πώς θα μπορούσε τότε η Τουρκία, οσφύγει δεχόμενη την αρμοδιότητα δικαστηρίου, να ισχυριστεί κατόπιν εν προσφεύγει στο θέμα της υφαλο- κίδας; Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι είναι τόσο απλά και ξεκάθαρα κι ότι έχουμε απολύτως τίποτα να φοβηθούμε αυτή τη διαδικασία; Αλλά κάποια ει- κή μέθοδος πρέπει να βρεθεί για την ση των προβλημάτων που έχουν νο- χαρακτήρα. Κι αυτή η μέθοδος κατα- στην Χάγη. Γιατί, λοιπόν, τέτοια ση και έρπων πανικός;

B.K.

Σ ΣΟΛΩΜΟΣ

Ε πριν λίγες ημέρες σε ηλικία 73 χρόνων ο κτονας Νίκος Σολωμός. Ο Νίκος Σολωμός υπό τους πιο διαλεκτούς και σεμνούς αγωνι- της Αριστεράς. Από μαθητής οργανώνεται ΑΜ Νέων Μαθητών και το 1943, όταν ιδρύε- ΠΟΝ, ο Νίκος εντάσσεται στις γραμμές της. 4, σαν Επονελασίτης παίρνει μέρος στα Δε- ανά. Συνεχίζει να δουλεύει σαν υπεύθυνος θητικής ΕΠΟΝ. Το 1947 συλλαμβάνεται και ται στον Άι-Στράτη. Απελευθερώνεται,

εντάσσεται στις παράνομες οργανώσεις της ΕΠΟΝ. Συλλαμβάνεται, βασανίζεται, δικάζεται στην δίκη Μπελογιάννη. Το 1953 απελευθερώνε- ται και συνεχίζει την παράνομη δουλειά στην ΕΠΟΝ μέχρι την ίδρυση της ΕΔΑ και γίνεται γραμματέας στην οργάνωση της Νεολαίας. Συλ- λαμβάνεται και πάλι και στέλνεται σε εξορία. Το 1956, μετά την σχετική ομαλοποίηση, ο Νίκος επιστρέφει στα φοιτητικά θρανία και παίρνει το δίπλωμα του αρχιτέκτονα από το Πολυτεχνείο. Στην συνέχεια δουλεύει στο Κίνημα Ειρήνης. Με-

τά την δικτατορία διαφεύγει στη Γαλλία όπου ανα- λαμβάνει γραμματέας της ΕΔΑ Δυτικής Ευρώπης. Στη συνέχεια προσχωρεί στο ΚΚΕ Εσωτερικού δουλεύει στην ΕΑΡ και μετά στον ΣΥΝ. Εκείνο που έχει αφήσει ο Νίκος στους φίλους, τους συναγωνιστές, στους συναδέλφους του είναι το θαυμάσιο ήθος του, η σεμνότητα, ο ήπιος χαρακτή- ρας του, η ευγένειά του. Κι ετούτες οι σύντομες γραμμές περιγράφουν με τόση φτώχεια την πολιτι- κή δράση ενός συντρόφου. Αλλά αυτά δεν χωρούν σε λίγες αράδες...

ΓΑΡΓΑΝΤΟΥΑΣ ΚΑΙ ΥΠ.ΕΞ.

δώσει η Μεγαλόχαρη η Παναγιά η Κανάλα* μεγαλώσεις γρήγορα πως μας βρούνε κι άλλα αλλιώς και ΜΕΓΑλόχαρη)

ασκεύασαμε λιγάκι τους στίχους του Ν. Γκάτσου από το γνω- ασμάτιο του Χατζιδάκι και τους παραθέτουμε εν είδει προ- τής για τον παλίμπαιδα γίγαντα του υπουργείου Εξωτερικών, ούμενοι τα χειρότερα. Διάβολε, πρόκειται για την εξωτερική πολιτική.

Κύριε Πάγκαλε, μ' όλο το θάρρος, προς τι η τόση οίηση και η μεγαλαυχία;

Μήπως στηρίζεσθε σε κάποιες -κρυφές- σας επιτυχίες τις ίες πάντως το Πανελλήνιο αγνοεί;

Κι έτσι να είναι, δεν συνιστά αμετροέπεια να μιλάτε περί ψυ- ρείου αναφερόμενος στην κ. Τσιλέρ, δηλαδή μian ενεργό θυπουργό κι όχι μια φιγούρα της Commedia Rustica;

Και μπορεί μεν η αρρενωπή σας ύβρις για το γείτον θήλυ να ίκνυται προς εσωτερική κατανάλωση, αλλά μήπως λησμο-

νείτε ότι μας ακούνε και οι Ευρωπαίοι;

Διότι φοβούμεθα πως δεν αρκεί να έχετε ως φόντο τον πίνακα του Κεσσανλή με τους αρχηγούς της Ε.Ε. όταν δίδετε συνεντεύ- ξεις, αλλά πρέπει και να φέρεσθε ευρωπαϊκά ή, τουλάχιστον, δι- πλωματικά.

— Οι αμετροέπειες σχετικά με τον «κ. Τίποτε» δεν σας έγιναν μάθημα; Εκτός κι αν σας αρέσουν οι συγγνώμες.

Πάντως στην εποχή του Internet υπάρχουν και άλλοι τρόποι για να καταλάβει κανείς Γαργαντούα και Πανταγκριέλ (υπό Φραγκί- σκου του Ραμπελαί, βεβαίως βεβαίως).

Επίσης ουδείς διανοήθη να σας αμφισβητήσει τη φιλοπατρία, όπως ισχυρισθήκατε στη Βουλή. Άλλα πράγματα σας αμφισβη- τούνται, με το συμπάθειο.

— Μ' άλλα λόγια, δύνασθε να προϊστασθε επαρκώς της διπλω- ματικής σταυροφορίας που οφείλει ν' αναλάβει η Ελλάς ώστε να ενημερώσει την παγκόσμια κοινότητα περί των δικαίων της, με πειθώ και νηφαλιότητα;

— Και κυρίως χωρίς ύβρεις ή τσαμπουκάδες;

Μάνος Στεφανίδης

«ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ»

Γκράφιτι στην πόλη

Σε ένα μήνα, στις 15 Μαρτίου, εκδίδεται το 600ό τεύχος του Αντί. Ένας ακόμη αριθμός. Αλλά εμείς έχουμε ήδη καθιερώσει μια συνήθεια: Κάθε... 200 τεύχη οργανώνουμε μια γιορτή. Το 1982, όταν βγήκε το τεύχος 200, κάναμε το πρώτο αντι-φεστιβάλ στο Παγοποιείο του Φιξ, στον «Τεχνοχώρο», στα Πατήσια. Και πάλι το 1989, όταν βγήκε το τεύχος αριθμός 400, οργανώσαμε το δεύτερο αντι-φεστιβάλ στο Σικιαρίδειο εργοστάσιο, στην οδό Πειραιώς, όπου σήμερα στεγάζεται η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Κινούμενοι «από εργοστασίου εις εργοστάσιον», φέτος θα γιορτάσουμε την έκδοση του 600ού τεύχους στο Γκάζι, που ευγενικά μας παραχώρησε ο Δήμος της Αθήνας.

Είναι ένας χώρος ανακαινισμένος και κατάλληλος για τη φετινή γιορτή. Αλλά δεν θα μείνουμε εκεί. Πιστοί στον όρο «Διαδρομές» θα προσπαθήσουμε να βγούμε και έξω από το εργοστάσιο, έξω από το Γκάζι. Έτσι αρχίσαμε ήδη με μια ομάδα νέων που κάνουν γκράφιτι (ράπερ, Καλοτεχνίτες, τους «Αέρα Πατέρα» και άλλους), και θα συνεχίσουμε κάθε Σαββατοκύριακο μέχρι τις 24 Μαρτίου να χρωματίζουμε τα γκριζα, άγχρωμα πανό που περικλείουν τα έργα του Μετρό της Αθήνας. Θα οργανώσουμε επίσης παράσταση Θεάτρου του Δρόμου σε μια πλατεία της Αθήνας. Το Teatro Nucleo από τη Φερράρα θα έρθει και θα παίξει τον «Δον Κιχώτη». Είναι μια φαντασμαγορική παράσταση που έχει παιχθεί με πολύ επιτυχία σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις. Και το ενδιαφέρον είναι ότι στη χώρα μας θα δούμε για πρώτη φορά παράσταση Θεάτρου του Δρόμου. (Ναι, ξέρουμε, έχουν γίνει κάποιες απόπειρες στο παρελθόν, αλλά αυτό είναι πραγματικό Θέατρο του Δρόμου από έναν δόκιμο θίασο). Αλλά και Μουσικοί του Δρόμου θα βγουν στους δρόμους της Αθήνας –κυρίως στη γειτονιά γύρω από το Γκάζι–

και θα παίζουν τους σκοπούς τους και θα καλούν τον κόσμο να έρθει στη γιορτή μας.

Η «Συνάντηση» όμως θα γίνεται στο χώρο του εργοστασίου στο Γκάζι, στην οδό Πειραιώς. Εκεί ετοιμάζουμε μια μεγάλη έκθεση του Αντί. Θα δείτε στη σειρά εκτεθειμένα τα 600 τεύχη του περιοδικού, αφίσες από τα συνέδρια, τα συμπόσια, τις εκδηλώσεις μας –και δεν είναι λίγα–, θα δείτε φωτογραφικά και άλλα ντοκουμέντα από τη ζωή του περιοδικού στα 22 χρόνια που πέρασαν. Επίσης, θα οργανωθεί μια πρωτότυπη έκθεση εναλλακτικού τύπου – μια έκθεση με τα ελληνικά φανζίν. Μια άλλη έκθεση νέων εικαστικών και λιτεχνών θα οργανωθεί σε άλλη αίθουσα, κοντά στο Γκάζι.

Θα παιχθεί το θεατρικό έργο ο «Μικρός Ήρωας» που έγραψε ο Ηλίας Λάγιος ειδικά για την περίπτωση και θα ερμηνεύσουν Όλια Λαζαρίδου και ο Δημήτρης Πιατάς.

Από την Κομοτηνή θα έρθει ένα μοναδικό συγκρότημα με καρναγκιοζοπαίκτες για να παίξουν Καραγκιόζη και λαϊκή μουσική. Και φυσικά θα υπάρχει μουσική. Πολλή μουσική. Τζαζ θα παίξει ένας μοναδικός σολίστας, ο Αρμένης Χάρυ Ταβιτιάν, που θα έρθει από την Κωνσταντίνα της Ρουμανίας. Αλλά και από τη Θεσσαλονίκη θα έρθουν οι «Χειμερινοί Κολυμβητές». Θα ακουστούν και πολλές άλλες μουσικές φωνές. Και κάθε βράδυ, πολύ αργά, ο Λουκιανός Κηλαηδόνης θα φτάνει μαζί με τους μουσικούς του και όσο πάει...

Η πραγματοποίηση της Γιορτής για τα 600 τεύχη του «ANTI» γίνεται με τη συμβολή χορηγών: Ο «ΑΣΣΟΣ» της Παπασταφύλου ΑΒΕΣ, τα καταστήματα «ΒΕΡΟΠΟΥΛΟΙ», η ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ και άλλοι βοήθησαν για την υλοποίηση της Γιορτής. Επίσης, η υποστήριξη του Δήμου Αθηναίων στάθηκε αποφασιστική.

Εμείς δουλεύουμε, προετοιμαζόμαστε. Εσείς φυλάξτε την όρεξη!

ΓΚΡΑΦΙΤΙ: ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

ΙΟ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ, 4 Φεβρουαρίου, έχει αρχίσει να «αλ-
» το χρώμα της Αθήνας. Ομάδες νέων από διαφορετικές
ές» της πόλης κάνουν γκράφιτι στα γκριζα πανώ του Με-
όντικα.

Α ΔΙΑΔΡΟΜΗ από την Ομόνοια μέχρι την Κατεχάκη,
γίνονται τα έργα, με σκοπό την εφήμερη εικαστική δράση,
αρχή διαλόγου του προσωπικού με το δημόσιο, μέσα σε μια
εύουσα που μπορεί να φαντάζει λιγότερο ξένη απ' ό,τι συ-
ος. Αυτό έχει γίνει δυνατό χάρη στη συνεργασία του περιο-
ύ. Αντί με το Δήμο Αθηναίων - όσον αφορά τη χρηματοδότη-
και τη διοργάνωση του πειράματος, και βέβαια τους
bers, Ζωγράφους, Ανθρώπους στον Αέρα και Περαισι-

ΓΚΡΑΦΙΤΙ στην πόλη θα συνεχιστούν (ελπίζουμε), κι
και -στην πορεία- να πάρουν και διαστάσεις γιορτής, με
ακάτικες συναντήσεις που θα πλαισιώνουν μουσικοί και
τέχνες του δρόμου, κάνοντάς το ένα μεγάλο happening,
θέση του υπαρκτού κλίματος φόβου στους νέους, που υπάρ-
ήμερα, μια και το graffiti ακόμα στην πολιτισμένη χώρα μας
ρείται αδίκημα!

μφωνα με μια άποψη, την εποχή που ζούσε η ανθρωπότητα
σπηλιές τα πράγματα ήταν πολύ-πολύ καλύτερα. Τότε, δε,
νίστηκε και το πρώτο graffiti με τις βραχογραφίες. Απλά
ρήσιμα πράγματα.

ας αίγαγρος, μια γυναίκα να ακολουθεί το σύζυγό της με το
ιλο και τα μαλλιά στη σπηλιά.

ως τα πράγματα να ήταν πραγματικά καλύτερα τότε, όπως
η Μαρξιστές αείμνηστοι ίσως να πίστευαν - αυτοί για τους
ύς τους λόγους.

ην Αφρική, ακόμα υπάρχουν χωριά που με τελετουργικό
ο ζωγραφίζονται ολόκληρα από τη φυλή με υπέροχα απο-
ματα. Στα slums της Αμερικής, όπου η ζωή είναι πραγματι-
ίλια, πιτσιρικάδες βρίσκουν τον τρόπο να μετατρέψουν την
να -έστω- από αυτό που είναι σε κάτι δικό τους, με τα
ti.

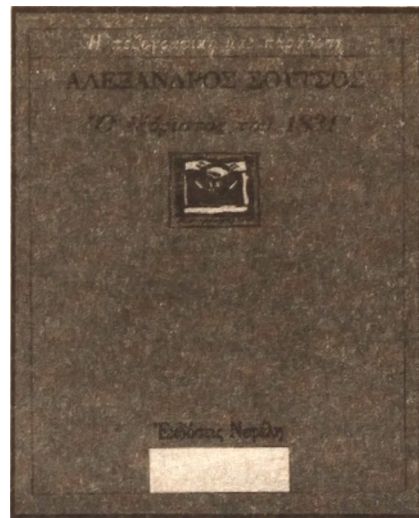
διος μηχανισμός που λειτούργησε και στο Τείχος του Βερο-
), μετατρέποντας το σύμβολο της καταπίεσης σε έργο τέ-
-αντίστασης.

ό διαφορετική αφετηρία-κίνητρο, με έντονες τις επιδρά-
από την εποχή '60, '70, '80, '90, και βέβαια τη μουσική, το
ti είναι σαφώς μια τέχνη με ρίζες στο underground και μια
ίλληλη γλώσσα της νεολαίας, πέρα από σύνορα, γλώσσες,
, άλλωστε το ροκ, το ραπ κ.ά.

ε συμβολίζουν το «χώρο επιρροής» της κάθε συμμορίας
γειτονιές, με τις λέξεις-αραβουργήματα, είτε τη χαρά της
και της παραίσθησης από χίπηδες και ravers, είναι μια
ρονη τέχνη των πόλεων, μια «λαϊκή κουλτούρα», με ένα μή-
για την επίσημη τέχνη: ότι δηλαδή μπορεί να παραχθεί το
ιστικό φαινόμενο και από τα κάτω, και σ' αυτές τις μητρο-
ις, χωρίς την αναγκαστική μεσολάβηση αυλών και βασιλέ-
αϊκήνων, media και glamorous galleries.

Τζίμης Ευθυμίου

Η πεζογραφική μας παράδοση ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΤΟΥ 1831

Το πεζογράφημα αυτό είναι το πρώτο μας
πολιτικό μυθιστόρημα (εκδόθηκε το 1835).
Το πάθος του κεντρικού ήρωα εναντίον του
Καποδίστρια, θα πρέπει να ιδωθεί και μέσα
από το πρίσμα των ιδεών του σαινσιμονικού
πρώτου ουτοπικού σοσιαλισμού, του οποίου ο
Αλέξανδρος Σούτσος μαζί με τον αδελφό του
Παναγιώτη είναι αυτή την εποχή θιασώτες.

Μυθιστόρημα ενός ποιητή που οι πλέον
φιλόδοξες ποιητικές του προσπάθειες
απέτυχαν εξ' αιτίας της αρχαίζουσας
γλώσσας τους, Ο Έξοριστος του 1831
είναι σήμερα το πλέον ζωντανό έργο του
Αλέξανδρου Σούτσου.

Στην ίδια σειρά επίσης κυκλοφορούν 52 τόμοι
που καλύπτουν την πεζογραφία μας του 19ου
και των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Η άλλη άποψη στο διδλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 10680, ΤΗΛ.: 3607744,

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Με συστάσεις στα τηλεοπτικά κανάλια MEGA, ANTEN-NA και Star για τον τρόπο με τον οποίο κάλυψαν την πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση «καθάρισε», κατ' αρχάς, το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο (και μάλιστα με οριακή πλειοψηφία, πέντε προς τέσσερα). Ωστόσο, το «χοντρό παιχνίδι» παιζόταν με τον ΣΚΑΪ, η περίπτωση του οποίου είχε προγραμματισθεί να συζητηθεί χθες Πέμπτη.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές δεν γνωρίζουμε την έκβαση της συζήτησης της μη-δεοντολογίας (κατά το μη-πόλεμος), με την οποία ο ΣΚΑΪ αναλώθηκε σε πολεμικές εξάρσεις, θαρρείς και ο πόλεμος ήταν αποκλειστικά δική του υπόθεση. Πάντως, οι πιέσεις εντεινόνταν προκειμένου ο σταθμός να πέσει στα μαλακά – με αποκορύφωμα την επιθετική δήλωση του ιδιοκτήτη του, **Γιάννη Αλαφούζου**, περί «*συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της ενημέρωσης που έχουν οι εφημερίδες και δεν έχουν τα κανάλια*» και για τις «*πολιτικές σκοπιμότητες που εξυπηρετεί το ΕΣΡ, αφού τα μέλη του διορίζονται από τα κόμματα*». Μάλιστα. Λες και δεν πήγε στο ναύσταθμο συνεργείο του σταθμού να παρακολουθήσει τον απόπλου, live, των πολεμικών πλοίων, λες και δεν ντοπάρριζε συνεχώς, επί μέρες, τους τηλεθεατές με κραυγές και οιμωγές περί «*εθνικής ταπείνωσης*», με φόντο τις προπαγανδιστικές εικόνες της τουρκικής τηλεόρασης που υποτίθεται πως έδειχναν τους τούρκους πεζοναύτες να αποβιβάζονται στη μικρή Ίμια, λες και οι ρεπόρτερ του (με κορυφαίο του χορού τον στρατιωτικό συντάκτη **Δήμο Βε-**

ρύκιο) δεν εξάντλησαν την τελευταία ρανίδα πολεμοκαπηλίας...

Λέτε όλα αυτά εκ των υστέρων να μπορούν να ξεχασθούν με την επίκληση απλώς του άλλοθι «της ελευθερίας του Τύπου»;

• Και κάτι ακόμη. Όταν οι εκφωνητές και οι ρεπόρτερ του ΣΚΑΪ τονίζουν συνεχώς πως «*δεν είναι ίδιος όλος ο Τύπος, δεν είναι ίδιοι όλοι οι δημοσιογράφοι*», γιατί η διεύθυνση του σταθμού προσπαθεί να τη βγάλει καθαρή επικαλούμενη ελευθερίες που αφορούν όλον συλλήβδην τον Τύπο, όταν είναι γνωστό πως κάποιοι τις τιμούν και τις σέβονται αυτές τις ελευθερίες, την ίδια στιγμή που κάποιοι άλλοι τις καταχρώνται – στο όνομα του εντυπωσιασμού, της κυκλοφορίας, της θεαματικότητας, της ακροαματικότητας; Στο όνομα της αγοράς;

• Ο «δάσκαλος» **Γιώργος Τράγκας**, την 2.2, στην πρωινή εκπομπή του από τη συχνότητα του ραδιοσταθμού PLANET, επί μία ώρα καθύβριζε με πρωτοφανή χυδαιότητα τον πρωθυπουργό **Κ. Σημίτη**. Ουδέποτε –κυριολεκτούμε– έγινε χυδαιότερη εκπομπή απ' αυτή. Ουδείς συγκινήθηκε. Ούτε η ΕΣΗΕΑ ούτε το ΕΡΣ ούτε οι «*αυτεπάγγελτοι*» που για τη φωτογραφία, π.χ., της **κ. Παπανδρέου** είχαν σπείσει «*αυθορμητώς*» και «*αυτεπαγγέλτως*». Φυσικά, πρέπει να διαχωρίσουμε την ύβρι από την απόλυτη αλητεία. Κι εδώ δεν μιλούμε για ακραία, χυδαία ή κίτρινη δημοσιογραφία. Μιλούμε για *ποιητικό* που δημοσιογραφεί.

• Δύσκολα τα πράγματα για τους δημοσιογράφους της Θεσσαλονίκης. Μετά το ξαφνικό κλείσιμο του ενθέτου για τη *Βό-*

ρεια Ελλάδα της Καθημερινής, οι οικονομικές δυσχέρειες του συγκροτήματος Βελλίδη συνεχίζονται, μάλιστα στην αρχή της εβδομάδας οι δημοσιογράφοι που εργάζονται εκεί κήρυξαν και πραγματοποίησαν με απόλυτη επιτυχία 24ωρη απεργία. Το μέλλον των δύο ημερησίων εφημερίδων της Θεσσαλονίκης, της *Θεσσαλονίκης* και της *Μακεδονίας*, δεν είναι ευοίωνο, όσο για την ιδιοκτήτρια **Κατερίνα Βελλίδη** παραιτήθηκε από την ιδιότητά της στον Οργανισμό του Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης. Ποιοι θα διαχειριστούν την «*προίκα*» των 2,5 δισ. που είχε παραδώσει ο πρώην υπουργός Πολιτισμού **Θάνος Μικρούτσικος** στα χέρια της **κ. Βελλίδη** και πώς θα προχωρήσουν οι εργασίες ανέγερσης του Μεγάρου (αν θα προχωρήσουν), γίνεται πλέον πραγματικό αίνιγμα...

• Παραιτήθηκε από τη θέση του αρχισυντάκτη στο περιοδικό *ΕΨΙΛΟΝ*, του πολύχρωμου ενθέτου της *Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας*, ο **Φώτης Γεωργελές**.

• Έρευνα αγοράς παρήγγειλε και διεκπεραίωσε γνωστή εταιρεία μετρήσεων για λογαριασμό της *Αυγής* – και στα αποτελέσματά της πρέπει να καταγραφεί το πολύ ενθαρρυντικό μήνυμα που μας έστειλαν οι αναγνώστες της εφημερίδας: Από τα περιοδικά που διαβάζουν, το *Αντί* έρχεται πρώτο στις επιλογές τους με ποσοστό 30,89%!

• Υπογράφηκε η νέα σύμβαση των εκπροσώπων δημοσιογράφων και ιδιοκτητών εφημερίδων. Πενιχρή, όμως, φέτος η αύξηση: μόλις 8,5%. Αλλά, αφού είναι όντως τόσο λίγες οι αυξήσεις, γιατί κάποιοι δημοσιογράφοι λένε σαρκαστικά:

«*πάλι καλά που τα πήραμε*».

• Αν δεν υπήρχε τηλεόραση θεία είχε αποφευχθεί ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία; Σήμερα, μετά τέσσερα χρόνια πολέμου, όλο και περισσότεροι άνθρωποι στις πρώην δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας αναρωτιούνται για το ρόλο των ΜΜΕ στην παρασκευή και το ξέσπασμα του πολέμου. Με αυτό το θέμα ασχολείται το δεύτερο επεισόδιο της εκπομπής *Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα*. Την πολύ καλή εκπομπή (υπάρχει λοιπόν και άλλη τηλεόραση) μεταδίδει η ΕΤ2 μια φορά το μήνα, κάθε τελευταία Κυριακή, ο δημοσιογράφος **Στέλιος Κούλογλου**.

• «*Τα τελευταία χρόνια υπό την άξια ηγεσία του τ. υφυπουργού Εξωτερικών κ. Γρηγόρη Νιώτη από τους λίγους αθόρυβους παραγωγικούς δημόσιους άνδρες, επιτελέσθηκε σημαντικό έργο...*» κλπ., κλπ. Αυτά αναφέρονται σε ημισέλιδη «*ανοικτή επιστολή στον πρωθυπουργό της Ελλάδος κ. Κώστα Σημίτη*» δημοσιευμένη σαν διαφημιστική καταχώριση στο Έθνος της Κυριακής. Ήταν μια υπόμνηση ότι υπήρχε και ένας τέτοιος «*παραγωγικός δημόσιος άνδρας*», ο **κ. Γρηγόρης Νιώτης**, δηλαδή. Τον οποίο εστήριξαν με την επιστολή τα αυτή διάφορα Ομογενειακά Σωματεία της Αμερικής και του Καναδά (μεταξύ των οποίων εκείνο του **κ. Νικόλας Γκαϊνός**). Ο **κ. Νιώτης**, μια μέρα πριν, την Τρίτη 13/2, στην εκπομπή του *Αλέπη* στο Mega, σε μια ανταπόκρισή του με τον δημοσιογράφο **κ. Ηλία Π. Δημητρακόπουλο**, δεν ήταν και τόσο «*αθόρυβος*». Ξέσπασε και φώναζε πονοχλήθηκε σφόδρα όταν έγιναν ορισμένες συγκεκριμένες υπομνήσεις με βάση το άρθρο του **Κρίστοφερ Χίτσενς** για το ελληνικό λόμπι στις ΗΠΑ που δημοσίευσε το *Αντί* στο προηγούμενο τεύχος. Και φάνηκε ότι ως υφυπουργός του Απαιτήτου Ελληνισμού δεν μπορούσε να ανασυστήσει και να ενεργοποιήσει το «*ελληνικό λόμπι*» στις ΗΠΑ, που πάντως ενεργοποιήθηκε προκειμένου να διαφημίσει τον **κ. Γρηγόρη Νιώτη**.

ΠΙΣΩ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗΣ

του Νίκου Κωνσταντόπουλου
προέδρου του ΣΥΝ

Πίσω από την ορατή όψη των γεγονότων, που είναι ενοχλητική και αβάσταχτη, να δούμε τη βαθύτερη κρίση. Τα αίτια και τους μηχανισμούς της. Τις επιπτώσεις και το ιστορικό κόστος που συσσωρεύει.

Τα γεγονότα που διαδραματίζονται, γύρω από τις τελευταίες τουρκικές προκλήσεις, φέρνουν στην επιφάνεια το συνολικό πολιτικό πρόβλημα της Ελλάδας. Οι διαδικασίες για μια νέα τάξη πραγμάτων, από πλευράς κυριαρχίας, στο Αιγαίο, που έχουν σχεδιαστεί και εξελίσσονται, θα αποτελέσουν τη μήτρα που θα δημιουργήσει το ιστορικό πλαίσιο της Ελλάδας του 21ου αιώνα.

Είναι φανερό, λοιπόν, ότι τα όσα προέκυψαν, επιδρούν στη διεθνή της χώρας. Επηρεάζουν, όμως, και τα δεδομένα του εσωτερικού πολιτικού προβλήματος της Ελλάδας. Διαμορφώνουν, έτσι κι αλλιώς, πλαίσιο και τη δυναμική των εσωτερικών πολιτικών εξελίξεων.

Ο χρόνος που διανύουμε δεν είναι τυχαίος. Ούτε ουδέτερος. Τα γεγονότα δεν είναι αδέσποτα. Ούτε μεμονωμένα. Το διεθνές περιβάλλον είναι συνηθισμένο. Ούτε αδιάφορο.

Ενας κύκλος μεταπολίτευσης πάει να κλείσει. Αλλά αντιστέκεται. Ρήνοντας σε όλους τους τομείς χρεωστικά υπόλοιπα. Ένας διαφορετικός κύκλος πάει να ανοίξει. Αλλά πελαγοδρομεί. Καθώς δεν συν αποσαφηνιστεί τα καινούργια οργανικά στοιχεία της πολιτικής ζωής.

Οι εξελίξεις δεν είναι αυτονόητες. Οι αντιφάσεις θα οξυνθούν. Το ίδιο και οι δυνατότητες και οι κίνδυνοι. Διατρέχει τη χώρα και την κοινωνία, περίοδος κρίσιμων αναμετρήσεων και αποφάσεων. Για να πετακθούν οι πολιτικές προϋποθέσεις της νέας πορείας που αξιολογείται η ελληνική κοινωνία κι επιβάλλει η ιστορική συγκυρία.

Το σημαίνει ότι επιβάλλεται επανεκτίμηση όλων των δεδομένων του πολιτικού προβλήματος της χώρας. Τα λόγια ευκαιρίας και οι λύσεις ανάγκης τέλειωσαν.

Πίσω από τις αποτυχίες στα εθνικά θέματα και την εξωτερική πολιτική. Πίσω από τα ανοιχτά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Πίσω από τα πολλαπλά πολιτικά αδιέξοδα, υπάρχει μια κοινή αιτία, ένας κοινός παρονομαστής. Η αποτυχία, η εξάντληση, η αδυναμία του πολιτικού συστήματος.

Το πολιτικό σύστημα της χώρας, με τους συσχετισμούς που το ελέγουν, δεν παράγει τις πολιτικές που χρειάζονται, για την ανόρθωση της οικονομίας, τη στήριξη της κοινωνίας και την εξυγίανση του δημοσίου βίου. Διεκπεραιώνει, απλώς, δοκιμασμένες κι αποτυχημένες πρακτικές. Δεν αντέχει να σχεδιάσει και να εφαρμόσει τις πολιτικές πρακτικές που επιβάλλουν οι ανάγκες και καιροί. Διαλύει τα πάντα κι από παντού αποπνέει παρακαμή.

Επιβιβάζει τις ιστορικές ανάγκες και προκλήσεις στα μέτρα των προσωπικών ανταγωνισμών και παραγοντισμών. Δεν απελευθερώνει τον κοινωνικό και πολιτικό δυναμισμό του ελληνικού λαού.

Και τα οικονομικά-κοινωνικά προβλήματα. Και τα θεσμικά-πολιτι-

κά αδιέξοδα. Και οι εκκρεμότητες της εξωτερικής πολιτικής, χωριστά η καθεμιά κι από κοινού, διευρύνουν και φορτίζουν την κρίση. Δείχνουν την έλλειψη στρατηγικού προσανατολισμού της Ελλάδας στο δρόμο για τον 21ο αιώνα. Αποκαλύπτουν ταυτοχρόνως σοβαρές αλλοιώσεις που συντελούνται στην κοινωνική στάση και συμπεριφορά.

Ενώ θα έπρεπε να δεσπόζει το αίτημα να παλέψουμε για να ξεπεραστεί η κρίση, πολλές φορές κυριαρχεί το παράγγελμα να επωφεληθούμε από την κρίση. Γι' αυτό και αναδεικνύεται και παραμένει ως προτεραιότητα ο παραγοντισμός των προσωπικών, μικροκομματικών και οικονομικών συμφερόντων. Και όχι ο εκσυγχρονισμός των θεσμών με πραγματικά ριζοσπαστικές μορφές συμμετοχής, διαφάνειας και ελέγχου.

• Η χώρα έχει περάσει προ πολλού από τον κύκλο της πολιτικής αδυναμίας στον κύκλο του πολιτικού παραλογισμού. Οι αλλαγές στους συσχετισμούς, οι ριζικά διαφορετικές πολιτικές επιλογές, οι νέοι τρόποι άσκησης της πολιτικής, δεν είναι υπόθεση παραγγελμάτων ή μηχανισμών.

Ένας διαφορετικός κοινωνικός δυναμισμός απαιτείται. Για να δοθεί αποφασιστική επιστροφή σε όλα και να γυρίσει κάποτε η πολιτική ζωή του τόπου προς την πλευρά της ηθικής, της ευθύνης, της προόδου. 1/4σο παρατείνεται η κρίση αποτελεσματικότητας και αξιοπιστίας της πολιτικής, τόσο επηρεάζεται αρνητικά και η πολιτική συμπεριφορά της κοινωνίας. 1/4σο το κέντρο βάρους της πολιτικής ζωής μετατοπίζεται, από το κοινωνικό πεδίο στα εσωκομματικά μέτωπα, τόσο μένει χωρίς νομιμοποίηση η πολιτική και χωρίς προσανατολισμό η κοινωνία.

Την ώρα που η Ελλάδα στροβιλίζεται στη δίνη μιας σοβαρής και σύνθετης αποτυχίας, δεν μπορεί να βρει καταφύγιο ο πολίτης στην κομματική εσωστρέφεια και τις προτεραιότητες των παραταξιακών μετώπων. Την ώρα που χαλάει ο κόσμος, δεν μπορεί να βρίσκεται ο χρόνος για να προωθηθούν και να αναδιαταχθούν παλαιοκομματικές πρακτικές στους τομείς διαχείρισης του δημοσίου χρήματος, των κοινοτικών κονδυλίων, των έργων, του ευρύτερου δημόσιου τομέα και των οργανισμών του.

Είναι αποκαλυπτική η πολιτική σύμπτωση των δυσμενών συνεπειών από την τουρκική πρόκληση, του ενδοκυβερνητικού σπαραγμού, της διχαστικής δημαγωγίας από ορισμένες αντιπολιτευτικές τακτικές, με την πολιτική σπουδή να προωθηθούν νομοθετικές ρυθμίσεις αδιαφάνειας στα ΜΜΕ και στα έργα, με διακομματική στήριξη. Αλλά και με πολιτικές επιλογές ανακατανομής προσωπικών επιρροών και αναδιάταξης των κυβερνητικών μηχανισμών, με επίκεντρο τα ταμεία του κράτους. Λες και στη χώρα κατοικούν μόνο τα στελέχη της εκάστοτε κυβέρνησης. Λες και η χώρα έχει μόνον τα προβλήματα της εκάστοτε πλειοψηφίας και των κατεστημένων συμφερόντων.

Εδώ είναι που κρύβεται όλο το νοσηρό σύστημα. Εδώ είναι που ανοίγεται το πραγματικό πεδίο της πολιτικής ανασύνταξης της χώρας.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ, ΣΚΟΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΜΗ

του Μιχάλη Παπακωνσταντίνου
ανεξάρτητου βουλευτή, τ. υπουργού Εξωτερικών

Η πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση για την Ίμια δεν είναι ούτε η πρώτη ούτε -ατυχώς- προβλέπω πως θα είναι η τελευταία. Η τάση της αναθεώρησης του καθεστώτος του Αιγαίου εκδηλώνεται από τη γειτονική χώρα σχεδόν μόνιμα, και αφορά, κυρίως, στην υφαλοκρηπίδα, στον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας και τις διάσπαρτες κατά μήκος των ελληνικών νησιών και των ακτών της Μικρασίας βραχονησίδες. Η Ελλάδα, φυσικά, αρνείται αναθεώρηση των συνθηκών και δέχεται μόνο για την υφαλοκρηπίδα -επειδή το θέμα προέκυψε μεταγενέστερα και δεν καλύπτεται από τις συνθήκες- την κρίση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, στο οποίο, όμως, η Τουρκία διστάζει να προσφύγει. Παραμένουν έτσι, έστω και θεωρητικά, εκκρεμή θέματα μεταξύ των δύο χωρών, εκκρεμή κατά τη μονομερή τουρκική άποψη και μη υπάρχοντα στην ουσία κατά την άποψη της ελληνικής πλευράς. Αυτή η κατάσταση έχει οδηγήσει σχεδόν στην ανυπαρξία και απλού διαλόγου μεταξύ των δύο, με αποτέλεσμα να παραβλέπεται τελείως η ζωντανή πραγματικότητα και να υπάρχει ο κίνδυνος επεισόδια ή μικροεπεισόδια να διογκώνονται και να παίρνουν υπερβολικές και περίπου ανεπίτρεπτες διαστάσεις. Είναι η μοναδική περίπτωση χωρών -αν όχι σε ολόκληρο τον κόσμο, ασφαλώς στην Ευρώπη- που αρνούνται, αν και γειτονικές, να εγκαθιδρύσουν αυτό που στο διεθνές δίκαιο ονομάζεται καθεστώς σχέσεων καλής γειτονίας.

Η αντιδικία μεταξύ αυτών των δύο χωρών διαρκεί περίπου χίλια χρόνια, όταν οι πρώτοι πρόγονοι των σημερινών Τούρκων εμφανίστηκαν στον μικρασιατικό χώρο και συγκρούστηκαν με τους Βυζαντινούς. Επιβιώνει ακόμα και τώρα, και εκφράζεται με πολλούς τρόπους. Η εθνική μας γιορτή στις 25 Μαρτίου είναι επέτειος

του αγώνα της ανεξαρτησίας, της επανάστασης δηλαδή κατά Τούρκων. Στην τουρκική εθνική γιορτή της 29ης Μαΐου γίνεται η άλωση της Πόλης, η κατάρρευση δηλαδή του Ελσμου. Εμείς θυμόμαστε πάντα την καταπίεσή μας από τους τόνες κατά την περίοδο της κυριαρχίας τους στα Βαλκάνια εκείνοι θεωρούν ότι την κατάρρευση της αυτοκρατορίας πρώτοι την προκάλεσαν οι Έλληνες. Αυτή τη στιγμή εξανθθεί η κατοχή του τμήματος της Κύπρου -του Ελληνισμού- τους γείτονες μετά την εισβολή τους στη Μεγαλόνησο και νεχής προβολή και άλλων αξιώσεών τους. Θεωρούμε πως λούμαστε από την Τουρκία, αλλά -και αυτό είναι για μας πξενο- κι αυτοί θεωρούν ότι απειλούνται από την Ελλάδα. Τ

κά τους εσωτερικά πρόματα είναι πολύ περισρα και εντονότερα αλλήνικά, η οικονομία τους κατάσταση είναι ξοχήν δύσκολη, η εξέτων Κούρδων αποτελεί ριαρχικό σημείο της συχίας τους, η εισβολή ισλαμικού φονταμενισμού απειλεί το κράτος και η ακήνησία τους -όχι μόνο σφατα- οδήγησε επλημμένα σε στρατιπραξικοπήματα. Αν ρέσει κανείς ένα μικροσοστό του πληθυστους, η μεγάλη πλειονόδέρνεται από αναλαρμό, τυφλό φανατισμό από πολλές πλευρές νάπτυξη. Προσπαθόνεπωφεληθούν από τη πολιτική σημασία της γραφικής τους θέσ οποία αναβαθμίσθηκε σο χάρη στον πόλεμο Κόλπου όσο και στην ξη νέων κοιτασμάτων τρελαίου στη γειτονία Οι Αμερικανοί τη

εταξύ άλλων χωρών, ως χώρα μεγάλου κινδύνου απο-
ποίησης με επιπτώσεις στον πολύ ευρύτερο χώρο.

ρουν να κάνουν οι δύο χώρες για τις μεταξύ τους σχέ-
επιβάλλεται να κάνουν; **Αδίστακτα εκφράζω τη γνώμη**
αραιότητες οι σχέσεις καλής γειτονίας. Δεν υπάρχουν ή
ούν πλέον και οι στοιχειώδεις ακόμη συμφωνίες που
να υπάρχουν μεταξύ δύο γειτονικών κρατών παρά τη
πραγματικότητα η οποία τις απαιτεί: αποφυγής δι-
ρολογίας, αμοιβαίας δικαστικής αρωγής, τουρισμού,
ας προστασίας των επενδύσεων κ.λπ.. Η Ολυμπιακή
ρώνει φόρους και στην Κωνσταντινούπολη, οι Έλλη-
αίνουν αθρόα στην Τουρκία και οι τουριστικοί πράκτο-
συναλλάσσονται μόνο με τον Τουρκικό Οργανισμό
ιού, επιχειρηματίες της μιας χώρας εργάζονται στην
α.κ. **Και διάλογος, συνεχής διάλογος μεταξύ των δύο**
όχι φυσικά για διαπραγμάτευση της εδαφικής μας κυ-
ς, αλλά για πολλά άλλα θέματα. Μεταξύ των οποίων
άσπια της συνεχιζόμενης λαθρομετανάστευσης, η
νδιαφέρει ή πρέπει να ενδιαφέρει απόλυτα και την Ευ-
ο μέγα ζήτημα της Κύπρου πρέπει, επί τέλους, να οδη-
ε λύση -δίκαιη και βιώσιμη-, αυτό πρέπει ιδιαίτερα οι
ι να το αντιληφθούν. Ίσως η ένταξη της Κύπρου στην
ική Ένωση να αποτελεί διέξοδο στα αδιέξοδα που δη-
θηκαν και στην εξάλειψη της de facto διχοτόμησης,
ρκεί εδώ και πάνω από είκοσι χρόνια.

άλα, όμως, απαιτούν θάρρος και από τις δύο πλευρές.
; ενδιαφέρει κυρίως η δική μας πλευρά, η δική μας κυ-
η και όλος ο πολιτικός κόσμος. Υπήρξε θαρραλέα η
ή μας να άρουμε τις αντιρρήσεις μας για την Τελωνεια-
υση της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ήταν
σωστής πολιτικής κρίσης αν δεν θέλουμε η γειτονική
α μεταβληθεί σε ασιατική και αν αντιλαμβανόμαστε
αι προς το συμφέρον μας να πλησιάζει όσο περισσότε-
ι δυνατό προς την Ευρώπη.

ΕΙ ΤΟ ΣΚΟΠΙΑΝΟ

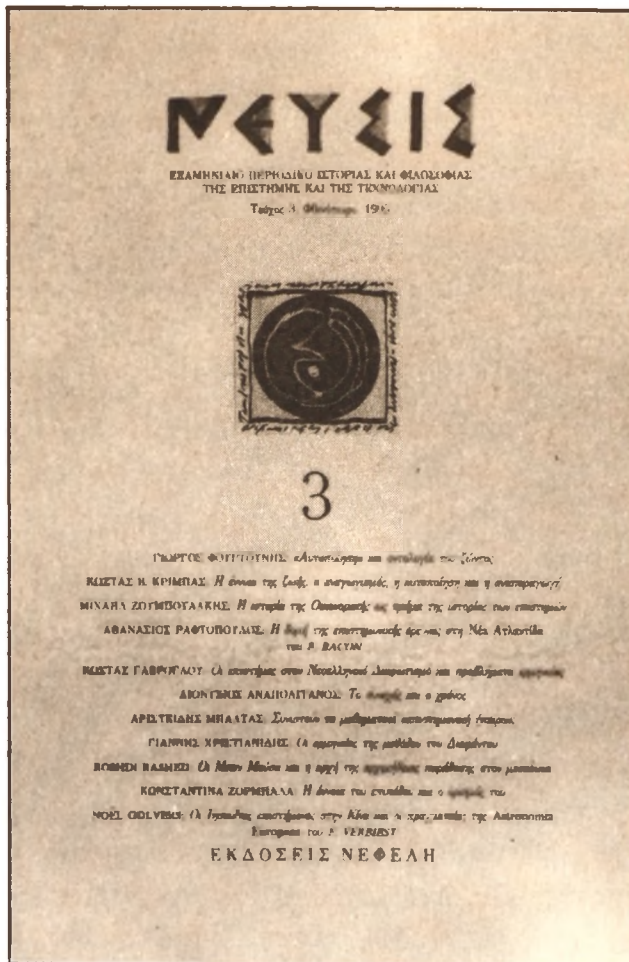
ος απαιτείται, όμως, από την ελληνική κυβέρνηση και σ'
ματα της εξωτερικής μας πολιτικής. Ιδιαίτερα, και άμε-
ια, στο θέμα των Σκοπίων. Ας έχει το θάρρος να θυμί-
ς αντιδρώντες πως η ατολμία μας επί τρία χρόνια, η έλ-
άρρους, ο φόβος του πολιτικού κόστους και η αμέλεια ή
λητικότητα μας είχαν ως συνέπεια να καθιερωθεί διε-
ομασία που οι ίδιοι οι Σκοπιανοί επιθυμούν, να ονομά-
ηλαδή η χώρα τους «Μακεδονία» απλά. Κι ας έχει την
α δηλώσει πως δεν υπάρχει άλλη διέξοδος από μια σύν-
ομασία, την οποία, άλλωστε, επιβάλλουν δύο αποφά-
υ Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ του 1993, με τις
καλούνται οι δύο χώρες να δεχθούν όνομα αποδεκτό
φότερες.

οφάσεις αυτές επαναλαμβάνονται στη λεγόμενη «εν-
η συμφωνία», που σημαίνει πως και οι δύο χώρες τις
υποδεχθεί. Εκείνο το οποίο είχαμε πετύχει τον Μάιο του
αλούμαστε να το δεχθούμε μετά τρία χρόνια και με όλη
α στην εθνική μας επιδίωξη που έχουμε υποστεί. Η έλ-
άρρους δεν βοηθάει ποτέ στην εξασφάλιση των συμφε-
μας. **Οι μεγάλοι πολιτικοί παίρνουν θαρραλέες απο-**
έστω κι αν αυτές για μια στιγμή είναι εναντίον του
ος.

ΝΕΥΣΙΣ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Κυκλοφόρησε το 3ο τεύχος με κείμενα των:
Γιώργου Φουρτούνη, Κώστα Κριμπά,
Μιχαήλ Ζουμπουλάκη, Αθανάσιου Ραφτόπουλου,
Κώστα Γαβρόγλου, Διονύσιου Αναπολιτάνου,
Αριστείδη Μπαλτά, Γιάννη Χριστιανίδη,
Roshdi Rashed, Κωνσταντίνας Ζορμπαλά,
Nöel Golvers, Ε. Νικολαΐδη, Φ. Βαλλινά,
Α. Αποστόλου και Η. Μαρκολέφα.

Ένα περιοδικό χρήσιμο στον ερευνητή,
τον επιστήμονα, τον καθηγητή, τον φοιτητή,
στον καθένα που θέλει να πληροφορηθεί έγκυρα
και υπεύθυνα για την ιστορία και τη φιλοσοφία
της επιστήμης και της τεχνολογίας. Ένα
περιοδικό που καλύπτει σημαντικό κενό στη φτωχή
επιστημονική βιβλιογραφία της χώρας μας.

* * *

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 10680, ΤΗΛ.: 3607744,

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΕ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ... ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ

του Μιχάλη Παπαγιαννάκη

Κάτι δεν πάει καλά στις πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις, και ασφαλώς δεν φταίει ο γιαιός αλλά «εμείς» στραβά αρμενίζουμε. Αναφέρομαι φυσικά, κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά, στα ενδοπασοκικά και ενδοκυβερνητικά δρώμενα αυτών των ημερών και κατά το μήμα τους εκείνο που δεν αφορά μόνο τους ενδιαφερομένους, αλλά –φευ!– όλους μας, αμέσως ή εμμέσως.

Και μας αφορά όλους ο τρόπος διαχείρισης της πρόσφατης κρίσης στο Αιγαίο, όπως και η ουσία της πολιτικής που ασκείται ή αντιπροτείνεται. Όπως όλοι διαπιστώσαμε, πολύ λίγο συζητήθηκε η ουσία του προβλήματος που αναδείχθηκε αυτές τις μέρες (δηλαδή η μακροχρόνια προοπτική των σχέσεών μας με την Τουρκία, οι αντίστοιχες εναλλακτικές στρατηγικές και οι προκύπτουσες τακτικές). Μια τέτοια συζήτηση εκκρεμεί, και η απουσία της γίνεται πια απειλητική. Αντίθετα και εύκολα υπήρξε σχεδόν «ομοφωνία» όλων των πλευρών στη διαπίστωση και καταγγελία κάποιων «λανθασμένων χειρισμών», έτσι γενικά, χωρίς περαιτέρω δεσμευτικές λεπτομέρειες. Τέτοιες γενικές και βολικές καταγγελίες υπονοούν ότι οι καταγγέλλοντες γνωρίζουν τους «σωστούς» χειρισμούς που θα έπρεπε να είχαν γίνει. Αλλά αποφεύγουν να δεσμευτούν ως προς τα συγκεκριμένα και κρίσιμα: αυτοί οι «σωστοί» χειρισμοί θα εμπόδιζαν ή θα διευκόλυναν την απεμπλοκή των δυνάμεων την κρίσιμη εκείνη βραδιά; Μυστήριο. Αλλά βολικό μυστήριο, μια και επιτρέπει περίπου στους πάντες να αφήνουν να εννοηθεί οτιδήποτε θα ικανοποιούσε τον οποιονδήποτε περιστασιακό συνομιλητή τους. Δίκιο έχει και αυτός που θα ήθελε «σωστούς» χειρισμούς που, μέσω κανονιοβολισμών ή άλλων ανάλογων πρωτοβουλιών, θα οδηγούσαν στη θερμή αναμέτρηση, δίκιο και εκείνος που ισχυρίζεται ότι δεν έπρεπε να έχει αρχίσει η κλιμάκωση με την αποστολή του πολεμικού ναυτικού στην Ίμια, δίκιο κι ο τρίτος, που θεωρεί ότι εσωτερικές ενασχολήσεις έμπλεξαν με την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής, δίκιο κι ο τέταρτος που διακηρύσσει την ανάγκη μιας τέτοιας εμπλοκής για να αποκατασταθεί, λέει, το φρόνημα του λαού... Κι όλοι μαζί και αλληλεγγύως οδηγούνται στο αναπόφευκτο συμπέρασμα: όλα πάνε καλά με την έως τώρα πολιτική, απλώς να αποφευχθούν στο μέλλον οι «λανθασμένοι χειρισμοί», γενικώς. Δηλαδή οι χειρισμοί των... άλλων.

Μας αφορά και πολύ μάλιστα η ευκολία και ο αυθορμητισμός

του κ. Έβερτ όταν, μετά από τόσα χρόνια..., εκτόξευε τα περί «εθνικής προδοσίας». Ξέρουμε, βέβαια, και γράφτηκε και στον Τύπο, ότι κάποιοι στη Ν.Δ. θεώρησαν ότι η πρόσφατη κρίση ήταν η ουρανοκατέβατη ευκαιρία για να αποκαταστήσουν δημοτικότητα και ποσοστά δημοσκοπήσεων που κατέρρεαν, αλλά η «αξιοποίησή» της μέσω των παλιών καλών συνταγών της εθνικοφροσύνης φέρνει ρίγη. Και φυσικά εγγυάται ότι σοβαρή εναλλακτική εξωτερική πολιτική ούτε υπάρχει ούτε θα συζητηθεί προσεχώς..., τουλάχιστον ανάμεσα στις κυρίαρχες δυνάμεις της κεντρικής πολιτικής σκηνής.

Μας αφορά, στην ουσία της ιδιότητάς μας ως πολιτών, η σχέση ανάμεσα στην πολιτική εξουσία και τις ένοπλες δυνάμεις. Εδώ πια είμαστε υποχρεωμένοι να επιστρέψουμε στα αυτονόητα της δημοκρατικής σκέψης. Που λέει ότι οι ένοπλες δυνάμεις είναι ο οπλισμένος βραχίονας της πολιτικής εξουσίας, η οποία και μόνη έχει τη νομιμοποιημένη από τους πολίτες εξουσία να ορίζει τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής, ποιος είναι κάθε φορά ο αντίπαλος, πότε και πόσο θέλει να αναμετρηθεί μαζί του ή αντίθετα να συζητήσει και να αποφύγει την αναμέτρηση... Και ότι δεν νοείται δημόσια διαμάχη ανάμεσα στην πολιτική εξουσία και τα έστω και ανώτατα όργανά της. Που λέει επίσης ότι όλοι οι λειτουργοί και τα εκτελεστικά όργανα της εξουσίας υπάγονται στην πολιτική εξουσία, διορίζονται, μετατίθενται και παύονται από αυτήν όπως ορίζουν το Σύνταγμα και οι νόμοι. Αυτονόητα όλα αυτά; Δεν είναι αυτή η γνώμη πολλών, ανάλογα με τις πρόσκαιρες βλές τους και όχι μόνο του ναυάρχου κ. Λυμπερή, αλλά και αρκετών άλλων πολιτικών στελεχών, εντός και

εκτός ΠΑΣΟΚ. Όποιος όμως αμφισβητεί την ουσία αυτής της σχέσης, πέρα από τους τύπους που ασφαλώς και πρέπει να είναι απόλυτα σεβαστοί, μπαίνει θελημένα ή αθέλητα στον σκοπιό δρόμο της δημοκρατικής και συνταγματικής εκτροπής. Και όταν τέτοια φαινόμενα ανακύπτουν, δεν νοείται από την πλευρά της όποιας πολιτικής δύναμης στάση ίσων αποστάσεων. Σε τέτοιες περιπτώσεις είμαστε με την πολιτική εξουσία, όποια και να είναι αυτή. Μπορεί να έχει χίλια δίκια ο ναύαρχος Λυμπερή, αλλά το μεγαλείο του λειτουργήματος συνίσταται σε σιωπή και υποταγή. Τα υπόλοιπα, στα απομνημονεύματά του.

Μας αφορά τέλος ο ρόλος των κομμάτων στη διακυβέρνηση της χώρας. Και πάλι πέφτουμε στα αυτονόητα. Και βέβαια τα πολιτικά κόμματα είναι βασικός θεσμός για να λειτουργήσει η

**Πολλά θυμίζουν
την ταύτιση
κυβέρνησης και
κόμματος,
σαν κι αυτή που
γνώρισαν τα
αλήστου μνήμης
καθεστώτα
«λαϊκής»
δημοκρατίας**

βουλευτική δημοκρατία. Και βέβαια μέσα από τα πολιτικά τα αναδεικνύονται και γίνονται υλική δύναμη οι ιδέες, παλιές, αναχρονιστικές ή νεωτεριστικές. Και βέβαια τα κόμματα είναι ο κύριος δρόμος μέσα από τον οποίο αναφέρονται οι πολιτικές ηγεσίες που ανταγωνίζονται για την κατή και άσκηση της εξουσίας. Από εδώ και πέρα μπαίνουμε σθερά εδάφη. Γιατί η πολιτική ηγεσία που αναδείχθηκε να κόμμα και έφτασε έως και την πολιτική εξουσία είναι έωμένη να ασκεί αυτή την εξουσία με άλλες προδιαγραφές διαφορετικές από εκείνες που έχει διαμορφώσει για τη δι-υ λειτουργία το κόμμα. Αυτό είναι μια οργάνωση όπου ο ας μπαίνει με τη δική του θέληση και δέχεται τους κανόνες κανόνες της δημοκρατικής πολιτείας μάς αφορούν όλους, μαστε σε κόμματα είτε όχι. Μπορούμε να τους αλλάξουμε με διαδικασίες διαφορετικές από εκείνες που προβλέπει ος δικούς του κανόνες ένα κόμμα. Συμπέρασμα: δεν είναι ύν ούτε παραδεκτό το κόμμα να διεκδικεί από την κυβέρνη-έσω κι αν αυτή προέρχεται από τα σπλάχνα του, να ασκεί ουσία με τους δικούς του κανόνες! Να ζητάει π.χ. να εγκρί-των προτέρων τους διορισμούς ή τους χειρισμούς που αυτή κοίξει με βάση τις δυνατότητες που της δίνει και τους ελέγ-του της επιβάλλει το Σύνταγμα και οι νόμοι. Ή ακόμα να ποτηρητές υπουργούς μέσα στην κυβέρνηση, οι οποίοι δη-να εκφράζουν την όποια αξιολόγησή τους για την κυβερ-δράση, παραβιάζοντας την αρχή ότι η κυβέρνηση είναι όργανο και οφείλουν να σέβονται την «κυβερνητική αλλη-η» ή να παραιτούνται, κι αυτό δεν έχει σχέση με κανένα κρατικό συγκεντρωτισμό» που δήθεν οι αντάρτες υπορ-ώρα...) απαρνούνται! Αν το κόμμα δεν συμφωνεί με τις ίσεις της κυβέρνησης που ανέδειξε, είναι απόλυτα ελεύθε-ασκήσει την κριτική του και να εφαρμόσει απέναντί της σα προβλέπει, όχι το καταστατικό του, αλλά το Σύνταγμα νόμοι, μέχρι και να την ανατρέψει. Έτσι εξασφαλίζεται ια και διαφάνεια εις όφελος των πολιτών. Τα άλλα θυμί-ην ταύτιση κυβέρνησης και κόμματος σαν κι αυτή που γνώ-τα αλήστου μνήμης καθεστώτα της μονοκομματικής «λαϊ-ημοκρατίας, με τα εξίσου γνωστά αποτελέσματα. Ούτε αυ-νούνται αυτονόητα για το Ε.Γ. και άλλα πρωτοκλασάτα στε-ου ΠΑΣΟΚ... Προσδιορίζουν, ωστόσο, την ποιότητα της βέρνησης της χώρας και εμμέσως και την ποιότητα του πο-ύ διαλόγου και της ίδιας της αντιπολίτευσης. Μας επηρεά-ηλαδή όλους, γι' αυτό και οφείλουμε να έχουμε σαφή στά-έναντί τους, όσοι τουλάχιστον σκεφτόμαστε με όρους μιας αίας αλλά και, όπως αποδεικνύεται, πολύ δύσκολης νέας ολίτευσης...

με και σε προηγούμενο τεύχος του *Αντί* ότι η θεσμική «α-ιά» του ΠΑΣΟΚ παράγει όλο και πιο εμφανείς και όλο και κραυγικές για το σύνολο δυσλειτουργίες και καθυστερή-αι με την ποδοσφαιρική έννοια του όρου). Αν αυτή η κατά-τείνει να διαιωνισθεί, το «κίνημα» (που έτσι θα αποδει-ότι δεν θέλει να γίνει κόμμα με την ουσιαστική λογική της βουλευτικής δημοκρατίας) δεν μπορεί να έχει καμιά ελπίδα οτελέσει τμήμα της λύσης της σημερινής κρίσης του πολιτι-ς συστήματος. Αντίθετα, όλο και πιο κραυγαλέα οι πολίτες πιστώνουν ότι αποτελεί τμήμα του ίδιου του προβλήματος. ο γεγονός ότι και η Ν.Δ. φαίνεται να παίρνει τον ίδιο δρόμο ηγορεί κανέναν. Απλώς εντείνει και περιπλέκει το πρό-ι.

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝ ΒΑΓΚΙΝΟΦ

Η ΩΔΗ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥ

Στην ιστορική ρωσική δεκαετία του '20, πριν από τον περιορισμό της ελεύθερης σκέψης και δημιουργίας και την επιβολή του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, είχαν προ-λάβει να εκδηλωθούν πνευματικά και καλλιτεχνικά ρεύματα και να πραγματοποιηθούν έργα που στη συνέ-χεια αποσιωπήθηκαν και μόλις τα τελευταία χρόνια παρουσιάζονται πάλι στο ευρύτερο κοινό.

Ο Βάγκινοφ είναι ένας από τους εκπροσώπους της πειραματικής τέχνης και της τέχνης του γκροτέσκο, που στη Ρωσία εκφράστηκε, μεταξύ άλλων, από τους Μπουλγκάκοφ, Ζόσενκο και Λουντς. Μετά το θάνατό του τα έργα του χαρακτηρίστηκαν προκλητικά και ελιτί-στικά και αποσύρθηκαν εντελώς από την κυκλοφορία ως το 1989.

Η *Ωδή του Τράγου* είναι ένα μυθιστόρημα για τη διανόηση της Πετρούπολης, για τη δυσκολία μιας μερί-δας της να προσαρμοστεί στις μετεπαναστατικές συνθή-κες, για την αυταπάτη της ότι διασώζει τα ιδεώδη του ουμανισμού και την παλιά κουλτούρα, και για το τρα-γικό τίμημα αυτής της αυταπάτης: το συμβιβασμό και τον υλικό κομπορρισμό, τη δυστυχία και κάποτε την αυτοκτονία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Σόλωνος 133, 106 77 Αθήνα
Τηλ. 3806305, 3821813, Fax 3838173

Η σημασία της Ενδιάμεσης Συμφωνίας

του Σωτήρη Ντάλη

Απόψεις και σχόλια του καθηγητή Χρήστου Ροζάκη για τις πολιτικές και νομικές διαστάσεις της λεγόμενης Ενδιάμεσης (Μεταβατικής) Συμφωνίας της Νέας Υόρκης μεταξύ Ελλάδας - FYROM, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον υπό το φως της τωρινής συγκυρίας.

Μετά από τέσσερα χρόνια αυτοεγκλωβισμού στο ζήτημα των Σκοπίων, η ελληνική εξωτερική πολιτική «κατάφερε» με την Ενδιάμεση Συμφωνία της Νέας Υόρκης στις 13 Δεκεμβρίου 1995 να πετύχει αυτό που ήταν εφικτό από το 1991. Αν και ήλθε με καθυστέρηση, η συμφωνία της Νέας Υόρκης έχει συμβάλει καθοριστικά στη σύσφιξη των σχέσεων Αθήνας - Σκοπίων και άνοιξε το δρόμο για μια ευρύτερη και θετικότερη παρουσία της Ελλάδας στα Βαλκάνια. Γιατί, όμως, θεωρούμε ότι η συμφωνία είναι επιτυχής για την Ελλάδα;

ΜΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΛΕΙΝΕΙ

«Γιατί πρώτον, κλείνει μια περίοδος άγνοιας αντιπαράθεσης με μια μικρή χώρα, και γιατί η ίδια η συμφωνία αντιμετωπίζει, με αναφορά σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις, τα κύρια προβλήματα που συγκροτούσαν τους ελληνικούς φόβους και ενδοιασμούς αναφορικά με τη μελλοντική στάση και τις διεκδικήσεις της γείτονος στο μακεδονικό ζήτημα», σημειώνει ο καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών **Χρήστος Ροζάκης** σ' ένα περιεκτικότατο κείμενό του στο ενημερωτικό δελτίο της «Παρέμβασης» (No 3).

Με την Ενδιάμεση Συμφωνία, η ΠΓΔΜ δεσμεύεται να σέβεται τα κοινά σύνορα και να τα θεωρεί απαραβίαστα, να σέβεται την εδαφική ακεραιότητα και πολιτική ανεξαρτησία της και να πάρει μέτρα για να απαγορεύσει οποιαδήποτε εχθρική ενέργεια και προπαγάνδα. Επίσης, με τη συμφωνία η ΠΓΔΜ αναγνωρίζει ότι καμία διάταξη στο Σύνταγμά της δεν επιτρέπει την ερμηνεία εδαφικών διεκδικήσεων σε βάρος της Ελλάδας. Η διάταξη αυτή, μαζί με τη διάταξη που καταργεί τη σημαία της ΠΓΔΜ, αποτελεί τη μείζονα υποχώρηση

της ΠΓΔΜ, επισημαίνεται σχετικά.

Όσον αφορά στο θέμα της ονομασίας, η συμφωνία συμβάλλει στην εξομάλυνση της πιο σοβαρής πτυχής της εκκρεμότητας, της **πολιτικής** δηλαδή **πτυχής**, και «συναρτάται με τις πιθανές διεκδικήσεις της ΠΓΔΜ σε ελληνικά εδάφη, όπου το όνομα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ιδεολόγημα κινητοποίησης».

Υπάρχει και μια δεύτερη πτυχή, η **συμβολική**, που «συναρτάται με τις εθνικές εναισθησίες για το ιστορικό παρελθόν και με τις αντιλήψεις της ελληνικότητας της Μακεδονίας», τονίζει ο Χρ. Ροζάκης και διευκρινίζει ότι η πρώτη πτυχή είναι, πραγματιστικά, η πιο σοβαρή, κι αυτή ακριβώς αποτρέπεται με τη συμφωνία της Νέας Υόρκης.

Η συμφωνία της Νέας Υόρκης έχει χαρακτηριστεί ορθά ως μια από τις κορυφώσεις της κρίσης Ελλάδας και ΠΓΔΜ, όμως δεν έχει επιχειρηθεί μέχρι σήμερα μια ερμηνεία των **πολιτικών και νομικών διαστάσεων** της συμφωνίας. Αυτό το κενό έρχεται να καλύψει μια τεκμηριωμένη ανάλυση του καθηγητή **Χρ. Ροζάκη**, η οποία, με τον τίτλο «**Πολιτικές και Νομικές Διαστάσεις της Μεταβατικής Συμφωνίας της Νέας Υόρκης μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ**», πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα από τις εκδόσεις Ι. Σιδέρης με τη συνεργασία του ΕΛΙΑΜΕΠ.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ

Σε αντίθεση με το σχέδιο Vance-Owen που προέβλεπε διάταξη με συγκεκριμένη λύση για το όνομα, το άρθρο 5 της συμφωνίας της Νέας Υόρκης μεταθέτει στο μέλλον την επίλυσή του. Στη διατύπωση της πρώτης παραγράφου του άρθρου 5 ο καθηγητής Χρ. Ροζάκης επισημαίνει μια σειρά αξιοσημείωτων στοιχείων: «**Πρώτον, και κύριο, η αναγνώριση από τα δύο**

μέρη -αλλά κυρίως από την ΠΓΔΜ- της ύπαρξης μιας διαφοράς. Μιας διεθνούς διαφοράς η οποία και επιζητεί επίλυση. Η αναγνώριση αυτή έχει ορισμένες επιπτώσεις: η ελληνική πλευρά νομιμοποιείται να ασκεί πιέσεις προς την άλλη πλευρά για ταχεία και αποτελεσματική επίλυση και να υπενθυμίζει στην ΠΓΔΜ, σε κάθε βήμα εξομαλυντικό των σχέσεων, την εκκρεμότητα της διαφοράς.

Το δεύτερο σημείο που επισημαίνεται είναι η υποχρέωση των διαπραγματευτών ως μέθοδος επίλυσης της διαφοράς για το όνομα.

Τέλος, ένα τρίτο σημείο είναι: η παράγραφος 1 που περιέχει και το στόχο των διαπραγματεύσεων, που είναι η επίτευξη συμφωνίας στη διαφορά για το όνομα. Η ρητή αναφορά στην «επίτευξη συμφωνίας», υπογραμμίζει ο Χρ. Ροζάκης, «ποτελεί, αναμφίβολα, μια σημαντική δεσμευση για τα δύο μέρη, που ενισχύει την πίστη στις διαπραγματεύσεις, αφού τα μέρη μπορούν να επικαλεστούν την εκφρασμένη πρόθεση όχι απλά να διαπραγματευτούν αλλά και να επιτύχουν λύση».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ο Χρ. Ροζάκης ολοκληρώνει την πολύχρηστη ανάλυσή του για τη Μεταβατική Συμφωνία με ορισμένες συμπερασματικές επισημάνσεις από τις οποίες υπογραμμίζουμε: «**Την αποφασιστικότητα που έδειξαν τα δύο μέρη να προχωρήσουν σε μια μερική εξομάλυνση παρά το άγνωστο των συζητήσεων για το όνομα. Αυτή την αποφασιστικότητα πρέπει τώρα να διαφυλάξουν με την πιστή εφαρμογή όσων συμφωνήθηκαν, διατηρώντας και τις επιφυλάξεις που συμφωνήθηκαν**», γιατί «η συμφωνία έχει δικό της πεδίο εφαρμογής και εκεί πρέπει να παραμείνει».

Εχθροπραξίες στο ΠΑΣΟΚ

Τάσου Παππά

Όταν την επομένη της εκλογής του Κώστα Σημίτη από την κοινοβουλευτική ομάδα οι άνθρωποι του υπουργού Εσωτερικών και Δημοσίας Διοίκησης Άκη Τσοχατζόπουλου θύμιζαν στους συνομιλητές με νόημα το αποτέλεσμα του πρώτου γύρου (53-53-50), όλοι κατάλαβαν πως ο χροτοπόλεμος μόλις ξεκινούσε. Η προλεση υπήρχε, το εκρηκτικό υλικό πα-νε τοποθετημένο στους αρμούς του ματικού οικοδομήματος και έλειπε η αφορμή.

Θρυαλλίδα για την έναρξη της εσωματικής σύρραξης ήταν η ελληνοτουρκική κρίση. Οι ατυχείς χειρισμοί Σημίτη, ιεπονόφλουδες που του πέταξαν οι ρικανοί και οι σε βαθμό παρεξηγήσε-ιβλεψίες πολιτικών και στρατιωτικών αγόντων δημιούργησαν τις προϋπο-εις για να εμφανιστεί στο προσκήνιο η σφιλής στους Έλληνες εικόνα του ΣΟΚ: δηλαδή ένα κόμμα σπαρασσό-ο, χωρίς συνοχή, με πολλά καπετανά-αι ελάχιστη σοβαρότητα. Ότι πρέπει αλλα λόγια για να μετατραπεί σε σάκο μαχίας.

Άκης Τσοχατζόπουλος που καθοδη-την αμφισβήτηση στο πρόσωπο του Κ. ίτη προφανώς δεν έχει μάθει να χά-Προετοιμάζεται για τη μεγάλη ρε-μαζί με τα πολλά κρατιζοδίατα στε-η του κινήματος, που αγωνίζονται με α και με δόντια να κρατήσουν τις χρυ-όρες θεσούλες τους.

όχος της εσωκομματικής αντιπολίτευ-είναι σε πρώτη φάση να τεθεί υπό ρία ο πρωθυπουργός και στο συνέ-ο να ολοκληρωθεί η αιχμαλωσία του ην εκλογή ενός αντιπροέδρου που θα ίται στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυν-

ση απ' αυτή που επιθυμεί ο Κ. Ση-μίτης. Το καθεστώς ομηρίας περι-λαμβάνει διαρκείς τριβές για τα αυτονόητα, συνεχείς εν-στάσεις για τρέχοντα θέμα-τα, γκρίνιες για τις λεπτο-μέρειες και βεβαίως αλλε-πάλληλες αναφορές στις δημοκρα-τικές διαδικασίες. Η κατάσταση προκαλεί αναντίρρηση δυσφορία στο κυβερνητικό επιτελείο, αλλά κά-νουν μεγάλο λάθος οι εμπνευστές αυτής της επιχείρησης αν νομί-ζουν πως η κοινωνία βλέπει με καλό μάτι τους ανόητους παλιμπαιδισμούς τους. Δεν πρέπει να υποτιμάται η νοημο-σύνη ούτε των μελών του ΠΑΣΟΚ ούτε των πολιτών αυ-τής της χώρας.

• Μεγάλος θόρυβος ξεσηκώθηκε από την απόφαση της κυβέρνησης να αντικα-ταστήσει τον Γ. Μίρκο και να τοποθετή-σει στη θέση του τον Θ. Καρατζά. Οι πού-ροι εκφραστές της κομματικής νομιμότη-τας «ανακάλυψαν» ότι ο κ. Καρατζάς στις καταθέσεις του για το σκάνδαλο Κοσκω-τά είχε κατηγορήσει τον Α. Παπανδρέου. Αυτός, μάλιστα, που πλειοδότησε ήταν ο Γ. Κατσιμπάρδης. Αν, όμως, κάποιος ανέτρεχε στα πρακτικά των συνεδριάσε-ων της εξεταστικής επιτροπής θα διαπί-στωνε ότι ο κ. Καρατζάς όχι μόνο δεν ενο-χοποίησε τον Α. Παπανδρέου, αλλά αντι-θέτως συνέβαλε στην αθώωσή του με το οριακό 6-7. Παραδόξως, ο κ. Καρατζάς απαντούσε σε ερωτήσεις του κ. Κατσι-μπάρδη, ο οποίος ήταν μέλος της επιτρο-πής! Τι να υποθέσουμε; Ότι απώλεσε τη μνήμη του ο εκ Βοιωτίας ορμώμενος βου-λευτής του ΠΑΣΟΚ; Ότι η εκστρατεία

υπονόμευσης των επιλο-γών του Κ. Σημίτη έχει ακόμη ορισμένα κενά;

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΗΜΙΤΗ

• Εγκαλείται ο Κ. Σημί-της ότι τάχα συμπεριφέρε-ται σαν τον Ανδρέα Παπαν-δρέου. Μα και να ήθελε δεν θα μπορούσε. Πρόκειται για εντελώς διαφορετικούς τύ-πους πολιτικών, ενώ η σημερινή κατάσταση δεν έχει καμία ομοιό-τητα με την περίοδο που βασίλευε περίπου ως απόλυτος μονάρχης ο Α. Παπανδρέου. Όσοι κα-

τηγορούν για συγκεντρωτισμό τον Κ. Σημίτη προφανώς ήταν ευχαριστη-μένοι με την «αποθέωση» των δημοκρατι-κών διαδικασιών επί εποχής Παπανδρέ-ου! Τα όργανα του κινήματος συνεδρία-σαν αυτές τις μέρες τόσες ώρες όσες δεν είχαν συνεδριάσει επί είκοσι χρόνια! Τό-τε, αυτοί που σήμερα κόπτονται για τις διαδικασίες και απαιτούν να έχει γνώμη το κόμμα για όλες τις επιλογές της κυβέρ-νησης και ειδικότερα του πρωθυπουργού, έσκυβαν ευλαβικά το κεφάλι και δοξολο-γούσαν όλες τις αθλιότητες του Α. Παπαν-δρέου. Οι πιο αδίστακτοι, μάλιστα, θεω-ρητικοποιούσαν και νομιμοποιούσαν τους παπανδρεϊκούς καισαρισμούς. Σήμερα τους «έπιασε» ο πόνος για το έλλειμμα δη-μοκρατίας, το οποίο και με δική τους ευ-θύνη πλησίασε σε επίπεδα που θα ζήλευ-αν και οι τριτοκοσμικοί «κόκκινοι» δικτά-τορες τύπου Μεγκίστου.

• Οι «θιασώτες» της δημοκρατικής ευ-

ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ: Ο ΕΦΙΑΛΤΗΣ ΤΟΥ ΕΒΕΡΤ

Τρία μηνύματα με πολλούς αποδέκτες —κυρίως τον Μιλτιάδη Έβερτ— έστειλε ο πρώην πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Μητσοτάκης μέσω της πολυσυζητημένης συνέντευξής του στο MEGA. Επισημοποιώντας την αποστασιοποίησή του από την επίσημη αντιπολιτευτική γραμμή του κόμματός του, ο επίτιμος πρόεδρος ξεκαθάρισε εμμέσως στον κ. Έβερτ ότι δεν πρόκειται να «τον αφήσει σε χλωρό κλαρί» έως ότου επιτύχει την τοποθέτηση σε στρατηγικές θέσεις στην παράταξη «δικών του» ανθρώπων.

Επιπλέον, ο κ. Μητσοτάκης εκτιμώντας ή γνωρίζοντας (;) πως βρισκόμαστε σε μεταβατική περίοδο διακυβέρνησης της χώρας και ότι «τα χαρτιά (της εξουσίας) θα ξαναμοιραστούν», προϋδέασε τον πολιτικό κόσμο ότι αν του δοθεί η ευκαιρία θα διεκδικήσει εκ νέου τη θέση του πρωθυπουργού. Κάποιοι περισσότερο καχύποπτοι εκτιμούν πως ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. διεμήνυσε στον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης ότι στην παρούσα φάση δεν πρέπει να θέτει επ' αυθενί θέμα πρόωρων εκλογών. Προς επίρρωσιν της άποψής τους, οι εν λόγω πολιτικοί αναλυτές παραθέτουν τη φράση του κ. Μητσοτάκη ότι «δεν είναι ώρα για να έχουμε κυβερνητική κρίση». Όπως υποστηρίζουν, των παραινέσεων Μητσοτάκη προς Έβερτ προηγήθηκε σχετική υπόδειξη από ισχυρούς πολιτικούς παράγοντες εκτός Ελλάδας. Έτσι ερμηνεύουν και τη στροφή 180 μοιρών στις θέσεις του, αφού έξι μέρες πριν από την τηλεοπτική συνέντευξή του υποστήριζε σε μήνυμά του προς τη γραμματεία γυναικών της Ν.Δ. πως «η χώρα πρέπει να οδηγηθεί το ταχύτερο σε εκλογές». Ο αυτόνομος πολιτικός ρόλος που έχει επιλέξει, άλλωστε, ο Κ. Μητσοτάκης του «επιτρέπει» τέτοιου είδους αναδιπλώσεις. Άλλες πληροφορίες αναφέρουν ότι ανάλογου περιεχομένου συστάσεις έγιναν προσφάτως και στον πρόεδρο της Ν.Δ. κατά τη διάρκεια των συναντήσεών του με αμερικανούς αξιωματούχους.

Στις παρεμβάσεις αυτές επιχείρησε να απαντήσει —όχι όμως ευθέως— ο Μ. Έβερτ μιλώντας την περασμένη Τρίτη στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του κόμματός του. «Δεν θα ανεχθώ από καμία πλευρά πίεση ή ανάμειξη για το πόσο θα πιέζουμε την κυβέρνηση. Γνωρίζουμε εμείς και έχουμε ευθύνη για το τι πρέπει να κάνουμε», φέρεται να είπε. Και συνέχισε: «Η στρατηγική μας, δημιουργική, μένει ίδια, αυστηρή κριτική στην κυβέρνηση και το κυβερνητικό έργο και με προτάσεις και λύσεις για την οικονομία και την ανάπτυξη».

Επίσης ο πρόεδρος της Ν.Δ. επέμεινε ότι «υπάρχει (πολιτική) ρευστότητα και μπορεί να γίνουν οποτεδήποτε εκλογές». Την περαιτέρω όξυνση στις σχέσεις μεταξύ των δύο ανδρών προανήγγειλε ο στενός πολιτικός φίλος του επίτιμου προέδρου Κώστας Πυλαρινός, δηλώνοντας: «Υπήρξε λόγος, θα υπάρξει και αντίλογος».

Δ. ΖΩΝΙΟΣ

δημοκρατία δεν έχει εμφανιστεί άλλη φορά στην ιστορία των πολιτικών σχηματισμών.

Ο Κώστας Σημίτης οφείλει να συμφωνήσει με την ιδέα ότι για το υπόλοιπο της θητείας του έτσι θα πηγαίνει η κατάσταση, εκτός κι αν αποφασίσει να εγκαταλείψει την ηττοπαθή στάση των ισορροπιών που και τον ίδιο εκθέτει, και την κυβέρνηση του υπονομεύει, και το ΠΑΣΟΚ καταδικάζει στην ανυποληψία. Πολύ σωστά ο Πάνος Λουκάκος γράφει στην Απογευματινή (12 Φεβρουαρίου):

«Διεφάνη, λοιπόν, και στη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ ότι ο πρωθυπουργός δεν μπορεί να ελέγξει την κατάσταση. Ότι ακόμη και μικρές επιμέρους επιτυχίες στα σημεία έναντι των εσωκομματικών του αντιπάλων έχουν στη συνέχεια βαρύτατο κόστος για τον ίδιο. Έτσι νομοτελειακά τα πράγματα ωθούνται προς δύο κατευθύνσεις:

Κατά την πρώτη, ο κ. Σημίτης θα συνάψει μάχη με τους κοιμματικούς, με αντάλλαγμα όμως να τους εκχωρήσει την εξουσία, να τεθεί υπό τον έλεγχο του ατύπου διευθυντηρίου, που επί καιρό τώρα κυβερνά τη χώρα, και να παραμείνει και όνομα μόνο πρωθυπουργός.

Κατά τη δεύτερη, ο κ. Σημίτης θα συγκρουστεί τώρα με όλο αυτό το σύστημα που τον χλευάζει και τον υπονομεύει, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί η χώρα σε πρόωρες εκλογές, μέσα σε αυτή την άνοιξη, και φυσικά με εξελίξεις απρόβλεπτες στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ.

Ο τρίτος δρόμος, που προσπαθεί όλον αυτό τον καιρό να βαδίζει ο πρωθυπουργός, ο δρόμος δηλαδή των λεπτών ισορροπιών και των επιμέρους μικρών ή μεγάλων συμβιβασμών, είναι απολύτως αδύνατος».

Αν ο πρωθυπουργός επιμένει στον τρίτο δρόμο, τότε να μην ενοχλείται αν εγείρονται αντιρρήσεις ακόμη και για την αλληλεγγύη του υποδιοικητή του υποκαταστήματος του ΙΚΑ Χανίων (το παράδειγμα είναι πιεστικό, αλλά ενδεικτικό των προθέσεων των πάσης φύσεως αντιπάλων του).

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΣΗΜΙΤΗ

Έτσι κι αλλιώς ο Κ. Σημίτης έχει μπροστά του το σκόπελο του συνεδρίου. Η μεταβατική φάση που περνάει το ΠΑΣΟΚ είναι εξαιρετικά σύνθετη. Το «νέο» αγγί-

ταξίας έβαλαν «πλάτη», ώστε να μην αναβληθεί το συνέδριο. Πέτυχαν να βγει απόφαση για να συνέλθει το ανώτερο κομματικό σώμα κατακαλόκαιρο, σε μια περίοδο που όλοι στην Ελλάδα ή θα βρίσκονται στους τόπους παραθερισμού ή θα σχεδιάζουν τις διακοπές τους, εκτός βεβαίως από τους εγκαθήμετους. Θα ήταν, λένε, παραβίαση της νομιμότητας οποιαδήποτε μετάθεση του χρόνου του συνεδρίου. Πρόκειται για υποκρισία στο μέγιστο

βαθμό. Αυτοί που «κατάπιναν» τις προσβολές επί τόσα χρόνια και δέχονταν σχεδόν αδιαμαρτύρητα το κόμμα τους στα 22 χρόνια της λειτουργίας του να έχει διοργανώσει μόνο τρία συνέδρια, αυτοί που δεν αισθάνονταν καμία ντροπή όταν εξέλεγαν διά βοής τον αρχηγό τους, σήμερα φορούν ανερυθρίαστα το μανδύα των τιμητών και ζητούν να μην «απεμπολήσει» το κόμμα τα δικαιώματά του! Τέτοια όψιμη ευαισθησία περί την εσωκομματική

Σοφία Γιαννάτου

—Θεραπεύοντας την... Άλισον Γκρέυ (ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

να κυριαρχήσει. Οι αντιστάσεις, είναι ισχυρές. Ο επιθανάτιος ρόγ-
ου «παλιού» μπορεί να κρατήσει πε-
τερο απ' όσο νομίζεται. Αλλά και
ι που ομνύουν στο καινούριο φαίνε-
ος δεν έχουν ξεκαθαρισμένες από-

Θόδωρος Τσουνάτος, δεξί χέρι του
μίτη, σύμβουλός του και μέλος της
ικής Επιτροπής, σκιαγραφεί ως εξής
ΠΑΣΟΚ:

έο ΠΑΣΟΚ που οραματιζόμαστε είναι ένα
ΑΑ:

μένο, δημοκρατικό που θα προωθήσει τον
ρονισμό της ελληνικής κοινωνίας.

χρονο κόμμα αρχών που θα μετεξελιχθεί
ρηγικό κόμμα σε μια δυναμική συλλογική
άθεια.

θα εκφράσει τα οράματα και τη δυναμική
προαριστεράς.

ύγχρονο λόγο που θα αντιμετωπίζει ουσια-
τη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία της συντηρη-
ιαράταξης και το λαϊκισμό που τόσο βασα-
η χώρα.

θα χαράξει μία νέα ΠΟΛΙΤΙΚΗ με στό-

ικονομική ανάπτυξη

κονομισμό

ινωνική ευαισθησία

ηγεσία που θαρραλέα θα λέει την αλήθεια
ό χωρίς ωραιοποιήσεις και τη δικαιολογία
ιλιτικού κόστους.

ιχτό στην κοινωνία, σε μόνιμη και σταθερή
διαλόγου, ώστε με την ευρύτερη δυνατή συ-
τη να υλοποιούνται οι αποφάσεις.

τέλος, θα λειτουργεί δημοκρατικά από την
αία Τ.Ο. έως την Κ.Ε. και το Ε.Γ., ώστε να
λεί μία πρόκληση συμμετοχής για όλους
νεργούς πολίτες».

α αλλαγή σε όλα τα τα επίπεδα κάνει
ο «λοχαγός» **Στέφανος Μανίκας**, μέ-
ης Κεντρικής Επιτροπής:

ναι σαφές ότι το ΠΑΣΟΚ, αποδεχόμενο το
ς του αρχηγικού κόμματος, οφείλει να συ-
ρώσει το ενδιαφέρον του στον περιορισμό
του κόστους. Η ανάληψη αυτής της ευθύνης
πέμπει σε μια συνολική αλλαγή της ηγετικής
ς του κόμματος, των όρων συγκρότησης και
υργίας της πολιτικής του διεύθυνσης, στον
ικό επαναπροσδιορισμό της κομματικής του
ς και του περιεχομένου λειτουργίας της. Συλ-
ές μορφές πολιτικής λειτουργίας, διαφάνεια
έντρα πολιτικής εξουσίας (κομματικής και
ρηγικής), αβίαστη δημοκρατική έκφραση
, απόψεων, θέσεων, θα συνέχουν το νέο
ΟΚ.

ος, η ανάγκη για συστηματικό πολιτικό διάλο-
ου θα αφορά τη φυσιογνωμία και τη στρατη-
του κινήματος, την αποσαφήνιση και την
έκθεση των πολιτικών του στόχων, τον ορι-
ων πολιτικών του συμμαχιών, θα ορίσει τη
μότητα του ΠΑΣΟΚ και την ποιότητα των
ικών συμφωνιών που θα καθορίσουν την
πτική του».

ον κίνδυνο των στείρων αντιπαραθέ-
ν επισείει ο υφυπουργός Εργασίας

Λάμπρος Κανελλόπουλος:

«Η μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να κινηθεί
στα τυφλά μέσα από στείρες αντιπαραθέσεις και
πολέμους χαρακωμάτων».

Στους νέους καιρούς που έχουμε μπροστά μας το
ΠΑΣΟΚ επιβάλλεται να κρατήσει την 3η Σεπτέμ-
βρη σαν πυξίδα σ' ό,τι αφορά τουλάχιστον τις πα-
νανθρώπινες αξίες. Οφείλουμε ταυτόχρονα να
ανανεώσουμε το όραμα, να απαλλάξουμε τη
στρατηγική μας από εκείνα τα ιδεολογήματα που
αποπροσανατολίζουν, επαναπροσδιορίζοντας
δομές και λειτουργίες πάνω στις νέες κοινωνικές
συνθήκες όπου η δημοκρατία, η συλλογικότητα, η
ελευθερία ιδεολογικών αναζητήσεων, αλλά και η
κοινή δράση θα δώσουν νέα πνοή στην πολιτική
ενότητα και στην προοπτική μας. Μια προοπτική
που τη συναρτώ με την προώθηση του Δημοκρατι-
κού Εκσυγχρονισμού των κοινωνικών, παραγωγι-
κών και πολιτικών δομών της χώρας, με κοινωνικό
περιεχόμενο και λαϊκό προσανατολισμό».

4. Μποφόρ και συμπληγάδες «βλέπει» ο
βουλευτής Βοιωτίας Λουκάς Αποστολίδης.

«Χρειάζονται ανατροπές, αλλαγές στις δομές,
λειτουργίες και πρακτικές για να ξαναζωντανέ-
ψουμε το κίνημα, να γίνει πιο αξιόπιστο και ελκυ-
στικό. Χρειάζεται προωθητική δύναμη από ιδέες
και θέσεις που να ανταποκρίνονται στις νέες ανά-
γκες και τα δεδομένα.

Ο δρόμος δεν είναι ανθόσπαρτος. Θα περάσουμε
συμπληγάδες και πολλά μποφόρ, που θα δοκιμά-
σουν την ενότητά μας. Είμαι αισιόδοξος, όμως,
διότι το ΠΑΣΟΚ έχει ικανότατο στελεχικό δυνα-
μικό που έχει να δώσει στην ελληνική κοινωνία».

5. Το ΠΑΣΟΚ εισέρχεται στην εποχή της
συναπόφασης εκτιμά ο Γιώργος Δασκαλά-
κης, υφυπουργός Μεταφορών και προκεί-
μενος στον Άκη Τσοχατζόπουλο:

«Τελειώνει μια εποχή. Της μεταπολίτευσης και
των μεγάλων ηγετών. Εισερχόμαστε στην εποχή
της συλλογικότητας, της συναπόφασης και της δι-
εύρυνσης της Δημοκρατίας.

Ένα τέτοιο ΠΑΣΟΚ, προσαρμοσμένο στο πλαί-
σιο του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού, στις νέες
ανάγκες που προκύπτουν από την Ευρωπαϊκή
Ένωση, την αγορά και την αξιοποίηση του πολίτη
με κοινωνική ευαισθησία, έχουμε ανάγκη να συ-
γκροτήσουμε όλοι, χωρίς αποκλεισμούς και δια-
κρίσεις».

6. Δεν χρειάζεται το κόμμα έναν μικρό
Παπανδρέου, υποστηρίζει ο πρώην υφυ-
πουργός Γ. Αδαμόπουλος.

«Το άστρο του ενός θα αποτελέσει ιστορικό φάρο,
γιατί οι επίδοξοι συνεχιστές είναι ισούπεις και
δένδρα του δάσους του ΠΑΣΟΚ. Η φωτεινή σκέ-
ψη των πολλών μέσα από τη δημοκρατική αρχή της
πλειοψηφίας θα είναι εκείνη που θα οδηγήσει
στον εκσυγχρονισμό και σε νέες μεταρρυθμίσεις
στο κόμμα μας και το πολιτικό σύστημα, δημιουρ-
γώντας μια πολιτική και πολιτιστική φλέβα, που
πρέπει να έχει κάθε πολίτης μέσα του, πεπεισμέ-
νος ότι η πολιτική είναι μια διαδικασία στην οποία
είναι υποχρεωμένος να συμμετέχει και να παρά-
γει αποτελέσματα για την κοινωνία και τα πλατιά
και ασθενέστερα λαϊκά στρώματα.

Χρειαζόμαστε ένα νέο συλλογικό ξεκίνημα με
οράματα, στόχους και προσανατολισμούς και σε
καμία περίπτωση έναν "μικρό" Παπανδρέου».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά:

*Μύθοι και Ιστορία των Λαών
Για μικρούς και μεγάλους*

Του Βρετανικού Μουσείου και του
Πανεπιστημίου του Τέξας

J.F. GARDNER

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου

ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

J. F. GARDNER

*Με 96 σελίδες
39 εικόνες και 1 χάρτη*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

*Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα*

Τηλ.: 36.27.318

Επιμέλεια: Ελ. Κολλιοπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Χωρίς «μεγαλείο...»

Η Ίμια, παρ' ολίγο θέατρο πολέμου, αποκαλύπτει τους ηγέτες, την κοινωνία των μίντια και τους θεατές της. Γεγονότα που δεν εκτιμήθηκαν έγκαιρα, μυστικές συσκέψεις, παλικαριές με σημαίες προετοιμάζουν τη σκηνή. Στρατιώτες, μάσκες, παιάνες, ο στόλος «αναπτύσσεται...» σε πλάνα ανύπαρκτης δράσης. Η κορύφωση στο τοκ σώου, όπου οι υπουργοί ενημερώνονται. Και πριν μας προλάβει η μέρα, το τηλέφωνο χτυπάει.

Οι κριτικοί σχολιάζουν μελαγχολικά: επιτυχία ή αποτυχία; Δοκιμαζόμαστε με νέα διλήμματα. Οι στρατιωτικοί καταφεύγουν στους φιλοσόφους τους: η κατάργηση του πολέμου καθαρή ουτοπία, ο πόλεμος αναπόφευκτα διαδέχεται την ειρήνη. Οι πολιτικοί, πιο συνετά, ξαναμελετούν το «Μεγαλείο και τις αθλιότητες μιας νίκης». Ως θεραπεία, προτείνουν την αύξηση του χρόνου της στρατιωτικής θητείας.

Η αλήθεια, κάτι σαν ελικόπτερο, χάνεται μεταξύ άσπρου-μαύρου: νίκη ή ήττα;

Η διεθνής κοινότητα, μετά τη λήξη του Α' παγκόσμιου πολέμου, χαρακτηρίζει την αυτοδικία μεταξύ των λαών, ως παράνομη πράξη. Αργότερα, το αντιπολεμικό σύμφωνο Κέλλογκ της Κοινωνίας των Εθνών αποκηρύσσει τον πόλεμο ως «όργανο άσκησης εθνικής πολιτικής». Ακολουθούν ο ΟΗΕ, η Χάγη, οι διεθνείς συνθήκες δεκαπλασιάζονται σε τόμους, μικροφίλμ, ηλεκτρονικές σελίδες για πανεπιστημιακές διατριβές. Μάρτυρες, θύματα συνοριακών γραμμών, οι λαοί σήμερα καταγγέλλουν ανοικτά τη βία. Δεν δέχονται το παιχνίδι των εξοπλισμών, των συμφερόντων και των σκηνοθετημένων διαφορών τους. Ο πολιτισμός τους αρνείται τον πόλεμο και τις κάμερες που παίρνουν τα όπλα.

• Η διεθνής κοινή γνώμη, αδιάφορη και ανεννημέρωτη, θέλει δύο γειτονικούς λαούς, άσπονδους εχθρούς, να εξαντλούνται σε πατριωτικές κορώνες για «ένα βράχο». Οι πολίτες, Τούρκοι και Έλληνες, βρίσκονται στο προσκήνιο μετά την παρέλαση των κυβερνήσεων, των στρατών και των καναλιών:

• Μεταξύ πολλών τούρκων αρθρογράφων που καταφέρθηκαν κατά της εθνικιστικής πλειοδοσίας του τουρκικού κράτους, ο **Μεμέτ Αλί Μπιράντ** γράφει στη τουρκική εφημερίδα *Σαμπάχ*, δύο μέρες μετά την κρίση (2/02/96): «Η Τουρκία δεν πρέπει να περηφανεύεται για την επιθετική της πολιτική. (...) Κερδισμένοι και χαμένοι δεν υπάρχουν στον πόλεμο...». Το εβδομαδιαίο περιοδικό *Ακτιέλ*, της *Σαμπάχ*, καταγράφει τις διαμαρτυρίες των τούρκων πολιτών για την ενέργεια των δημοσιογράφων της *Χουριέτ* και την «απαράδεκτη συμπεριφορά που υιοθέτησε η τουρκική κυβέρνηση». Από τις αθηναϊκές εφημερίδες, η *Αυγή* δεν υιοθέτησε το εθνικιστικό παραλήρημα του συνόλου του ελληνικού Τύπου και αναδημοσίευσε «τις ψύχραιμες φωνές της *Άγκυρας*».

• Το Συμβούλιο Τύπου στην Κωνσταντινούπολη, δημοσιογραφικό όργανο, καταδικάζει με ανακοίνωσή της την ενέργεια των τούρκων δημοσιογράφων της *Χουριέτ*: «Δουλειά του δημοσιογράφου δεν είναι να βάζει σημαίες αλλά να καλύπτει τα γεγονότα».

• Ο ανταποκριτής της *Σαμπάχ* στην Ελλάδα **Στέλιος Μπερμπεράκης** μας λέει: «Εκτός από τις ειρήνες των τουρκικών ακροδεξιών καναλιών που αναμεταδίδονταν συνεχώς και άκριτα από τους ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, κανείς δεν μίλησε για το υποδειγματικό τοκ σώου του μεγάλου ιδιωτικού καναλιού *ΑΤV* της Κωνσταντινούπολης, όπου έλληνες και τούρκοι δημοσιογράφοι ελεύθερα εξέφρασαν τη γνώμη τους για τα γεγονότα» (13/2).

• Στην Ελλάδα φαίνεται ότι η κοινή γνώμη στο σύνολό της αποδοκίμασε την τηλεοπτική παρουσία των γεγονότων στην Ίμια (έρευνα του *Φλας*-13/2). Το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο περιορίστηκε σε συστάσεις στα μεγάλα ιδιωτικά κανάλια. Οι οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εκδήλωσή τους την περασμένη Τετάρτη στην Αθήνα, με ομιλητές τους **Μ. Σταθόπουλο**, **Π. Ζέρη**, **Γ. Τζαννετάκο** και **Π. Δημητρά** κατήγγειλαν τα ΜΜΕ για «εκστρατεία μισαλλοδοξίας (...) και ρατσιστικών γενικεύσεων».

• Ο **Σερντάρ Τεκίν**, μέλος της αντιπολεμικής οργάνωσης της Σμύρνης, γράφει ότι «τα προβλήματα του Αιγαίου ανήκουν στη σωβινιστική επιχειρηματολογία που χρησιμοποιεί η τουρκική κυβέρνηση προκειμένου να εκτονώσει την εσωτερική πολιτική κρίση». Ο ελληνικός Σύνδεσμος Αντιρρησιών Συνείδησης υποστηρίζει ότι «τα κοινωνικά κινήματα και οι λαοί στη Ελλάδα και την Τουρκία θα αντισταθούν στα οργανωμένα σχέδια εθνικιστικών κύκλων που προσπαθούν να εδραιώσουν στη συνείδηση του κόσμου την ιδεολογία του πολέμου ως μοναδικό μέσου επίλυσης υπαρκτών ή ανύπαρκτων διαφορών» (2/2/96).

• Η τουρκική οικολογική οργάνωση **S.O.S Μισόγειος (AKDENİZ)**, σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο γειτονικό νησάκι της Ίμιας, *Κυρέμιτ*, διαμαρτυρήθηκε για την «τεχνητή σύγκρουση που δημιούργησαν η τουρκική και ελληνική κυβέρνηση». (2/2/96). Οι αντίστοιχες ελληνικές οικολογικές οργανώσεις «λόγω των περιστάσεων ή «οργανωτικών αδυναμιών» δεν μπόρεσαν να παρευρεθούν κοντά στους τούρκους ομοϊδεάτες τους, επιφυλασσόμενοι για μελλοντική προγραμματισμένη εκδήλωση.

• Ο **Έρνταλ Σαν**, μέλος του νέου κόμματος «Ελευθερία και Αλληλεγγύη», δηλώνει από την Κωνσταντινούπολη ότι «εάν οι διεθνιστές καταφέρουν να ενωθούν σε μια ισχυρή πολιτική οργάνωση, θα καταφέρουν να κατανικήσουν τη βλακώδη εθνικιστική υστερία στο Αιγαίο και να αντικαταστήσουν την ενότητα του σωβινισμού με την ενότητα της αδελφότητας» (*Εποχή*, 4/2/96).

• Τούρκοι και έλληνες πανεπιστημιακοί και διανοούμενοι κατέκριναν τον εθνικισμό και την πολεμοκαπηλεία των ελληνικών και τουρκικών κυβερνήσεων. Ο **Ζ. Λιβανελί** και ο **Μ. Θεοδωράκης** στο πλαίσιο της ελληνοτουρκικής φιλίας μαζεύουν υπογραφές από όλους όσους πιστεύουν στην «ειρήνη, τη φιλία και τη συνεργασία ως μοναδική οδό για την προώθηση των συμφερόντων των δύο λαών...». Το σχετικό κείμενο με τις υπογραφές θα κατατεθεί στην Ουνέσκο.

ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ, ΤΩΡΑ!

του Μανώλη Βασιλάκη

Η εν πολλοίς παράλογη κρίση που ζήσαμε προ δεκαπενθημέρου θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλή αφορμή για να συζητήσουμε επί τέλους σοβαρά τον επανακαθορισμό της εξωτερικής μας πολιτικής. Ήδη πολλοί έθεσαν με νηφάλιο και λογικό τρόπο άφορα ζητήματα. Εκείνο όμως που χρειάζεται να γίνει «εδώ κι τώρα», είναι η οριστική επίλυση του λεγόμενου Μακεδονικού. Ορθώς συνεδέθη άλλωστε από πολλούς η πρόσφατη κρίση στο Αιγαίο με την «σκοπιανοποίηση» (ή σαμαροποίηση) της εξωτερικής μας πολιτικής από το 1991. Διότι οι χειρισμοί σ' αυτό το θέμα και οι συνέπειές τους δείχνουν με αρνητικόν τρόπον το πρόβλημα που υπάρχει στην εξωτερική μας πολιτική. Δεν είναι σκοπός του παρόντος κειμένου να ανατρέξει στην πενταετή εριπέτεια του Μακεδονικού, ωστόσο επιμένουμε να το συνδέουμε με την πρόσφατη θερμότερη περιπέτεια, διότι πρόκειται κριβώς για εκείνο το έλασσον θέμα το οποίο υστερικά αναείξαμε σε μείζον, με αποτέλεσμα να εξευτελισθούμε και να απομονωθούμε διεθνώς, να σπαταλήσουμε πολύτιμο χρόνο και πλωματικό κεφάλαιο για μια «χαμένη υπόθεση», να υποβαθίσουμε τα σοβαρά θέματα όπως το Κυπριακό, τα Ελληνοτουρκικά, την θέση μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να φανούμε στα μάτια της ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς κοινότητας ως διάλλακτοι και παράλογοι, να μην παίξουμε τον ρόλο μας στα Βαλκάνια, και –το χειρότερο– να εξακολουθούμε να είμαστε η *βαλκανική Ελλάδα στην Ευρώπη και όχι η ευρωπαϊκή Ελλάδα τα Βαλκάνια*¹, να επιδεικνύουμε παντού και πάντοτε τον παλαιολογισμό μας άχρως **αυτισμού**, να έχουμε χάσει την επαφή μας με το διεθνές περιβάλλον και την λογική, και να είμεθα «εθνικά περήφανοι» για την διεθνή απομόνωσή μας κατασκευάζοντας χθρούς και συνωμοσίες. Να είμαστε, υπερηφάνως, «των Ευρωπαίων περίγελα και των αρχαίων παλιάτσοι»². Πάντοτε ανανάφλεκτοι, αυταπατώμενοι, αυτεπίστροφοι, αυταναμάρτητοι προπαντός!) και τελικώς **αυτοβλαβείς**.

Τώρα που ανοίξαμε με παράλογο τρόπο νέο μέτωπο, καλόν θα ήτο επειγόντως να επιλύσουμε το Μακεδονικό. Τώρα που οι κοπιοκτόνοι ασχολούνται με την εκμετάλλευση της τηλε)τουρκοφαγίας και εθνοκαπηλίας τους, και κυρίως με την κομματική απόδοσή τους στα γκάλοπ, τώρα είναι η ώρα να λυθεί αυτό το πρόβλημα με την αποδοχή συνθέτου ονομασίας διαφαλίζοντας *οπωσδήποτε* τό από το 1991 κεκτημένο της αναγνώρισης, από την Άνω ή Βόρεια Μακεδονία ή όπως αλλιώς νομασθεί, της μη υπάρξεως σλαβομακεδονικής μειονότητας στην χώρα μας, ώστε να μην έχουμε πρόβλημα αλυτρωτικής προπαγάνδας και άλλων βλέψεων και τριβών. Όλοι οι νουνεχείς,

από τον Ν. Κωνσταντόπουλο έως τον Μ. Παπακωνσταντίνου και τον Κ. Μητσοτάκη συμφωνούν. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος μάλιστα στις 12/2 επανέλαβε την πρότασή του για αποδοχή *συνθετικής ονομασίας* (τι μας έκανε ο απαίδευτος Αρχηγός, *σύνθετης* θέλαμε να πούμε!). Κανένα από τα αγγλίσματα του δημοσίου βίου (Σαμαράς, Έμπερτ κ.ά.) δεν αντέδρασε στο άκουσμα της... «ενδοτικής» αυτής λύσης. Όχι ότι άλλαξαν, αλλά διότι «δεν πουλάει» πλέον ο τηλεπατριωτισμός τους στο Σκοπιανό. Τώρα «πουλάνε» οι βραχονησίδες... Το κόμμα της Μητέρας Πατρίδας σε ευγενή άμιλλα με την ΕΡΕ του Μ. Έμπερτ συναγωνίζονται σε πατριδοκαπηλία. Ολισθαίνουν συνεχώς και προσπαθούν να παρασύρουν από την *σκοπιανοποίηση* στην *τουρκοφαγοποίηση* της εξωτερικής πολιτικής, ως νέα έκφραση της μαζικής ψυχώσεως και του κενού της πολιτικής τους αλλά και της προσωπικής τους κενότητας και ανεπάρκειας.

Είναι λοιπόν ευκαιρία να αναστρέψουμε το αρνητικό κλίμα που είχαμε δημιουργήσει προχωρώντας τάχιστα σ' αυτό το θέμα, αξιοποιώντας παραλλήλως και την διεθνή καταδίκη της τουρκικής επιθετικότητας. Αν δεν το επιλύσουμε τώρα, οι εσωκομματικές κρίσεις θα το μετατρέψουν σε καρκίνωμα ή θα επιλυθεί με τρόπον που ουδείς θα επιθυμούσε. Δεν έχουμε πολλά περιθώρια άλλωστε. Ακόμα και η Νέα Γιουγκοσλαβία του Μιλόσεβιτς θα το αναγνωρίσει ως Μακεδονία (απλώς)... Επείγει λοιπόν η λύσις του. Και θα είναι μια γενναία απόφαση της κυβέρνησης Σημίτη, όσο –και εάν– ακόμη μπορεί. Άλλως θα λυθεί με τον χειρότερο τρόπο και ερήμην μας. Πιο φιλόδοξες πρωτοβουλίες, για άλλα σοβαρά πράγματι θέματα, θα απαιτούσαν πολιτική γενναιότητα: δηλαδή θαρραλέους και υπεύθυνους πολιτικούς, υγιές πολιτικό σύστημα, σταθερότητα και μη κολακεία των μαζών. Ας αλλάξουμε λοιπόν θέμα και ας ρίξουμε μια ματιά, με το επόμενο κείμενο, στο σημερινό πολιτικό τοπίο. Στην πρωτοφανή κρίση που μαστίζει το πολιτικό μας σύστημα.

Ο ΡΟΓΧΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

του Μανώλη Βασιλάκη

Η πρόσφατη κρίση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις έδωσε την ευκαιρία να κριθούν όλοι. Κατ' αρχήν, η κυβέρνηση Σημίτη. Χειρίσθηκε αδέξια το θέμα, αλλ' εν πάση περιπτώσει με γνώμονα την μη εμπλοκή μας σε πόλεμο. Και όταν λέμε «κυβέρνηση» εννοούμε τον πρωθυπουργό και τον Θ. Πάγκαλο³. **Κάτι περισσότερο από τους επί 22 έτη ευνούχους τού Α. Παπανδρέου δεν περιμέναμε.** [Όμως, επειδή την ώρα που σύρονται αυτές οι γραμμές κάποιοι «παίζουν» με το θέμα της Χάγης, πρέπει να τονίσουμε ότι το διεθνές δίκαιο, οι διεθνείς συνθήκες, τα πάντα είναι υπέρ ημών, και θα ήτο πράξη σωφροσύνης να αποδεχθούμε αυτήν την διαδικασία. Παραφροσύνη θα ήτο να οδηγηθούμε σε διμερείς διαπραγματεύσεις. (Επανάληψις αυτονοήτου: άλλο διάλογος και άλλο διαπραγμάτευση κυριαρχικών δικαιωμάτων και υποχωρήσεις. Είναι που με τον Παπανδρέου και τους άλλους πατριδοκάπηλους έχουν χάσει το νόημά τους οι λέξεις)].

Από την λήξη λοιπόν του επεισοδίου παρακολουθήσαμε το σήριαλ των απίστευτων κομματικών παρεμβάσεων, την ομηρεία της κυβέρνησης, την κομματική κηδεμονία: να σέρνουν τον πρωθυπουργό από το Ε.Γ. στην Κ.Ε., στην Κ.Ο. με 11ωρες (!) συνεδριάσεις έως και το Ωνάσειο, τον πόλεμό τους για να μην αντικατασταθεί ο διοικητής της Εθνικής Τράπεζας και να εγκρίνουν κάθε διορισμό ή χειρισμό, και την πρωτοφανή άρνηση του φαιοπράσινου «αρχιστράτηγου» Λυμπέρη⁴ να παραιτηθεί, την υπονόμηση της κυβέρνησης σε κρίσιμες ώρες, ενώ θα έπρεπε, αν είχαν την παραμικρή αίσθηση ευθύνης, να την στηρίζουν και να αποδυθούν σε αγώνα για να εξασφαλίσουν διεθνή ερείσματα και να προβάλλουν το πρόβλημα της τουρκικής επιθετικότητας και του επεκτατισμού της γείτονος. Αντί γι' αυτό, το πρόβλημα των φατριών είναι ο έλεγχος του κόμματος και της κυβέρνησης. Το κόμμα υπεράνω όλων. Ακόμη και του εθνικού συμφέροντος. Αναίσθητοι και φανυλεπίφαντοι **αταβιστές**, ανεκάλυψαν την «δημοκρατία» με τον άγριο τρόπο που την ανεκάλυψαν στην Ανατολική Ευρώπη μετά την κατάρρευση των καθεστώτων, και την χρησιμοποιούν ως μέσον για να επιβάλλουν τα κομματικά και προσωπικά τους συμφέροντα. Αυτό το μόρφωμα που ουδέποτε υπήρξε κόμμα δημοκρατικό, αλλά Κίνημα με αντίληψη Τζαμαχιρίας, με αντίληψη Μπάαθ ή κομμουνιστικού κόμματος του υπαρκτού σοσιαλισμού, δεν άφησε την κυβέρνηση να λειτουργήσει ούτε τις κρίσιμες ώρες. Κι αυτό το αντιδημοκρατικό ΠΑΣΟΚ της «συνέχειας» επιδιώκει αντισυνταγματικά να κηδεμονεύει την κυβέρνηση, επιδιώκει λυσσώδως να είναι θεσμός υπεράνω όλων των δημοκρατικών θεσμών τους οποίους καταρρακώνει. Ιδού τι απεφάσισαν, σύμφωνα με ανακοίνωση του Ε.Γ. στις 2/2:

«Το ΠΑΣΟΚ από την ίδρυσή του και σ' ολόκληρη την ιστορική του διαδρομή αποτελεί το μεγάλο πατριωτικό Κίνημα που έδωσε νόημα και περιεχόμενο σε μια πραγματική εθνική στρατηγική. (...) Ξέρουμε καλά ότι η επιβίωση του έθνους δεν είναι μόνο υπόθεση επιμέρους χειρισμών από αρμόδια πρόσωπα ή κυβερνητικά όργανα. Είναι υπόθεση όλων των δυνάμεων του Κινήματος. (...)».

Ενώ την επομένη, το Σάββατο 3/2: **«Επαναβεβαίωσε το ΠΑΣΟΚ τον πατριωτικό του χαρακτήρα».** Την ίδια ώρα βουλευτές και στελέχη του επέκριναν την κυβέρνηση Σημίτη γιατί **«δεν αξιοποίησε τα διεθνή ερείσματά της που είχε δημιουργήσει ο Α. Παπανδρέου στην Συρία, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν»!**

Βεβαίως ο πρωθυπουργός εδήλωσε σαφώς ότι **«βρεθήκαμε απομονωμένοι διεθνώς την ώρα της κρίσης»**, ότι **«χάσαμε δύο χρόνια στην εξωτερική μας πολιτική, με την αδράνεια του Πάσχοντος και μεγάλου Ξεχασμένου. Η καρέκλα του Ασθενούς παρέμεινε συμβολικά κενή στην πρόσφατη κομματική συνεδρίαση. Το ποιος θα καθίσει σ' αυτήν την καρέκλα είναι θέμα του συνεδρίου που προσδιορίστηκε κατά τις επιθυμίες των ανδρεοπαπανδρεϊκών, ενώ την 12/2 το κομματικό όργανό τους "Νίκη" είχε τίτλον: «Το ΠΑΣΟΚ νίκησε τον Σημίτη».** Απ' όλα όσα συμβαίνουν στον χώρο του ΠΑΣΟΚ είναι φανερό ότι είναι μάλλον αδύνατον να συμβιώσουν οι τουλάχιστον δυο ομάδες.

Ανάλογες διενέξεις και εχθροπραξίες παρατηρούμε και στον χώρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. Κ. Μητσοτάκης στην τηλεοπτική του συνέντευξη της 7/2 εξέφρασε εντελώς αντίθετες απόψεις απ' αυτές του Μ. Έμπερτ. Αυτό ήταν άλλωστε φανερό ήδη από την απρόθυμη αποχώρησή του από την Βουλή, μετά την αρχηγική κραυγή **«προδοσία, προδοσία!»**, κατά την συζήτηση των προγραμματικών δηλώσεων της νέας κυβέρνησης. Είναι γεγονός ότι οι νομιμόφρονες στην ΕΡΕ τού Μ. Έμπερτ και οι «μητσοτακικοί» ελάχιστα κοινά έχουν και μάλλον είναι αδύνατον να συμβιώσουν. Οι τελευταίες εξάρσεις εμετικής νεοεθνικοφροσύνης του... **«εκσυγχρονιστή»** Αρχηγού προκάλεσαν ρήξη, ανατριχίλα και βύθισαν στην απελπισία τους περισσότερους βουλευτές του! Οι ευρωβουλευτές του αισθάνονταν ντροπή και απέφευγαν τους συναδέλφους τους. Αλλά ο αμβλύνους Αρχηγός ακάθεκτος εξέθεσε πολλά προϊόντα της πνευματικής βυθιότητός του. Δεν μιλούμε πια για πολιτική σκέψη, εφ' όσον ομιλούν μόνον τα **ένστικτα** της ΕΡΟΦ (σύνθεσις της ΕΡΕ με την ΕΚΟΦ): **«Το ελληνικό ναυτικό υπέστειλε την τουρκική σημαία και ανέστειλε (!) την ελληνική σημαία»** είπε ο Αρχηγός. **«Είθε όλοι οι Έλληνες να πεθάνουν όπως πέθαναν τα τρία παλικάρια»** εδήλωσε μετάρσιος ο Αρχηγός. Ενώ από το Βαρθολομιό, την Κυριακή 11/2, εξέφρασε τον αγοραίο

πατρίδος έρωτά του: «Έπρεπε να πέσουμε μέχρις ενός». Για ημαίά μας, για την βραχονησίδα μας, δηλαδή για την δημο-
νησίη που θα δείξει οφέλη απ' αυτήν την αναίσχυντη πατριδο-
λία. Λαϊκισμός και σκληρή, πρωτόγονη Δεξιά. Τα αρχηγικά
για / προς θρίαμβον επισείονται / των καφενείων'. Επιστροφή
πολιτική Αβέρωφ. Αυτά τα νέα από το «μαντρί» του γραφικού
γού.

στο κόμμα της Μητέρας Πατρίδας επικρατεί εθνικιστικός
ξυσμός. Κατά τον αθλιέστερο τρόπο το μελανόπτερον Α. Σα-
ς έσπευσε να κάνει κομματικές επενδύσεις στα Δωδεκάνησα,
ματοποιώντας περιοδεία εκεί διαρκούσης της κρίσεως. Ενώ
οβαρή πρότασή του ήταν ότι «έπρεπε να καταλάβουμε κι εμείς
συρική βραχονησίδα»! Δηλαδή να κάνομε πόλεμο. Αυτό πρό-
ο, νομοτύπως, τριμηνίτης υπερπατριώτης. Ο αδίστακτος άν-
τος που έφτιαξε κομματίδιο με εθνικό θέμα και εξακολουθεί
θλία δημαγωγία του πάλι με εθνικό θέμα ως μικροπωλητής
ισμού. Ο εκβιαστής του πολιτικού βίου. Ο παράγων ανωμα-
Και, μην τον λησμονήσουμε, αρχηγός κόμματος είναι και ο έτε-
αϊκιστής Δ. Τσοβόλας, του καλουμένου ΔΗΚΚΙ.

τή είναι η κατάσταση των κομμάτων πλην ΣΥΝ και ΚΚΕ. Ο
ισπισμός διά του Ν. Κωνσταντόπουλου υπέβαλε σοβαρές προ-
ις. Η μόνη διαφωνία μας είναι ως προς την εμπιστοσύνη που
νει σ' ένα οριακής συνταγματικής νομιμότητας «συμβούλιο
Αρχηγών». Λόγω δε της εμπειρίας του «συμβουλίου» κατά την
πέτεια του Μακεδονικού, αλλά και των προσώπων που θα
βαναν μέρος σ' ένα τέτοιο συμβούλιο σήμερα, πιστεύομε ότι
προτιμώτερο να μην συγκληθεί. Ένας ένας όλοι οι παραπά-
ντιμετωπίζονται, όλοι μαζί όμως αποτελούν μείζονα εθνικό
υνο. Τους είδαμε στην «κρίση»: Τώρα που η Ελλάδα χρειάζε-
νιαίο μέτωπο διότι έχει απόλυτο δίκιο, το οποίο μπορεί και
τει να κερδίσει με διπλωματικά μέσα και κινητοποίηση όλων,
δείχθησαν για μια ακόμη φορά μικρόψυχοι. Μ' αυτούς τους αν-
πους μπήκαμε από την εποχή των δεινοσαύρων στην εποχή
ουδενοσαύρων ή ασπονδυλοσαύρων.

πολιτική ζωή έχει προ πολλού εισέλθει σε ένα αδιέξοδο και δεν
ραίνεται φως στο «βάθος του τούνελ». Υπάρχει έλλειμμα ηγε-
και ταυτοχρόνως δεν υπάρχουν οι πολιτικές προϋποθέσεις
να λειτουργήσουν οι όποιες ηγεσίες της αρρωστημένης πολιτι-
τάξης. Δεν υπάρχουν ούτε στο ΠΑΣΟΚ ούτε στην Ν.Δ. αυτές οι
υποθέσεις*. Ο Κ. Σημίτης δεν διαθέτει την στοιχειώδη αποδοχή
κόμμα του, ενώ η διάσπαση του ΠΑΣΟΚ «που δεν τεμαχίζεται»
ορατό ενδεχόμενο. Ο Μ. Έβερτ δεν έχει καμιά αποδοχή
το κοινωνικό σώμα. Τα μεγάλα κόμματα που γνωρίζαμε δεν
ουργούν πια, δεν διαθέτουν την απαραίτητη συνοχή για να
ρίξουν τις καινούργιες ηγεσίες. Και οπωσδήποτε θα αναζητη-
ν διαφορετικοί τρόποι προκειμένου να υπάρξει η ευρύτερη σύν-
η που θα δημιουργήσει πολιτική σταθερότητα. Διότι η δυνατό-
εσωτερικής συνθέσεως μέσα από τους μηχανισμούς των υπαρ-
των, κυρίως των μεγάλων κομμάτων, η οποία λειτούργησε την
οσαετία της μεταπολίτευσης, έχει εξαντληθεί και αρχίζει να κα-
ρέει. Ούτε στο ΠΑΣΟΚ ούτε στην Ν.Δ. μπορεί να λειτουργήσει
η εσωτερική σύνθεση, όπως αποδεικνύουν όλες αυτές οι εχθρο-
ξίες... Άρα θα αναζητηθούν τρόποι «εξωτερικής συνθέσεως».

όσον καιρό παρακολουθούμε τον ρόγχο του ελληνικού πολιτι-
συστήματος που οικοδομήθηκε μεταπολιτευτικά. Όπως εί-
το πολιτικό σύστημα δεν μπορεί να ανταποκριθεί στα προ-
ματα της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι μόνον η δραστική αλλαγή
είναι η λύσις, εφ' όσον ο δικομματισμός υπό την μορφή του-

λάχιστον των σημερινών πολιτικών κομμάτων έχει φθάσει στην
ημερομηνία λήξης του. Τα σημερινά κόμματα δεν μπορούν πια να
λειτουργήσουν. Όστε την λύση μόνον ο λαός μπορεί να την δώσει
ανατρέποντας το υπάρχον πολιτικό σύστημα. Άλλωστε είναι πα-
σίδηλος η κρίση αντιπροσώπευσης, η δυσαρμονία που υπάρχει.
Κι εκεί φαίνεται ότι αναγκαστικά οδηγούνται τα πράγματα. Η
ανακατανομή των πολιτικών δυνάμεων θα γίνει με λαϊκή παρέμβα-
ση, και θα αναγκασθούν να συνθέσουν με πολιτικούς και όχι με μι-
κροκομματικούς όρους. Δεν μπορεί άλλο να συνεχισθεί αυτή η
ομηρεία της χώρας από τις σπαρασσόμενες κομματικές φατρίες.
Ένας ισχυρός καταλύτης για την εξυγίανση του πολιτικού συστή-
ματος θα ήτο ένα αναλογικότερο εκλογικό σύστημα. Επιτακτική
είναι μια ριζοσπαστική συνταγματική αναθεώρηση, η οποία θα
άλλαζε τον τρόπο που λειτουργεί το ελληνικό κράτος· θα αποτε-
λούσε μια καλή λύση για να βγει ο τόπος από το αδιέξοδο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Από το βιβλίο του Μιχ. Παπακωνσταντίνου, «Το Ημερολόγιο ενός Πολιτι-
κού», Εκδ. Εστίας.

2. Κ. Παλαμιάς, Σατιρικά Γυμνάσματα.

3. Ο Θ. Πάγκαλος απήντησε στην «διπλωματική» γλώσσα του ΠΑΣΟΚ στις
προκλήσεις της Τανσού Τσιλέρ λέγοντας ότι «χρειάζεται ψυχιατρείο». Αυτός ο
αμετροεπής δεν κάνει για υπουργός των Εξωτερικών, αν λάβομε υπ' όψιν και
την οίησή του. Και αντί να προβάλλει για εσωτερική κατανάλωση τις «γενναίες»
απαντήσεις του στις εσωτερικές επίσης καταναλώσεως προκλήσεις της Τσι-
λέρ, καλύτερα θα ήταν να επιδοκιμάσει και να προβάλλει την θέση του Τούρ-
κου προέδρου Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, ο οποίος εδήλωσε ότι «η ειρήνη δεν είναι
αδυναμία».

4. «Είναι σαν να μπαίνεις στο γήπεδο και να χάνεις την πρώτη πάσα». Αυτό
ήταν το σχόλιο του κομματικού ναυάρχου Λυμπέρη μετά το επεισόδιο της
Ίμιας, και ενώ είχαν σκοτωθεί οι τρεις πιλότοι. Αυτή η αντίληψη δείχνει και
πόσο αδίστακτα και επικίνδυνα είναι αυτά τα πασοκοειδή. Και αλίμονό μας αν
πηγαίναμε μ' αυτούς ποτέ σε πόλεμο. Το ήθος και την υπευθυνότητά του την
έδειξε ξανά με την άρνησή του να παραιτηθεί.

5. Γιατί ποτέ δεν εξεστόμισαν την λέξη αυτήν ή συνώνυμή της ηγέτες της παρά-
ταξής του όπως ο Κ. Καραμανλής ή ο Κ. Μητσοτάκης; Θλιβερό μεταπολιτευτι-
κό φαινόμενο μόνον ο Α. Παπανδρέου και εσχάτως οι κακοί μαθητές του
Εβερτοσαμμαράδες.

6. Είναι φανερό ότι ο Αρχηγός (και όχι μόνον) σέρνεται πίσω από τα νούμερα
των δημοσκοπήσεων, προσπαθεί να λείι ό,τι διαισθάνεται πως θέλει να ακού-
σει η κοινή γνώμη, η οποία γνωρίζομε πώς διαμορφώνεται. Δυστυχώς, η ταχύ-
της με την οποίαν εξελίχθηκε το πρόσφατο επεισόδιο δεν επέτρεψε να γίνει
γκάλοπ ώστε να ιδεί τι θα ελάμβανε η φράση «εθνική προδοσία» που εξεστό-
μισε. Έτσι εμπιστεύθηκε το εκοφίτικο ένστικτό του.

7. Κ. Καρυωτάκη, Εις Ανδρέαν Κάλβον.

8. Τους παρακολουθούμε να είναι έτοιμοι να κατασπαράξουν τον άβουλο Κ.
Σημίτη, να τον υπονομεύουν από την επομένη της εκλογής του. Και θα τον υπο-
νομεύουν ώσπου να χάσει και η λέξη υπονόμηση το νόημά της. Κι αυτός, εις
πέισμα της Φυσικής, προσπαθεί να ανακαλύψει τέταρτο είδος ισορροπίας.
Ανάλογες διαθέσεις υπάρχουν και στην Ν.Δ. παρ' ότι εκεί παραμένουν εισέτι
δέσμοι της λανθασμένης επιλογής τους να κάνουν έναν τέτοιον Αρχηγό τους.
Και η τελευταία κίνηση του Έβερτ, με τις κραυγές περί προδοσίας, να ξανα-
βγει στην επιφάνεια ως ελαφρότερος του ύδατος, θα αποβεί μπουμέρανγκ.
Ούτως ή άλλως έχουν διαμορφωθεί από δύο τουλάχιστον ισχυροί πόλοι σε κα-
θένα απ' αυτά τα κόμματα. Και συμβαίνει λ.χ. ο μητσοτακικός και ο σημιτικός
πόλος να έχουν πολύ περισσότερα κοινά στοιχεία απ' ό,τι με τους ενδοκομμα-
τικούς των αντιπάλους. Έτσι μια ιδέα θα ήτο να υπάρξει ένα κόμμα Έβερτ -
Τσοχατζόπουλου, με δυνατότητα συνθέσεως των «πυλώνων» Παιδείας και
Πολιτισμού.

9. Διορατικότερα ο Μιχ. Παπαγιαννάκης είχε θέσει προ μηνός το θέμα με το
άρθρο του «Θεσμολαγνεία» και... ανεμελιά» (Αντί, τχ. 596, 19.1.96) καταλήγο-
ντας με την φράση: «Μια σοβαρή και ισορροπημένη αναθεώρηση του Συντάγ-
ματος, ως τμήμα της αλλαγής και του όλου πολιτικού μας συστήματος, εκκρεμεί
πάντοτε, και μάλιστα επείγει».

Την ελληνική

του Στέλιου Κούλογλου

ΟΤΙ ΧΩΡΙΣ τα μέσα ενημέρωσης δεν γίνεται πόλεμος, είναι λίγο-πολύ γνωστό από την εποχή του πολέμου της Κριμαίας και του αμερικανικού εμφυλίου στη διάρκεια των οποίων εγκαινιάστηκε λόγω της εισαγωγής του τηλεγράφου η σύγχρονη πολεμική δημοσιογραφία. Ένας πόλεμος ποτέ δεν κερδίζεται μόνο από τα όπλα ή, όπως το είχε καθαρά τοποθετήσει ο πρόεδρος των ΗΠΑ, στρατηγός Αϊζενχάουερ, «είναι η κοινή γνώμη που κερδίζει τον πόλεμο».

ΕΙΝΑΙ ΑΚΟΜΗ γνωστό ότι το CNN και τα άλλα μεγάλα αμερικανικά δίκτυα προετοίμασαν την αμερικανική κοινή γνώμη για τον πόλεμο του Κόλπου και ότι στη Ρουάντα ήταν ο «ραδιοσταθμός των Λόφων» που έσπειρε το μίσος πριν οι τοπικοί πολέμαρχοι αναλάβουν να θερίσουν τα εκατοντάδες χιλιάδες θύματα. Όσο για τη Γιουγκοσλαβία, εκεί έχουν πλέον καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, παραφράζοντας τον Κλαούζεβιτς, ο πόλεμος δεν είναι τίποτε άλλο «παρά η συνέχιση του βραδινού δελτίου ειδήσεων με άλλα μέσα».

ΕΜΕΛΛΕ ΟΜΩΣ στην Ελλάδα και την Τουρκία να βάλουν και το δικό τους λιθαράκι στην ιστορία της δημοσιογραφίας του πολέμου. Γιατί στην περίπτωση της πρόσφατης ελληνοτουρκικής κρίσης, η ανακίνηση του θέματος της Ίμια από τον ANT1, και κυρίως η δράση των «δημοσιογράφων» της Χουριέτ δεν προετοίμασαν απλώς τον πληθυσμό για μια αναπόφευκτη στρατιωτική σύγκρουση: στην ουσία δημιούργησαν την κρίση.

ΑΝ ΔΕΝ ΜΠΕΙ κάποιος φραγμός στην άγρια μάχη των μέσων ενημέρωσης για μερικά ποσοστά θεαματικότητας, αν δεν σταματήσει η προσπάθεια προσέλκυσης διαφημίσεων στο όνομα του έθνους, δεν αποκλείεται έτσι η επόμενη ελληνοτουρκική κρίση να έχει και σπόνσορα: να την προσφέρουν τα «νέα βελουτέ γιαούρτια Τουργκοφάγε». Δυστυχώς στην Ελλάδα το επίσημο δημοσιογραφικό σωματείο δεν έδειξε να συγκινείται, αντίθετα με το πανεπιστήμιο της Άγκυρας και το σωματείο των σύγχρονων δημοσιογράφων, που πήραν αμέσως θέση καταδικάζοντας τις εθνικιστικές υπερβολές των τούρκικων ΜΜΕ. Ένας απ' αυτούς τους θαρραλέους δημοσιογράφους είναι και ο **Ραγκίμπ Ντουράν**, γνωστός για την αρθογραφία του υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων των Κούρδων. Παρότι Τούρκος ο κ. Ντουράν, καταδικάστηκε πρόσφατα σε εννέα μήνες φυλάκιση για αποσχιστική προπαγάνδα.

Υπήρξαν αντιδράσεις για το ρόλο που έπαιξαν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στο ξέσπασμα και κατά τη διάρκεια της ελληνοτουρκικής κρίσης;

— Μπορώ να πω, ευτυχώς, ότι υπήρξε μια καλή αντίδραση από την πλευρά κυρίως των επαγγελματιών οργανώσεων των δημοσιογράφων, αλλά ομοίως υπήρξαν διαμαρτυρίες από την πλευρά των τηλεθεατών. Καταρχάς υπήρξε μόλις πριν δύο μήνες στην τηλεόραση μια συζήτηση πάνω στο πρόβλημα —όχι το ελληνοτουρκικό— αλλά ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης, προπάντων των δημοσιογράφων οι οποίοι ανύψωσαν τη σημαία. Μια έρευνα έδειξε ότι το 45% των τηλεθεατών αντιτίθεται στο ρόλο που έπαιξαν τα μήντια. Ένα ποσοστό αρκετά σημαντικό για μια χώρα, όπου ο εθνικισμός είναι αρκετά δυνατός. Από την άλλη πλευρά, στις επαγγελματικές οργανώσεις μπορώ να πω ότι το σωματείο των Σύγχρο-

νων Δημοσιογράφων έκανε μια δήλωση πολύ σκληρή, η οποία αναφέρει ότι ο ρόλος των δημοσιογράφων δεν είναι να προκαλούν τον πόλεμο, ο ρόλος των δημοσιογράφων δεν είναι να ανυψώνουν τη σημαία, οι δημοσιογράφοι δεν πρέπει να κάνουν τίποτε άλλο από το να μεταδίδουν τις πληροφορίες διότι το να σηκώνουν τη σημαία, αυτός είναι ο ρόλος των στρατιωτών και των στρατιωτικών, και οι δημοσιογράφοι δεν είναι στρατιωτικοί. Αλλά ίσως πρέπει να γνωρίζετε ότι στην Τουρκία τα μήντια, ο έντυπος Τύπος, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο δεν είναι ανεξάρτητα, κυρίως ανεξάρτητα από το κράτος αλλά και από οικονομικοπολιτικά συμφέροντα. Είναι λίγο η 5η φάλαγγα του κράτους, κυρίως σε προβλήματα ταμπού όπως το πρόβλημα των Κούρδων, το πρόβλημα των Ισλαμιστών, το πρόβλημα των σχέσεων με την Ελλάδα. Τα μήντια δεν μεταδίδουν πληροφορίες, τα μήντια κάνουν προπαγάνδα, την προπαγάνδα της κυβέρνησης λοιπόν,

δεν πληροφορούν αλλά στην πραγματικότητα δεν κάνουν τίποτε άλλο από ο να δίνουν την επίσημη άποψη για τα πράγματα.

• Αυτό το Συνδικάτο λοιπόν, όπου μια νέα δημοσιογραφία πρόκειται να βγει στην επιφάνεια είναι ένα σημαντικό συνδικάτο στην Τουρκία; Ποια είναι τα κυριότερα συνδικάτα;

— Υπάρχει μια Ένωση Δημοσιογράφων στην Τουρκία, λίγο-πολύ η επίσημη ένωση. Η άλλη για την οποία μίλησα ονομάζεται Ένωση Σύγχρονων Δημοσιογράφων της Τουρκίας και είναι μια ένωση σχετικά νέα. Έχει ιδρυθεί εδώ και δέκα χρόνια, και πρόκειται κυρίως για νέους δημοσιογράφους οι οποίοι δίνουν μεγάλη σημασία στο ήθος και τη δεοντολογία. Έχουν οργανωθεί όχι μόνο στην Κωνσταντινούπολη αλλά και σε άλλες πόλεις, στις οποίες ο Τύπος έχει σημαντικό ρόλο όπως στην Άγκυρα, στα ΄δανα, στην Προύσα ή στη Σμύρνη. Πρόκειται για τη δεύτερη μεγάλη οργάνωση στο χώρο του Τύπου.

• Ας μιλήσουμε λίγο για την ατμόσφαιρα μετά την κρίση. Υπάρχει ατμόσφαιρα εφορίας στην Τουρκία;

— Μπορώ να πω ότι στη σημερινή συγκυρία, όπου η Τανσού Τσιλέρ δεν είχε επιχειρήσει εξ ολοκλήρου να σχηματίσει νέα κυβέρνηση, θέλησε να παρουσιαστεί σαν ηρωίδα. Αλλά υπήρξαν ευτυχώς καλοί δημοσιογράφοι και καλές εφημερίδες που την κοροΐδεψαν λέγοντας ότι η Τσιλέρ δεν μπορεί να γίνει πρωθυπουργός της Τουρκίας, αλλά μπορεί να γίνει πρωθυπουργός του Καρντάκ (Ίμια). Καταρχάς παρουσιάστηκε στα μήντια σαν μεγάλη στρατιωτική νίκη, ενώ στην πραγματικότητα δεν ήταν παρά 22 στρατιώτες που προσπάθησαν να καταλάβουν ένα βράχο όπου δεν υπάρχουν παρά πέτρες και κατσίκια. Τα μήντια, τα οποία κάνουν προπαγάνδα, δεν πέτυχαν αυτή τη φορά να παρασύρουν μια με-

Τουρκική κρίση σας προσφέρουν 'α γιαούρτια Τουρκοφάγε

Η μερίδα της κοινής γνώμης, διότι μια όμοια στρατιωτική επιχείρηση μοιάζει σσότερο με παιδικό παιχνίδι. Μπορώ να πω ότι με την εξαίρεση μερικών περι-
μένων εθνικιστικών κύκλων, πολύ αν-
ηλικών, σε γενικές γραμμές το κλίμα
υποχώρησε γρήγορα και η κρίση
λήθηκε κυρίως σαν μια επιχείρηση των
ια. Αυτό ήταν, κατά κάποιον τρόπο,
κό, από την άποψη της κριτικής του ρό-
των ΜΜΕ στην Τουρκία, όχι μόνο γι'
την κρίση στη βραχονησίδα, αλλά και
τα άλλα σημαντικά θέματα της Τουρ-

άρχει στην κοινή γνώμη της Τουρκίας
ριλοπόλεμη τάση απέναντι στην Ελλά-

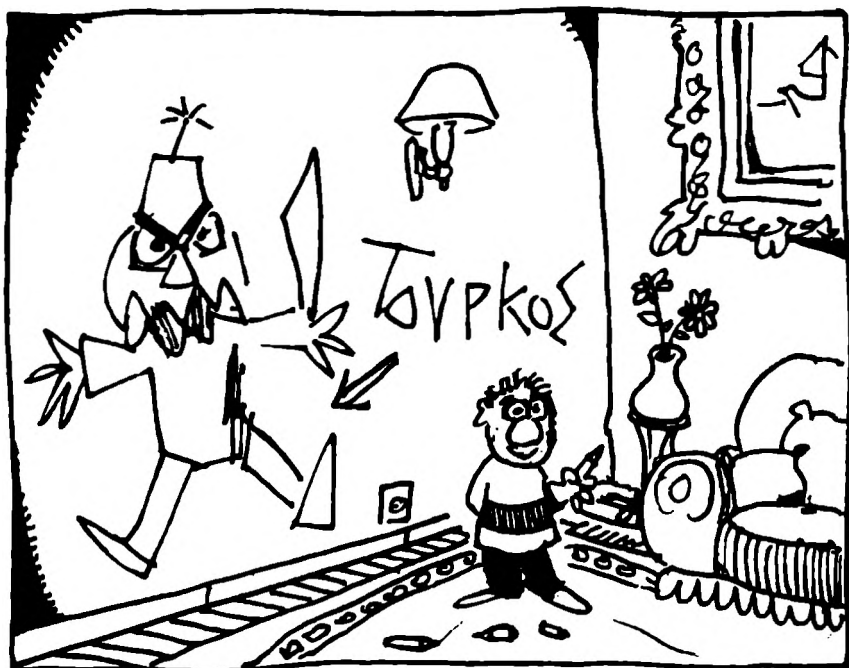
πορώ να πω ότι στην πλειοψηφία του
όχι. Ήδη στην Τουρκία υπάρχει πρό-
α πολέμου στη νοτιοανατολική Ανα-
ι, ανάμεσα στις τουρκικές δυνάμεις
πες ένοπλες δυνάμεις των Κούρδων.
τός ο πόλεμος δημιουργεί προβλήματα
οικονομιά της Τουρκίας, στην κοινω-
ζωή, γι' αυτό σε αυτή την κρίση η σύ-
ση με άλλες προηγούμενες κρίσεις
νας-Άγκυρας, μπορώ να πω ότι οι προ-
ινδιστές του πολέμου δεν μπόρεσαν
άνουν πολλή δουλειά και να κερδί-
πόντους. Όλο και περισσότερο ένα
λο μέρος της κοινής γνώμης στην
γκία αρχίζει να καταλαβαίνει ότι
βώς εξαιτίας των πολεμικών δαπανών
ονομική και κοινωνική ζωή γίνεται
να και πιο σκληρή. Γι' αυτό, με την
ρεση της μειοψηφίας των εθνικιστών
σωβινιστών που δημιούργησαν πολύ
φο μέσω των μέντια αλλά δεν αντι-
τωπεύουν σοβαρές δυνάμεις μπορώ
ίσο να πω ότι ουσιαστικά μετά κυρίως
κρίση στα Ίμια-Καρντάκ υπήρξε μια
υμία από την πλευρά της Αριστεράς,
Κούρδων, των δημοκρατικών, των κε-

ντρώων, των φιλελεύθερων,
μια τάση να καλυτερεύσου-
με τις σχέσεις με την Ελλάδα
αντί να κάνουμε πόλεμο.

• Φαίνεται να υπάρχει μια
δυσπιστία από την πλευρά
της Τουρκίας έναντι της
Ελλάδας και το ίδιο συμβαί-
νει και στην Ελλάδα: υπάρ-
χει μια δυσπιστία έναντι της
Τουρκίας. Σκέφτεσαι ότι
εμείς οι επαγγελματίες και
λογικοί δημοσιογράφοι μπο-

ρούμε να κάνουμε κάτι για να βελτιώσουμε
ή και να αλλάξουμε αυτό το κλίμα δυσπι-
στίας;

— Έχεις δίκιο ότι υπάρχει έλλειψη εμπι-
στοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες, και πι-
στεύω ότι δεν πρέπει μόνο στο επίπεδο των
κυβερνήσεων, αλλά ομοίως και στο επίπε-
δο της κοινής γνώμης των δύο χωρών να
κάνουμε πολλά πράγματα, για να καλυτε-
ρεύσουμε το κλίμα και να δημιουργηθεί
ένα κλίμα ειρήνης και καλής γειτονίας.
Πρέπει ωστόσο να πω ότι σε όσους Τούρ-
κους γνωρίζουν τους Έλληνες στην Ισταν-
μπούλ, όπου υπάρχει ακόμη μια μικρή μει-
ονότητα πολιτών ελληνικής καταγωγής,
αλλά επίσης σχεδόν στο σύνολο του πληθυ-
σμού στην ακτή του Αιγαίου, που γνωρί-
ζουν τους Έλληνες, δεν συναντά κανείς
ανθελληνικά αισθήματα. Τέτοια αισθήμα-
τα είναι κυρίως γνώρισμα της Ανατολής,
σε χώρες όπου οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν
τους Έλληνες ή δεν ξέρουν την Ελλάδα.
Μπορώ να δώσω αμέσως το παράδειγμα
των ψαράδων του Μπόντρουμ-Μπόντρουμ
είναι η πόλη που βρίσκεται στα αριστερά
της βραχονησίδας Ίμιας-Καρντάκ, οι
οποίοι είπαν ότι η θάλασσα, ή καλύτερα ο
βράχος, που βρίσκεται στη θάλασσα του
Αιγαίου δεν ανήκει ούτε στην Τουρκία ού-
τε στην Ελλάδα. Η θάλασσα του Αιγαίου

ανήκει στα ψάρια της. Αυτό ήταν επίσης
στα πρωτοσέλιδα μιας ημερήσιας εφημερί-
δας. Αλλά βεβαίως από ορισμένους εθني-
κιστικούς κύκλους γίνονται προκλήσεις
εναντίον της Ελλάδας. Διαβάζοντας εδώ τι
έγραψε μια μερίδα του ελληνικού Τύπου
βλέπω ότι και στην Ελλάδα δυστυχώς
υπάρχει αυτός ο εθνικισμός, ο σωβινισμός,
ο οποίος δυσχεραίνει τις σχέσεις ανάμεσα
στις δύο χώρες. Αλλά ομοίως γνωρίζω ότι
υπάρχουν στην Ελλάδα οι επαγγελματίες
δημοσιογράφοι που δεν ασχολούνται πα-
ρά μόνο με τις πληροφορίες, παρά μόνο με
την ειρήνη. Απευθύνομαι στους Έλληνες
δημοσιογράφους, στους Έλληνες συναδέλ-
φους μου, να κάνουν μάχη ενάντια στα μή-
ντια που παράγουν εθνικισμό, σωβινισμό,
στους πραγματικούς επαγγελματίες, στους
τούρκους δημοσιογράφους, να δώσουν τη
μάχη ενάντια στον εθνικιστικό Τύπο της
Τουρκίας. Πιστεύω ότι στο προσεχές μέλ-
λον θα υπάρξουν —υπάρχουν ήδη— μηνύμα-
τα από τα κινήματα ειρήνης για ομαλοποί-
ηση των σχέσεων, υπάρχουν κάποιες προ-
ετοιμασίες μεταξύ των επαγγελματικών ορ-
γανώσεων, μεταξύ των καθηγητών, των
συνδικαλιστών, κ.ά. οι οποίοι είναι σε επα-
φή με τους Έλληνες συναδέλφους. Και
εμείς μπορούμε επίσης να κάνουμε κάποια
πράγματα για να καταγγείλουμε τους δη-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά:

Μύθοι και Ιστορία των Λαών
Για μικρούς και μεγάλους

Του Βρετανικού Μουσείου και του
Πανεπιστημίου του Τέξας

LUCILLA BURN

Αρχαιολόγος του Βρετανικού Μουσείου

ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

LUCILLA BURN

Μύθοι

ΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 96 σελίδες
45 εικόνες και 1 χάρτη

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

μοσιογράφους όταν υποστέλλουν τη σημαία ή προκαλούν τον εθνικισμό και τον σωβινισμό. Πιστεύω ότι στην Ελλάδα και στην Τουρκία υπάρχουν αρκετοί δημοσιογράφοι οι οποίοι είναι εναντίον του πολέμου. Διότι είμαστε όπως τα ψάρια του Αιγαίου, δεν έχουμε τίποτε να κάνουμε με τη βραχονησίδα. Η μόνη μας αποστολή είναι να πληροφορούμε σωστά και με ακρίβεια την κοινή γνώμη. Ακόμη κι αν υπάρξουν διενέξεις, πρέπει να δώσουμε όλες τις πληροφορίες μας, αλλά να πιστεύουμε βαθύτερα στην ειρήνη. Πιστεύω ότι οι δημοσιο-

γράφοι της Ελλάδας και της Τουρκίας μπορούν ήδη να αρχίσουν να δουλεύουν προκειμένου να επιτύχουν την προσέγγιση, εναντίον των εθνικιστικών και σωβινιστικών μέσων μαζικής ενημέρωσης. Να αρχίσουν, για παράδειγμα, με τη δημοσίευση μιας κοινής δήλωσης για να μπορούν να πουν στο κοινό τους ότι εμείς οι δημοσιογράφοι δεν είμαστε δημιουργοί του πολέμου, δεν θέλουμε να προκαλέσουμε τον πόλεμο, κι ότι αυτοί που τον προκαλούν με τη στολή του δημοσιογράφου, δεν είναι δημοσιογράφοι!

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟ ΝΑ αποφανθεί κανείς αν πράγματι ο Τύπος αποτελεί την Τετάρτη Εξουσία δίπλα στην εκτελεστική, τη νομοθετική και τη δικαστική. Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι αποτελεί την «Τετάρτη Στρατιά» των Ενόπλων Δυνάμεων.

Δημοσιογράφοι της εφημερίδας *Χουριέτ* αντικατέστησαν την ελληνική σημαία με την τουρκική στη βραχονησίδα Ίμια. Παρά τη δριμύτατη κριτική που άσκησαν αρθρογράφοι της ίδιας εφημερίδας, ο διευθυντής σύνταξης **Οζκόκ** αναφώνησε: «Προς Θεού! Αυτό που έκαναν οι άνθρωποι μου δεν ήταν τίποτα άλλο παρά να ανοίξουν τα μάτια του λαού μπροστά στην πραγματικότητα. Αυτό ήταν όλο κι όλο!».

Από την άλλη μεριά, ένας φίλος μου, συντάκτης της *Χουριέτ* στην Άγκυρα, κατά τη διάρκεια συνομιλίας μας, μου είπε με σκωπτική διάθεση: «Τίποτα δεν πέτυχε η *Χουριέτ*». Κι όταν τον ρώτησα «γιατί;», μου απάντησε: «Από την ίδρυσή της η *Χουριέτ* πάντα προσπαθούσε να προκαλέσει πόλεμο μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας. Αλλά, για μια ακόμη φορά, δεν το κατάφερε».

Γελάσαμε και οι δυο...

Σύμφωνα με τη δική μου αντίληψη, οι απλοί άνθρωποι στην Τουρκία είχαν μια από τα ίδια. Ουδέποτε δηλαδή πίστεψαν ότι το θέμα της βραχονησίδας θα οδηγήσει τις δυο χώρες σε πόλεμο. Η κ. Τσιλέρ πιάστηκε να έχει τη μεγαλύτερη άγνοια επί του θέματος. Κατά τη διάρκεια της συνόδου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του κόμματός της, η υπηρεσιακή πρωθυπουργός δήλωσε ότι είπε στους στρατιωτικούς: «Η βραχονησίδα *Kardak* ανήκει πράγματι σε μας;».

Ο κόσμος γέλασε με μια τέτοια ερώτηση. Αλλά για πρώτη φορά η Τσιλέρ είχε δίκιο. Διότι δεν ήταν μόνο αυτή που δεν γνώριζε την απάντηση στο ερώτημα αυτό. Ουδείς γνώριζε την απάντηση, συμπεριλαμβανομένων των Ενόπλων Δυνάμεων και του υπουργείου Εξωτερικών... Διότι αυτές οι βραχονησίδες στην περιοχή ουδέποτε αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεων σε οποιαδήποτε συμφωνία, συνθήκη της. Διότι κατά τη διάρκεια της σύναψης τέτοιων συμφωνιών ή συνθηκών κανένας δεν σκέφτηκε να διεκδικήσει δικαιώματα επί μιας βραχονησίδας έκτασης τετρακοσίων τετραγωνικών μέτρων, όπου ούτε νερό υπάρχει ούτε χορτάρι φυτρώνει, η οποία τώρα, μετά από 70 χρόνια, αποτέλεσε αντικείμενο διαμάχης και κρίσης.

ΑΣ ΕΡΘΟΥΜΕ, ΟΜΩΣ, στους δημοσιογράφους. Άνθρωποι είναι κι αυτοί. Δεν είναι αναγκαίο να γνωρίζουν το καθεστώς που διέπει τις βραχονησίδες αυτές. Ωστόσο, η λειτουργία των δημοσιογράφων είναι διαφορετική από τη λειτουργία του στρατού. Δυστυχώς, οι τούρκοι δημοσιογράφοι και ο Τύπος γενικά δεν μπορούν να περάσουν με επιτυχία τις εξετάσεις. «Η νίκη της Τουρκίας» έγραψαν με πηχυαίους τίτλους ορισμένες τουρκικές εφημερίδες. «Η νύχτα της πττας» έγραψαν αντίστοιχα οι ελληνικές. Δεν είναι παρά η όψη του ίδιου νομίσματος.

Στην Τουρκία τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν συζήτησαν τις πραγματικές αιτίες της κρίσης, το υπόβαθρό της. Κανείς δεν συζήτησε το «γιατί». Μόνο αφού πέρασε η κρίση ορισμένες εφημερίδες, όπως η *Τζουμχουριέτ*, άρχισαν να συζητούν το θέμα. Πρόκειται για μια πολύ αισιόδοξη πλευρά του θέματος.

Υπάρχει, όμως, και η αισιόδοξη πλευρά. Πολλοί συγγραφείς, αρθρογράφοι και επαγγελματικές οργανώσεις δημοσιογράφων επέκριναν ειλικρινά τη στάση των δημοσιογράφων της *Χουριέτ* που πήγαν να βάλουν την τουρκική σημαία στην Ίμια. Η Προοδευτική Ένωση Δημοσιογράφων εξέδωσε ανακοίνωση, η οποία καταδίκασε τη στάση και των τούρκων και των ελλήνων δημοσιογράφων, τονίζοντας ότι ο πραγματικός ρόλος των δημοσιογράφων είναι να καλύπτουν και να αναφέρουν τα γεγονότα όχι να δημιουργούν γεγονότα με μοναδικό στόχο να αναφέρουν τεχνητές, κατασκευασμένες μ' αυτόν τον τρόπο ειδήσεις.

Θα μπορούσα γενικά να καταλήξω με τη διαπίστωση ότι όχι μόνο ο τουρκικός και ο ελληνικός Τύπος, αλλά όλος ο Τύπος βρίσκεται σε κρίση και δεν ανταποκρίνεται στον πραγματικό του ρόλο και στα πραγματικά του καθήκοντα. Αυτή είναι η αλήθεια.

ΑΛΗ ΤΑΡΤΑΝΟΓΛΟΥ

SOS: ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@compulink.gr

ΠΡΟΣΦΑΤΑ θλιβερά γεγονότα στο Αιό και η κάλυψή τους από τα Μέσα Εθνικής Επικοινωνίας, που λειτούργησαν για πρώτη φορά στην ιστορία των media σαν μηχανισμός μηχανισμός ανά-εξης πολέμου, είναι ακόμα πολύ νωπά να επιτρέψουν μια ψύχραιμη και ουσιαστικοποιημένη αποτίμηση. Άλλω-η στήλη αυτή δεν είναι η αρμόδια για κάνει κάτι τέτοιο. Δεν μπορεί όμως να επισημάνει την, κατά κάποιον τρόπο, ολογική βάση πάνω στην οποία στή-κε το όλο σκηνικό που στοίχησε ήδη τις ανθρώπινες ζωές. Και βέβαια δεν αι άλλη από το τυφλό εθνικισμό. ο θέμα που θα μας απασχολήσει, λοι-ν, είναι ο υποφώσκων ή έκδηλος εθνι-τικός φανατισμός όπως εκφράζεται α από το INTERNET. Πρόκειται για ι φαινόμενο που, με διάφορες μορφές, ό τις πιο συγκαλυμμένες ως τις πιο αυγαλέες, απειλεί να εξελιχθεί σε μια ό τις μεγάλες μάστιγες στο τέλος του ου αιώνα, και μάλιστα, σε μια εποχή η πορεία προς τη Νέα Τάξη Πραγμα-

των τείνει να κάνει όλο και πιο δυσδιά-κριτα τα όρια ανάμεσα στον πατριωτισμό και τον εθνικισμό. Πρόκειται, ακόμα, για ένα παγκόσμιο φαινόμενο που το συνα-ντάμε ακόμα και σε κοινωνίες όπου θα 'πρεπε λογικά να μην εμφανίζεται, όπως π.χ. στο Κεμπέκ του Καναδά ή στην Αυ-τραλία, ακόμα και στις ΗΠΑ.

Εξ άλλου, δεν νομίζω πως χρειάζεται να αναφερθούμε διεξοδικά στις "βλαβερές συνέπειες" του εθνικισμού και στον τρό-πο που "αξιοποιείται" τόσο από τους ηγεμόνες όσο και από τους επίδοξους παίκτες στη σκακιέρα των διεθνών ανα-κατατάξεων που φέρνει μαζί της η Νέα Τάξη Πραγμάτων: μια ματιά στη γειτονι-κή μας πρώην Γιουγκοσλαβία και στις διαδικασίες "ξεκαθαρίσματος" εθνικών λογαριασμών αρκεί...

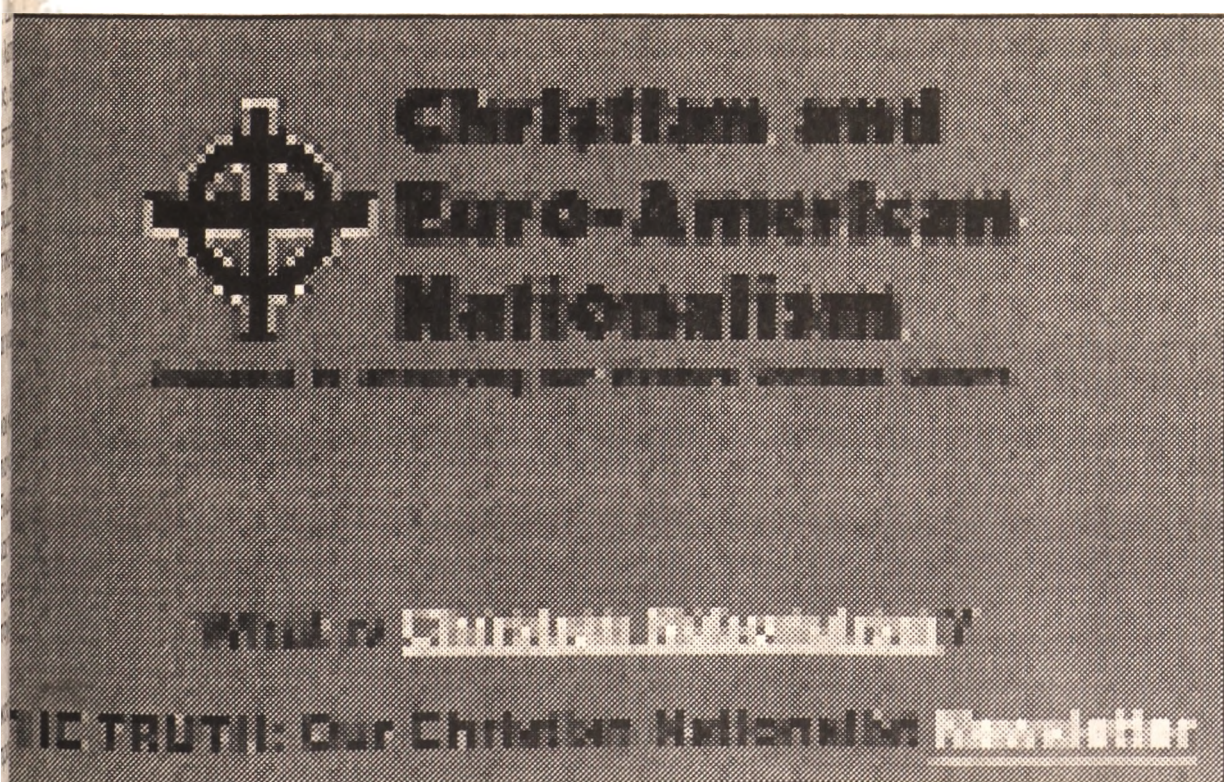
Το φαινόμενο του εθνικισμού μετά την πτώση του ανατολικού μπλοκ

Ήδη από το 1982, ο μελλοντολόγος **Alvin Toffler**¹ είχε εκφράσει την πεποίθη-σή του πως, καθώς θα βαίνουμε προς την

κοινωνία των πληροφοριών θα αναζωπυ-ρώνονται τα ποικιλώνυμα εθνικιστικά και αυτονομιστικά κινήματα. Μιλούσε σχεδόν προφητικά γι' αυτά που είδαμε να γίνονται στην πρώην κραταιά Σοβιετική Ένωση, αλλά και για πολλά άλλα που δεν είδαμε (και πιθανόν δεν θα δούμε). Στη βάση αυτού του φαινομένου, εντοπί-ζει "το γεγονός ότι οι εθνικές κυβερνή-σεις είναι ανίκανες ν' ανταποκριθούν στη γοργή απομαζικοποίηση της κοινωνίας". Ανεξάρτητα αν κανείς συντάσσεται ή όχι με την αιτιολόγηση αυτή, το γεγονός εί-ναι πως η πρόβλεψή του ήταν σωστή. Κι' ακόμη πως η πτώση της πρώην Σοβιετι-κής Ένωσης άνοιξε το κουτί της Πανδώ-ρας απ' όπου ξεπήδησε το σκιάχτρο του εθνικισμού.

Σήμερα, όλο και πιο πολλοί ερευνητές στον τομέα των πολιτικών και κοινωνι-κών επιστημών ασχολούνται με το φαινό-μενο αυτό. Είναι χαρακτηριστικό πως ο Πανεπιστήμιο του Σίδνεϋ οργανώνει φέ-τος το καλοκαίρι ένα διεθνές συμπόσιο για τη φύση του εθνικισμού και μιλά ανοιχτά για Αυστραλιανό εθνικισμό. Όπως ήταν επόμενο, στο INTERNET υπάρχουν πολλές αναφορές σε μελέτες, σε βιβλιογραφικά στοιχεία και σε εκπαι-δευτικά και ερευνητικά προγράμματα που ασχολούνται με το φαινόμενο αυτό.

Δυστυχώς ο χώρος δεν μου επιτρέπει να παρουσιάσω μερικές από τις σημαντικές μελέτες και έρευνες που διεξάγονται αυ-τή τη στιγμή. Πολλές από τις μελέτες αυ-τές εξετάζουν την κατάσταση και τα γε-γονότα στην πρώην Γιουγκοσλαβία και στην πρώην Σοβιετική Ένωση, προσπα-θώντας να προσεγγίσουν και να τεκμηριώ-σουν το φαινόμενο αυτό. Άλλες πάλι επι-κεντρώνουν το ενδιαφέρον τους σε φαι-νόμενα που τείνουν να θέσουν σε δοκι-μασία το Έθνος-Κράτος με τη μορφή που το ξέρουμε σήμερα.

Η ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΣΤΟ INTERNET

Η Βουλή των ΗΠΑ ενέκρινε τελικά στις 8.2.96 την περιώνυμη τροπολογία για την "ευπρέπεια στις επικοινωνίες", εγκαθιστώντας έτσι ένα καθεστώς λογοκρισίας και αυτολογοκρισίας στο μέχρι σήμερα ελεύθερο (πολλές φορές μέχρις ελευθεροστομίας) INTERNET. Η στήλη αυτή έχει κατ' επανάληψη ασχοληθεί με το θέμα αυτό.

Η Electronic Frontier Foundation, το Κέντρο για την Τεχνολογία και τη Δημοκρατία και πολλές άλλες οργανώσεις αναζητούν τώρα τρόπους για να κηρυχτεί ο νόμος αυτός αντισυνταγματικός από τα δικαστήρια.

Εν τώ μεταξύ, καλεί όλους τους πολίτες του Κυβερνοχώρου να προσθέσουν στις ιστοσελίδες τους μια μικρή μπλε ταινία, σε ένδειξη πένθους και διαμαρτυρίας. Το Αντί θα συμμετάσχει στην εκστρατεία αυτή, προσθέτοντας το σήμα αυτό και στις δικές του ιστοσελίδες.

Εκτιμάται πως είναι η πρώτη φάση μιας ευρύτερης προσπάθειας για να ελεγχθεί τόσο το περιεχόμενο, όσο και τα ήθη που ισχύουν σήμερα στον Κυβερνοχώρο τα οποία δεν "βολεύουν" πολλούς από τους επίδοξους επικυρίαρχούς του...

Θα σταθώ μόνο σε ένα άρθρο της έγκυρης *Monde diplomatique*". Στο άρθρο αυτό της **Catherine Coquery-Vidrovitch**, με τίτλο "Περί της ορθής χρήσης της εθνικότητας", αφού γίνει μια συνοπτική αναφορά στην ιστορία του φαινομένου και της σχετικής ορολογίας με αναφορές στα τεκταινόμενα στην πρώην Γιουγκοσλαβία, καταλήγει με τα εξής εύγλωττα:

"Τελικά και βεβαιωμένα, πρόκειται για ρατσισμό και όχι για εθνικότητα- λέξη αμφίσημη της οποίας η αμφισημία επιτρέπει να καλύπτονται, κάτω από πολιτισμικές απόψεις, φαινόμενα πολιτικής φύσης. (...) Δεν πρόκειται για "εθνικό" πρόβλημα, είτε το θέλουμε είτε όχι, (...) αλλά για φοβερούς χειρισμούς, στη σύγχρονη εποχή, των τάσεων και των συμπεριφορών των ομάδων στην αδυσώπητη πάλη για την κρατική εξουσία."

Η ελληνική εθνικιστική ιστοσελίδα...

Και φυσικά, από το INTERNET δεν λείπουν και οι ίδιοι οι εθνικιστές που μας δίνουν μια γλαφυρότατη εικόνα από τα πιστεύω τους. Θα ξεκινήσω από τα δικά μας.

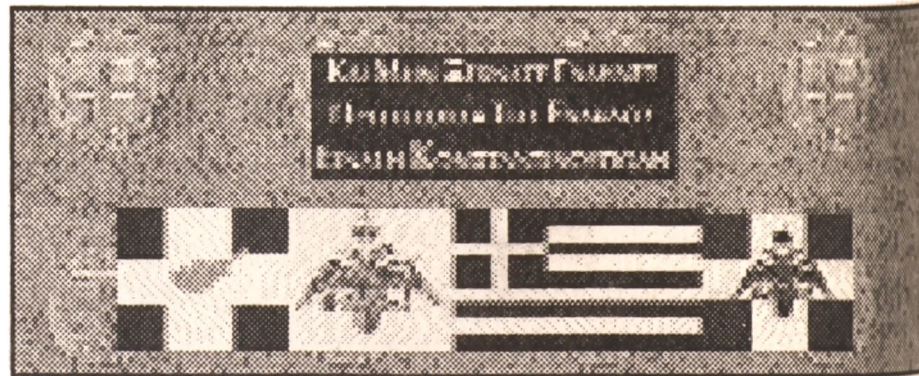
Σε έναν κόμβο που βρίσκεται στις ΗΠΑ, βρήκαμε μια σειρά από ιστοσελίδες που αυτοαποκαλούνται "Ελληνική εθνικιστική σελίδα". Από εκεί και μια από τις εικόνες που συνοδεύουν το σημείωμα αυτό. Στην προμετωπίδα της σελίδας διαβάζουμε:

"Είμαι ένας Έλληνας εθνικιστής. Αυτό

σημαίνει πως διακηρύσσω την εθνικότητά μου. Όλη η σκέψη και η δράση μου ανήκουν σ' αυτήν. Είμαι σοσιαλιστής. Δεν βλέπω μπραστά μου τάξεις και κοινωνικά κατεστημένα, αλλά αυτήν την κοινότητα ανθρώπων που είναι δεμένη από το αίμα, που ενώνεται από μια πίστη, που ενώνεται από μια γλώσσα και υπόκειται στην ίδια κοινή τύχη. Αγαπώ αυτούς τους ανθρώπους και μισώ μόνο εκείνους που εμποδίζουν το δρόμο προς το μεγαλείο και την ευτυχία του λαού μου."

Εκτός από "ειδήσεις" (ανάμεσά τους και τα πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα της *Αυριανής* για την κ. **Λιάνη-Παπανδρέου**), περιλαμβάνει και μια ενότητα με τον τίτλο "Οι βάρβαροι στην πόρτα της Ευρώπης", που αναφέρεται στην Τουρκία. Εκεί, εκτός από τα στοιχεία για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (που συνοδεύονται από τις σχετικές ανακοινώσεις της Διεθνούς Αμνηστίας), υπάρχει και κείμενο

που αναφέρεται στη φυλετική καταγωγή των Τούρκων από τους Μογγόλους. Στην κορυφή της σελίδας, μια αιμοδιψής ρήση που αποδίδεται στον Τζένγκις Χαν, ο οποίος κατονομάζεται ως γενάρχη των Τούρκων... Τα σχόλια νομίζω πως περισσεύουν.

...και ο (συνταγματικά κατοχυρωμένος) τουρκικός εθνικισμός

Ψάχνοντας για τα ίχνη του τουρκικού εθνικισμού, διαπίστωσα με έκπληξη πως η γειτονική μας χώρα, που θέλει να ονομάζεται και ευρωπαϊκή, εντάσσει τον εθνικισμό στο ισχύον σύνταγμά της.

Στο προοίμιο του τουρκικού συντάγματος, που έχει καταχωρίσει η τουρκική πρεσβεία στην Ουάσιγκτον, διαβάζουμε:

"Η σταθερή θέση πως δεν θα παρέχεται προστασία σε σκέψεις (thoughts) ή γνώμες που αντιτίθενται στα τουρκικά εθνικά συμφέροντα, στην αρχή της ύπαρξης της Τουρκίας ως ενιαίας και αδιαίρετης κρατικής και εδαφικής ενότητας, στις τουρκικές ιστορικές και ηθικές αξίες ή στον εθνικισμό, στις αρχές, στις αναμορφώσεις και στον εκσυγχρονισμό του Ατατούρκ (...)"

Στην ίδια διεύθυνση, υπάρχει και η πρόταση για την αναμόρφωση του τουρκικού συντάγματος της 7.11.1982", όπου επί πλέον διαβάζουμε:

"Αυτό το σύνταγμα, το οποίο περιέχει της προαναφερόμενες, ιδέες, πεποιθήσεις και αποφάσεις και το οποίο πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται ανάλογα με πλήρη σεβασμό και απόλυτη αφοσίωση στο πνεύμα και στο γράμμα του, επαφίεται από το τουρκικό έθνος στον πατριωτισμό και στον εθνικισμό των φιλοδημοκρατικών γιών και θυγατέρων του."

Βλέπουμε, λοιπόν, τον εθνικισμό να είναι όχι μόνο συνταγματικά κατοχυρωμένος στη γειτονική μας χώρα, αλλά και να αποτελεί απαραίτητη ιδιότητα και ιδεολογία για τον κάθε τούρκο πολίτη. Έτσι δεν πρέπει να μας παραξενεύουν και πολύ τα τεκταινόμενα: οι κρατούντες στη γειτονική χώρα δεν χάνουν την ευκαιρία

να εφαρμόσουν μια πολιτική που είναι σύμφωνη με το πνεύμα και το γράμμα του συντάγματος, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν.

Για λόγους χώρου αλλά και αισθητικής δεν μπορώ να επεκταθώ περισσότερο παρουσιάζοντάς σας μερικές από τις

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΙΜΙΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

Η ΕΛΛΗΝΕΣ της διασποράς προσπάθησαν άλι να δώσουν τον σωστό τόνο και σ' αυτή την κρίσιμη περίπτωση. Σε πολλούς κόμβους δημιουργήθηκαν σελίδες για την κρίση που κθέτουν τα γεγονότα, ενώ οι κοινότητες των Ελλήνων στις ΗΠΑ ξεκίνησαν μια εκστρατεία lobbying προς την αμερικανική κυβέρνηση, στέλνοντας χιλιάδες επιστολές και ιαξ σε αμερικανούς πολιτειακούς παράγο-
τες.

Ο ΤΙΤΛΟΣ της εκστρατείας, πολύ ευφυής και ίγο ελευθερόστομος: **FAX-THEM!**

Ο ΣΟ ΓΙΑ την κάλυψη από τα ελληνικά media αι τους διάφορους εθνικούς κήνσορες που γήκαν σαν τα σαλιγκάρια στα κανάλια για α μας δείξουν πόσο εθνικόφρονες είναι, πλώς μεταγράφω (και προσυπογράφω) να κομμάτι από μήνυμα στις ελληνικές λί-
τες του φίλου **Στράτου Σαφιολέα** από την λυάσιγκτον:

...Η ανταπόκριση συνεχίζει ότι η Τσιλέρ έχει την υποστήριξη σχεδόν όλου του τουρκικού ύπου. Οι δικοί μας, ούτε τα προσχήματα δεν χουν κρατήσει. (...) Και τώρα που πέφτει το γριο ξύλο εγώ δεν θέλω να ακούω συζητή-
εις καφενείου. Όποιοι είναι αγριεμένοι και ιγανακτισμένοι να βγούν ΤΩΡΑ προς τα έξω αι να πουν "παρών" να μετρηθούμε. Να έρ-
ουν να μου πουν εμένα και των άλλων φίλων, λα εδώ, να κάνουμε τούτο το πραγματάκι. Ια γράψουμε γράμματα, να κάνουμε εκδη-
ώσεις, να φέρουμε ομιλητές, να μαζεύουμε εφτά, να στήσουμε οργανώσεις. Να τους ημάξουμε αυτούς που επιβουλεύονται το πίτι μας. (...) Τα άλλα όλα των καταστροφο-
όγων και των προφητών της ήττας από τα ιάφορα κανάλια. **ΤΑ ΦΤΥΝΩ. (...)**»

Τ. Φίλε Στράτο, δεν μου κρατάς κακία που δημο-
λεύω κάτι τέτοιο χωρίς την άδειά σου;

δες τούρκων εθνικιστών.

ια ματιά στις σκοτεινές όψεις του
έλλοντος

Αναζητώντας πηγές για τον εθνικισμό το INTERNET, ήταν επόμενο να ανα-
πήσουμε και κάποια στοιχεία για το έλλον: θεωρητικά, η επερχόμενη Οι-
ουμενική Κοινωνία των Πληροφοριών έλλει εκ των πραγμάτων να απαλύνει
ς εθνικιστικές αντιθέσεις, καθώς η πο-
ι-πολιτισμική δομή της νέας κοινωνίας
ι λογοστεύει όλο και πιο πολύ το εύφο-
ο έδαφος για τα εθνικιστικά κινήματα.
Αυτό δεν σημαίνει πως η επερχόμενη
οινωνία των Πληροφοριών θα είναι
εύθερη από παρόμοιες πληγές. Σε μια
ερά άρθρων με τον τίτλο "*On The Edge
the Digital Age*"ⁱⁱⁱ που ετοίμασε για την

εφημερίδα *Star Tribune* της Μινεσότα, βασιζόμενος σε μια σειρά συνεντεύξεων με μελλοντολόγους και διανοητές, ο **Peter Leyden** διαπιστώνει πως είναι πι-
θανό να εμφανιστεί ένα νέο είδος "εθني-
κισμού" που θα βασιίζεται σε διεθνείς ομάδες που θα έχουν κοινές αξίες και πολιτισμικά στοιχεία: ο εθνικισμός θα αντικατασταθεί από ένα φαινόμενο που το ονομάζει "tribalism", υπονοώντας την αφοσίωση σε μια τέτοια ομάδα. Και βέ-
βαια, τα ανάλογα φαινόμενα δεν θα έχουν τοπικό αλλά διεθνή χαρακτήρα, αφού στις ομάδες αυτές θα συμμετέχουν άτομα από οποιοδήποτε μέρος του πλα-
νήτη. Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως, αν τα σημερινά τοπικά εθνικιστικά φαινό-
μενα είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα, τα αντί-
στοιχα οικουμενικά φαινόμενα θα είναι πολύ μεγαλύτερης εμβέλειας.

Παρ' όλα αυτά, το άρθρο αυτό, που έχει τον εύγλωττο τίτλο "*Η σκοτεινή όψη*", κα-
ταλήγει με ένα αισιόδοξο μήνυμα: "*Αλλά το σενάριο αυτό δεν λαμβάνει υπ' όψη του τις εξ ίσου ισχυρές δυνάμεις που (θα) κρατούν αυτές τις κοινωνικές ομάδες ενωμένες. Για κάθε βήμα προς τον παρω-
χημένο τοπικισμό υπάρχει και ένα βήμα προς την οικουμενική ολοκλήρωση. Το τέλος του κράτους-έθνους μπορεί να μην έχει μακροπρόθεσμα καταστρεπτικά αποτελέσματα. Στο ψηφιακό μέλλον μπο-
ρεί ακόμα και να δούμε να υλοποιείται η διεθνής ειρήνη*".

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

i Alvin Toffler, *Το τρίτο κύμα*, εκδ. Κάκτος, σελ. 369 κ.ε.

ii Η *Monde diplomatique* υπάρχει στη διεύθυνση: <http://www.ina.fr/CP/MondeDiplo/>

iii Η Ελληνική εθνικιστική σελίδα υπάρχει στη διεύθυνση: <http://www.ml.org/hellas/root.html>

iv Μετάφραση από τα αγγλικά.

v Το κείμενο του τουρκικού συντάγματος (και οι σελίδες της τουρκικής πρεσβείας στην Ουάσι-
γκτον) υπάρχει στη διεύθυνση: http://www.turkey.org/turkey/p_consti.htm

Μη με ρωτήσετε πού υπάρχουν οι σελίδες της ελληνικής πρεσβείας: τα ευκόλως εννοούμενα παραλείπονται...

vi Το κείμενο υπάρχει στη διεύθυνση: http://www.turkey.org/turkey/p_amend.htm.

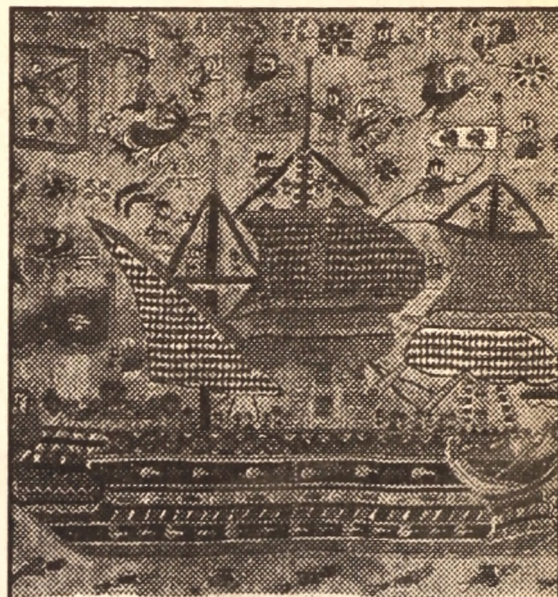
vii Τα σχετικά άρθρα της *Star Tribune* υπάρχουν στη διεύθυνση: <http://www.startribune.com/digage/pt4dex.htm>

viii Περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν στη διεύθυνση: <http://www.eff.org/> και στη διεύθυν-
ση: <http://www.ctd.org/>

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ Λαογραφική Πινακοθήκη

Θέματα και μορφές
από τη λαϊκή λατρεία
και το λαϊκό μας βίο
και πολιτισμό

Βραβείο της Ακαδημίας
Αθηνών (1995)

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ

Λαογραφική Πινακοθήκη

Θέματα και μορφές από τη λαϊκή
λατρεία και το λαϊκό μας βίο και πολιτισμό

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Τ. ΠΙΤΣΙΛΟΣ

Στις δεκαπέντε μελέτες που περιλαμβάνει το βιβλίο, ο συγγραφέας, με διεξοδική έρευνα των πηγών και πλούσια βιβλιογραφική τεκμηρίωση, θεμελιώνει τις διεισδυτικές τοποθετήσεις του πάνω σε βασικές εκδηλώσεις και μορφές του λαϊκού μας πολιτισμού.

*

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 - ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3211237

Ένας ορατός

Του Φίλιππου Βασιλείου

ΤΙ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟ ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ «ΑΝΑΛΑΤΟΣ» ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ;

Προκειμένου να γίνουν οι προβλεπόμενες εκσκαφές βάθους περίπου 22 μ. πραγματοποιήθηκε εσφαλμένη ή κακότεχνη αντιστήριξη των παρειών του σκάμματος. Αμέσως μετά τις εκσκαφές, κατά τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο, προκλήθηκε στο αντιστηριζόμενο έδαφος καθίζηση, με συνέπεια μια παρακείμενη εξώροφη πολυκατοικία να υποστεί εμφανείς και σοβαρές ρηγματώσεις λόγω διαφορικής καθίζησης της θεμελίωσής της. Όλοι οι τεχνικοί γνωρίζουν ότι σε αντίστοιχες περιπτώσεις τα φέροντα στοιχεία υφίστανται μεγάλες ανακατανομές εντάσεων με συνέπεια να μην παρέχουν καμία ασφάλεια. Αυτό και μόνο το γεγονός έπρεπε να οδηγήσει το Αττικό Μετρό στην απόφαση εκκένωσης της πολυκατοικίας. Συμπληρωματικά αναφέρουμε ότι οι ζημιές επιβαρύνουν τον εργολάβο και τις ασφαλιστικές εταιρείες – όχι το Αττικό Μετρό. Φαίνεται όμως ότι μπλέχτηκαν οι ρόλοι και αφέθηκε το θέμα να καταλήξει στη Δικαιοσύνη από τους ιδιοκτήτες της πολυκατοικίας που υπέστη τη βλάβη. Κατά τ' άλλα, το Αττικό Μετρό και ο εποπτεύων υπουργός εκπροσωπούν το δημόσιο συμφέρον!

Έχουμε, κατά συνέπειαν, έναν ανεξέλεγκτο εργολάβο, τα σφάλματα του οποίου πληρώνουν οι γειτνιάζουσες με το κατασκευαζόμενο Μετρό ιδιοκτησίες, με τις ευλογίες μάλιστα του αρμόδιου φορέα και υπουργού.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

• Οι μετροπόντικες (TBM) που χρησιμοποιούνται για την εκσκαφή των τούνελ είναι ακατάλληλοι. Ακριβέστερα, λειτουργούν με ανεπαρκή συντελεστή ασφάλειας έναντι κατάρρευσης του εκσκαπόμενου τούνελ και των συνακόλουθων καθιζήσεων, ιδιαίτερα σε εδάφη παρόμοια με τον αθηναϊκό σχιστόλιθο.

• Ο Μετροπόντικας της Γραμμής 3 (Σεπόλια-Δάφνη) ακινητοποιήθηκε για τρίτη κατά σειρά φορά στην πλατεία Καραϊσκάκη γιατί καταπλακώθηκε από τις υπερκείμενες γαίες. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και σε

άλλα σημεία της διαδρομής και των δύο TBM. Σε κάθε τέτοια περίπτωση θα επιμηκύνεται χρονικά η κατασκευή του έργου και θα αναστατώνονται η επίγεια κυκλοφορία ή τα υπερκείμενα κτίρια λόγω των αναγκαίων πρόσθετων εργασιών για την απεμπλοκή του Μετροπόντικα και για την ενίσχυση των γαιών, προκειμένου να μπορεί να πραγματοποιηθεί η εκσκαφή τους. Αυτά σημαίνουν ότι το χρονοδιάγραμμα κατασκευής του έργου επαφίεται στον παράγοντα τύχη.

• Και αν ακόμη δεν συμβεί κάποιο απρόοπτο γεγονός, η Γραμμή Πεντάγωνο-Κεραμεικός δεν λειτουργεί. Κι αυτό επειδή τα απαραίτητα για τη λειτουργία της αμαξοστάσια βρίσκονται στο Αιγάλεω, δηλαδή στο τέλος της μελλοντικής επέκτασης του Μετρό. Η αναγκαία αυτή επέκταση, με τη χρονοβόρα κατασκευή λόγω των αρχαιολογικών ευρημάτων στη ζώνη διέλευσής της (Ιερά Οδός), δεν έχει ακόμη δημοπρατηθεί, υποθέτουμε για τους παρακάτω λόγους:

— Δεν υπάρχουν οι αναγκαίες πιστώσεις.

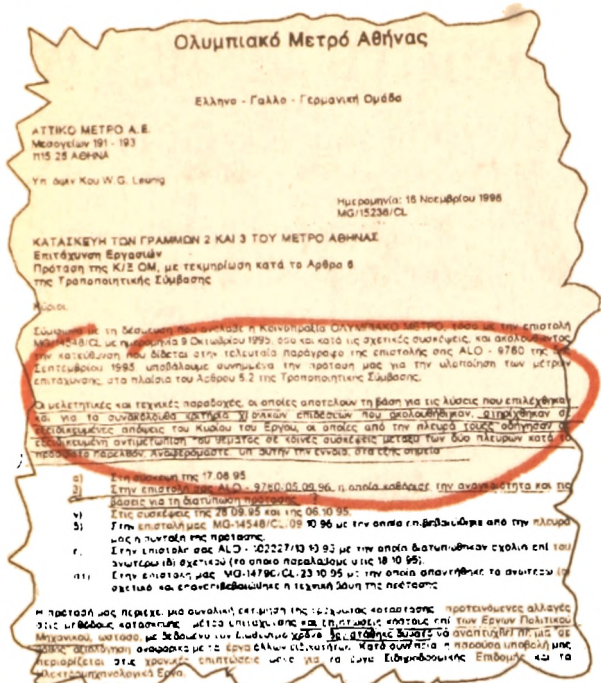
— Ίσως μεθοδεύεται η δημοπράτηση της «τελευταίας στιγμής», με συνοπτικές διαδικασίες, επ' ωφελεία πάντα συγκεκριμένων ιδιωτικών συμφερόντων (και με συνακόλουθη βλάβη του δημόσιου συμφέροντος)

— Η άμεση δημοπράτηση, με «καθαρές» διαδικασίες, θα επιτρέψει να αναδειχθεί οικονομική προσφορά χαμηλού κόστους, οπότε θα αποκαλυφθεί η αισχροκέρδεια της πρώτης εργολαβίας.

• Ο σχεδιασμός του Μετρό είναι απαράδεκτος σε πολλά σημεία:

α) Είναι το μοναδικό μετρό της Ευρώπης που δεν διαθέτει σύρτες, δηλαδή θέσεις για προσωρινή στάθμευση των συρμών σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

β) Η κυκλοφορία των επιβατών στο σταθμό της Ομόνοιας, που εκτιμάται σε 200.000 άτομα ημερησίως, είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί στο χώρο που προς τούτο διατίθεται. Όπως χαρακτηριστικά μας ανέφερε έμπειρο στέλεχος των ΗΣΑΠ, «από την Ομόνοια θα περνούν μόνον οι επιβάτες που έχουν πιστόλι».

Άλλα 65 δισ. δρχ. ζητεί με την επιστολή αυτή το «Ολυμπιακό Μετρό». Ο ΥΠΕΧΩΔΕ, με επίσημες δηλώσεις του, αρνήθηκε να το δώσει – ύστερα από δική μας παρέμβαση, πιστεύουμε (βλ. Αντί, τχ. 594, σσ.20-21) –, ωστόσο σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες προσπαθεί να το κάνει κάτω απ' το τραπέζι...

Ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Κ. Λαλιώτης και η εταιρεία «Ολυμπιακό Μετρό» μάς παραπληροφορούν συστηματικά για τα δρώμενα στο κατασκευαζόμενο Μετρό της Αθήνας. Με προβολή επιλεγμένων στοιχείων και απόκρυψη ή υποβάθμιση άλλων, δημιουργούν μια ειδυλλιακή εικόνα για το έργο, η οποία βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με την πραγματικότητα.

Θα ήταν φρόνιμο για τον υπουργό αντί να ανοίγει σαμπάνιες στις τελετές του σταθμού Ευαγγελισμός, και αντί να δηλώνει ότι το έργο θα κοστίσει 560 δισ. σε τιμές 1994 (με αναφορά σε τιμές 1980 θα κόστιζε πολύ λιγότερο!), να διαβάσει τις σχετικές μας αναλύσεις στα τεύχη 562, 564, 566 και 567 του Αντί καθώς και αυτά που ακολουθούν.

ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

ΟΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΠΙΣΠΕΥΔΕΙ ΕΡΓΟΛΑΒΟΣ

Με δεδομένες όλες τις δυσχέρειες και εβαιότητες σχετικά με την εξέλιξη της κατασκευής των τούνελ, εργολάβος και τικό Μετρό επισπεύδουν τις εργασίες σταθμών και την προμήθεια των εξοπλισμών και του τροχαίου υλικού. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι ως άνω εργασίες πληρώνονται με τιμές τριπλάσιες και πενταπλάσιες του πραγματικού στους και ότι οι εργασίες των τούνελ πληρώνονται σε τιμές παραπλήσιες του κόστους, μπορούμε να πούμε ότι ο εργολάβος έχει συμφέρον να σταματήσει το έργο έσως μετά την περάτωση των σταθμών. Πριν από την ολοκλήρωση των τούνελ, θα είναι τότε η διαπραγματευτική θέ- του υπουργού σε πιθανά αυθαίρετα και βιαστικά οικονομικά αιτήματα του εργολάβου;

Με την εφαρμογή του ισχύοντος χρονογράμματος κατασκευής του έργου συμ- ίνουν και τα εξής παράδοξα. Πληρώ- υμε ποινικές ρήτρες πολλών δισεκατομ- ρίων δρχ. για χρονικές καθυστερήσεις ην παράδοση των χώρων των σταθμών γω αρχαιολογικών ανασκαφών, χωρίς λαμβάνεται υπόψη αν ο υπολειπόμενος όνος μέχρι να φτάσει σ' αυτούς ο Με- πόντικας είναι επαρκής για την κατα- ευή τους.

ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΛΥΣΗ ΠΑΡΜΟΣΕ Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ο εργολάβος και αν ακόμη δεν γνώριζε η ακαταλληλότητα των ΤΒΜ, την πληρο- ρήθηκε αμέσως με την έναρξη κατα- ευής της Γραμμής 3, οπότε και εμφανί- ηκαν οι δυσχέρειες. Τότε μιλούσαν για άγκη προσαρμογής της κεφαλής του 3Μ, μετά μιλούσαν για τη χαλαρότητα τ' εδάφους. Παρ' όλα αυτά, μάλιστα μετά η υπογραφή της συμπληρωματικής σύμ- της, συνέχισαν τις εκσκαφές μέχρι να καταπλακωθεί ο Μετροπόντικας και να δηλωθεί σοβαρή καθίζηση στην επιφά- ια της Πλατείας Καραϊσκάκη σε από- αση 30 μέτρων από τις παρακείμενες πο- κατοικίες κάτω από τις οποίες έπρεπε

να περάσει.

Στη συνέχεια σταμάτησαν οι εργασίες και ύστερα από αρ- κετό καιρό προ- τάθηκε από τον εργολάβο η τρο- ποποίηση της με- θόδου κατα- σκευής με νέο θωρακισμένο Μετροπόντικα. Η πρακτική αυτή βαφτίστηκε «ε- πιτάχυνση εργα- σιών» και, σε συνδυασμό με μέτρα για την ανά-

κτηση κάποιου χαμένου χρόνου, για τον οποίο ευθύνεται απολύτως ο εργολάβος, ζητήθηκαν από το ελληνικό δημόσιο πρόσθετες αμοιβές περίπου 65 δισ. δρχ. (όσο δηλαδή κοστίζει το φράγμα του Αχελώου, το οποίο θα επιτρέψει την ύδρευση του θεσσαλικού κάμπου).

Ο υπουργός μείωσε το πολιτικό κόστος μιας τέτοιας λύσης (νέος νόμος - νέα τροποποιητική σύμβαση) και υιοθέτησε τη συνέχιση των εργασιών με συμβατική μέθοδο κατασκευής, μέχρι να εμφανισθούν σταθε- ρά εδάφη για να μπορεί να ξαναχρησιμο- ποιηθεί ο ίδιος Μετροπόντικας. Οι εργα- σίες αυτές, σύμφωνα με τη σύμβαση, περι- λαμβάνονται στο κατ' αποκοπήν τίμημα. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με πληροφορίες, πληρώνονται ως πανοπρόκι γιατί θεωρή- θηκαν, παρανόμως βέβαια, ως παράλλη- λες εργασίες και αμείβονται με τις εξω- φρενικές τιμές του Παραρτήματος 6 της Σύμβασης.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

• Κατ' αρχήν πρέπει να διαλευκανθούν οι συνθήκες υπό τις οποίες έγινε η καθίζηση στην πλατεία Καραϊσκάκη. Οι υπάρχου- σες ενδείξεις ενοχοποιούν τον εργολάβο, τουλάχιστον σε βαθμό αμέλειας. Υπάρχει όμως η πιθανότητα να αποδειχθεί και δό- λος - με τις συνακόλουθες εισαγγελικές προεκτάσεις. Αυτό βέβαια προϋποθέτει

Τα τριχοειδή ρήγματα της πολυκατοικίας στον Νέο Κόσμο...

ότι υπάρχουν ακόμη τεχνικοί σ' αυτή τη χώρα και όχι μίζαδόροι και ιδιοτελείς επαγγελματίες.

• Πρέπει να υποχρεωθεί ο εργολάβος να αντικαταστήσει, με δική του δαπάνη, τους ακατάλληλους Μετροπόντικες με άλλους ασφαλούς εκσκαφής. Αυτό είναι μέσα στις υποχρεώσεις του.

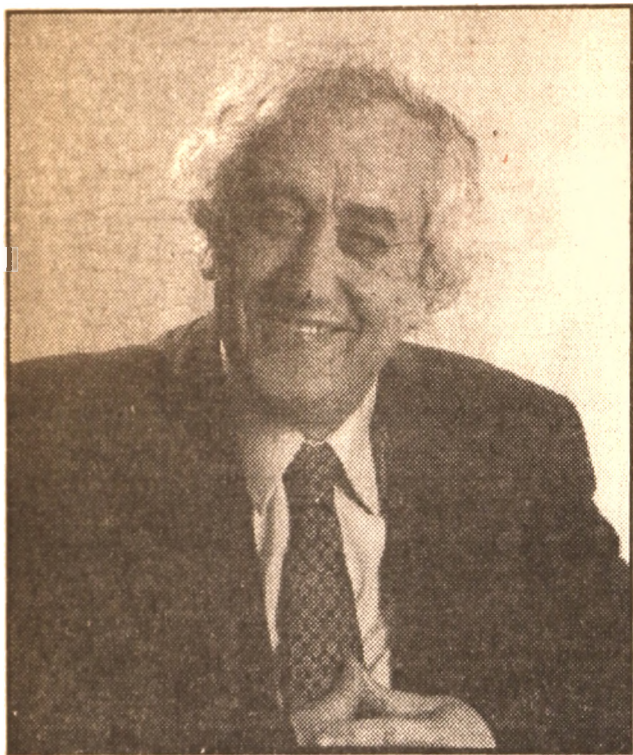
• Πρέπει να παρακρατηθεί από τον εργο- λάβο ποινική ρήτρα για την καθυστέρηση του έργου και για κάθε θετική και αποθε- τική ζημία λόγω αυτής της αιτίας.

• Πρέπει να τροποποιηθεί το χρονοδιά- γραμμα κατασκευής (σταθμοί και προ- σκόμιση εξοπλισμού και τροχαίου υλι- κού), για να εναρμονισθεί με το νέο ρεα- λιστικό χρονοδιάγραμμα κατασκευής των τούνελ.

• Πρέπει να δημοπρατηθούν άμεσα οι επεκτάσεις των Γραμμών 2 και 3 με μέθο- δο κατασκευής που να μη θίγει τα αρχαιο- λογικά ευρήματα της Ιεράς Οδού και να μπορεί να εφαρμοσθεί και από το ελληνι- κό κατασκευαστικό δυναμικό σε ανταγω- νιστική βάση.

Όλα όσα αναφέραμε συνιστούν τις ελά- χιστες δράσεις ενός υπουργού που αντα- ποκρίνεται έμπρακτα στο δημόσιο συμφέ- ρον. Το έργο το πληρώνουμε σε διπλάσιες τουλάχιστον τιμές. Πρέπει και να τελειώ- σει.

Οι μονοπρόσωποι δεσμοί εξαρτούν αναγκαία το κύρος τους σε κάθε ιστορική στιγμή και από τα πρόσωπα που καθίστανται φορείς τους. Αν δηλαδή θεωρήσουμε ως δεμελιώδη και αναγκαία προϋπόθεση για τη λειτουργία τού όποιου δεσμού την ομαλή λειτουργία του πολитеύματος εν γένει, απομένει ύστερα να δούμε πώς "πολιτεύονται" κατά περίπτωση και κατά δεσμό συγκεκριμένες προσωπικότητες: Διαπιστώνουμε τότε ότι αυτό που θα μπορούσε κανείς με μία ευρεία διατύπωση ν' αποκαλέσει «πολιτισμικό προφίλ» του ηγέτη, σφραγίζει στις πιο πολλές περιπτώσεις τη λειτουργία του δεσμού,

διαμορφώνοντας το αντίστοιχο «προφίλ» του τελευταίου στην κοινωνική συνείδηση.

Ιδίως στην κοινωνία της πληροφορίας και της ενημέρωσης, αγαθών κατεξοχήν πολιτισμικών, το ύφος, η γλώσσα, το καθημερινό ήθος, οι «λεπτομέρειες» αυτές στον τρόπο του πολιτεύεσθαι αντιστοιχούνται ολοένα και περισσότερο στις συνειδήσεις των πολιτών με τα λοιπά περιεχόμενα της πολιτικής εν στενή εννοία: την ιδεολογία και τη στρατηγική, τις συγκεκριμένες προτάσεις επίλυσης των προβλημάτων ενός κοινωνικού χώρου, το δημοκρατικό ήθος κατά τη διαχείριση των κοινών... Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση του τελευταίου, ήδη αντικατασταθέντος πρωθυπουργού, που κυριολεκτικά εμβάπτισε, κατά πολλούς δε καταβύθισε, τους δεσμούς στη δεξαμενή της ατομικής του «κουλτούρας» ή της ελλείψεως αυτής.

Η ανακούφιση πολλών για την απελευθέρωση του δημόσιου βίου από αυτήν ακριβώς την πολιτιστική ασφυξία υπήρξε έκδηλη αμέσως μετά την αντικατάσταση: μία από τις επόμενες ημέρες ο χυμώδης λαϊκός ροκ καλλιτέχνης Τζήμης Πανούσης εξέφραζε την ικανοποίησή του από ραδιοφώνου λέγοντας (απόδοση από μνήμης): «Θα έχουμε επιτέλους έναν πρωθυπουργό που πηγαίνει σινεμά, στα σοβαρά, όχι στο Σβαρτσενέγκερ. Που ξέρει ότι ο Γκυ Ντεμπόρ δεν είναι αμυντικός του Παναθηναϊκού. Και που στο κάτω-κάτω, αν τον ειρωνευτώ ΘΑ ΤΟ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ και θα μου απαντήσει.» Γιατί βλέπετε, όσο κακό είναι να λογοκρίνεται η σάτιρα δι' αστυνομικών μέτρων, άλλο τόσο κακό, και μάλιστα πιο ύπουλο, είναι να λογοκρίνεται de facto, λόγω... ανεπάρκειας του κρινόμενου προσώπου να την αντιληφθεί. Κι όμως έχουμε φτάσει εκεί. Κι έχουμε μείνει για καιρό εκεί όπου φτάσαμε.

Όλα αυτά δεν ήταν παρά εισαγωγή. Το θέμα μας είναι βλέπετε μια προσωπικότητα. Το Αντί, παρά την προσφιλή του συνήθεια να ασχολείται σχεδόν μόνον (επι)κριτικά με πολιτικούς εν ζωή, αποφάσισε να κάνει μία εξαίρεση, χάριν μίας εξαίρεσης. Για τον Αντώνη Ρουπακιώτη, υποψήφιο πρόεδρο στις προσεχείς εκλογές του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, θα μπορούσε να πει κανείς, αν ήταν ο Πανούσης: «Μπορείς να κουβεντιάσεις μαζί του για τη νεοελληνική ποίηση της τελευταίας δεκαετίας και το γαλλικό κινηματογράφο του τελευταίου αιώνα. Λένε πως είναι καλός δικηγόρος, δεν μπορώ να το κρίνω. Πάντως δεν είναι ούτε φωνακλάς, ούτε φλύαρος, ούτε τηλεοπτική ντίβα με ολίγον τυχοδιωκτικό και κοσμοπολίτικο προφίλ. Είναι ίσως εκνευριστικά δίκαιος, σαν τον αρχαίο Αριστείδη. Αλλά σα να έχω κάτι ενδείξεις ότι, μετά από δυόμισι χιλιάδες τόσα χρόνια φοριέται φέτος στην Αθήνα η μόδα του Αριστείδη». Αυτά θα έλεγε -ίσως- ένας υποθετικός Τζιμάκος: ας μας συγχωρήσει που δανειστήκαμε τη θεατρική του μάσκα, όπως ο Δικαιοπόλις δανείστηκε τα κουρέλια του μεγάλου δραματουργού στους Αχαρνές. Αλλά και οι δικηγόροι (συνεχίζουμε παραφράζοντας τους Αχαρνές) κάτι ξέρουν από Δικαιοσύνη. Παρόλο που τα τελευταία χρόνια κλόνισαν ισχυρά την εμπιστοσύνη της κοινωνίας προς το λειτούργημά τους. Προς το μεγαλύτερο συνδικαλιστικό τους όργανο. Ίσως προς τον ίδιο τους τον εαυτό.

«Οι υψηλά κρύβονται»

της Μαρίας Τοπάλη

— Ο ΔΣΑ είναι θεσμός με μεγάλη παράδοση. Τα τελευταία χρόνια έχει πέσει το κύρος του. Τι εννοώ παράδοση: όχι μιας αριστοκρατικής αντίληψης, αντιθέτως. Είναι ένας θεσμός που παρεμβαίνει στην κοινωνία υπερασπιζόμενος τους θεσμούς. Παρεμβαίνει στη σχέση μεταξύ πολιτών και εξουσίας, μας λέει ο Αντώνης Ρουπακιώτης.

• Πού οδήγησε ωστόσο ο τρόπος που «πολιτεύτηκαν» οι δικηγόροι τα τελευταία χρόνια;

— Όταν κάνεις αποχές και συνελεύσεις επί δύο χρόνια και σε δείχνει η τηλεόραση και βλέπει ο κόσμος να πετιούνται καρέκλες και αυγά... Γι' αυτό υπάρχει το αίτημα της ενδυνάμωσης της συλλογικής οργάνωσης του συλλόγου, όχι δηλαδή μόνον της αλλαγής του προσώπου του Προέδρου ή του Γραμματέα. Να επανέλθει πολιτισμός στον Σύλλογο. Θα προσθέσω και κάτι άλλο: Ο σύλλογος, εάν έχει αυξημένο κύρος, διασφαλίζει τα δικαιώματα των δικηγόρων, τα πράγματα αναγκαία: διότι εάν δεν έχει κύρος, ούτε από την εξουσία λογαριάζεται ούτε από την κοινωνία τιμάται. Δηλαδή αν δεν έχεις κύρος δεν είσαι αξιοπιστος και αποτελεσματικός.

• Ας μείνουμε ωστόσο στο ιστορικό της αποχής ή, μάλλον, των αλλεπάλληλων αποχών. Ο τρόπος με τον οποίο πολιτεύτηκε ο σύλλογος «χρεώνεται» και σε συγκεκριμένους πολιτικούς-κομματικούς χώρους;

— Θα έλεγα ακριβέστερα ότι χρεώνεται την αναπαραγωγή της εξάρτησης του κοινωνικού χώρου από τα κόμματα. Ο κοινωνικός χώρος ήταν «πιασμένος» απ' τα κόμματα και η τάση απεξάρτησής του φάνηκε στις εκλογές του 1983 (ποσοστό 17,2% στην υποψηφιότητά μας). Θα επιβεβαιωθεί δε η τάση αυτή στις ερχόμενες εκλογές.

• Τι συνέβη λοιπόν κατά τη διάρκεια της αποχής;

— Στην κυβέρνηση ήταν η Ν.Δ. και πρόεδρος του ΔΣΑ ο Πολύδωρας. Από τον Απρίλιο του 1991 μέχρι τον Ιούνιο του '91, πρώτη τριών μηνών αποχή. Από τον Απρίλιο του

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΦΕΡΝΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΒΥΘΙΣΤΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΨΕΜΜΑ»

2 έως τον Ιούνιο του '92. Και στη συνέχεια από τον Σεπτέμβριο του '92 έως τον Μάρτιο του '93, πάλι αποχή. Από τον Μάρτιο του '94 έως τον Ιούνιο του '94 πάλι αποχή. Δηλαδή πήρξε μία τριετία όπου οι δικηγόροι στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα δεν εργάζονταν.

Η πρώτη αποχή ήταν με αίτημα να μην περάσουν κάποιες αόριστες εξαγγελίες του υπουργού τότε Οικονομικών Παλαιοκρασά και να μην υλοποιηθούν κάποια μέτρα και την επαγγελματική στέγη. Καθ' υπερβολήν προβλήθηκαν. Οι δικηγόροι αντέδρασαν ορθώς με την αρχική απόφασή τους για λιγοήμερη αποχή, στη συνέχεια όμως...

Η συνομιλητής μας είναι αυτό που θα λέγαμε άνθρωπος «γλυκός» κατά το ύφος. Στο σημείο αυτό ωστόσο, χωρίς να ανεβάσει τους τόνους, δεν χαρίζεται. «Βεβήλωση και Λεηψία» είναι οι όροι που χρησιμοποιεί ο ντόπιος Ρουπακιώτης.

— Πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στην κοινωνία των δικηγόρων αμέσως τώρα να αλλάξουν την εικόνα τους, να διαχειριστούν με τρόπο αυτοδύναμο τα του οίκου τους. Βλέπετε εκεί, μέσα σ' εκείνες τις Γενικές Συνελεύσεις διαπιστώθηκε όσο κάποιοι δικηγόροι αντέχουν στο διάλογο. Κι έχασαν. Γιατί ο λόγος ο αντίθετος

στην αποχή δεν αποδοκιμαζόταν απλώς αλλά έφτανε στο σημείο να επισύρει βιαιότητες, αισχροτήτες σε βάρος μου.

2ος παγκόσμιος φαινόμενο μπορεί να χαρακτηριστεί η αποχή, επί δύο ολόκληρα χρόνια, ή επί εννέα μήνες αν θέλεις. Μοναδική ανάλογη περίπτωση ήταν οι ανθρακωρύχοι στην Αγγλία, οι οποίοι μάλιστα έσπασαν δυπυχώς και τα μούτρα τους.

• Τι απομένει όμως ως μέσο πίεσης και προβολής των αιτημάτων, αν όχι η αποχή;

— Εγώ πιστεύω στην αποχή ως ένα μέσο

προβολής αιτημάτων και πίεσης. Πρέπει να βρίσκεται σε αντιστοιχία αφενός με το ίδιο το αίτημα που προβάλλεται και αφετέρου με την αντοχή του Σώματος αλλά και την αντοχή της κοινωνίας. Εμείς βρεθήκαμε «πίσω» από την κοινωνία μ' αυτή τη μακρά αποχή. Οφείλαμε να διατηρήσουμε τη συνοχή και να υπερασπιστούμε το κύρος του σώματος. Πιο ακριβά την πλήρωσαν οι νέοι δικηγόροι. Το καταλάβανε. Φτάνουμε στο 1994, όταν κυβέρνηση ήταν το ΠΑΣΟΚ, και διαπιστώνουμε ότι εκείνοι που ήταν υπέρ της αποχής το '91-'93 ήταν κατά της αποχής το '94, και αντιστρόφως. Ιδού η έλλειψη αξιοπιστίας. Ο Ρουπακιώτης όμως, εδώ το λέω με έπαρση, είχε την ίδια στάση και στις δύο περιπτώσεις. Δηλαδή θα κάνουμε την αποχή στο μέτρο εκείνο που είναι αναγκαία για να υπερασπιστούμε τα αιτήματά μας. Από 'κει και πέρα φθείραμε την αποτελεσματικότητα της ίδιας της αποχής και γίναμε αναξιόπιστοι στην κοινωνία. Μεγάλη η ζημία στους δικηγόρους.

Έφτασαν κάποιοι στο σημείο, με ψηφισμένο το '92 τον ασφαλιστικό νόμο και το '94 τον φορολογικό νόμο, να προτείνουν παρά-

ειτών, ότι αν είσαι με την κάθε φορά κυβέρνηση τα καταφέρνεις. Ε, λοιπόν, είναι η αναπαραγωγή της εξουσιαστικής αντίληψης. Η πράξη απέδειξε το ακριβώς αντίθετο.

Ο Πρόεδρος που ήταν απ' τον κυβερνητικό χώρο οδηγούσε πάντα τον Σύλλογο σε μια καταβύθιση. Δεν ανέπτυξε εκείνη την εγρήγορση που έπρεπε, ώστε να προωθήσει κάποια ζητήματα του Συλλόγου. Δηλαδή ενώ το κόμμα εξουσίας υποτίθεται ότι παρέχεται ως εγγύηση επίλυσης αιτημάτων, αποδεικνύεται στην πράξη κυματοθραύστης αιτημάτων. Οι δικηγόροι διαπιστώνουν τελικά, κι αυτό είναι ΚΑΝΟΝΑΣ ΑΝΕΞΑΙΡΕΤΟΣ ότι, όσες φορές ο Πρόεδρος είχε σημείο αναφοράς το κόμμα εξουσίας, ο σύλλογος είχε καταβυθιστεί.

• Μια και ξεκινήσαμε με το ρόλο του δικηγόρου του διαβόλου, ας παραμείνουμε σ' αυτόν. Θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι μια προσωπικότητα μετριοπαθής, ένας άνθρωπος χαμηλών τόνων όπως εσείς, δεν θα άρμοζε να καταλάβει μια θέση αιχμής, που αφορά την υπεράσπιση συμφερόντων και συνεπάγεται συχνά τη σύγκρουση με την εκάστοτε εξουσία.

Το τσαγανό ενός ηγέτη στον κοινωνικό χώρο αναδεικνύεται στην περίοδο σύγκρουσης με μια τυφλή απαίτηση του πλήθους.

ταση της αποχής για μήνες, ενώ αυτά ήταν νόμοι του κράτους!!! Και να περνά μια τέτοια πρόταση. Κι η δική μου πρόταση για αναστολή να μειοψηφεί. Άρα εδώ είναι και η εξάρτηση στην επιλογή, αναλόγως με το πώς εναλλάσσεται το κόμμα στην εξουσία.

• Θα μπορούσε κανείς από την άλλη να σκεφτεί, κάνοντας τον δικηγόρο του διαβόλου, ότι συμφέρει να βρίσκεται ο σύλλογος στο πλευρό των ισχυρών...

— Αυτό αντιστοιχεί με την παραδοσιακή αντίληψη τουλάχιστον των τελευταίων δεκα-

— Δεν ξέρω αν είμαι χαμηλών τόνων. Πιστεύω όμως ότι οι υψηλοί τόνοι μπορεί να κρύβουν ή ανασφάλεια, ή έπαρση ή και το ίδιο το ψέμμα. Δεν είμαι φανατικός και προσπαθώ να βρίσκομαι προσκολλημένος στην αναζήτηση διεξόδων. Γιατί με φοβίζουν τα τυφλά αδιέξοδα. Γιατί τα 'χουμε πληρώσει και ως λαός και ως κοινωνία των δικηγόρων τα τελευταία χρόνια. Και πιστεύω ότι το τσαγανό ενός ηγέτη στον κοινωνικό χώρο αναδεικνύεται στην περίοδο σύγκρουσης και με την κεντρική εξουσία ή, αν θέλετε, και με

μια τυφλή απαίτηση του πλήθους. Δηλαδή ο ηγέτης πρέπει να οδηγεί και όχι να σέρνεται, ούτε να κολακεύει τους πολλούς. Άρα: Ηγέτης με δυναμισμό, με πάθος, είναι εκείνος που έχει πάθος και στη σύγκρουση με την εξουσία αλλά και στην υπεράσπιση των ζητημάτων του χώρου στον οποίον ανήκει. Κι όχι εκείνος που βγαίνει στα μπαλκόνια και βροντοχτυπιέται σαν διάνος αλλά τη στιγμή της σύγκρουσης μπαίνει κάτω απ' το τραπέζι. Κι όμως το βλέπουμε αυτό και στους κοινωνικούς και στους πολιτικούς χώρους.

Έτσι είναι κάποιοι στον ΔΣΑ που σου δίνουν την εντύπωση ότι μπορούν να ρίξουν

Το χρέος μας είναι η αντιμετώπιση του δικηγορικού πληθωρισμού χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα παραλείψουμε τη διεκδίκηση ή αντιμετώπιση άλλων προβλημάτων, όπως η καθημερινή άσκηση της δικηγορίας.

• *Ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών είναι μικρογραφία της κοινωνίας και βαρόμετρο πολιτικών εξελίξεων. Τί θα σκεφτούν οι έλληνες πολίτες αν νικήσει ο Ρουπακιώτης;*

— Η άποψη αυτή περί βαρομέτρου είναι μύθος, εφόσον οι πολίτες αναζητούν πλέον συγχλίσεις με κοινωνικά χαρακτηριστικά, ανεξάρτητα από πολιτικές αναφορές ή κομματικές εξαρτήσεις. Θα σκεφτούν λοιπόν οι έλληνες πολίτες ότι κάτι αρχίζει ν' αλλάζει

σεβασμό στον κοινωνικό χώρο που εκπροσωπεί ως συνδικαλιστής. Στην αυτονομία του χώρου αυτού. Γιατί η γυναίκα του Καίσαρος...

— Είναι χαρακτηριστικό ότι, ακόμη κι όταν κλήθηκα να πάω στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, προσήλθα στο Δ.Σ. —δεν το έκανε κανένας άλλος— και λέω: «Συνάδελφοι, εάν μου δώσετε άδεια και αναστολή θα πάω για 2-3 μήνες. Εάν δεν μου δώσετε δεν πάω. Και μην το 'χετε βάρος αν δε μου τη δώσετε. Σας λέω απλώς δεν πάω». Πράγματι το Δ.Σ. αποφάσισε να αναστείλει την ιδιότητα μου και πήγα στο υπουργείο Δικαιοσύνης όπου όλοι γνωρίζουν ότι, είτε επρόκειτο για δικηγόρους είτε για πολίτες είτε για τους υπαλλήλους του υπουργείου, ουδέποτε έκανα διακρίσεις με κριτήρια κομματικά.

Άλλοι θεωρούν την προεδρία του Δ.Σ. ως προστάδιο για μετέπειτα πολιτική καριέρα, για το βουλευτικό αξίωμα. Ο Αντώνης Ρουπακιώτης εξακολουθεί να διηγείται με ηρεμία περιστατικά που φαντάζουν απίστευτα. Και όμως αληθινά.

— Για να είμαι συνεπής παραιτήθηκα από γενικός γραμματέας στην περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης με υπουργό τον αιμνηστο Κων. Σταμάτη. Ερχόμαστε στον Μάρτιο του '90, εκλογές, ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ είχαν να συνεργαστούν στις μονοεδρικές περιφέρειες. Με πρότειναν λοιπόν για τη Λευκάδα. Και δεν με πρότεινε μόνο ο ΣΥΝ αλλά και το ΠΑΣΟΚ. Επέμεναν να είμαι υποψήφιος βουλευτής, δηλαδή βουλευτής. Γιατί ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ στη Λευκάδα πιάνει 65% το λιγότερο. Κι όταν είπα ότι δεν δέχομαι γιατί θέλω να μείνω σταθερός σ' αυτό που είπα στους δικηγόρους, ότι θα μείνω στο Δ.Σ., μου είπαν είσαι... Το γράψαν οι εφημερίδες εκείνη την εποχή ότι προτάθηκε στον Ρουπακιώτη να είναι βουλευτής.

Τα είπα αυτά γιατί εγώ έχω επιλέξει να δοκιμαστώ στον κοινωνικό χώρο, αλλά και δεύτερον, δεν μπορώ να είμαι ανειλικρινής: είπα ότι θα μείνω και έμεινα. Αυτά, η καθημερινή παρουσία στο Δ.Σ., το πώς ασκείς τριάντα χρόνια τη δικηγορία, είναι επιλογές ζωής...

Είναι κι αυτός ένας τρόπος του πολιτεύεσθαι. Αντώνης Ρουπακιώτης εκ Λευκάδος, ετών 57, Νομική Αθηνών, εργατολόγος. Οφείλουμε να γνωρίζουμε όλα τα δεδομένα του προβλήματος. Η σκληρή κριτική και η σκανδαλογολία είναι σίγουρα ισχυρά διεγερτικά, ωστόσο ο πόλεμος κάποτε τελειώνει και χρειαζόμαστε τότε θετικά υλικά για να οικοδομήσουμε.

Ο σύλλογος εάν δεν έχει κύρος ούτε από την εξουσία λογαριάζεται ούτε από την κοινωνία τιμάται.

κάτω το Λυκαβηττό. Και το μόνο που τελικά καταφέρνουν είναι να φτάνουν λαχανιασμένοι μέχρι τις υπώρειές του. Ξεκινούν με ένα φούσκωμα, μια ένταση, μια επιθετικότητα, στερούνται επιχειρημάτων, πολλές φορές και ήθους αλλά και προοπτικής.

Εκείνο που με βασανίζει στην πορεία μας, σας βεβαιώ, είναι να έχουμε προοπτική. Δηλαδή να μην κάνουμε προτάσεις αδιέξοδες που μπορεί να γοητεύουν, μπορεί να χαϊδεύουν τ' αυτιά, να αναζωπυρώνουν τα πάθη, πολιτικά ή όχι, αλλά μας οδηγούν σε αδιέξοδο. Απόδειξη και πάλι η μεγάλη αποχή των δικηγόρων.

• *Υποστηρίζετε λοιπόν και την προώθηση αιτημάτων που δεν «χαϊδεύουν τ' αυτιά»;*

Τονίζω από χρόνια την ανάγκη να εγκαταλείψουμε τον αμυντικό συνδικαλισμό και να αναδείξουμε τον προγραμματικό. Να προλαβαίνουμε την εξουσία και τις συνέπειες των επιλογών της. Είμαστε υποχρεωμένοι ως πολίτες να καταπολεμήσουμε τους μικροωφελισμούς μας, αν θέλουμε να κατακτήσουμε άλλες ποιότητες. Έτσι, σε μια εποχή που εξέρχονται χιλιάδες νέοι δικηγόροι κάθε τριετία, είμαστε υποχρεωμένοι να φροντίσουμε για την έμπρακτη αντιμετώπιση του μέγιστου προβλήματος, του δικηγορικού πληθωρισμού. Χωρίς δε να υπάρχουν συνταγές, πιστεύω πως μέσα από την αναμόρφωση των νομικών σπουδών και τη δημιουργία κλάδων στις νομικές σχολές (Δικηγόρων, Συμβολαιογράφων κ.α.) μπορεί να αναζητηθεί μεσοπρόθεσμα αποτελεσματική λύση για το πρόβλημα αυτό, σε συνδυασμό με την ενδυνάμωση της αξιοπιστίας των εξετάσεων για τη λήψη άδειας άσκησης επαγγέλματος.

στην κατεύθυνση αυτή σ' έναν μεγάλο κοινωνικό χώρο. Που εξακολουθεί να έχει ένα κύρος, παρότι έχει χάσει το μεγαλύτερο μέρος του. Αυτό βαθύτατα το πιστεύω: ότι η επιτυχία αυτού του συνδυασμού θα προσδιορίσει μία κινητικότητα και σε άλλους χώρους. Θα διαπιστωθεί ότι υπάρχει μια χαλαρότητα στη σχέση πολίτη-κόμματος. Θα διαπιστωθεί ότι αρχίζουν οι δικηγόροι κι επιλέγουν ως εκπροσώπους τους εκείνους που, χωρίς να αποστούν από ορισμένες θέσεις, κι αυτό το έχουν αποδείξει στο παρελθόν, τις υπερασπίζονται όχι από το μπαλκόνι αλλά με μια καθημερινή παρουσία στο Δ.Σ. Και τέλος και σημαντικότερο, εκείνους που, δικαιούνται μεν ως πολίτες να ψηφίζουν το οποιοδήποτε κόμμα, ουδέποτε όμως υποκατέστησαν τον κοινωνικό τους λόγο και ρόλο με κομματικό. Γιατί αυτό είναι το πρόβλημα. Δικαιούμαι κι εγώ να ψηφίσω ένα κόμμα. Το ερώτημα είναι: ας με ελέγξουν οι δικηγόροι στη δωδεκαετία που βρίσκομαι στο ΔΣ έστω με μία πράξη μου ή παράλειψή μου, εάν έκανα διάκριση των δικηγόρων, δεξιών-αριστερών-κεντρών, εάν είπα ή δεν είπα ανάλογα με τις οποιεσδήποτε πολιτικές μου αναφορές.

Αρχίζει εδώ μια διήγηση απίστευτη σχεδόν για τα κοινά ήθη του τόπου αυτού. Που δικαιολογεί την επιλογή του περιοδικού, να παρουσιάσει δηλαδή έναν εκπρόσωπο κοινωνικού χώρου με κριτήρια πολιτισμικά. Ήταν βέβαια γνωστό εδώ και χρόνια ότι ο Αντώνης Ρουπακιώτης αρνείται έστω και την ιδιότητα του συνέδρου, πολλώ δε μάλλον του στελέχους του πάλαι ποτέ ΚΚΕεσ., της ΕΑΡ στη συνέχεια και νυν του Συνασπισμού. Από

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Ασταθή Βαλκάνια

Η πρόσφατη επίσκεψη του αμερικανού υφυπουργού Εξωτερικών Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ στη Βοσνία επέδρασε, κατά τα φαινόμενα, κατευναστικά διασφαλίζοντας, επί του παρόντος, τη μάλλον απρόθυμη προσήλωση των μερών στη συμφωνία ειρήνης του Ντέιτον.

Είναι φανερό ότι η συμφωνία αυτή και εύθραυστη είναι και επισφαλής, καθώς κάθε πλευρά προσπαθεί να την ερμηνεύσει προς το συμφέρον της και να αντλήσει τα περισσότερα οφέλη.

Ωστόσο, η μονομερής επιλογή «εγκληματιών πολέμου» –λες και οι άλλοι είναι αθώοι βιαιοπραγιών και εγκλημάτων–, οι μεθοδεύσεις της κυβέρνησης Κλίντον για την ανάληψη της εκπαίδευσης του στρατού των μουσουλμάνων από την Τουρκία και τα συναφή προβλήματα δημιουργούν σοβαρές επιφυλάξεις για την τύχη της Συμφωνίας ενισχύοντας την αστάθεια και την ανασφάλεια. Η Ραχ Americana πάθε άλλο παρά έχει εδραιωθεί.

Είναι επίσης φανερό ότι η Ευρώπη εξακολουθεί και θα εξακολουθήσει να βρίσκεται σε πλήρη αδυναμία χάραξης κοινής εξωτερικής πολιτικής και στάσης στην περιοχή. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Γερμανία «αδυνατεί» ευσήμως να χαλιναγωγήσει τους Κροάτες, ενώ η Γαλλία ανακοίνωσε ότι θα αποκαταστήσει τις διπλωματικές της σχέσεις με το Βελιγράδι, παρά τη διαφορετική απόφαση του τελευταίου Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο σκηνικό της αστάθειας πρέπει να προστεθεί όχι μόνο η εκκρεμότητα του ονόματος μεταξύ Ελλάδος και FYROM, αλλά και η πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση. Απέχει, κατά συνέπεια, η περιοχή στο σύνολο από το σημείο σταθερότητας, το οποίο θα επέτρεπε ραγδαία ανάπτυξη φιλικών και γειτονι-

κών σχέσεων και αποφασιστική ώθηση της συνεργασίας προς όφελος της ειρήνης, αλλά και της ίδιας της ασφάλειας και ευημερίας των βαλκανικών λαών.

Να έχει αντλήσει άραγε η ελληνική πλευρά τα αναγκαία διδάγματα από το «επεισόδιο» της βραχονησίδας και να είναι άραγε αποφασισμένη να λύσει με θάρρος και αποφασιστικότητα τις εκκρεμότητες που την αφορούν, ώστε να διευρύνει τα περιθώρια παρέμβασής της στον χώρο;

Μήπως δεν θα έπρεπε συνάμα να εξεταστούν υπό νέο πρίσμα και οι σχέσεις μας με τη Σερβία, καθώς και οι προοπτικές τους;

Μήπως, τελικά, δεν προκύπτει μια συνολική και συστηματική αναθεώρηση των εκτιμήσεών μας για ολόκληρη την περιοχή, χωρίς προκαταλήψεις –ιδεολογικές, θρησκευτικές ή άλλες– αλλά με γνώμονα τα εθνικά μας συμφέροντα;

Μήπως δεν αποτελεί κοινή πλέον διαπίστωση η ανάγκη χάραξης μιας νέας στρατηγικής που και την επιθετικότητα της Τουρκίας θα συγκρατεί και θα αποτρέπει αποτελεσματικά, αλλά και θα δείχνει στην πράξη μια φιλειρηνική αλλά αποφασιστική χώρα που συμβάλλει θετικά –χωρίς εθνικιστικούς παροξυσμούς– στην εδραίωση της σταθερότητας και στην προώθηση της συνεργασίας στην περιοχή;

Να χρειαζόταν, άραγε, η βραχονησίδα της Ίμια για να καταλάβουμε την απομόνωσή μας και το γεγονός ότι έχουμε δαπανήσει πολύτιμο πολιτικό και διπλωματικό κεφάλαιο σε βαθμό που ακόμα και τα αυτονόητα δικάια μας –όπως η εδαφική μας ανεξαρτησία– να μην προκαλούν αυτόματες εκδηλώσεις αλληλεγγύης από φίλους και συμμάχους; Παρεμπιπτόντως δεν είδαμε καμιά θέση της πρώην Γιουγκοσλαβίας στο θέμα της Ίμια και της τουρκικής διεκδίκησης εθνικών μας εδαφών. Ή μήπως μας διέφυγε;

**Η αστάθεια που
χαρακτηρίζει
τα Βαλκάνια
είναι επιβλαβής
για τα
εθνικά μας
συμφέροντα.**

Οι διανοούμενοι μεταξύ αρχαϊσμού και φυγής

Μια συνέντευξη του **Κορνήλιου Καστοριάδη**

Οι μεγάλες κινητοποιήσεις των γάλλων εργαζομένων τον περασμένο Νοέμβριο-Δεκέμβριο ενάντια στο σχέδιο Ζυπέ, για το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας, το συνταξιοδοτικό σύστημα και την προσφορά δημοσίων υπηρεσιών, υπήρξε η αιτία για τη διαμάχη που ξέσπασε στους κόλπους των διανοουμένων, εκ των οποίων άλλοι το υποστήριξαν (ο κύκλος που συσπείρωσε το περιοδικό *Esprit*) και άλλοι αντιτάχθηκαν (επικεφαλής ο κοινωνιολόγος **Πιερ Μπουρντιέ**). Με αφορμή αυτή τη διαμάχη αλλά και το απεργιακό κίνημα γενικότερα, δόθηκε στο περιοδικό *L'Evenement du Jeudi* (αρ. 581), Δεκέμβριος 1995, η συνέντευξη του **Κορνήλιου Καστοριάδη** που ακολουθεί. Στο Αντί δημοσιεύεται με την άδεια του κ. Καστοριάδη.

L'Evenement du Jeudi: Δεν υπογράψατε κανένα από τα δύο κείμενα που κυκλοφόρησαν σχετικά με το σχέδιο Ζυπέ. Γιατί;
ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ: Το πρώτο (αυτό που πρότείνει το *Esprit*) αποδεχόταν το σχέδιο Ζυπέ, παρά κάποιες θεωρητικές επιφυλάξεις, και ήταν απαράδεκτο για μένα. Το δεύτερο (γνωστό ως «λίστα Μπουρντιέ») ήταν εμποτισμένο από την ξύλινη γλώσσα της παραδοσιακής Αριστεράς και επικαλούνταν «τη Δημοκρατία!» –ποια Δημοκρατία;– σαν να υπήρχε μια απλώς «δημοκρατική» λύση στα τεράστια προβλήματα που τίθενται σήμερα. Επρόκειτο για ένα κράμα αρχαϊσμού και φυγής.
• Πώς κρίνετε λοιπόν τις θέσεις της παραδοσιακής Αριστεράς απέναντι σ' αυτό το κοινωνικό κίνημα;

Κ. Κ.: Τόσο η πολιτική Αριστερά όσο και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έδειξαν για μια ακόμη

φορά την κενότητά τους. Δεν είχαν να πουν τίποτε για την ουσία των ζητημάτων.

Το σοσιαλιστικό κόμμα, νόμιμος διαχειριστής του κατεστημένου συστήματος, ζήτησε κάποιες αόριστε διαπραγματεύσεις. Οι δύο συνδικαλιστικές ηγεσίες, η Γενική Συνομοσπονδία Εργασίας (CGT – πρόκειται στο γαλλικό Κ.Κ. [σημ. της μετ.]) και η Εργατική Δύναμη (F.O., ανεξάρτητη συνδικαλιστική ένωση [σ.τ.μ.]) πήδηξαν στο τραίνο του κινήματος όταν είχε ήδη ξεκινήσει, προσπαθώντας να ανακτήσουν έτσι το γόητρό τους. Από αυτή την άποψη, τίποτε το καινούργιο δεν εκδηλώθηκε. Αντίθετα, αυτό που είναι καινούργιο και πολύ σημαντικό, είναι η κοινωνική αφύπνιση της οποίας γίναμε μάρτυρες.

• Αφύπνιση ή επιστροφή σε παλιές μορφές αγώνα;

Κ. Κ.: Φαινομενικά οι διεκδικήσεις έγιναν κατά επαγγελματική κατηγορία και το κίνημα φαινόταν να αδιαφορεί για τη γενική κοινωνική κατάσταση. Ήταν όμως προφανές, εάν εξετάσουμε τόσο τις αντιδράσεις των απεργών όσο και τη στάση του πληθυσμού στην πλειοψηφία του, ότι στον πυρήνα αυτού του αγώνα υπήρχε κάτι άλλο: μια βαθιά απόρριψη της υπάρχουσας κατάστασης εν γένει. Αυτή την απόρριψη οι απεργοί δεν μπόρεσαν να την εκφράσουν παρά με επιμέρους διεκδικήσεις. Καθώς όμως οι διεκδικήσεις αυτές, από τη φύση τους, δεν λαμβάνουν υπόψη τη γενική κατάσταση, το κίνημα κατέληξε αναγκαστικά σε αδιέξοδο.

Από την άλλη μεριά, οι απεργοί, αν εξαιρέσουμε τους φοιτητές, κι αυτούς με επιφύλαξη, δεν μπόρεσαν να δημιουργήσουν

Ο φιλόσοφος Κορνήλιος Καστοριάδης δεν προσυπέγραψε κανένα από τα κείμενα. Ενθουσιάζεται όμως και αυτός με την αναγέννηση του «Κοινωνικού Κινήματος».

ήσουν μορφές αυτο-οργάνωσης που θα τους επέτρεπαν να αποφύγουν το καπέλωμα των συνδικάτων.

Μιλώ, εδώ και πολύ καιρό, για την ιδιωτικοποίηση των ατόμων, για την απόσυρσή τους στην ιδιωτική σφαίρα, για την αδιαφορία τους απέναντι στα δημόσια πράγματα. Αυτή είναι η κυρίαρχη τάση των σύγχρονων κοινωνιών. Δεν είναι η μόνη, δεν ούμε ακόμη σε μια κοινωνία νεκρή, κοινωνία των ζόμπι. Οι κινητοποιήσεις του Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου το απέδειξαν. Άνδρες και γυναίκες είναι ακόμη έτοιμοι να δράσουν για να υπερασπίσουν τη θέση τους. Εδώ όμως ορθώνονται δύο τεράστια εμπόδια. Αφ' ενός τα αποτελέσματα της διλκής απατηλής χρεοκοπίας της Αριστεράς, κομμουνιστικής και σοσιαλιστικής: Βαθιά απογοήτευση και αποπροσανατολισμός που δεν θα ξεπεραστούν τόσο γρήγορα. Αφ' ετέρου, το γεγονός ότι γίνεται όλο και πιο απίθανη η επιβίωση ενός μεταρρυθμιζμένου καπιταλισμού. Σχεδόν παντού, το σύστημα συγκρούεται με τις επιμέρους μεταρρυθμίσεις, τις οποίες είχε υποχρεωθεί να παραχωρήσει τον περασμένο αιώνα, και η εξέλιξή του (η άγρια παγκοσμιοποίηση υπό το σήμα του «φιλελευθερισμού») καθιστά όλο και λιγότερο δυνατή τη διατήρηση πολύ διαφορετικών εθνικών καταστάσεων. Η τεράστια έκταση, η πολυπλοκότητα και η αλληλεξάρτηση των ζητημάτων που προκύπτουν κάνουν ώστε τα επιμέρους αιτήματα να εμφανίζονται ως μη ρεαλιστικά και να είναι, το συνηθέστερον, καταδικασμένα σε αποτυχία. Η αποθάρρυνση αυξάνεται και η ιδιωτικοποίηση ενισχύεται.

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

• Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα δεν ενώθηκαν με τους μισθούς του Δημοσίου;

Κ. Κ.: Τους συμμερίστηκαν αλλά υπάρχει ο τεράστιος φόβος της ανεργίας και των απολύσεων. Η αύξηση της ανεργίας εγγράφεται, εις το εξής, στη λογική της παγκοσμιοποίησης του καπιταλισμού, ενώ τα ελάχιστα και γελοία μέτρα της γαλλικής κυβέρνησης δεν πρόκειται να αλλάξουν τίποτε.

Άλλωστε τη δέχονται με ικανοποίηση τα ηγετικά στρώματα που στην παρούσα φάση προτιμούν την ύπαρξη μιας σημαντικής εκτίναξης της ανεργίας για να «πειθαρχήσουν» οι μισθωτοί. Όμως, η ουσία είναι ότι μια επιχείρηση με καλή διαχείριση δεν

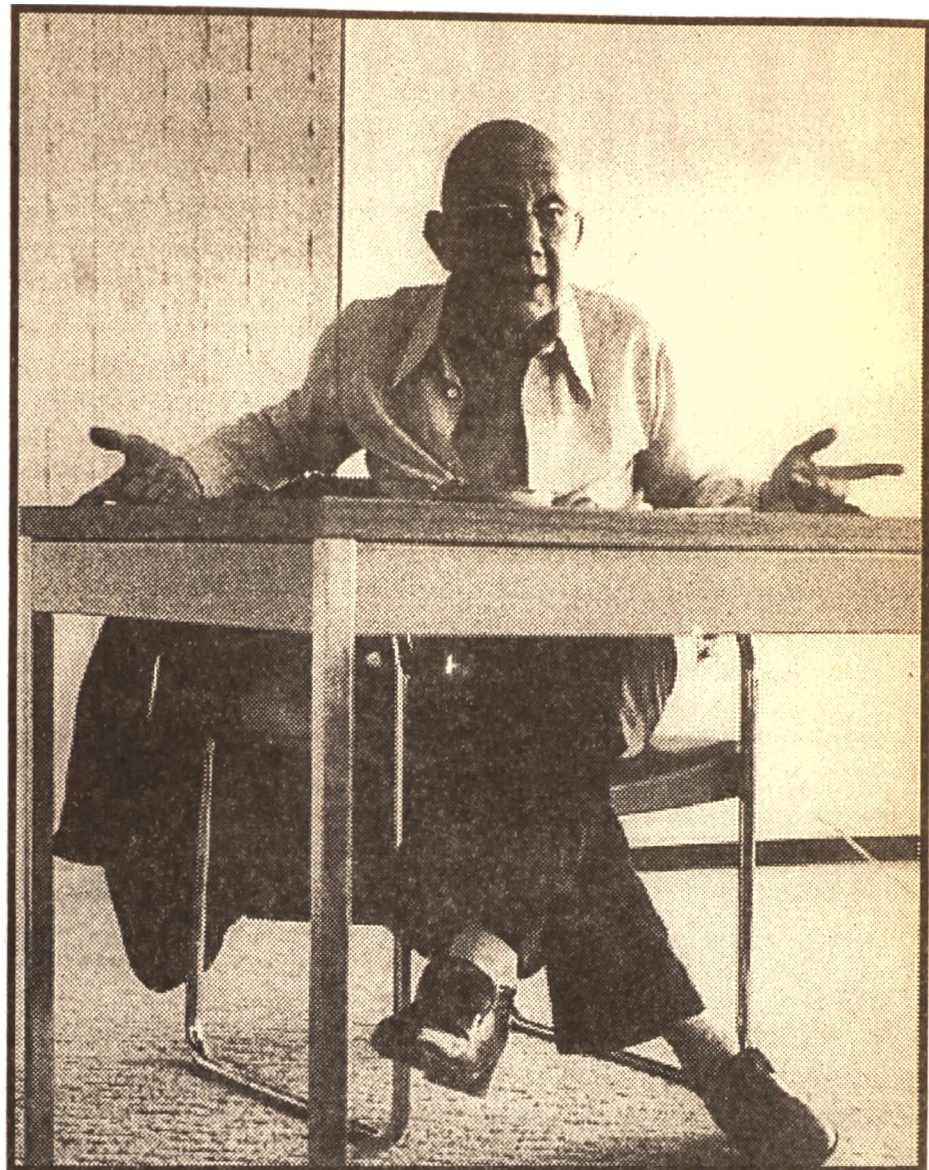
έχει κανένα λόγο να επενδύσει στη Γαλλία, όταν μπορεί να το κάνει στην Κίνα ή αλλού, με μισθούς που αντιπροσωπεύουν το ένα εικοστό ή το ένα τεσσαρακοστό των γαλλικών και ευρωπαϊκών μισθών γενικά. Από τη στιγμή, όμως, που απελευθερώθηκε η διακίνηση κεφαλαίων, με τη βοήθεια και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπάρχει πλέον κανένα φρένο σ' αυτή τη διαδικασία. Πλην δύο τριών εξαιρέσεων, κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε σε μια ερήμωση των παλιών εκβιομηχανισμένων χωρών – όμοια, κατά μια απείρως ευρύτερη κλίμακα, με εκείνη που πλήττει από το 1960 τις περιοχές με ορυχεία και σιδηροοδική στη δυτική Ευρώπη.

ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ;

• Δεν νομίζετε ότι το Μάαστριχτ μπορεί να είναι παράγων κοινωνικής προόδου;

Κ. Κ.: Το γνωρίζετε, είμαι ανέκαθεν διενθιστής και ως τέτοιος είμαι επίσης οπαδός μιας ένωσης των ευρωπαϊκών λαών. Αυτό όμως δεν έχει καμιά σχέση με ό,τι συμβαίνει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Αυτή η ένωση θα είχε πραγματικά νόημα και επιπλέον θα ήταν δυνατή, από μια ρεαλιστική οπτική γωνία, μόνον εάν ήταν πρώτα πρώτα πολιτική. Είναι προφανές όμως ότι σήμερα σχεδόν κανείς δεν επιθυμεί πραγματικά μια πολιτική ένωση, ούτε οι λαοί ούτε οι ολιγαρχίες που κυβερνούν. Απέναντι σ' αυτή την πραγματικότητα, επινόησαν μια ψευδεπίγραφη ιδέα, ένα υποδεέστερο τεχνοκρατικό κόλπο: τη νομισματική ένωση. Πώς όμως μια νομισματική ένωση θα μπορούσε να λειτουργεί χωρίς κοινή οικονομική πολιτική; Και ποιος θα μπορούσε να επιβάλει μια κοινή οικονομική πολιτική εκτός από μια πολιτική αρχή; Στην πραγματικότητα, αυτό συμβαίνει τώρα στα κρυφά. Η γερμανική θέληση για μακροπρόθεσμη οικονομική και πολιτική ηγεμονία χαράσσει βαθμιαία το δρόμο της. Η Ευρώπη είναι στην πραγματικότητα μια ζώνη μάρκου από το 1980 και το

Ούτε Μπουρντιέ, ούτε *Esprit*, λέει ο Κορνήλιος Καστοριάδης.

καθεστώς αυτό παγιώνεται με τις διατάξεις του Μάαστριχτ.

Ο κ. Τρισέ [Σ.τ.Μ.: διοικητής της Τράπεζας της Γαλλίας] καυχάται για την ανεξαρτησία της Τράπεζας της Γαλλίας, η οποία δεν τολμά να φουσηξει τη μύτη της χωρίς να κοιτάξει την Μπούντεσμπανκ. Αυτή δε η τελευταία ακολουθεί με επιμονή μια πολιτική αποκλειστικά προσανατολισμένη προς «τη σταθερότητα της αξίας του νομίσματος»· συνελόντι ειπείν, μια αντιπληθωριστική πολιτική. Εάν όμως ένας καπιταλισμός μπορεί να βαδίζει με μηδέν πληθωρισμό, δεν μπορεί να το κάνει παρά δημιουργώντας ανεργία.

• Και ποια θα ήταν η λύση κατά τη γνώμη σας;

Κ. Κ.: Δεν μπορεί να υπάρξει λύση χωρίς ριζικές αλλαγές στην οργάνωση της κοινωνίας. Όμως αυτό το θέμα απαιτεί μιαν άλλη συνέντευξη.

1. **Δημοκρατία:** εδώ με την έννοια της «Republique», δηλαδή το πολίτευμα εκείνο που δεν είναι μοναρχία και που θεμελιώνεται στην αρχή της κοινωνικής και πολιτικής ισότητας (Σ.τ.Μ.).

• **Επιμέλεια-μετάφραση:**
Κωνσταντίνα Καρακάλου

Οι Αιθίοπες του Ισραήλ

του Αστέρη Κ. Χουλιάρη

Στις αρχές Φεβρουαρίου χιλιάδες Αιθίοπες Εβραίοι (Φαλάσα) πολιόρκησαν το γραφείο του Σιμόν Πέρες, του πρωθυπουργού του Ισραήλ¹. Αφορμή της μεγάλης διαδήλωσης, εικόνες της οποίας μεταδόθηκαν από τις τηλεοράσεις ολόκληρου του κόσμου, ήταν η επιβεβαίωση ότι σχεδόν όλο το αίμα που είχε δωρηθεί από μέλη τους κοινότητάς τους είχε καταστραφεί από τις ισραηλινές αρχές.

Ο λόγος; Ο φόβος των ισραηλινών υπηρεσιών υγείας ότι η χρήση του σε μεταγγίσεις θα διευκόλυνε τη μετάδοση του AIDS. Το ποσοστό φορέων του ιού είναι περίπου 50 φορές μεγαλύτερο ανάμεσα στους Φαλάσα απ' ό,τι στους υπόλοιπους Ισραηλινούς.

Παρ' όλο που το δέρμα μας είναι μαύρο, το αίμα μας είναι τόσο κόκκινο όσο και το δικό σας και είμαστε τόσο Ιουδαίοι όσο και εσείς» έγραφε ένα από τα πανώ των διαδηλωτών. «Απαρτχάιντ στο Ισραήλ» έγραφε ένα άλλο. Δεκάδες Αιθίοπες Εβραίοι τραυματίστηκαν όταν η ισραηλινή αστυνομία χρησιμοποίησε δακρυγόνα. Η καταστροφή όμως του αίματος δεν ήταν παρά η αφορμή της διαμαρτυρίας. Αιτία της δυσανεξίας των Φαλάσα είναι η περιθωριοποίησή τους στην κοινωνία του Ισραήλ.

ΟΠΛΑ ΓΙΑ ΒΙΖΕΣ

Πριν το 1977 οι Φαλάσα (μάλλον η λέξη σημαίνει «άνθρωποι χωρίς γη») ζούσαν στην Αιθιοπία. Το 1984, ο ισραηλινός στρατός με μια μυστική αερογέφυρα με το

κωδικό όνομα «επιχείρηση Μωϋσής» μετέφερε στο Ισραήλ περισσότερους από 7.000 Φαλάσα που είχαν καταφύγει λόγω του μεγάλου λιμού που είχε πλήξει τη βόρεια Αιθιοπία (1983-5) στο Σουδάν. Το 1985 με μια μικρότερης κλίμακας επιχείρηση οι Ισραηλινοί εκκένωσαν άλλα 800 άτομα. Το 1990 και το 1991 με μια μεγάλη αερογέφυρα με το κωδικό όνομα «επιχείρηση Σολομών», οι Ισραηλινοί μετέφεραν μέσω της Αντίς Αμπέμπα περίπου όλους τους εναπομείναντες Φαλάσα (περισσότερους από 14.000). Σήμερα, τα 60.000 μέλη της κοινότητας ζουν στο Ισραήλ.

Η μετανάστευση των Φαλάσα στο Ισραήλ ξεκίνησε το 1977 με μια μυστική ισραηλινο-αιθιοπική συμφωνία². Τόσο σ' αυτή τη συμφωνία όσο και σε άλλες παρόμοιες συμφωνίες που ακολούθησαν, το Ισραήλ

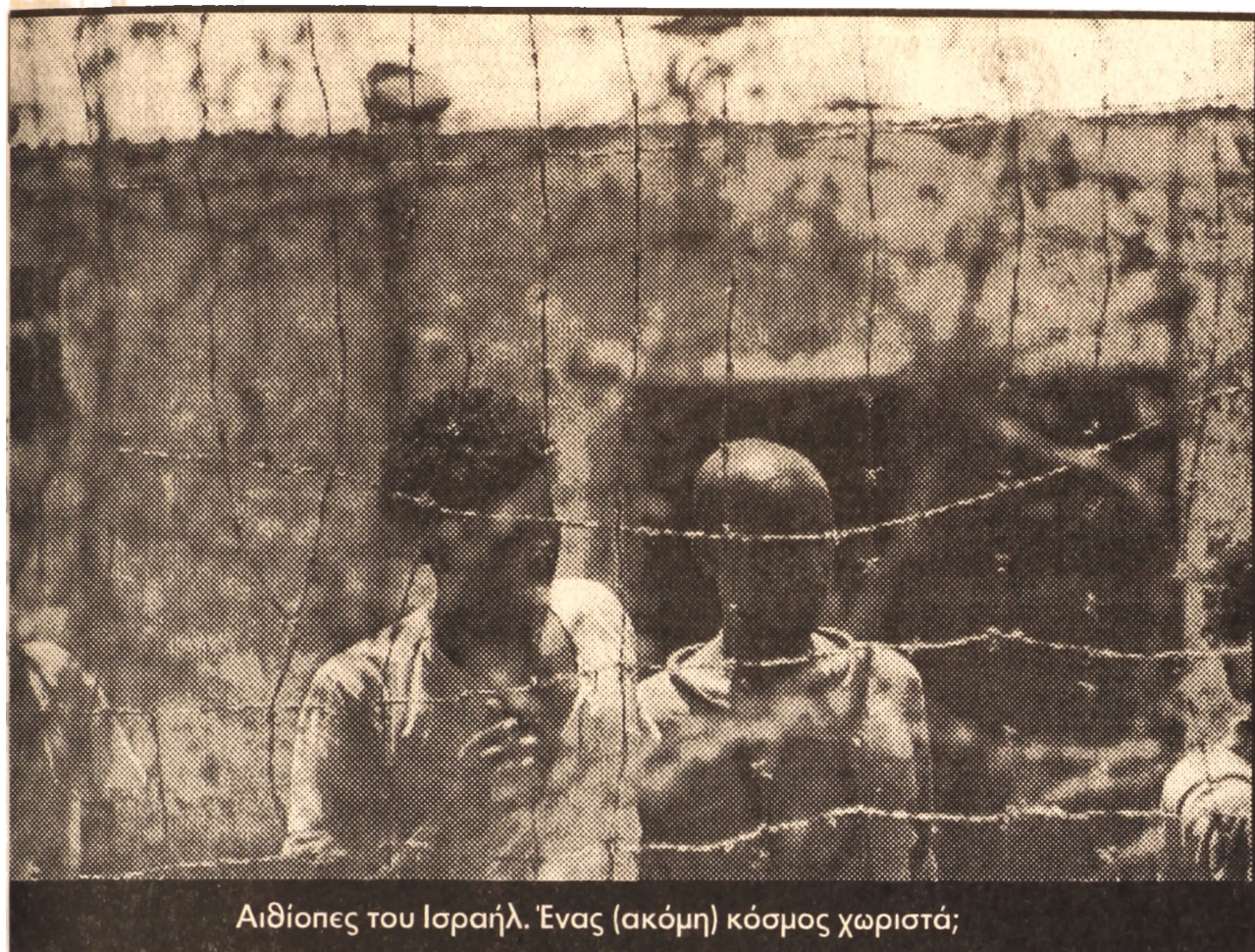
παραχώρησε στην Αιθιοπία όπλα και σε αντάλλαγμα η αιθιοπική κυβέρνηση επέτρεψε στους εβραίους Αιθίοπες να εγκαταλείψουν τη χώρα. Το Ισραήλ ουσιαστικά αγόρασε τους Φαλάσα³. Η ισραηλινή κυβέρνηση έδωσε όπλα στην κομμουνιστική κυβέρνηση της Αιθιοπίας που αντιμετώπιζε την αποσχιστική εξέγερση των Ερυθραίων, με αντάλλαγμα την έγκριση του **Μεγκίστου Χαϊλέ Μαριάμ** για τη μετανάστευσή τους στο Ισραήλ. Οι συμφωνίες αυτού του τύπου έλαβαν μεγαλύτερη έκταση κυρίως από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και μετά, όταν οι Σοβιετικοί υπό τον Γκορμπατσώφ περιέκοψαν σημαντικά το ύψος της στρατιωτικής βοήθειας που έδιναν μέχρι τότε στην Αιθιοπία, αναγκάζοντας τον Μεγκίστου να στραφεί αλλού για υποστήριξη. Το 1991 οι Ισραηλινοί πλήρωσαν 35

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Κυκλοφορεί το 6^ο τεύχος)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Αιθίοπες του Ισραήλ. Ένας (ακόμη) κόσμος χωριστά;

τομύρια δολάρια σε ρευστό για να ραπεί η έξοδος 15.000 Φαλάσα από Αιθιοπία.

ΥΘΟΣ ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΦΥΛΗΣ

Έχει πρόσφατα οι Ισραηλινοί πίστευαν οι Φαλάσα ήταν μια από τις χαμένες ταλμουδικές εβραϊκές φυλές. Η κυρία αντίληψη στο Τελ Αβίβ ήταν ότι οι Έσπερες Εβραίοι είναι απόγονοι του σονικού Ισραήλ. Το 1904 είχε επισκεί την Αιθιοπία ένα εβραίος διανοούμε-ο Jacques Faitlovitch. Ο Faitlovitch άνηψε τους Φαλάσα και έγγραψε ένα ιενο που συνέβαλε αποφασιστικά στη ιουργία της εικόνας της χαμένης σ' ένα ωστο αφρικανικό περιβάλλον φυλής Ισραήλ. Οι απόψεις του παρέμειναν ίαρχες στην επιστημονική κοινότητα ρι τη δεκαετία του '80 και έπαιξαν κα-ιστικό ρόλο στην απόφαση του Ισραήλ

να επιδιώξει την επιστροφή τους στην υπο-τιθέμενη μητέρα-πατρίδα τους.

Εντούτοις, τελευταία, νέες μελέτες έδει-ξαν ότι ο Faitlovitch είχε άδικο. Αν και υπάρχουν αποδείξεις εβραϊκών επιρροών στην αιθιοπική κοινωνία τους πρώτους αι-ώνες μ.Χ., πολλά στοιχεία της εβραϊκής θρησκείας απορροφήθηκαν από την επι-βολή του Χριστιανισμού. Σήμερα, οι Κό-πτες της Αιθιοπίας έχουν πολλά κοινά πι-στεύω με τους Εβραίους. Οι Φαλάσα, η υποτιθέμενη χαμένη φυλή, δεν απέκτησαν την εθνική και θρησκευτική τους ταυτότη-τα παρά μόνο τον 14ο και τον 15ο αιώνα. Τότε μια σειρά από πολιτικές οικονομικές και ιδεολογικές αλλαγές, που προσέδω-σαν στην Αιθιοπία πολλά από τα σημερινά της χαρακτηριστικά, οδήγησαν στην περι-θωριοποίηση τους στην αιθιοπική κοινω-νία, ενώ η επιρροή που άσκησαν ορισμέ-νοι χριστιανοί μοναχοί και μερικά θρη-

σκευτικά κείμενα που είχαν μεταφραστεί από τα Αραβικά προσέδωσαν στους Φα-λάσα μια ταυτότητα που έμοιαζε με την εβραϊκή.

Η άνοδος τον 13ο αιώνα της λεγόμενης σολομωνικής δυναστείας και η επέκταση της επιρροής της στη βόρεια Αιθιοπία έφε-ρε τους κατοίκους της περιοχής υπό ασφυ-κτική πίεση. Πολλοί από αυτούς έχασαν τη γη τους και αναγκάστηκαν να ζήσουν στο περιθώριο. Οι Φαλάσα αποκόπηκαν από την εξέλιξη της αιθιοπικής κοινωνίας, ζώ-ντας μάλλον απομονωμένοι, και έτσι δια-τήρησαν μέχρι σήμερα τα «εβραϊκά» τους χαρακτηριστικά.

Οι Φαλάσα θεωρούν τους εαυτούς τους Ισραηλινούς ακριβώς τη χρονική στιγμή που αμφισβητείται η εβραϊκή τους κατα-γωγή. Περιθωριοποιημένοι για αιώνες στην αιθιοπική κοινωνία, αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα ένταξης στην ισ-ραηλινή. Η τελευταία διαδήλωση δείχνει ότι η ψευδαίσθηση της χαμένης φυλής βαθ-μαία καταρρέει, καταδικάζοντας τους Φαλάσα σε μια νέα περιθωριοποίηση σε μια χώρα που τους έκανε να πιστέψουν ότι ήταν η πραγματική τους πατρίδα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Derek Brown, *Black Jews riot over blood bias*, *The Guardian Weekly*, February 4, 1996.
2. Γενικά για τις σχέσεις Ισραήλ και Αιθιοπίας βλ. Mitchell G. Bard, «The Evolution of Israel's Africa Policy», *Middle East Review*, Vol. 21 (2), Winter 1988/89 pp. 21-27.
3. Peter J. Schraeder, «The Horn of Africa: U.S. Foreign Policy in an Altered Cold War Environment», *The Middle East Journal*, Vol. 46 (4) Autumn 1992, pp. 580-1
4. Για το πλήρες κείμενο βλ. στο Internet site: <http://www.cais.com/nacoej/9.html>. Εδώ υπάρχει και μια βιβλιογραφία για τους Φαλάσα.
5. Steven Kaplan, «The invention of Ethiopian Jews: Three Models», *Cahiers d' Etudes Africaines*, Vol 33-34, 1993, pp. 645-652.
6. Ibid, pp. 646-648.

Κατρίν Κλεμάν

— Το βάλς που δεν τέλειωσε (ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Καθολικοί και προτε-
στάντες προσευχήθηκαν
μαζί το βράδυ της Κυρια-
κής για να διατηρηθεί η
ειρήνη στη Βόρεια
Ιρλανδία. Μετά από 17
μήνες κατάπαυση του πυ-
ρός, ο Ιρλανδικός Δημο-
κρατικός Στρατός ανα-
κοίνωσε ότι αναλαμβάνει
και πάλι ένοπλη δρά-
ση. Για του λόγου το αλη-
θές, λίγο μετά την ανα-
κοίνωση διακοπής της
εκεχειρίας έκρηξη βόμ-
βας συγκλόνισε την πε-
ριοχή Ντόκλαντς του
Λονδίνου, με αποτέλε-
σμα 2 άνθρωποι να χά-
σουν τη ζωή τους και πε-
ρίπου εκατό να τραυματι-
στούν. Η ατομία και η
άρνηση της κυβέρνησης
Μέητσορ οδήγησε την ει-
ρήνη στη Βόρεια Ιρλαν-
δία και πάλι στην κόψη
του ξυραφιού. Και όπως
φαίνεται μια προσευχή
δεν φέρνει την ειρήνη.

«Η ΠΑΡΘΕΝΑ» ΤΟΥ ΖΙΡΙΝΟΦΣΚΙ

«Με μια μικρή παρθένα
στα λευκά» έτοιμη για «ο-
μαδικό σεξ» παρομοίωσε
το κόμμα του ο υπερεθνι-
κιστής **Βλαντιμίρ Ζιρι-
νόφσκι** εγκαινιάζοντας
την προεκλογική του εκ-
στρατεία για τις προεδρι-
κές εκλογές. «Σαράντα
εκατομμύρια άνδρες θα
εγκαταλείψουν όλες αυ-
τές τις προστυχιές και θα
ακολουθήσουν την παρ-
θένα που κρύβει το κόμ-
μα μου. Ελάτε να κάνου-
με στις 16 Ιουνίου ομαδι-
κό σεξ»! Αυτά τα κατα-
πληκτικά από τον ακρο-
δεξιό Ζιρινόφσκι που δεν
έμεινε μόνο στα λόγια.

Για να αποδείξει, λοιπόν,
την παρθενία του κόμμα-
τος, αλλά και της ψυχής
του, ξαναπαντρεύτηκε τη
γυναίκα του, με θρησκευ-
τικό γάμο αυτή τη φορά,
μετά από 25 χρόνια γά-
μου. Στη γαμήλια τελετή,
που ξεπέρασε κάθε όριο
κακογουστιάς, παρέστη
και ο ομοϊδεάτης του **Ζαν
Μαρί Λεπέν**.

«ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ... ΓΙΑ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΝΕΥΡΩΣΗ»

Οι εργοδότες τού έσπα-
σαν τα νεύρα επί μια
επταετία, αλλά τον πλή-
ρωσαν ακριβά. Του πλή-
ρωσαν μετά από δικαστι-
κή απόφαση 15 εκατ.
δραχμές αποζημίωση.
Πρόκειται για μια από-
φαση σταθμό για το ιταλι-
κό συνδικαλιστικό κίνη-
μα. Ο **Φραντσέσκο Κα-
σαρόλι** δούλεψε στο εργο-
στάσιο μεταλλουργίας
του Ανσάλντο στο Μιλά-
νο. Τον απέλυσαν και τον
προσέλαβαν μετά από δι-

καστική απόφαση τέσσε-
ρις φορές και γενικώς
ζούσε στη δουλειά μέσα
σε κλίμα φόβου. Στο τέ-
λος άρχισε να υποφέρει
από αϋπνίες, ναυτία και
απέκτησε διάφορα τικ,
ενώ διαταράχθηκε και η
σεξουαλική του ζωή, με
αποτέλεσμα να χαλάσει
και ο γάμος του. Το δικα-
στήριο συνεκτίμησε όλα
αυτά και τον δικαίωσε με
την αποζημίωση των 15
εκατ. που του κατέβαλαν
οι εργοδότες του.

ΟΛΑ... ΓΙΑ ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ

Ό,τι μπορεί κάνει η
Τουρκία για να καταστή-
σει το λιμάνι Τσεϊχάν στη
Μεσόγειο βασική διέξο-
δο του πετρελαίου του
Αζερμπαϊτζάν και του
Καζακστάν προς τη Δύ-
ση. Μετά από έντονες
διαβουλεύσεις και την
υποστήριξη της αμερικα-
νικής κοινοπραξίας εται-
ρειών πετρελαίου συμ-
φωνήθηκε τον περασμέ-

νο Οκτώβριο να αξιοποι-
ηθεί και ο προτεινόμενος
από την Τουρκία δρόμος
μεταφοράς του πετρελαί-
ου της Κασπίας μέσω Γε-
ωργίας και Τουρκίας. Το
βασικό επιχείρημα των
Τούρκων είναι ότι ο
υπάρχον ρωσικός αγω-
γός που καταλήγει στο
Νοβοροσίσκ μέσω της
Τσετσενίας είναι πεπα-
λαιωμένος, γεγονός που
καθιστά τη μεταφορά του
πετρελαίου της Κασπίας
μέσω Γεωργίας και
Τουρκίας πιο φτηνή και
πιο ασφαλή. Για να κατα-
στήσει τον γεωργιανό
δρόμο του μαύρου χρυ-
σού πιο ελκυστικό, η
Τουρκία υποσχέθηκε να
χρηματοδοτήσει τις υπό
κατασκευήν πετρελαϊκές
εγκαταστάσεις στη Γεωρ-
γία με 250 εκατομμύρια
δολάρια. Πολιτικοί ανα-
λυτές εκτιμούν ότι θα τα
καταφέρει τελικά και θα
αναβαθμίσει σημαντικά
τον στρατηγικό της ρόλο
στην περιοχή.

Στο προάστιο Ιλίτσα του
Σαράγεβο οι Σέρβοι της
Βοσνίας σκάβουν τους
τάφους για να πάρουν
μαζί τους και τους
νεκρούς πριν η περιοχή
παραδοθεί στους
Μουσουλμάνους, μετά
τη συμφωνία του
Ντέιτον. Ακόμα και οι
νεκροί δεν μπορούν εκεί
να ησυχάσουν.

Είναι ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ υπόθεση των πλουσίων;

του Δημήτρη Σ. Σωτηρόπουλου

Η δικαίωση του βέλγου ποδοσφαιριστή **Ζαν Μαρκ Μποσμάν** από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου για τον ευρωπαϊκό επαγγελματικό αθλητισμό. Όλα ξεκίνησαν το 1990 όταν η γιάλ Λιέγης αρνήθηκε στον Μποσμάν μεταγραφεί στη γαλλική Δουνκέρκη (β' κατηγορίας) αν δεν έπαιρνε αποζημίωση 1000 δολαρίων. Η βελγική ομάδα αμφισβήτησε τη φερεγγυότητα της γαλλικής και του έδωσε τελικώς το «ελευθέρας» του, αποτέλεσμα να μείνει άνεργος ο ποδοσφαιριστής για ένα χρόνο και να προσφύγει στα πολιτικά δικαστήρια του Βελγίου.

Η προσφυγή του απερρίφθη, αλλά ο πειστήριος Βέλγος προσέφυγε στο Ανώτατο Επαγγελματικό Δικαστήριο της χώρας του ζήτησε την ερμηνεία του άρθρου 48 της Συνθήκης της Ρώμης που αφορά στην ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό με τη σειρά του παρέπεμψε το θέμα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο τον Δεκέμβριο του 1995 κρινόντας ότι: (α) ένας επαγγελματίας αθλητής όταν λήξει συμβόλαιό του μπορεί να μεταφερθεί σε οποιαδήποτε ομάδα άλλης χώρας κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς η προηγούμενη ομάδα να δικαιούται αποζημίωση, (β) ο περιορισμός του αριθμού των μεταγραφών αθλητών της Ε. Ε. που μια ομάδα της Ε. Ε. μπορεί να χρησιμοποιεί εγχώριες και διεθνείς διοργανώσεις παράνομος.

Η απόφαση αυτή δεν είναι εφέσιμη και έχει αναδρομική ισχύ. Πρέπει να γίνει σαφές ότι αφορά μόνο επαγγελματίες αθλητές που μετακινούνται από κράτος-μέλος της Ε. Ε. σε άλλο κράτος-μέλος αυτής. Αφορά αθλητές κρατών εκτός Ε. Ε. ούτως αθλητές κρατους-μέλους της Ε. Ε. μετακινούνται σε άλλους συλλόγους

της ίδιας χώρας ή σε συλλόγους κρατών εκτός Ε. Ε.

Από την απόφαση αυτή κερδισμένοι θα είναι, κατά πως φαίνεται, οι αθλητές, γιατί με τη λήξη του συμβολαίου τους θα είναι ελεύθεροι να μεταγραφούν σε οποιαδήποτε ομάδα άλλης χώρας μέλους της Ε. Ε. και να υπογράψουν καλύτερα συμβόλαια αφού η νέα τους ομάδα δεν θα είναι υποχρεωμένη να αποζημιώσει την προηγούμενη.

BUSINESS AS USUAL

Πώς θα αντιδράσουν όμως οι σύλλογοι στα νέα αυτά δεδομένα και μπροστά στον κίνδυνο να χάσουν μερικά από τα μεγαλύτερα αστέρια τους, για τα οποία έχουν δαπανήσει τεράστια ποσά, χωρίς να πάρουν την παραμικρή αποζημίωση; Πιθανότατα όπως ακριβώς και οι ομάδες του αμερικανικού επαγγελματικού πρωταθλήματος μπάσκετ (NBA): Πριν λήξουν τα συμβόλαια των αθλητών που έχουν στη δύναμή τους, θα διαπραγματεύονται την επέκταση των συμβολαίων τους, έτσι ώστε αν δεν συμφωνήσουν μαζί τους, να μπορούν να τους βγάλουν στη αγορά έγκαιρα και να μη χάσουν την αποζημίωση.

Επιπτώσεις θα υπάρξουν και στα τμήματα υποδομής των συλλόγων, στα «τσικό». Θα είναι ασύμφορο να επενδύουν στα φυτώρια από τη στιγμή που μόλις λήξει το συμβόλαιο του αθλητή, αυτός είναι ελεύθερος να φύγει, χωρίς η ομάδα να πάρει την παραμικρή αποζημίωση. Ωστόσο, το κόστος για την καλλιέργεια των φυτωρίων είναι πολύ μεγάλο, δεδομένου ότι μόνο λίγοι αθλητές καταφέρνουν τελικά να ενταχθούν στον επαγγελματικό αθλητισμό (στην Ιταλία, λ.χ. το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνά το 16%).

Από την άλλη πλευρά, ο κίνδυνος αλλοίωσης του εθνικού χαρακτήρα των πρωταθλημάτων θα είναι μεγάλος. Κι αυτό γιατί, με βάση την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, οι γηγενείς παίκτες είναι ακριβότεροι των εισαγομένων. Επομένως, αν οι αθλητικές ομοσπονδίες θέλουν να διατηρήσουν τον εθνικό χαρακτήρα των πρωταθλημάτων, θα υποχρεωθούν να καταργήσουν την αποζημίωση και για τις εσωτερικές μεταγραφές.

Προβλήματα επίσης, τα ουσιαστικότερα, θα προκύψουν και στις μεγάλες διεθνείς διοργανώσεις. Είναι γνωστό ότι οι οικονομικά ισχυρότεροι αθλητικοί σύλλογοι είναι οι σύλλογοι των προηγμένων χωρών της Ε. Ε. Η πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου τους δίνει περαιτέρω τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν απεριόριστο αριθμό ξένων αθλητών, άρα να συγκεντρώσουν την «αφρόκριμα» του αθλητικού δυναμικού. Διότι σε όλες τις άλλες χώρες της Ευρώπης (εκτός Ε. Ε.) οι ισχύοντες διεθνείς αθλητικοί κανονισμοί εξακολουθούν να επιβάλλουν περιορισμούς στον αριθμό των ξένων αθλητών που οι σύλλογοι των χωρών αυτών μπορούν να χρησιμοποιήσουν. Όμως έτσι καταστρατηγείται η αρχή της ισότητας μεταξύ των διαγωνιζομένων συλλόγων, ενώ το χάσμα μεταξύ των οικονομικά ισχυρών και των οικονομικά ασθενέστερων διευρύνεται.

Προκειμένου να αποφευχθεί η αλλοίωση της έκβασης των ευρωπαϊκών αθλητικών διοργανώσεων, σε μία πρόσφατη συνάντηση εκπροσώπων των ευρωπαϊκών συλλόγων και της ευρωπαϊκής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας, συμφωνήθηκε να παραμείνει φέτος σε ισχύ ο παλαιότερος κανονισμός. Φυσικά, η απόφαση αυτή απλώς μεταθέτει χρονικά το πρόβλημα. Και η ουσία του προβλήματος βρίσκεται στο ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάνθηκε εντάσσοντας τον αθλητισμό στο χώρο της οικονομικής δραστηριότητας. Παρά δηλαδή τις συνήθειες διακηρύξεις, δεν κρίθηκε τελικά αναγκαίο να υπάρξουν ειδικές διατάξεις για τον αθλητισμό, όπως έγινε επί παραδείγματι με τον πολιτισμό προκειμένου να διαφυλαχθεί η εθνική φυσιογνωμία της κάθε χώρας-μέλους.

**Το Ευρωπαϊκό
Δικαστήριο
αποφάνθηκε
εντάσσοντας τον
αθλητισμό στο
χώρο της
οικονομικής
δραστηριότητας.**

Διήλωση

ΤΑ ΦΑΟΥΛ ΤΩΝ ΜΗΤΣΩΝ

Ποιος είπε ότι οι «Μήτσοι» του κ. Λαζόπουλου είναι υπόδειγμα τηλεόρασης; Διαβάστε την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Σε ορισμένα ειδικά ερωτήματα των κοινωνικών επιστημών, ίσως και να πρωτοπορούμε ως Έλληνες. Πράγμα που εάν ισχύει, ανεξάρτητα από το ποιος θίγεται και το ποιος όχι, θα πρέπει φαντάζομαι να μας γεμίζει όλους με εθνική υπερηφάνεια. Βοηθάει βεβαίως εν προκειμένω και η πείρα του πρόσφατου «Μακεδονικού Αγώνα». Θυμόσαστε αλήθεια ανάμεσα στα τόσα απίστευτα και, θέλω να ελπίζω, αλησμόνητα που ακούγαμε τότε, τι ωραία που του τα 'λεγε του Γκλιγκόρφω ο Λαζόπουλος ως ο ανθρωπάκος με τις πτυζάμες; Τον είχε κατατροπώσει εντελώς.

Τώρα λοιπόν που ξέρουμε πολύ περισσότερα πράγματα για το φαινόμενο, νομίζω ότι είμαστε σε θέση, διαβάζοντας τα συμπτώματα, να αναγνωρίζουμε ευχερώς (ακόμα και με απλές μεθόδους ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου) κάποιες ειδικότερες εκδηλώσεις αυτού που μέχρι τώρα η διεθνής βιβλιογραφία όριζε γενικώς ως πατριδοκαπηλία. Σαφέστατα σημαιοκάπηλοι, παραδείγματος χάριν, οι Μήτσοι της περασμένης Κυριακής.

Φιλικότατα,

Γιάννης Γιανουλόπουλος

Ιστορικός, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Αθήνα

ΥΓ. Μπράβο Λάκη. Κάποιος έπρεπε επιτέλους να τους τα πει έξω απ' τα δόντια. Ξεφτίλες οι πολιτικοί αρχηγοί ονομαστι-

κώς, και συλλογικώς άχρηστοι. Ιδίως εκείνος ο Σημίτης. Ο έκδηλος στόχος της εκπομπής. Ξεφτιλισμένη και η στρατιωτική ηγεσία στο βαθμό που άγεται και φέρεται από τους πολιτικούς. Και να μη μας βρίσκεται ένας λοχίας να κατεβάσει στους δρόμους τους πραγματικούς Έλληνες, όχι αυτούς που ακούνε κλασική μουσική στο Μέγαρο, αλλά εκείνους που «φοράνε την ελληνική σημαία στην καρδιά τους», για «να μην αφήσουν τίποτα όρθιο». Φταις και εσύ, όμως, Λάκη, με όλο το δέος που μου υποβάλλουν οι υψηλές σου τηλεθεαματικότητες και ο, ως εκ τούτου, ρόλος σου, του εθνικού παιδαγωγού. Αν είχες επιμείνει πολύ περισσότερο τότε που δεν σε άφηναν να δηλώσεις ανακατάταξη στο στρατό, τώρα θα ήσουν τουλάχιστον λοχίας. Έτσι δεν είναι;

ΟΛΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ!

Στα αγαθά της TV αφιερώνεται και η επόμενη, εκτεταμένη πλιν μεστή, επιστολή.

Κύριε διευθυντά,

Κατά πρώτον θέλω να Σας συγχαρώ για το εξαιρετικό περιοδικό Σας, που μας μαθαίνει τόσα ωραία και χρήσιμα πράγματα, και κατά δεύτερον να Σας εκθέσω κάτι θαυμαστό που μου συμβαίνει, ώστε να συμμεριστείτε τον ενθουσιασμό μου και Σεις.

Είμαστε έξι στο σπίτι, η γυναίκα μου, τρία παιδιά, εγώ (ένας μισθοσυντηρητής) και μια γιαγιά, που, για τις αμαρτίες μας, είναι σε προχωρημένη κατάσταση αρτηριοσκλήρωσης και μας μπερδεύει όλους: εμάς, τους άλλους, τα πρόσωπα της τηλεόρασης, χρονολογίες, γεγονότα, τα πάντα.

Το σπίτι μας δυστυχώς είναι μικρό και ακατάλληλο για πολυμελή οικογένεια, μόλις 64 τετραγωνικά μέτρα, με αποτέλεσμα ο μικρός μου γιος να κοιμάται στο σαλόνι, ο μεγάλος σε μια θεία του –δύο τετράγωνα παρακάτω– και η γιαγιά με την κόρη μου να κοιμούνται εκ περιτροπής στο μόνο εναπομείνον –εκτός του συζυγικού– δωμάτιο, αναλόγως αν είναι πρωινή ή απογευματινή η κόρη μου στο λύκειο. Οι συνθήκες αυτές μας δημιουργούν δυσκολίες, γιατί όπως καταλαβαίνετε δεν είναι δυνατό να κρατάμε αμαχητί τη γιαγιά άγρυπνη με ντεσκαφέδες τη νύχτα, και να την κοιμίζουμε δέκα-πέντε ή οχτώ-τρεις το πρωί. Δεν ξέρω τι γίνεται σε άλλα σπίτια με περίσσεια χώρου –διαβάζω λ.χ. για βίλες ή οροφδιαμερίσματα στην Εκάλη ή το Ψυχικό όπου δίνονται δεξιώσεις, τέια και τα ταύτα– και όπου είναι πασιφανές ότι ο χώρος δεν αποτελεί πρόβλημα, αλλά στο δικό μου, πιστέψτε με, αποτελεί. Η αναγκαστική συμπίεση τόσων ατόμων, που ζούμε και κινούμαστε σ' ένα τριάρι μέσα (ο θεός να το κάνει τριάρι) δημιουργεί φυγόκεντρες τάσεις στην οικογένειά μου, που απειλούν να μας ξαποστείλουν, απαξιάπαντες, στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. (Ο γιος μου, ο μικρός, οχτώ χρόνων και κάτι, μας έχει δηλώσει απερίφραστα ότι μόλις συμπληρώσει τη νόμιμη ηλικία θα μπαρκάρει). Έχουμε γίνει νευρικοί όλοι μας, κάθε αγωνικό μέτρο του σπιτιού διαμφιστεείται, η μετακίνηση από δωμάτιο σε δωμάτιο συνεπάγεται εκρήξεις και διαγκλισμούς, το μπάνιο είναι μονίμως διαφύλακούμενο και προκαλεί συρράξεις. Ξέρουμε πια τι θα πει ηρεμία, γαλήνη, ρα-

Τόνι Μόρισον

Γαλάζια μάτια (ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

όληση, στοχασμός. Είχαν τα πράγματα μέχρι προ τετρα-
ς, οπότε –με κάποια καθυστέρηση δυ-
ς– αποφάσισα κι εγώ να αγοράσω
ραση. Κάποιος θεός με φώτισε, κ. Δι-
τά μου, χωρίς αμφιβολία. Κάποιος
που παραστέκει τους ταλαίπωρους:
τη στιγμή που αυτή η θαυματουργή
εμή εγκαταστάθηκε στο σαλόνι μας
λλάξανε εκεί μέσα. Ένα πνεύμα μας
ξε όλους, τα παιδιά, τη γιαγιά, τη γυ-
μου, και μας έκανε ...κατακαίνουρι-
μορφή μας, η έκφρασή μας, η ομιλία
οικογενειακή αγάπη που είχαμε με-
ας δροσίστηκαν, ζωντάνεψαν, τονώ-
από τις μαγείες που έπνευσαν ολού-
ι τοίχοι του σαλονιού μας μετατέθη-
το άπειρο. Ο χώρος τους διευρύνθη-
την άκρη του άλλου κόσμου. Το σπίτι
γινε το θέατρο όλων των παγκόσμιων
τότων. Όλα μέσα στο σπίτι μου γίνο-
Πι πόλεμοι, τι εκρήξεις ηφαιστειών, τι
ώρες, τι συγκρούσεις στην εθνική
Ο δορυφόρος μάς βομβαρδίζει με ει-
απ' την άκρη του κόσμου κι εμείς εί-
εκεί σ' ό,τι γίνεται και με μάτια
ωμένα. Οι ηγέτες των κρατών συνα-
ται επί παρουσία μας. Οι πρωθυ-
οί μάς εξηγούν την πολιτική τους.
ροάλλες γνώρισα τον Γκορμπατσώφ,
ρθε για διακοπές στην Ελλάδα, πα-
ν μάρτυς σ' ένα πολύνεκρο αυτοκινη-
δυτύχημα, στα διεθνή καλλιστεία,
ρβάευση του Τζακ Νίκολσον, σε μια
ονία στο Μπεναρές.
αι αρχή ακόμα, θα συνηθίσεις...» μου
κουμπάρος μου, που με είδε ανα-
μένο.
πιστεύω να συνηθίσω, μου φαίνεται
νο, αν και συλλαμβάνω κάποτε τον
μου να παρακολουθεί τα συμβαίνο-
κάπως μεγαλύτερη της δεούσης ψυ-
ία. Εξ αυτού κρίνετε ότι έχω αναι-

σθητοποιηθεί; Δεν θέλω να το πιστέψω.
Είναι αλήθεια ότι τον μήνα που πέρασε
παρακολούθησα ορισμένα αιματηρά θεά-
ματα –σφαγμένους Κολομβιανούς, πτώμα-
τα να ανασύρονται από τα ερείπια της
Βοσνίας, ένα στραγγαλισμένο μωρό σε κά-
τι απόβλητα– χωρίς να διακόψω το φαγητό
μου. Από την άλλη όμως ευαισθητοποιού-
μαι άμεσα με τις επισημάνσεις, παροτρύν-
σεις, τα ρεπορτάζ και τους σχολιασμούς
των κ.κ. Κανέλλη, Χαρδαβέλλα, Τράγκα,
Τσαρούχα, Στάη, Μαλβίνας, Χατζηνικο-
λάου, Διγενή, Παναγιωτόπουλου, Χατζη-
φωτίου, Γιατζόγλου, Τέρενς Κουίκ και λοι-
πών καθοδηγητών του γούστου, της κουλ-
τούρας, της γνώμης και της ευαισθησίας
μας. Όστε συμπεραίνω ότι δεν χάνεται η
ευαισθησία μου, που θα ήταν αναμφίβολα
τρομερό, αλλ' απλώς αλλάζει κατεύθυνση.
Δυστυχώς όμως η σύζυγός μου, που ως γυ-
ναίκα δεν νοιάζεται για κοινωνικά και πο-
λιτικά ζητήματα αλλά αποκλειστικά θα 'λε-
γα για θέματα αισθηματικού ενδιαφέρο-
ντος, επιμένει να παρακολουθεί τις διάφο-
ρες σειρές, τα σόου και τα τηλεπαιχνίδια
την ώρα που σε άλλα κανάλια παρουσιάζ-
ονται και αναλύονται καίρια ζητήματα με
πολιτικοκοινωνικές προεκτάσεις.

«Εγώ δεν είμαι ούτε υπέρ ούτε εναντίον
του ΠΑΣΟΚ αλλά εννοώ να βλέπω τη
"Λάμψη" στην ώρα της» είναι η μόνιμη
απάντησή της στις νουθεσίες μου.

Ελπίζω παρ' όλα αυτά, ότι με τον καιρό
και με τις εκπομπές των κυρίων και κυριών
που προανάφερα, θα μετριαστεί κάπως ο
αισθηματισμός της και θα εξελιχθεί κι αυ-
τή σε άτομο συνειδητοποιημένο πολιτικά
και κοινωνικά, που θα παίζει –όπως όλοι οι
υπεύθυνοι πολίτες άλλωστε– το ρόλο που
της αναλογεί στις εξελίξεις.

Με την ευκαιρία θα ήθελα να διαμαρτυ-
ρηθώ, κ. Διευθυντά, αν και καθυστερημέ-
να βέβαια, για την αρνητική θέση που πήρε

το περιοδικό Σας στο θέμα της δίκης της
«Αποκάλυψης» και του Αγίου Ιωάννου,
που διεξήχθη υπό την προεδρία του Ευάγ-
γελου Γιαννόπουλου και με εμπνευσμένο
δημόσιο κατήγορο τον Ρένο Αποστολίδη.
Θεωρώ τη θέση του συνεργάτη-σχολιο-
γράφου Σας κρυπτοσκοταδιστική και λυ-
πούμαι που ένα έγκριτο περιοδικό σαν το
Αντί την υιοθέτησε. Εγώ, αντίθετα, νομίζω
ότι είναι πλέον καιρός να δικαστούν, δημό-
σια και με όλους τους κανόνες της Ποι-
κής Δικονομίας, όχι μόνο ο Ιωάννης ο
Ευαγγελιστής αλλά και ο Ιωάννης ο Βαπτι-
στής, ο Άγιος Παντελεήμων, ο Παλαιών
Πατρών Γερμανός, ο Παπαφλέσσας, ο
Αθανάσιος Διάκος και, κοντά σ' αυτούς ο
Βασίλειος ο Βουλγαροκτόνος, ο Μάξιμος
ο Ομολογητής, ο Λέων Γ' ο Ίσαυρος, ο Νι-
κόλαος Πλαστήρας, η Πηνελόπη Δέλτα, ο
Αδαμάντιος Κοραής, ο Χαρίλαος Τρικού-
πης και ένα σωρό άλλες ιστορικές προσω-
πικότητες, να αποφανθούν οι ένορκοι για
την ηθική ακεραιότητα εκάστου, καθώς
και για τις τυχόν υπηρεσίες που ενδεχομέ-
νως προσέφεραν –αν τωόντι προσέφεραν
κάτι– και να κάτσει ο κάθε κατεργάρης
στον πάγκο του. Και μια και η δίκη περι-
λαμβάνει και αισθητική αποτίμηση όπως
είδα, προτείνω να αποφασίσουν οι ένορ-
κοι –με την καθοδήγηση και του Βισίνσκυ
της Αισθητικής κ. Ρένου Αποστολίδη– για
την αξία διάφορων αμφιλεγόμενων έργων
όπως είναι η Παλαιά Διαθήκη, τα Εισ εαυ-
τόν του Μάρκου Αυρήλιου, ο Θούριος του
Ρήγα, η Πολιτεία του Πλάτωνος, ο Παρα-
κλητικός Κανόνας, η Φόνισσα του Παπα-
διαμάντη, ο Ερωτόκριτος και άλλα τινά
παρόμοια, ώστε να πληροφορηθεί έγκυρα
και υπεύθυνα ο ελληνικός λαός τι πρέπει
να διαβάσει και τι να αποφεύγει.

Με ειλικρινή εκτίμηση

Ηλίας Φραγκούλης

Αθήνα

Ρόντυ Ντούλ

—ΠΑΝΤΥ ΚΛΑΡΚ, ΧΑ ΧΑ ΧΑ (ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΦΑΠΑ

ΑΠΟ ΠΟΙΑ ΘΑΛΑΜΙΑ της μνήμης ξεπήδησε ολοζώντανο το γειτονόπουλο της παλιάς μου γειτονιάς, να σας πω δεν ξέρω. Ωστόσο, το γεγονός είναι ότι ο Μάκης, ο μικρός τύραννος, ξαναστέκεται μπροστά μου όπως τότε, με το αριστερό χέρι στη μέση και το πλαστικό πιστόλι με τα καψούλια στο δεξί, θρασύς, προκλητικός και βλάκας. Είναι ένα δεκατετράχρονο συνονθύλευμα απο γδαρμένα γόνατα, όζουσες ελβιέλες και χαρτάκια ποδοσφαιριστών στην κωλότσεπη, μόνο που είναι και βαρύτερος και μεγαλύτερος από μένα, πιο πονηρεμένος, όμως ο σκληρός της παρέας. Ο Μάκης! Σχεδόν χαίρομαι που τον ξαναβλέπω, παρ' όλο που ακόμα ντρέπομαι για τη συμμετοχή μου σε κάποια απο τα πλέον φρικαλέα αγορίστικα παιχνίδια, στα οποία ήταν ο αδιαφιλονίκητος αρχηγός: αεροβόλα για τα πουλιά, φτυσοκάλαμα και βελάκια για τα γατιά, πέτρες για τα τζάμια, φωτιές για τις μυρμηγκοφωλιές... Ο Μάκης... ανήλεος για τα θύματά του, εφευρετικός στην κακία του ένας μικρός Αττίλας.

Είχε δύο τρόπους για να επιβεβαιώνει την εξουσία του στους μικρότερους κι ασθενέστερους: πρώτον, έφτυνε οτιδήποτε κινητό ή ακίνητο μ' εκπληκτική ευστοχία, σε μια ακτίνα τριών μετρων γύρω του και, δεύτερον, εξακόντιζε σβουριχτές σφαλιάρες κατά το δοκούν, που προσγειώνονταν σ' εχθρικούς και φίλους σβέρκους σαν αστροπελέκια.

Εγώ, αν και ποτέ δεν είχα καταντήσει οπαδός κι ακόλουθός του, είχα δεχτεί κατ' επανάληψιν το αηδές υγρό του βλήμα πάνω στην άψα των ομαδικών παιχνιδιών, όπως το δημοφιλέστατο «στάκαμαν». Εμπνευσμένο και ονοματοθετημένο (κάμαν είναι ό,τι ακούγαμε από το COME ON που σημαίνει στα αγγλικά «έλα» ή «ακολουθήσε») απ' τα πρώτα σήριαλ της τηλεόρασης

όπως η *Μάχη*, το στάκαμαν ήταν ένα πολεμικό παιχνίδι. Δύο ομάδες παιδιών κρύβονταν προσεγγίζοντας η μία την άλλη. Όταν ένα παιδί αντιλαμβανόταν πρώτο ένα άλλο, το «καμάνιζε», δηλαδή το πυροβολούσε με το πιστόλι των καψουλιών, βγάζοντάς το από το παιχνίδι. Κέρδιζαν αυτοί που επιβίωναν. Φυσικά, ο Μάκης

συνήθως αρνιόταν να βγει από το παιχνίδι κι έφτυνε ή καρπάζωνε αυτούς που ισχυρίζονται ότι τον είχαν «καμάνισει» πρώτοι.

Έτσι και τώρα. Ο Μάκης στέκεται μπροστά μου αναίποκοκκινισμένος, με το αριστερό χέρι στη

μέση και το πλαστικό πιστόλι να στριφογυρίζει, δίκην Τζων Γουαϊν, στον δεξιό του δείκτη. Έχει πάρει και το γνωστό ταμπουκαλίδικο ύφος, τύπου «το ξέρω ότι έχει δίκιο αλλά θα περάσει το δικό μου γιατί σε πλακώνω στις φάπες άμα λάχει», ενώ συγχρόνως εξτοξεύει φτυσιές που σκάνε όλες ξυστά στα αθλητικά πάνινα παπούτσια που φοράω.

Η πρόκληση είναι κάτι παραπάνω από σαφής. Τα άλλα παιδιά και των δύο ομάδων έχουν διακόψει το παιχνίδι κι έχουν μαζευτεί γύρω μας. Οι δικοί μου σύντροφοι, όμως, στέκονται παρόμοια με τακτ, ενώ οι δικοί του τον περιστοιχίζουν, μιμούμενοι το ύφος και τη στάση του.

Η στιγμή έχει βαρύνει πολύ. Νιώθω να μικραίνω ακόμα περισσότερο απ' όσο μικρό είναι ένα δωδεκάχρονο αγό-

ρι, ενώ αυτός μου φαίνεται πως θεριεύει. Τον φοβάμαι, αλλά όχι τόσο ώστε να ξεχάσω ότι το δίκιο είναι με το μέρος μου, κι επιπλέον σιγά σιγά αρχίζω να θυμώνω. Πολύ τον ανέχτηκα: φτάνει πια! σκέφτομαι και παίρνω την κλασική αμυντική στάση, με ανοιχτά τα πό-

Todd McFarlane, *Spawn*

δια, τις γροθιές σφιγμένες και τον κορμό γερμένο ελαφρά μπροστά. Ό,τι είναι να γίνει ας γίνει, τουλάχιστον ας τις φάμε με αξιοπρέπεια.

«Τι θες ρε;», λέει ο Μάκης χολωμένος στη στάση μου, που το χόντρουνα το θέμα και δεν έκανα γαργάρα το δίκιο μου, και μισκάει, αστραπιαία, ένα εκρηκτικό χαστουκι στο δεξί μου μάγουλο.

Εύπνιος δεν έχω νιώσει μεγαλύτερη μανία. Όχι θυμό ή οργή αλλά γνήσια κατακόκκινη μανία που με συγκλονίζει από κορυφής μέχρις ονύχων σαν καυτή πλημμυρίδα: λαχταράω να τον κάνω κομμάτια επιτόπου.

Όμως, ο ασυνείδητος σκηνοθέτης έχει άλλη γνώμη. Ο Μάκης χάνεται από μπροστά μου για να δώσει τη θέση του διαδοχικά σε εκείνα τα πρόσωπα που με φιλοδώρησαν με τις πιο οδυνηρές φυσικές ή ψυχολογικές σφαλιάρες, αναπάντητες ή μη. Ο πατέρας μου, ο δάσκαλος, ο λοχίας, ο προϊστάμενος, ο μπάτσος... και ξανά ο Μάκης, να περιμένει την κίνησή μου...

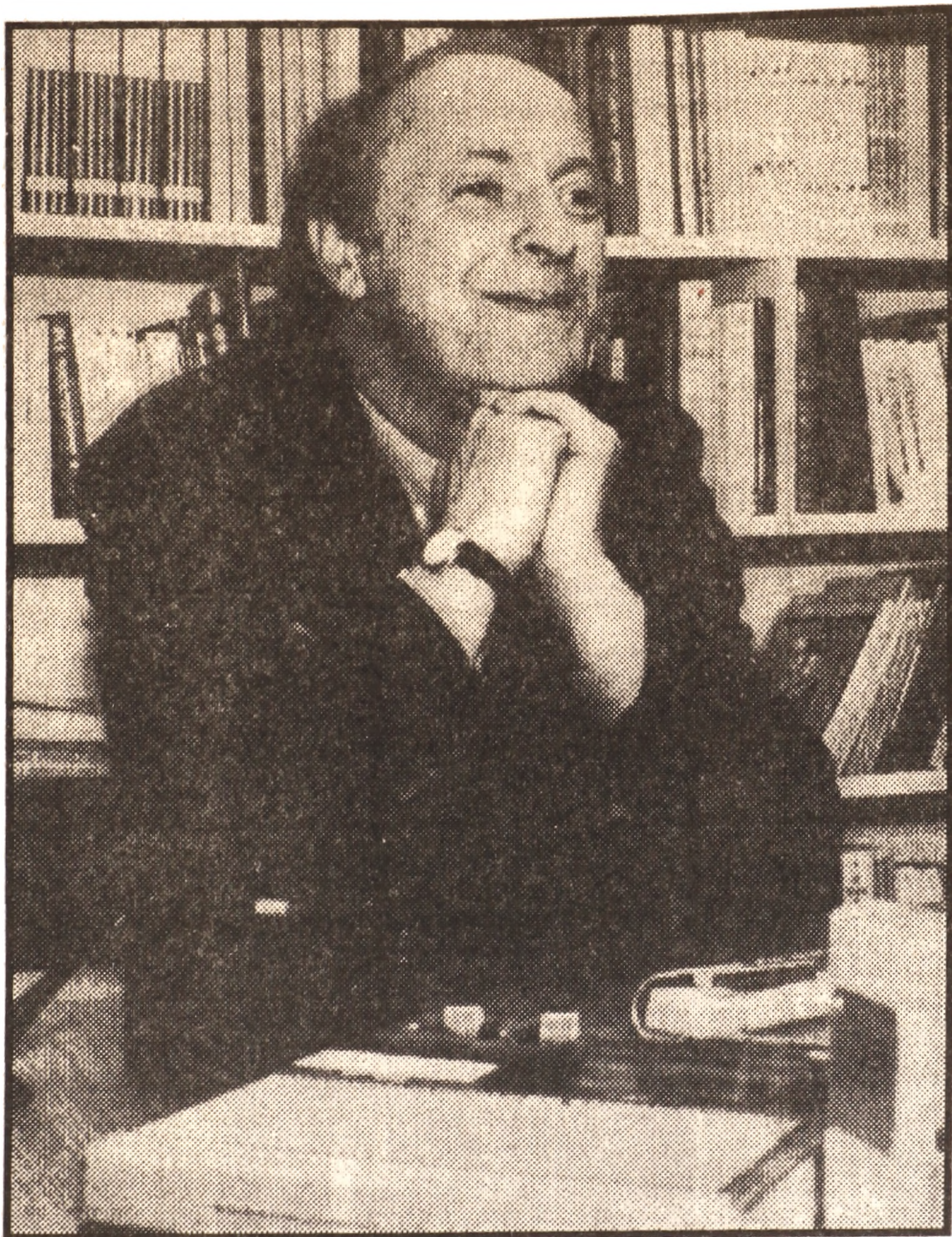
...Που δεν έγινε, τουλάχιστον σ' αυτό το όνειρο. Φαίνεται πως κάποιος εαυτός μου από τον ψυχραιμούς και σώφρονες κι όχι απ' τους άλλους, τους ανήλικους, θεώρησε ότι το επείσώδιο έπρεπε να λήξει έτσι. Ας είναι, θα τα ξαναπούμε: ο κόσμος (των ονείρων) είναι πολύ μικρός.

Ο Μάκης στέκεται με το αριστερό χέρι στη μέση και το πλαστικό πιστόλι να στριφογυρίζει.

Σφαλιάρες:
Ο πατέρας μου, ο δάσκαλος, ο λοχίας, ο προϊστάμενος, ο μπάτσος.

Ένας ρώσος ποιητής με αμερικανικό διαβατήριο

του Σπύρου Μοσκόβου

■ εννήθηκα στα βάλτοτόπια της Βαλτικής, μεγάλωσα εκεί όπου τα τενεκεδένια κύματα γλιστρούν πάντα δυο-δυο: της κάθε ρίμας μου. Πηγή παραπονιάρικης φωνής που ανεάνεμά τους σα βρεγμένη τρίχα. Με το κεφάλι κλιγμένο στον αγκώνα, με το στην παλάμη, ακούει κανείς τον τάραχο της θάλασσας, αλλήνο τα ντουλάπια και τα παρτάρια που τρίζουν και χτυπάνε, το τσάι που βράζει στο σαμο-Κι όταν αρχίσει να φουσκώνει αφουγκράζεται κανείς τις ρυτίδες των γλάρων.

Η πραγματικότητα ανταποκρίνεται στους στίχους αυτούς από ομαϊκές Ελεγείες (1982) του Γιόζεφ Μπρόντσκι. Ο ποιητής γέννησε όντως το 1940 στις ακτές της Βαλτικής, στο Λένινγκραντ, από γονείς Ρωσοεβραίους. Η εβραϊκή του καταγωγή τον καθόρισε εξ υπαρχής σε δεύτερη κοινωνική μοίρα κι είναι ενδεικτικό ότι όταν του έδωσαν στο σχολείο να συμπληρώσει ένα φύλλο σε ηλικία επτά χρόνων δεν είχε το θάρρος να ομολογήσει τον εβραϊσμό του.

Το κλίμα μέσα στο οποίο άρχισε να συνειδητοποιεί τον κόσμο, σαράντα χρόνια μετά τον πόλεμο, το περιέγραψε ο ίδιος στον

ογκώδη τόμο με πεζά και δοκίμια υπό τον τίτλο *Λιγότερο από Ένα* (1986): «Πήγαμε στο σχολείο και μας πρόσφεραν υψηλού επιπέδου ανοησίες. Γύρω σου, όμως, δεν μπορούσες να παραβλέψεις τον πόνο και τη φτώχεια. Ένα ερείπιο δεν μπορεί να κουκουλωθεί με μια σελίδα της Πράβδα. Τα άδεια παράθυρα που έχασκαν καταπάνω μας έμοιαζαν με κρανία. Έστω κι αν ήμασταν

μικροί, καταλαβαίναμε το τραγικό. Η υποβολή των ερειπίων πάγωνε στο στόμα μας το παιδικό γέλιο». Ο μικρός Γιόζεφ εγκαταλείπει το σχολείο των υψηλών ανοησιών, για το άγνωστο, μόλις στα δεκαπέντε του.

Διαβάζει, γράφει και μαθαίνει ξένες γλώσσες, καταρχήν αγγλικά και πολωνικά. Ο νεαρός Μπρόντσκι θα ανακαλύψει τους άγγλους μεταφυσικούς ποιητές και κυρίως τον Τζων Ντον που μεταφράζει. Στις ώρες της μελέτης μαθητεύει σε μεγάλους μαϊστορες του ποιητικού λόγου: στην Άννα Αχμάτοβα και τον Όσσιπ Μάντελσταμ, στον Ούισταν Χιούγκς, τον Τζον Κιτς και στον Κωνσταντίνο Καβάφη. Έκτοτε, ο διάλογός του με τη νεότερη, τη μεσαιωνική και την αρχαία λογοτεχνία δεν θα διακοπεί ποτέ. Ήταν μια νεότητα δαπανημένη αλόγιστα στο διάβασμα, μια

σκληραγωγία στο ποιητικό αμόνι άλλων, που ανέδειξε όμως τον Μπρόντσκυ σε λόγιο ποιητή πρώτου μεγέθους. Πίστευε σε όλη του τη ζωή ότι το γράψιμο είναι η συνέχιση της γραφής άλλων, μια δημιουργική οικειοποίηση και μεταστοιχείωση του λόγου άλλων. Το 1963 έγραψε την περίφημη *Μεγάλη Ελεγεία στον Τζων Ντον* και τη διάβασε με πάθος ραψωδού στην πρώτη και τελευταία του δημόσια εμφάνιση στη Σοβιετική Ένωση. Έκτοτε τα ποιήματά του έβρισκαν καταφύγιο μόνο στα παράνομα Σαμιζντάτ. Είναι ένα μακροσκελές ποίημα που τραγωδεί τον ύπνο του Τζων Ντον –του άγγλου ποιητή και ιεροκήρυκα που έζησε στην καμπί του 16ου αιώνα–, τον ύπνο του κόσμου, τη βαθμιαία συσκότιση και το θάνατο:

«Ο Τζων Ντον αποκοιμήθηκε, όλα γύρω αποκοιμήθηκαν. Ο τοίχος, το πάτωμα, τα σκεπάσματα, οι πίνακες αποκοιμήθηκαν. Το τραπέζι, το χαλί, το μάνταλο, το κρεμαστάρι αποκοιμήθηκαν, ολόκληρη η γκαρνταρόμπα, ο μπουφές, οι κουρτίνες, τα κεριά. Όλα αποκοιμήθηκαν. Το ποτήρι, το μπουκάλι, οι πιατέλες, το ψωμί, το μαχαίρι, τα πηλίνα σκεύη, οι πορσελάνες, τα πιατικά, το ρολόι, τα ντουλάπια, τα ρούχα, τα τζάμια, η λάμπα, τα σκαλοπάτια, οι πόρτες. Παντού νύχτα. Νύχτα παντού: στις γωνιές, στα μάτια, στο τραπέζι, στα χαρτιά, στην έτοιμη ομιλία, στο κείμενό της, στο προσάναμμα, στη μασιά, στα κάρβουνα, στο σβησμένο τζάκι, σε κάθε πράγμα».

Η *Μεγάλη Ελεγεία στον Τζων Ντον* ήταν μια ποιητική λιτανεία θανάτου, απαράδεκτη για τα καλώς κείμενα ώτα, για τους φρουρούς του σοσιαλιστικού ρεαλισμού. Το γραφείο εργασίας προσπαθεί να βρει δουλειά στον αιθεροβάμονα νεαρό μπας και ξεχάσει τους στίχους. Ο Μπρόντσκυ δουλεύει πράγματι σε μια φάμπρικα, σ' ένα νεκροτομείο, συμμετέχει σε μια γεωλογική αποστολή αλλά δεν στεριώνει πουθενά. Μεταφράζει μανιωδώς, τώρα και από τα σερβοκροατικά και τα ισπανικά. Κατηγορείται για κοινωνικό παρασιτισμό και, το 1964, καταδικάζεται σε πέντε χρόνια καταναγκαστικά έργα. Στην ερώτηση της δικαστού τι επαγγέλλεται, απαντά: «Είμαι ποιητής και μεταφραστής ποιημάτων». Στην ερώτηση κατ' εντολή τίνος έγινε ποιητής, απαντά με μίαν αντερώτηση: «Κατ' εντολή τίνος ανήκω στο ανθρώπινο είδος;». Μετά από 18 μήνες στη Σιβηρία, απολύεται πρόωρα και αφοσιώνεται πεισματικά στο γράψιμο.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΟΡΕΥΕΤΑΙ ΜΟΝΟ

Το 1965 και το 1970 εκδίδονται στις ΗΠΑ δύο ποιητικές συλλογές του στα ρωσικά. Είναι μια ποίηση έμμετρη στη μορφή και ελεγειακή στη διάθεση, αριστοτεχνικά σονέτα, οκτάστιχα και ρομάντζες με θέματα το χρόνο και το θάνατο, την παρακμή του πολιτισμού και τη μυθολογία. Έτσι απελαύνεται το 1972 από τη Σοβιετική Ένωση και εγκαθίσταται στις ΗΠΑ, οπότε αρχίζει το δεύτερο ημίχρονο της ζωής του: ταξιδεύει στην Ευρώπη και γίνεται γνωστός, διδάσκει λογοτεχνία σε μεγάλα πανεπιστήμια, τιμάται με σειρά διακρίσεων με αποκορύφωμα το Νόμπελ του 1987. Ο Γιόζεφ Μπρόντσκυ γνώρισε τον κατατρεγμό αλλά και την αναγνώριση. Ίσως γι' αυτό έγραψε κάποτε: «Ο ποιητής πρέπει να πορευτεί μόνος του. Η κοινωνία είναι πάντοτε λιγότερο ή περισσότερο εχθρική. Τελικά είτε τον απορρίπτει, είτε τον αποδέχεται. Πάντως και τα δύο τα κάνει με αφάνταστη σκληρότητα».

Ο Μπρόντσκυ αγαπούσε τα ταξίδια. Ανακάλυψε την Ιταλία πριν καν την επισκεφθεί, στα βενετσιάνικα μυθιστορήματα ενός ξεχασμένου γάλλου συγγραφέα. Έκτοτε άρχισε να ταξιδεύει συστηματικά στη Ρώμη και τη Βενετία όπου σεριάνιζε κοντά στους τάφους του Στραβίνσκυ και του Ντιαγκίλεφ. Οι παλιές ιταλικές πολιτείες τον γοήτευαν με τα μνημεία τους. Τον έλκυε η αρχιτεκτονική και οι γεωμετρικές παράμετροι του εσωτερικού κυρίου χώρου. Καρπός αυτών των ιταλικών ταξιδιών είναι και οι δύο ποιητικές συλλογές *Ρωμαϊκές Ελεγείες* και *Βενετσιάνικες Στροφές*. Ο Μπρόντσκυ είχε ζήσει πάνω από τριάντα χρόνια στο Λεβινγκραντ, τη λεγόμενη Τρίτη Ρώμη, περπάτησε αλλεπάλληλες φορές στους δρόμους της πρώτης Ρώμης, δεν του έμενε παρά η δεύτερη. Επισκέφθηκε πράγματι την Κωνσταντινούπολη το 1985. Ήταν ένα ταξίδι που τον έφερε τότε για λίγο και στην προεκλογική Αθήνα. Καταγράφηκε στο δοκίμιό του *Φυγή από το Βυζάντιο*.

ΠΟΛΗ, ΚΑΒΑΦΗΣ, ΑΘΗΝΑ

Οι φορτικές μυρωδιές και οι ράθυμες σακαράκες, οι λούστρα και τα παζάρια στις ακτές του Βοσπόρου συμπιέζονται σ' αυτό το κείμενο σε λίγες μόνο παραγράφους, πενιχρά μόνο δείγματα μιας περιρρέουσας ατμόσφαιρας που του παραμένει ανοίκεια. Η ματιά του συγγραφέα είναι στραμμένη στο παρελθόν και το πραγματικό του θέμα είναι η ανίχνευση των συγγενειών του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους, του βυζαντινού ελληνισμού, της οθωμανικής αυτοκρατορίας και της μεγάλης Ρωσίας. Επικεντρώνονται αυτές τις συγγένειες στην ανατολική παράδοση του αυτοκρατορικού, της ιεραρχίας και της υποταγής, του εμπορικού δαιμονίου και της προσαρμοστικότητας.

μια παράδοση που αντιδιαστέλλει προς τη δυτική αντίληψη του κόσμου, αυτήν που ξεκίνησε από την αρχαία Ελλάδα και κατέληξε στην αποθέωση του λόγου, της δημοκρατίας και του ατόμου. Το παραδείγματα που χρησιμοποιεί γι' αυτές τις συλλογισμούς του είναι ιστορικά, φιλοσοφικά, καλλιτεχνικά. Ένα δείγμα:

«Τα τζαμιά της Κωνσταντινούπολης παριστάνουν τον θρίαμβο του Ισλάμ, είναι σαν τρομακτικοί, πετρωμένοι βράχοι που κάθονται στη γη και δεν μπορούν να κουνηθούν. Μόνο οι μιναρέδες, σαν πύραυλοι εδάφους-αέρος, υποδεικνύουν την κατεύθυνση, προς την οποία θα αναταθεί κάποια ψυχή. Αυτοί οι χαμηλοί θόλοι, σαν σκεπάσματα καζανιών, είναι ακατάλληλοι να δεχθούν τη μασσία του ουρανού. Φρουρούν το περιεχόμενο τους αντί να ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να σηκώσουν ψηλά το βλέμμα. Τον τόνο όμως στην

αρχιτεκτονική αυτών των κατασκευών, που σέρνουν την κοιλιά τους στο χώμα σαν καβούρια, τον έδωσε η Αγία Σοφία, ένα χριστιανικό οικοδόμημα. Η ιστορία της έπαιξε ένα μακάβριο αστείο και τη μετέτρεψε σε τζαμί. Το ενδιαφέρον είναι, ωστόσο, ότι οι μουσουλμάνοι δεν είχαν παρά να υψώσουν γύρω της τέσσερις μιναρέδες. Κι αυτό αρκούσε για να μη διαφέρει η Αγία Σοφία από τα υπόλοιπα τζαμιά. Γιατί τα τζαμιά συνιστούν τη λογική απόληξη των βυζαντινών αρχιτεκτονικών μέτρων και σταθμών. Οι μουσουλμάνοι αρχιτέκτονες προσπάθησαν να μιμηθούν ακριβώς αυτή την ανακούρκουδη μεγαλοπρέπεια του χριστιανικού ναού. Ήδη, τον καιρό της ανέγερσής της η Αγία Σοφία δεν ήταν πια ο

**«Ο Τζων Ντον
αποκοιμήθηκε, όλα γύρω
αποκοιμήθηκαν.
Ο τοίχος, το πάτωμα,
τα σκεπάσματα, οι πίνακες
αποκοιμήθηκαν.
Το τραπέζι, το χαλί,
το μάνταλο, το κρεμαστάρι
αποκοιμήθηκαν,
ολόκληρη η γκαρνταρόμπα
ο μπουφές, οι κουρτίνες
τα κεριά.
Όλα αποκοιμήθηκαν».**

, αλλά μάλλον σασσανιδικό προϊόν».

Μπρόντσκυ εγκαταλείπει αεροπορικώς την Κωνσταντι-
νη και φτάνει στην Αθήνα, όπου καταλύει στο Σούνιο,
νοδοχείο Αιγαίο. Η εντύπωσή του από το ναό του Ποσει-
είναι ενδεικτική των αισθητικών και κοσμοθεωρητικών
ροτιμήσεων. Σε αντιδιαστολή με την κυρτωμένη χλιδή των
λίτινων ναών γράφει: «Από μακριά ο ναός πάνω στον
ο του σκυθρωπού βράχου μοιάζει σαν να κατέβηκε απα-
'τον ουρανό, σαν να μην οικοδομήθηκε πάνω στη γη. Το
χο έχει περισσότερα κοινά στοιχεία με τα σύννεφα, παρά
έδαφος. Δεκαπέντε λευκές κολώνες συγκοινωνώντας με
υκή μαρμαρίνη βάση στέκουν εκεί, σε ίσες αποστάσεις με-
ους. Ανάμεσα στις κολώνες και τη γη, ανάμεσα στις κολώ-
ι τη θάλασσα, ανάμεσα στις κολώνες και τον γαλάζιο ου-
ης Ελλάδας δεν μεσολαβεί κανείς και τίποτα. Όπως σχε-
'ολόκληρη την Ευρώπη, έτσι κι εδώ ο Βύρων χάραξε τ'
του στη βάση μιας κολώνας. Το λεωφορείο μεταφέρει
πες στα ίχνη του. Αργότερα τους ξαναπαίρνει και φεύγει.
ζρωση που σκάβει την επιφάνεια των στύλων δεν έχει σχέ-
τις καιρικές συνθήκες. Είναι ευλογία από τα βλέμματα
ισκεπτών, τους φωτογραφικούς φακούς και τα φλας. Ύστε-
εται το δειλινό, σκοτεινιάζει. Δεκαπέντε στύλοι, δεκαπέ-
τακόρυφα κορμιά σε ίσες αποστάσεις στην κορφή του
υ ανταμώνουν τη νύχτα κάτω απ' τον καθαρό ουρανό. Αν
σαν τις μέρες θα έφταναν το εκατομμύριο. Τα λευκά κα-
υφα κορμιά τους μοιάζουν από μακριά με κόσμημα μέσα
τισμένο βράδυ. Η ιδέα της τάξης; Η αρχή της συμμετρίας;
τη του ρυθμού; Ειδωλολατρία;».

ς από τους ήσσονες λόγους που οδήγησαν τον Μπρό-
στην Κωνσταντινούπολη ήταν ότι στις αρχές του αιώνα
ησε εκεί τρία σημαντικά για την εξέλιξή του χρόνια ο
μένος του ποιητής Κωνσταντίνος Καβάφης. Στο καβαφι-
ο ο Μπρόντσκυ είχε αφιερώσει ένα δοκίμιο γραμμένο
χρόνια πριν, το 1975, με τίτλο *Το τραγούδι του Εκκρε-
Ο ποιητής συζητεί τις αρετές του ομότεχνού του με αφορ-
βιβλίο του Έντμουντ Κήλυ Η Αλεξάνδρεια του Καβάφη*
σα από μια σειρά παρατηρήσεων και συλλογισμών κατα-
με μια δική του εκλογίκευση της γοητείας του Αλεξανδρι-
ποιητική φωνή του Καβάφη είναι σαν ένα εκκρεμές που
μ μεταξύ χριστιανισμού και ειδωλολατρίας, ένα τρέμολο
σα στη στωικότητα και τη φιληδονία.

ήρα που δεν επισκέφθηκε ποτέ πια μετά το 1972 ο Γιόζεφ
ντσκυ ήταν η Σοβιετική Ένωση, ούτε και μετά την πτώση
μμουνιστικού καθεστώτος. Η πόλη που δεν ξαναπλησία-
έ ήταν το Λένινγκραντ, ούτε και μετά την αναβάπτισή
λι σε Αγία Πετρούπολη, εκεί όπου πέθαναν χωρίς να τον
ούν οι γονείς του, εκεί όπου γεννήθηκε ο γιος του Αντρέι.
τα της Κυριακής, 28 Ιανουαρίου, η γυναίκα του τον βρή-
ρό στο κρεβάτι στο σπίτι τους στο Μπρούκλιν. Έμφραγ-
και σε κάποιο ποίημά του ονειρευόταν να πεθάνει σ'
σάκι της Αγίας Παρασκευής, κηδεύτηκε τελικά σε στενό
νειακό κύκλο στη Νέα Υόρκη. Στις αρχές Μαρτίου θα
ια επίσημη τελετή στη μνήμη του στον καθεδρικό ναό του
Ιωάννου του Θεολόγου στο Morningside Heights, τον
ύτερο των ΗΠΑ. Στον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο γίνο-
κτικά και βαφτίσια ζώων. Ο Γιόζεφ Μπρόντσκυ λάτρευε
ες.

Ξένη Λογοτεχνία

ΙΣΑΑΚ ΜΠΑΣΕΒΙΣ ΣΙΝΓΚΕΡ Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Τα διηγήματα του Σίνγκερ χαρακτηρίζονται από
μια μαγική γκροτέσκα ατμόσφαιρα,
κυριαρχούμενη συχνά από δαιμονικές δυνάμεις·
ωστόσο, το ύφος του είναι ρεαλιστικό και οι
ήρωές του χτισμένοι με μπαλζακική ακρίβεια. Το
έργο του συνδυάζει στοιχεία μισανθρωπίας και
βαθιάς συμπόνιας για την ανθρώπινη μοίρα·
βασισμένο στις εβραϊκές παραδόσεις, ανοίγεται
ταυτόχρονα στον κόσμο, αποκαλύπτοντας τη
βαθύτερη καλλιέργεια και την πλούσια εμπειρία
του συγγραφέα. Πολλά από τα μυθιστορήματα
και τα διηγήματά του περιστρέφονται γύρω από
τη σύγκρουση ανάμεσα στην παράδοση και τον
εκσυγχρονισμό· τη θρησκεία και τον σκεπτικισμό·
ανάμεσα στις διάφορες μορφές εθνικισμού·
ανάμεσα στο πρωτόγονο, το εξωτικό, το
προοδευτικό.

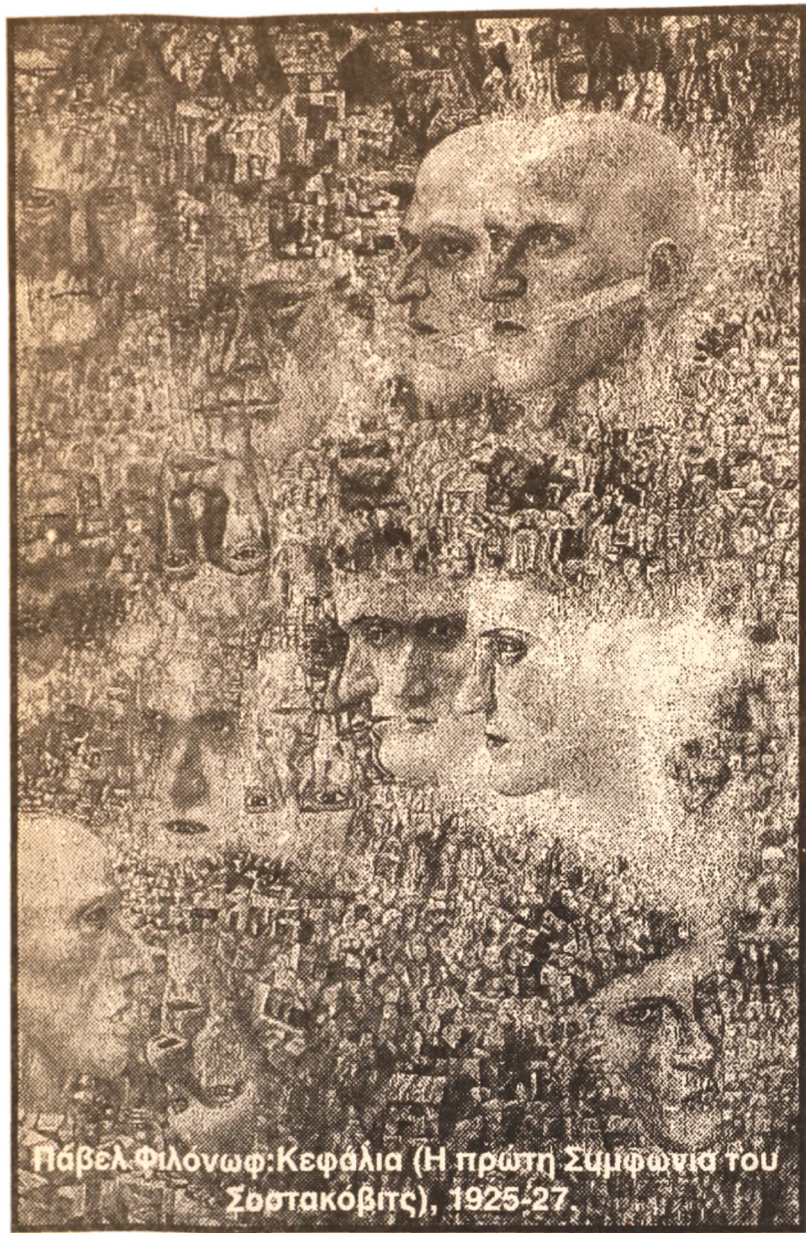
Ένας μεγάλος συγγραφέας - βραβείο Νόμπελ
Λογοτεχνίας 1978.

* * *

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 10680, ΤΗΛ.: 3607744,

Κοινή η τύχη

του Μήτσο Αλεξανδρόπουλου

Τις ημέρες αυτές -και μέχρι τα μέσα Απριλίου- η Εθνική Πινακοθήκη φιλοξενεί μια σημαντική έκθεση: Τη συλλογή Κωστάκη με αντιπροσωπευτικά δείγματα της ρωσικής πρωτοπορίας. Το ANTI ζήτησε από τον Μήτσο Αλεξανδρόπουλο -που έχει βιώσει την τέχνη αυτή- να συμβάλλει στην κατανόηση του φαινομένου της ρωσικής πρωτοπορίας. Σε επόμενα τεύχη ακολουθούν και άλλα κείμενα για μια έκθεση που θα πρέπει να επισκεφθείτε ξανά και ξανά...

Η έκθεση της συλλογής Κωστάκη ξύνει παλιές πληγές όταν τα πρωτοποριακά ρεύματα τα σκέφτεται κανείς μέσα σ' όλο το φαινόμενο της κοινωνικής πρωτοπορίας. Μπορεί να φαίνεται παράδοξο ότι στα απομνημονεύματα αυτής ακριβώς της τέχνης που βγήκε έξω από τις παραστάσεις και τους μύθους, έχουν αποτυπωθεί κάποιες στιγμές από τις πιο χαρακτηριστικές για τα ριζοσπαστικά οράματα της εποχής. Ό,τι και να έγινε μετά, εκείνα τότε μένουν γεγονότα συναρπαστικά, ακριβώς γιατί η σύμπτωση ήταν τέλεια με όλα τα μέταλλα λιωμένα μες στις έκτακτες θερμοκρασίες που φέρνουν μαζί τους τέτοιοι οραματισμοί.

Αυτά έχουν μνημειωθεί στη ρωσική πρωτοποριακή τέχνη και την κάνουν να ξεχωρίζει από τα συγγενικά φαινόμενα άλλων περιοχών, έστω κι αν τα στοιχεία της μορφής και της τεχνικής είναι ίδια κι απaráλλαχτα. Έχουμε μια άλλη μουσική και βέβαια εννοώ πάλι εκείνον τον επισκέπτη που τη μουσική την έχει ο ίδιος μέσα του κι ακόμα και σήμερα την ακούει.

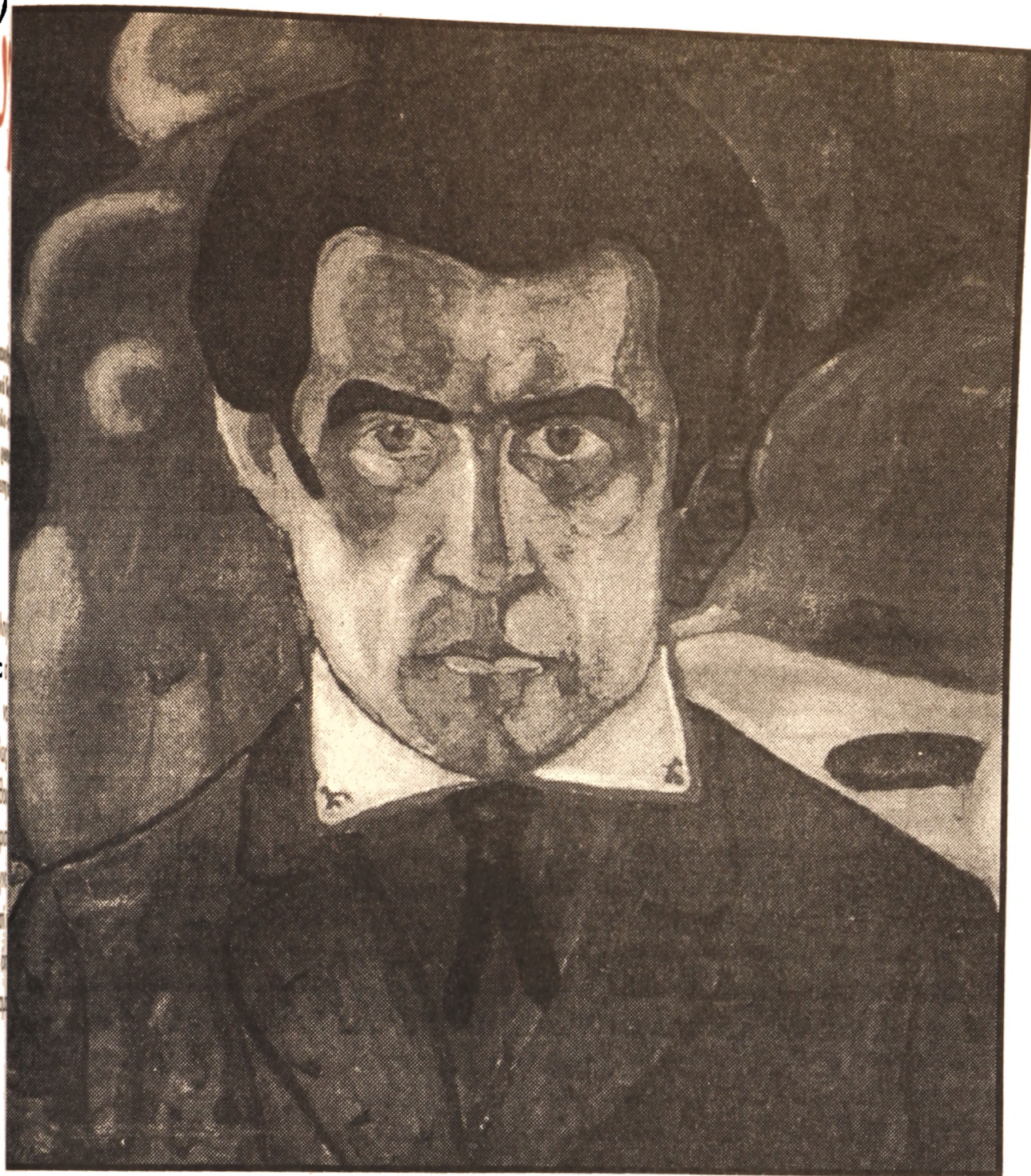
Οι εμπειρίες κι απ' αυτή την έκθεση επιβεβαιώνουν μια γενική άποψη που έχουμε κι από την ιστορία της λογοτεχνίας, ότι δηλαδή η μοίρα ήταν για όλους κοινή και στη ζωή και στον θάνατο. Κι όσοι έχουν αληθινό διανοητικό και συγγινησιακό δεσμό με τα έργα αυτά και είναι σε θέση να νιώσουν καλά μια «ζωγραφική αρχιτεκτονική» της Ποπόβα, πολύ περισσότερο ένας που δεν χάνεται μες στους λαβύρινθους του Φιλόνωφ, τέτοιοι άνθρωποι μπορούν να το παρακολουθήσουν κι αυτό το ζήτημα ακόμα και μέσα σε συνθήκες τήξης από τα σφιχτά αγκαλιάσματα και να δουν όλο το φαινόμενο στις εσωτερικές σχέσεις.

Αν εδώ υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα που δεν ταυτίζεται με ό,τι συνέχειες υπήρ-

ξαν, είναι όλο στις στιγμές όπου έχουν υψωθεί οι θερμοκρασίες κι αυτή είναι η φάση της Ουτοπίας, στοιχείο πανίσχυρο, χωρίς το οποίο αληθινή πρωτοπορία δε νοείται. Μπορεί η ουτοπία να είναι στη ζωή ελάττωμα, αλλά στην τέχνη, όπως και σε μια επανάσταση είναι το μεγαλούργημά τους. Και την ρωσική επανάσταση τον Οκτώβρη του 1917 αυτό είναι που την ξεχωρίζει από τα κινήματα και τα πραξικοπήματα, όπως θέλουν να τα λένε. Έτσι νιώθανε οι ρώσοι εκείνη την εποχή μιλώντας και για το κίνημα του Αβανγκαρτισμού στην πατρίδα τους και διακρίνοντας από άλλα σύγχρονα ρεύματα στην τέχνη που επίσης διεκδικούσαν το χρίσμα του νεωτερικού. Ριζική ρήξη με ό,τι αφήνεται πίσω και πνεύμα ριζοσπαστικό στην καινούργια αντίληψη -είναι το ουσιαστικό γνώρισμα που θα βρει και θα τραβήξει πάνω του τις αδελφικές φωνές κι από τους διπλανούς χώρους. Τα άλλα που έρχονται μετά είναι τα ξεχωρίσματα, οι αποξενώσεις, όπου και πάλι στο βάθος υπάρχουν κοινές στάσεις κι εκδηλώνονται παράλληλες συμπεριφορές. Όλα τα δραστήρια σημεία στις αμοιβαίες τους σχέσεις σφραγίστηκαν από την ίδια μοίρα. Και η καλλιτεχνική πλευρά πολιτικολόγησε και

κομμάτισε όχι λιγότερο από την άλλη. Τα ονόματα και τις σχολές που βλέπει ο αναγνώστης στον Κατάλογο της έκθεσης πρέπει να τις σκεφτεί μέσα στο αλαλούμ μιας από τις τρελές περιόδους της ιστορίας. Την ίδια στιγμή ήταν και καλλιτεχνικές κατευθύνσεις και πολιτικές παρατάξεις, όπως κι ανοιχτά μέτωπα με πολλούς και διάφορους εσωτερικούς ανταγωνισμούς.

Είναι ζήτημα αν μπορεί να βρει κανείς περισσότερα χρόνια. Ιδιαίτερα μάλιστα στις πνευματικές και καλλιτεχνικές αναζητήσεις. Και οι εικαστικές τέχνες εκείνη την περίοδο ήταν φορτισμένες με έκτακτη διανοητική αδιαλλαξία που στην πολιτική εύρισκε διέξοδο και στήριγμα. Οι εμπλοκές με την πολιτική ιδεολογία και την πράξη ήταν ιδιαίτερα πυρετώδεις κατά τα περάσματα ακριβώς από μια καλλιτεχνική αντίληψη σ' άλλη. Και ίδιοι οι πίνακες της έκθεσης είναι πυρετώδη γραφήματα εκείνου του ανεπανάληπτου χρόνου. Αλλά πολύ καλύτερα μας έχουν διαφωτίσει τα μανιφέστα και οι διακηρύξεις που έβγαζαν με μεγάλη παραγωγικότητα τα διάφορα ρεύματα και ομάδες. Όλα έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι δεν μιλάνε τόσο για θεωρητικά ζητήματα της τέχνης. Ενδια-

Καζιμίρ Μάλεβιτς: Αυτοπροσωπογραφία, 1908-1909.

κυρίως μια ριζικά νέα τοποθέτηση στο το της κοινωνικής ζωής και πρώτα απ' ανταγωνιστική σχέση με τις άλλες δύο γωνίες, τη θρησκεία και το κράτος. Πάνω δένονταν αληθινά πολεμικές συμ-

και οι προσωπικές σχέσεις δε μέναν κφες. Τα χρονικά έχουν φυλάξει αρκε- ιραδείγματα. Ο Ερενμπούργκ αναφέ- α επεισόδιο όταν μια μέρα πήγε να δει λεγερχόλντ στο υπουργείο, όπου ο δεύ- είχε την διεύθυνση μιας υπηρεσίας, α κάποιο ζήτημα λογομάχησαν με απο- μα ο Μεγερχόλντ να τραβήξει το κου- ρι του και με την εξουσία που είχε εκεί να διατάξει τη σύλληψη του Ερεν- ργκ. Είναι ένα περιστατικό χαρακτηρι- και για την ατμόσφαιρα και τους πολ- και διάφορους ανέμιους που σπρώχνα- ο μαζί το καράβι προς τα στενά που πε- αν λιγάκι παρακάτω.

αλώς ο ρόλος της πολιτικής εξουσίας εκείνος που τα καθόρισε στο τέλος όλα. ε φτάνει σήμερα να περιορίζεται κα- ιε στερεότυπα, κάτω από τα οποία χά- ι οι μηχανισμοί που δούλεψαν παντού,

μέσα κι έξω. Και σίγουρα σ' όλες εκείνες τις περιπέτειες υπήρξε μοιραίο το γεγονός ότι η δράση ξετυλίγεται σε μια χώρα σαν τη Ρω- σία που και το ύψος των εξάρσεων και των δημιουργικών ιδεών το ανέβασε όσο κατα- κόρυφα ήταν ανθρώπινα δυνατό και τους γκρεμούς τους έκανε από κάτω βαθύτερους και τους ρυθμούς σφοδρότερους. Και ίσως αυτή η έκτακτη ένταση της ζωής και η εκρη- κτική πύκνωση του χρόνου μας βάζει κι εμάς σήμερα να μιλούμε για καθορισμούς στη μοίρα. Στον άλλο κόσμο, τη Δύση, τα ίδια αυ- τά φαινόμενα είχαν άλλον χαρακτήρα κι άλ- λι τύχη, όλα ήταν ηπιότερα, ομαλότερα και μακροβιότερα, οι δυτικοί επαναστάτες του πολιτισμού κι οι άλλοι της πολιτικής τα βρί- σκαν μεταξύ τους, τόσο σε στιγμές μιας αλη- θινής πρωτοποριακής έξαψης, όσο και στις αργές φάσεις της επιγονικής συνέχειας. Στη Ρωσία, αντίθετα, όλα παίχτηκαν με την πιο μεγάλη ταχύτητα και προπαντός με τρόπους ακραίους και με όλη την αρμόζουσα αδιαλ- λαξία. Σ' αυτόν τον βωμό ανέβηκαν όλα τα ιερά, εκεί πάνω κήκε η δική τους ζωοδότρα Ουτοπία. Και στο καλό και στο κακό, κατά βαθύτατη δική μου πεποίθηση, πρωτοπορια-

κή ιδεολογία και τέχνη στη Ρωσία είχαν την ίδια ακριβώς τύχη.

Στην έκθεση δεσπόζουν τα ονόματα της Ποπόβα και του Κλιουν. Δύο καλλιτέχνες με μεγάλη γοητεία η μια και μαεστρία ο άλλος. Δεν ανήκαν στις ηγεσίες. Αλλά ακριβώς στο δικό τους επίπεδο, όπου η καλλιτεχνική ευ- αισθησία είναι σχετικά απελευθερωμένη από υπερβολικές εμμονές στη θεωρία, μπο- ρούμε να παρακολουθήσουμε πως εξελίχτη- κε όλο εκείνο το κίνημα που ουσιαστικά ολο- κλήρωσε το δρόμο του πολύ πριν από τις εξωτερικές επεμβάσεις της δεκαετίας του '30. Μ' αυτό το άρθρο θέλω να παρακινήσω τον αναγνώστη να ξανασκεφτεί την τελευ- ταία πρόταση.

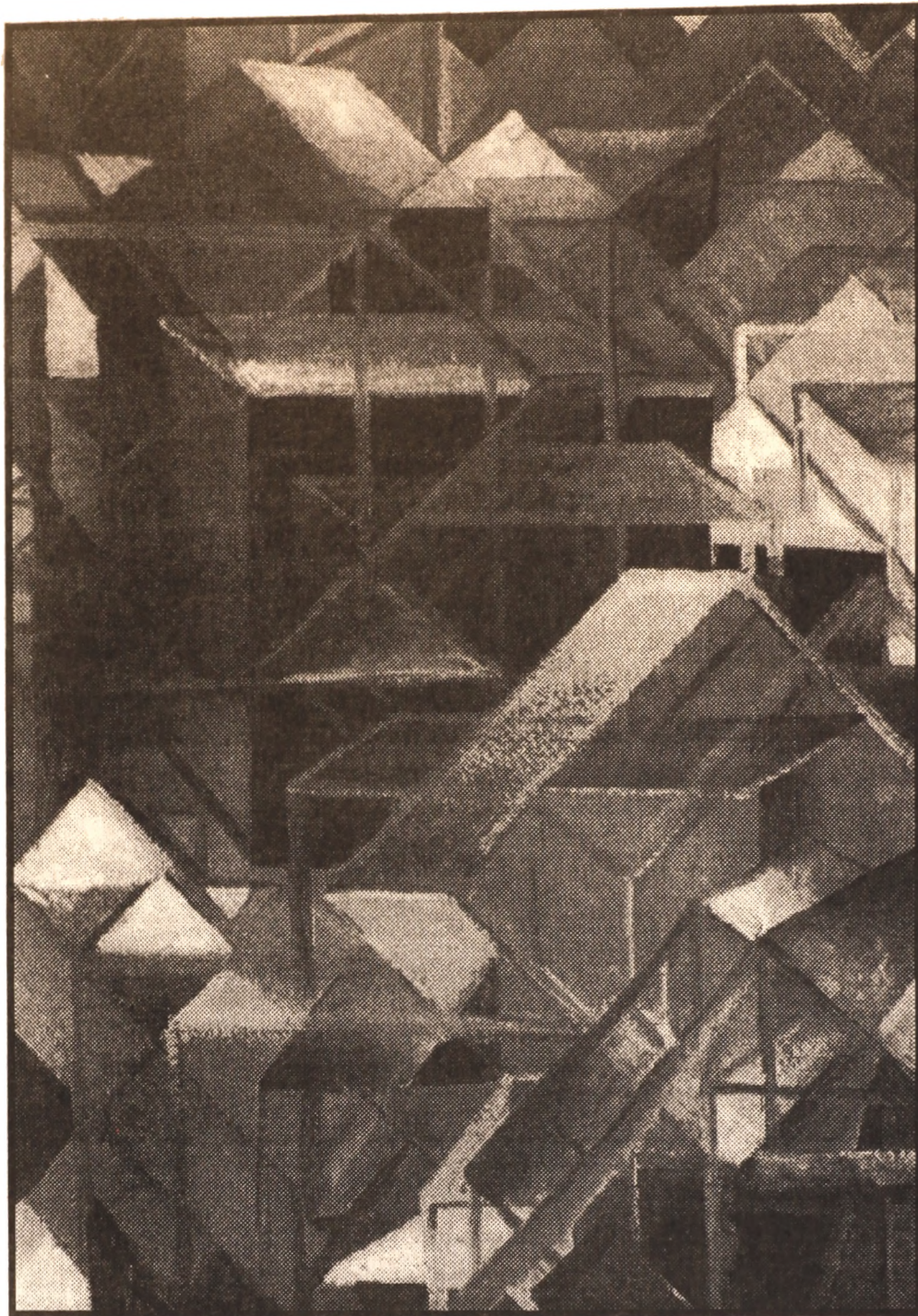
Δίχως άλλο οι οργανωτικές και ιδεολογι- κές λύσεις που δόθηκαν τότε οδήγησαν σε βίαιη ανακοπή τη φυσιολογική συνέχεια, όπως αναπτυσσόταν με μεγάλη ταχύτητα και πολυμορφία τα προηγούμενα χρόνια, αλλά αυτή τότε ήταν χειρονομία άλλης τάξεως και δεν αφορούσε μόνο τις εικαστικές τέχνες και τα καινούργια κινήματα. Το χειρότερο απ' όλα ήταν ότι με τον οργανωτικό και ιδεο- λογικό συγκεντρωτισμό άνοιγαν οι δρόμοι να μπαίνουν και να κυριαρχούν, όλο και πιο πολύ, ξένα κι άσχετα στοιχεία, άσχετες λογι- κές και δυνάμεις, μέσα σ' όλον τον πνευματι- κό χώρο. Κι έτσι να έχει τελικά το λόγο η πο- λιτική εξουσία και να είναι πια καθοριστικό πάνω σ' όλα το δικό της επίπεδο κι όλες οι σχετικές συνήθειες, ανάγκες και μεθοδεύ- σεις. Αλλά η εσωτερική κάμψη είχε σημειω- θεί πολύ πριν. Γενικά μπορεί να γίνει η πα- ρατήρηση πως όλη η ανάπτυξη τότε στη Σο- βιετική Ένωση καθορίστηκε σε αρκετά με- γάλο βαθμό από διάφορα συμπτώματα εσω- τερικής κρίσης που ήταν φυσικό να παρου- σιάζουν μια-μια οι νέες μορφές της ζωής με τόσο έντονο πειραματικό χαρακτήρα. Κά- που λύγιζαν οι ιδέες, κάπου οι λύσεις απο- δείχνονταν ανεπαρκείς, λαθεμένες και πε- ριορισμένες, κάπου πελάγωναν κι οι άνθρω- ποι κι όλα αυτά με τις χίλιες δύο μορφές που παίρναν στην πράξη, αλλά κυρίως με την έλ- ξη που ασκούσε η νέα επαναστατική εξου- σία, μέσα από την οποία και μόνο μπορού- σαν να γίνονται οι απαραίτητες διορθώσεις, δημιουργήθηκαν εκείνες οι ψυχολογικές και πρακτικές προϋποθέσεις για τους ρόλους που θα αναλάβαινε πια η πιο ωμή παρέμβα- ση και τόσο βίαιοι χειρισμοί. Κι από κοντά όλα τ' άλλα που φέρνουν μέσα τους οι βια- στικές πρακτικές ανάγκες και οι άνθρωποι που έχουν τις εξουσίες κι ας είναι και τελεί- ως ανίδεοι και ίσως γι' αυτό αδίσταχτοι κι ό,τι άλλο ο καθένας μπορούσε να είναι σε τέ- τοιους κιόλας καιρούς.

Τα πολυάρθρα έργα της Ποπόβα και του Κλιουν είναι αρκετά για να παρακολουθή-

σουμε όλη περίπου την κίνηση, περισσότερο μάλιστα οι πίνακες της Ποπόβα, γιατί ο άλλος καλλιτέχνης ήταν από εκείνους τους ζωγράφους που κατέχουν αριστουργηματικά την τεχνική πλευρά και αυτά τα ταλέντα μπορούν να μην κάμπτονται, να μην ταλαντεύονται και να μην τελειώνουν ποτέ, με μια γραμμούλα που θα τραβήξουν το κάνουν το θαύμα τους. Αλλά κι εκεί μπορεί κάπου να φανεί πώς αρχίζει να υποχωρεί η ίδια η ποίηση της τέχνης, η δική της ιδιαίτερη εντύπωση. Αντίθετα η Ποπόβα ήταν όλο ποίηση και τρυφερότητα, τα έργα της έχουν μια πολύ ελκυστική γυναικεία γοητεία που προβάλλεται θαυμάσια πάνω στις τεχνικές λύσεις αυτής ειδικά της τέχνης με τις γυμνές, ανώνυμες επιφάνειες και τις ευθύγραμμες, προγραμματισμένα διαπλεκόμενες κατασκευές που θα λέγες ότι δεν μπορούν να έχουν την παραμικρή σχέση με την ομορφιά και την ποίηση. Αναρωτιέται κιόλας κανείς κατά πόσο θα μπορούσε να φτάσει σε τέτοιο αισθητικό αποτέλεσμα μένοντας στο κλίμα της παραστατικής ζωγραφικής. Η Ποπόβα πέθανε νωρίς, το 1924, αλλά με την ζωγραφική, το καβαλέτο, έχει τε-

λειώσει δυο-τρία χρόνια πριν. Ταλέντα σαν το δικό της αισθάνονται πολύ καλύτερα την εσωτερική κίνηση και τη ζωντανή της ιστορία, πώς αρχίζει, πώς κορυφώνεται κι έπειτα κάμπτεται και σκορπάει. Η αίσθηση αυτή διαβάζεται καλύτερα σ' εκείνην, ιδιαίτερα η αίσθηση του τέλους. Η Ποπόβα προς το τέλος είναι δοσμένη στο θέατρο και επίσης φιλοτεχνεί καλλιτεχνικές στάμπες για υφάσματα και άλλα είδη της εφαρμοσμένης στη βιομηχανοτεχνική παραγωγή τέχνης. Στο μεταξύ, όπως και ο Κλιουν, έχει περάσει απ' όλες τις σχολές που διαμορφώθηκαν στα όρια της πρωτοπορίας.

Το τέλος είναι κάτι που το αισθάνονται και το σκέφτονται όλοι. Το πιο εντυπωσιακό από αυτή την πλευρά ήταν ότι κι αυτός ο Μαλέβιτς τις σκέψεις του για τον σουπρεματισμό τις τελειώνει με την ιδέα της εξόδου στον χώρο, όταν μέσα στη ζωγραφική θα έχει τελειωθεί η πλαστική αντίληψη και όταν πάλι έξω θα έχει τερματίσει η συνηθισμένη από όλο μαζί το παρελθόν πρακτική σκοποθηρία. Κι αν τώρα σκεφτεί κανείς το κομμουνιστικό όραμα, πώς μεταλαμπαδεύταν και ρίζωνε στις ψυχές των ανθρώπων, το

Μιχαήλ Ματιούσιν: Γεωμετρικοποίηση του χώρου, 1918.

όραμα ενός κόσμου αχτύπητου να βγαίνει παρθενικός σ' όλα του μέσα από τα τελευταία συντρίμια όλης της καταραμένης παλιάς ζωής, έρχεται πιο κοντά στα βαθύτερα δεσίματα του ενός οράματος με το άλλο, πώς σφιχταγκαλιάζονται οι θερμοурγές ουτοπίες και γίνονται τα πιο βαθιά, μεγαλόψυχα και ρωμαλέα κράματα.. Είναι ζήτημα αν μπορεί να βρεθεί άλλο παράδειγμα με τόσο απόλυτη καθαρότητα στις συμπτώσεις. Δε θα 'ταν αρκετό όμως να περιορίσει κανείς την Απολυτολογία της εποχής εκείνης μόνο στις καλλιτεχνικές και στις πολιτικές επαναστατικές ιδέες. Ήταν τότε στη Ρωσία φαινόμενο που αγκάλιαζε όλες τις πνευματικές ανησυχίες και προσδοκίες. Οι φιλοσοφικές και οι θρησκευτικές ουτοπίες δεν εμφανίζονταν σε τίποτα πιο μετριοπαθείς. Αλλά η πρωτοποριακή τέχνη και η επαναστατική ιδεολογία μπορούσαν να έχουν πολύ πιο έντονη αυτοσυνείδηση και ψευδαίσθηση πραγματικής βάσης, επειδή ως χτες είχαν το κοινό αίσθημα του σκλαβωμένου και καταπιεσμένου κι από το άλλο μέρος την βεβαιότητα πως όλο το μέλλον τούς ανήκει ακριβώς γιατί είναι αυτοί που είναι και τέτοιοι σαν

αυτούς ποτέ δεν υπήρξαν.

Η δική τους απελευθέρωση δεν είχε απλώς την έννοια κάποιων καινούργιων χειρισμών μες σ' αδιέξοδα. Ήταν πέρα για πέρα αίσθημα παρθενικό και αυτή η αμοιβαιότητα έφερνε πολύ πιο κοντά, ιδιαίτερα μάλιστα τις απόψεις του Μαλέβιτς με την επανάσταση, πολύ περισσότερο λαχάρει τις ιδέες του Καντίνσκι που έλυναν προς το μέρος της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας και της θρησκείας -της σύγχρονης θεοσοφίας για την ακρίβεια (αυτή ήταν η επανάσταση των θρησκευσιολόγων τότε). Και να προστεθεί σ' αυτό και το γεγονός ότι η πρωτοποριακή τέχνη δεν είχε και με ποιούς άλλους να ζευγαρώσει, όλες οι υπολοιπες δυνατότητες ήταν αγκυλωμένες από τα άλλα πιο συντηρητικά ρεύματα μέσα στο συνολό της νεώτερης τέχνης. Την ίδια στιγμή και σ' αυτή τη συντακτικότητα του σουπρεματισμού και την επανάσταση κλεινόταν με μια μεγάλη αντίφαση, επειδή η τέχνη για την οποία μιλούσε ο Μαλέβιτς απευθυνόταν σε άτομα που διανοητικά είχαν ανέβει σε πιο ψηλά επίπεδα, είχαν τελειοφομοιώσει όλες τις σχετικότητες και διαψάσει για τις σπάνιες συγκινήσεις του Απολύτου, π

άλλο όμως όραμα, ενώ μπορούσε να την περιέχει κι αυτήν την συνείδηση, ωστόσο οι άμεσοι ιστορικοί του παραλήπτες, όλα μαζί τα απέραντα εκατομμύρια του κοινού το ήταν σ' εντελώς άλλη κατάσταση, η μεγάλη του πλειονότητα δεν είχε πάει ούτε στη πρώτη μικρή, και κανένας επαναστάτης και πολιτικός δεν μπορούσε αυτό να το αγνοήσει. Από το άλλο μέρος ο αρχηγός του σουπρεματισμού ανέβαζε στο ανώτερο δυνατό όριο την καθαρή αυτονομία της τέχνης μέσα σ' αυτή τη δική του αντίληψη που φέρνει στη δημιουργία μια *τρίτης οπτικής γωνίας*, τέλος ως ελεύθερης από τις δύο άλλες, τη θρησκεία και το κράτος -τη δική τους σαβούρα όπως το έλεγε ο Μαλέβιτς, ήταν ως χτες αναγκασμένη η τέχνη να κουβαλάει...

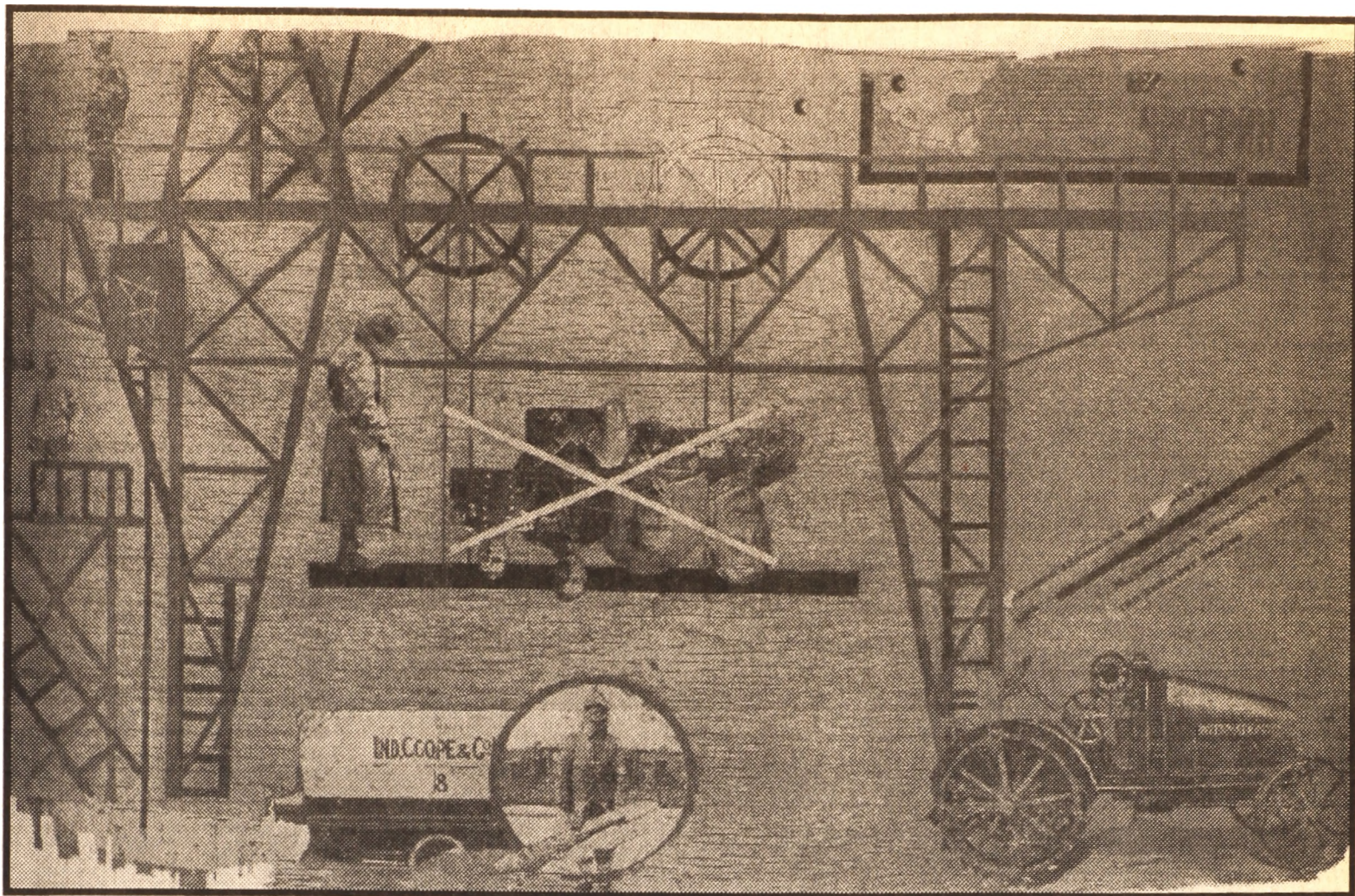
Ο Καζιμίρ Μαλέβιτς ήταν η πιο σπουδαία μορφή εκείνου του κινήματος και ως ζωγράφος όπως το διαισθανόμαστε κι εμείς από τα λίγα έργα του που είναι στην έκθεση αυτή και ως αρχηγός και θεωρητικός. Αυτός ήταν η τετραγωνική δύναμη που με όλη πέρα-πέρα τη βάση στηριζόταν σε έδαφος αρκετά γερό από πλευράς γνώσεων και σκέψης. Αυτά που έλεγε αναπτύσσοντας τις ιδέες του

τον σουπρεματισμό ήταν ω στη γραμμή των πιο λυτών φιλόσοφων και αιικών για την καθαρή του καλλιτεχνικού βιώ-ος και ήταν, θα έλεγε κα-, ένα σκαλί πιο πάνω με έννοια ότι η τέχνη για την α μιλούσε έπρεπε να εί-σε διάκριση από όλα τα ηγούμενα, τελείως απε-λερωμένη από όλα τα φυ-νωμικά της ζωής, μια τέ-απόλυτης αφαίρεσης,ς την αντιπροσωπεύουν πράγωνα του, μαύρα στο ρο, λευκά στο λευκό, μια ια έρημος, όπως τη λέει ο ; στα άρθρα του. Και μέ-κεί, σε αυτή την έρημο, εται το όραμα μιας από-ς αίσθησης της πλαστι-τας.

καθαρή τέχνη και η κα-ή ομορφιά μπορούν να ρούνται συνώνυμα μέσα σύστημα των αντιλήψεων του Μαλέβιτς, ι αυτές οι έννοιες δεν χρησιμοποιούνται , όχι μόνο γιατί είναι και δυσφημισμέ-αλλά επειδή εδώ είμαστε στον χώρο της στικής και υπάρχουν αντικείμενα που λέπουμε, μα δεν έχουν αξία ως συγκε-ένες εικόνες, σημασία έχει μόνο η αι-ική ενέργεια που απελευθερώνουν και ι μας διαμορφώνεται σε αίσθηση μιας ικής σύνθεσης, για την ώρα, σ' αυτό το ο, χρωματικής. (Η αλήθεια είναι, όπως βεται από τους ειδικούς, ότι για τον Μα-ς δεν υπήρχε τόσο το χρώμα, όσο η μπο-η υλική συμμετοχή στη σύνθεση. Πιο λωμένη στον ιδιαίτερο ρόλο του χρώμα-έσα στο σύστημα του σουπρεματισμού η άλλη θαυμάσια γυναίκα της έκθεσης, γα Ρόζανοβα).

ως είναι γνωστό, η αντίληψη του Μαλέ-ήταν καρπός εκρωτισμού του ευρωπαϊ-κυβισμού. Εδώ έφτανε ως το τελευταίο σε μια αληθινή έρημο, η αφαιρετική του πολμία, κι από τα πράγματα δεν έμενε α, όπως δε μένει στο τέλος τίποτα από ικά που χρησιμοποιήσαμε για ν' ανά-ιε μια φωτιά. Η φωτιά μόνο έχει αξία, κανείς τη νιώθει μέσα από τον πίνακα. ιά είναι πάρα πολύ σωστά πράγματα, ; όλα τα απόλυτα.

ιά κι ο άνθρωπος είναι αυτός που είναι ως πολύ περισσότερο από πολιτικό και ητικό ζώο, είναι ζώο μυθολογικό. Ούτε ζήμα δεν μπορούμε ακόμα να κάνουμε ς μύθο, χωρίς κάποιες παραστάσεις κι ηγήσεις, αλλιώς το μυαλό μας δυσκο-

Λιουμπόβ Ποπόβα: Τμήμα προσχεδίου για το σκηνικό του έργου «Γη σε αναβρασμό», 1923.

λεύεται κάποτε να δει πράγματα που είναι ολόρθα μπροστά στα μάτια μας. Μπορούμε να πούμε ότι εκείνο που ζητούσε αυτή η τέχνη ήταν η απελευθέρωση από όλες τις ιστο-ρίες, τις διηγήσεις κι όλη την παλιά μυθολο-γία, και το τέλειο δόσιμο στο ίδιο το γεγονός της αισθητικής συγκίνησης χωρίς κανέναν άλλον όρο, βοήθημα και πληροφόρηση. Δεν έχει σημασία, διαβάζουμε σ' ένα από τα μα-νιφέστα του Μαλέβιτς, τι θεοί λατρεύτηκαν στον αρχαίο αυτόν ναό, αξία για μας έχει η πλαστική του τελειότητα και η αίσθηση που μας γεννά. Κι έχει χίλιες φορές δίκιο. Η πρακτική ζωή, ήταν μια άλλη του σκέψη, σαν τον άστεγο αλήτη που τρυπώνει μες στις καλ-λιτεχνικές μορφές και πιστεύει πως αυτός εί-ναι ο νοικοκύρης, η αιτία κι ο σκοπός. Αλλά όταν έρθει η ώρα του και σηκωθεί και φύγει τότε το έργο τέχνης μένοντας μόνο του, ανα-ζει με την αληθινή αξία του.

Τόσο στα πολιτικά, όσο και στα θεωρητικά κείμενα της τέχνης, λέξεις όπως απελευθέ-ρωση, αναγέννηση, κάθαρση είναι πολύ συ-χνές. Αυτές είναι εδώ οι βασικές φωνές. Λύ-τρωση και κάθαρση από όλη την παλιά σο-λωμονική –μήπως αυτό τελικά δε ζητούσε για τον άνθρωπο κι ο ταλαίπωρος ο κοιμιου-νισμός; Να μάθει ο άνθρωπος κι ο κόσμος να μην δέχεται όσα του λένε εξηγώντας του πως η ζωή αυτά έχει, αυτά που ζει και παθαίνει. Μα η ζωή έχει κι άλλα, μόνο ο άνθρωπος να ζητήσει να θέσει την υπαρξή του υπό άλλες προϋποθέσεις απορρίπτοντας την μυθολο-γία που κρατά τον κόσμο κάτω από τους ίδι-ους ψυχολογικούς και ιστορικούς όρους,

τους ίδιους καταναγκασμούς .Να τινάξει από πάνω του την «ύπνωση του κόσμου» που έλεγε κι ο Τολστόι, την ψυχολογική βία των μύθων και να δει στις καθαρές του στιγμές το γεγονός της ζωής του.

Αυτά ήταν σημεία μιας κατακόρυφης απο-γείωσης. Δε θ' αργούσε να την διαδεχτεί η αντίστροφη κίνηση, ώστε μες στις γραμμές και συντροφίες του κινήματος ν' αρχίσουν οι διαφοροποιήσεις και χτεσινοί φίλοι, συνερ-γάτες και μαθητές να συσπειρώνουν άλλες ομάδες και να βγάζουν μανιφέστα μέσα από τα οποία περνούσαν τα βήματα της προσαρ-μογής στην τροχιά της πραγματικής ιστο-ρίας: Κάτω η τέχνη και ζήτω η ζωή... Όλα εί-ναι υποκρισία, μόνο η ζωή και οι κανόνες της είναι αυθεντικοί μα και στην ίδια τη ζωή μόνο ό,τι είναι ενεργό είναι συνάμα και θαυμάσιο, ικανό, ισχυρό και ορθό, γιατί ποτέ η ζωή δεν γνωρίζει την ομορφιά στον βαθμό που συνι-στά αισθητικό μέτρο. Και η πιο μεγάλη ομορ-φιά είναι η πραγματική ύπαρξη... Κι αυτά σωστά. Είναι ένα από τα μανιφέστα του κον-στρουκτιβισμού, όπου όμως ακόμα η στροφή από την τέχνη στο πρακτικό έργο έχει αρκε-τή μετριοπάθεια, ενώ άλλοι μέσα από τον ίδιο χώρο θα είναι πιο ριζοσπαστικοί στην άρνηση της άρνησης, πιο προσηλωμένοι στην πρακτική συγκατάθεση της τέχνης, σύμ-φωνα με όλο το πνεύμα της πολιτικής γραμ-μής για το άμεσο πρακτικό χτίσιμο της κομ-μουνιστικής κοινωνίας. Σχεδόν από την αρ-χή οι διαχωρισμοί στη μεθοδολογία όπως η αναλυτική τέχνη του Φιλόνωφ και η οργανι-κή του Ματιούσιν ήταν βήματα που απομά-

ζουναν από τις απόλυτες διατυπώσεις.

Και μια και ήρθε ο λόγος στον Φιλόνωφ, θα ήταν ευχής έργο αν μπορούσαμε να έχουμε κι εμείς εδώ μια έκθεση αυτού του ζωγράφου. Πρόκειται για ένα από τα πιο αυτόχθονα φαινόμενα της τέχνης, ο κόσμος του είναι όλος διαποτισμένος από την νέα οπτική, ένας μοντέρνος και πρωτοποριακός πρώτου μεγέθους, αλλά και μια χωριστή υφήλιος μέσα σ' αυτά. Πέρα από κάθε πρωτοπορία και μοντερνισμό, αυτός έτσι γεννήθηκε κι έτσι θα πέθαινε. Αν οι άλλοι όλοι μπορούσαν σε παλιότερες εποχές να ήταν ρεαλιστές, ρομαντικοί, συμβολιστές ή νατουραλιστές, αυτός τότε ή δε θα 'ταν τίποτα ή θα ζωγράφιζε με τον ίδιο τρόπο. Ένας από τους φαινομενικούς καλλιτέχνες της μικρογραφίας, αλλά μιας μικρογραφίας που είναι και ανεπανάληπτα μνημειακή, τον φαντάζεται κανείς να ζωγραφίζει σαν ν' ανοίγει μία-μία τρύπες με την ψιλή βελόνα, σαν να το έχει σκοπό όλα τα άτομα που περιέχονται στην χρωστική ουσία να τα κάνει στον πίνακά του ζωντανά κύτταρα που συνθέτουν τις πιο μεγάλες παραστάσεις, ολόκληρες θάλασσες από μικροοργανισμούς κι από μέσα βγαίνουν και πλέουν σαν καράβια τ' ανθρώπινα μάτια και κεφάλια, αυτά που τα κάνουν όλα, τα φαντάζονται, τα σκέφτονται και τα ζωγραφίζουν όλα και μπορούν και να τα σβύνουν όλα.

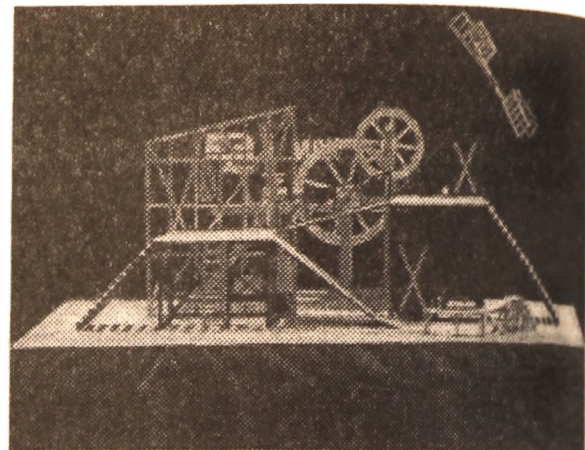
Είναι μια ολόκληρη οικουμένη από δημιουργίες πάνω στα καίρια θέματα της κοσμοϊστορικής εποχής, πολλές φορές άτιτλα, όπως όλες οι ονειροφантаσίες, κι άλλα με τίτλους-φόρμουλες, ένα είδος κωδικούς: της *Ανοιξης, του Προλεταριάτου, της Πετρούπολης, του Κομσομόλου, της Οικουμένης, Η*

φόρμουλα της Ακμής -τελευταίο στάδιο του κομμουνισμού, Κεφάλια, Η Έννοια του Κοιτάζω και του Βλέπω, Η Αποικιακή Πολιτική... Μπροστά σ' αυτούς τους πίνακες μπορεί κανείς να έχει τις πιο περίεργες και μαγνητικές συναντήσεις με όσα έχει δει και ζήσει από άλλα έργα της ζωγραφικής, εκείνης ιδιαίτερα όπου τα χρώματα λάμπουν και σβύνουν, όνειρα και διαψεύσεις, ευχές, ελπίδες και αμφιβολίες, αγαθότητα, πίστη, ανασφάλεια, περίσκεψη, βαθύτατος σκεπτικισμός και ποικίλες ειρωνείες πλέκονται όλα μαζί με τα πιο ψηλά στοιχεία που και μόνα τους προκαλούν το δέος... Ο ζωγράφος ήταν προσηλωμένος στο όνειρο του κομμουνισμού, αλλά κανείς, ούτε τέτοιοι σκοποί ούτε άνθρωποι ούτε γεγονότα, ακόμα και τα πιο πιεστικά, όπως είναι η φτώχεια κι η πείνα, δεν θα τον έκαναν ν' αλλάξει ούτε κατά μια πινελιά τρόπο και ζωή, τη ζωή ενός τέλειου ερημίτη μες στη μεγάλη πόλη, αφημένου κι από τους άλλους στην τύχη του, μέχρι που πέθανε το ρωσικό '41 από την πείνα.

Τι έμεινε από αυτή την τέχνη κι εκείνη τη δική της εποχή; Τα έργα, μεταξύ των άλλων και αυτά που είχε την διορατικότητα και το ζήλο να συγκεντρώσει ο αξιομνημόνευτος Κωστάκης και είναι αλήθεια ότι στη Μόσχα είχε τη φήμη συλλέκτη που ξέρει τι παίρνει και δεν μεμψιμοιρούσε να δίνει. Μπορεί τα αντικείμενα να μην αναγνωρίζονται και ο πειρασμός της αναζήτησης εκείνων των σχημάτων που με κάποιο τρόπο δηλώνονται, αυτή η δική μας κίνηση, να εμποδίζει την επικοινωνία και να την λοξοδρομεί, μα ο καθένας θα προσέξει πόσο αυτές οι επιφάνειες, οι συνθέσεις και οι κατασκευές είναι αγνές και καθαρές σαν τα μωρά στην κούνια κι όπως ήταν εκείνη την ίδια εποχή οι ηθικές έννοιες με τις οποίες οι άνθρωποι εξορμούσαν να φτιάξουν αλλιώς τη ζωή του κόσμου κρατώντας από τα παλιά μόνο ό,τι ήταν αγνό και καθαρό.

Ο σουπρεματισμός, βρίσκουμε σ' ένα κείμενο του Μαλέβιτς, είναι η καθαρή τέχνη που ξαναβρέθηκε, εκείνη η τέχνη που με την πάροδο του χρόνου χάθηκε από το οπτικό πεδίο κρυμμένη μες στην πληθώρα των αντικειμένων... Αρχή γενική για όλο μαζί το όραμα. Και πραγματικά, περνώντας από πίνακα σε πίνακα και βλέποντας στη σειρά όλες αυτές τις επιφάνειες, τρίγωνα, κύκλους, κύλινδρους, τετράγωνα, παραλληλόγραμμα, έχεις την εντύπωση ότι μας φέρνουν υλικά για καινούργιες κατασκευές. Τουλάχιστον αυτό, ότι η ζωή αρχίζει νέα πορεία, είναι καθαρό κι αναφισβήτητο.

Έχω κι εγώ συμεριστεί με κάθε ενθουσιασμό αρκετές από τις αβλεψίες όπου κατά τις περιστάσεις οδηγούσε και η αχώνευτη ιδεολογία, αλλά και, ανεξάρτητα από αυτήν,

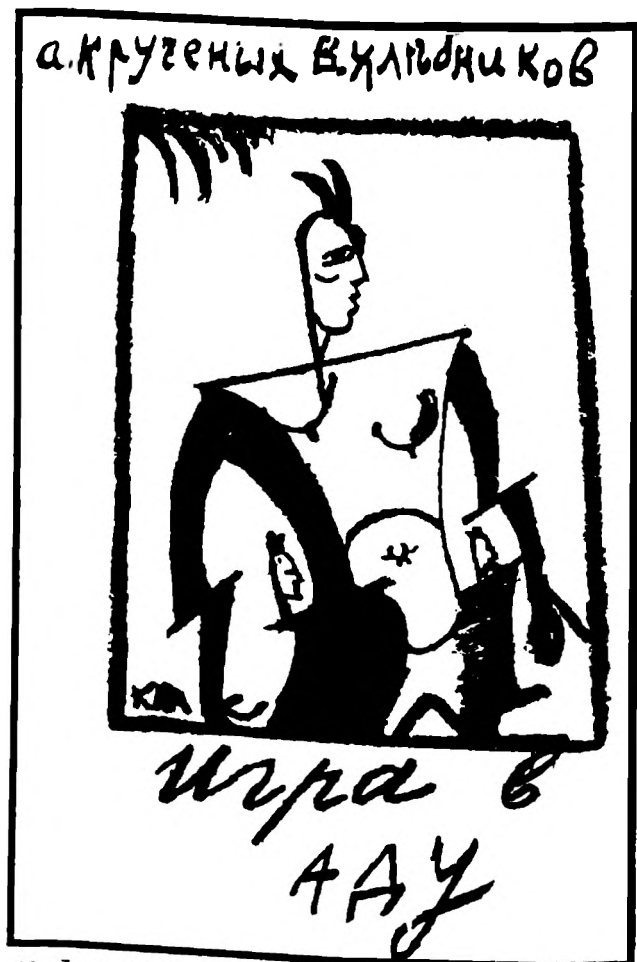

Ι. Μαλιούτιν: Μακέτα προπαγανδιστικού τρένου της εποχής του εμφυλίου πολέμου. Ανακατασκευή

η κατεπείγουσα πολιτική αναγκαιότητα, γι' αυτό τώρα επιμένω σε κάποια χαρακτηριστικά που πράγματι τα «αντικείμενα» μπορούσαν να μας τα κρύβουν. Και επιμένω περισσότερο στις παρθενικές ιδιότητες γιατί αυτές ίσα-ίσα αφήσαμε να χαθούν, ενώ δε θα έπρεπε. Τώρα και γι' αυτό είμαι απόλυτα βέβαιος. Είμαι απόλυτα βέβαιος για την αξεπέραστη αξία της καθαρής μορφής στην τέχνη, αλλά και σε μια επανάσταση. Και οι δύο μπορούν -και μόνο αυτές μπορούν- να ζουν και να θριαμβεύουν ίσα-ίσα με τις ουτοπίες τους. Γνωρίζω ανθρώπους που ακόμα και τώρα δεν νιώθουν γελασμένοι και διαψευσμένοι από αυτά που έγιναν στο τέλος με την υπόθεση του κομμουνισμού, γιατί ποτέ δεν ρώτησαν τι ακριβώς θα γινότανε μετά στην πολιτική, τι άλλα αντικείμενα θα προκύπταν, ακόμα και τι κλίκες, τι νέο «βιασταί» και πρωτοποριακά τζάκια θα έρχονταν και θα ξαναχούφτωναν τις εξουσίες αυτά σαν να τα 'ξεραν.

Ενδιαφέρθηκαν για τους νέους ανέμους που θα φύσαγαν στον κόσμο, για τις καινούργιες στροφές στα μυαλά των ανθρώπων ώστε να μπορούν να βλέπουν τα γεγονότα της ζωής σαν τα τετράγωνα του Μαλέβιτς -ο καθένας με τα ίδια του τα μάτια, δίχως μυθολογία. Γι' αυτούς είπα στην αρχή πως η έκθεση ξύνει παλιές πληγές.

Καθαρή τέχνη, «σούπερ τέχνη», όπως το σκεφτόταν ο Μαλέβιτς, ή με τη γλώσσα του Φιλόνωφ: Η φόρμουλα της Ακμής -τελευταίο στάδιο του κομμουνισμού, εγώ δεν σκέφτομαι τι σημαίνουν αυτά μέσα στις περιπέτειες της ίδιας της ζωγραφικής, δεν μιλάω για αυτά με αφορμή την έκθεση στην Πινακοθήκη θέλησα να εκθέσω την αντίληψή μου, ότι μέσα στις προθέσεις και στις ιδέες, που κίνησαν αυτήν ειδικά την τέχνη, λειτουργήσει -πάνω στις κορυφές - μια ανώτερη πνευματική σύλληψη και μπόρεσε να στοιχηθεί με το απελευθερωτικό και ηθικό μεγαλείο εκείνων των κοινωνικών γεγονότων τότε. Βλέπω την τέχνη αυτή σαν μια συναρπαστική εικόνα μιας τέτοιας σπάνιας συνάντησης στην ψυχική ζωή του ανθρώπου. 1995, Δεκέμβριος.

Καζιμίρ Μάλεβιτς: Παιχνίδι στον Αδη, 1914.

Περί πατρότητας και μητρότητας!) του Κινηματογράφου

100
ΧΡΟΝΙΑ
ΣΙΝΕΜΑ

; Ευάννας Βενάρδου

Ο κινηματογράφος έγινε πλέον αιωνόβιος και η επέτειος των 100 χρόνων του δίνει στους μελετητές και στους κινηματογράφοφιλους ανά την υφήλιο μια καλή αφορμή για επαναπροσδιορισμούς, αναθεωρήσεις, αξιολογήσεις και προβλέψεις. Με άλλα λόγια, οίγει δρόμους για περαιτέρω σινε-μελετολογίες αλλά και σινε-«ανασκαφές». Στην κατηγορία των τελευταίων ανήκει και η περίφημη διαμάχη περί της πατρότητας του κινηματογράφου που, έχοντας ίδια ακριβώς ηλικία με το αμφιλεγόμενο αντικείμενό της, βρήκε τώρα, στα μέθλιά της, μια θαυμάσια ευκαιρία να πιάσει πανηγυρικά ακόμα δριμύτερη. *Ποιος εφεύρε τον κινηματογράφο; Αμερική, Γαλλία, Αγγλία και Γερμανία «παίζουν» στήθος με στήθος προσπαθώντας πισμένες σε ημερομηνίες και χρονολογίες να πείσουν πως σε αυτές πρέπει να οδοθεί η τιμή της γέννησης του νόθου τού αιωνόβιου μωρού! Και ως νόθος, ο κινηματογράφος αποτελεί μοναδική περίπτωση: δεν είναι καθόλου σίγουρος ούτε τον μπαμπά του, ούτε καν για τη μαμά του! Αλλά και τότε άλλοτε «γονείς» έσπεναν με τέτοια ζέση να αναγνωρίσουν ένα θά;* [αρ' όλο που, αναμφισβήτητα, το 1896 στελεί τη χρονιά που ο κινηματογράφος γνώρισε την παγκόσμια αποδοχή της αρεξής του, το πότε ακριβώς τοποθετείται ή ξεκινά η δημιουργία του παραμένει και αυτό ζήτημα.

στην περίπτωση του κινηματογράφου, που είδε για πρώτη φορά το φως είναι εσαυσοσχετισμένο με το πότε συνέβη τό. Για πολλούς, η 28η Δεκεμβρίου 1895 αποτελεί την ημερομηνία κατά την οποία γεννήθηκε το σινεμά. Κι αυτό, για-

Πλάνο από την πρώτη γερμανική ταινία που προβλήθηκε σε οθόνη, μπροστά σε κοινό: Max Skladanowsky's, *Ringhampf* (1895).

τί την ημέρα εκείνη έλαβε χώρα η πρώτη δημόσια προβολή κινούμενων εικόνων από την **Lumière Cinématographe** στο Grand Café του Παρισιού. Που σημαίνει ότι το κοινό, προκειμένου να παρακολουθήσει τα προβαλλόμενα (σε οθόνη) φιλμάκια των Λυμιέρ, έπρεπε να πληρώσει εισιτήριο (για πολλούς μελετητές, αυτό αποτελεί ένα σημαντικότερο στοιχείο ως προς το πότε πραγματικά γεννήθηκε ο κινηματογράφος, καθώς κινηματογράφος, λένε, δεν είναι απλώς η δημιουργία ενός φιλμ αλλά άλλο τόσο η θέασή του από το κοινό).

Στην πραγματικότητα, όμως, τα κινηματογραφικά γυρίσματα ήταν ήδη 7 ετών. Τον Οκτώβριο 1888, στην Αγγλία, ο **Louis Le Prince** γύρισε ένα υποτυπώδες «φιλμ» που, εντούτοις, είναι απίθανο ότι θα μπορούσε ποτέ να προβληθεί. Η πρωτοποριακή δουλειά του Le Prince περιλάμβανε «σπιτικά» κινηματογραφικά πλάνα της οικογένειάς του καθώς επίσης και εικόνες από τη γέφυρα Leeds, που αποτελούν τα πρώτα φιλμ που έγιναν ποτέ...

Αλλά και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, οι Αμερικανοί άρχιζαν δράση πυρετωδώς. Πολύ πριν από τους Γάλλους,

δηλαδή στις 20 Μαΐου 1891, στα εργαστήρια του **Thomas Edison**, προβλήθηκαν για πρώτη φορά κινούμενες εικόνες όχι ακόμη σε οθόνη αλλά στο σύστημα προβολής **Kinetoscope** (ένα μικρό κουτί που επέτρεπε την ατομική θέαση μικρών κινούμενων εικόνων).

Προσκεκλημένες στα εργαστήρια του Έντισον ήταν οι αντιπρόσωποι της Εθνικής Ομοσπονδίας των Κλαμπ Γυναικών, που έκθαμβες παρακολούθησαν τον **William Kennedy-Lawrie Dickson**, έναν τεχνικό του Έντισον, να βγάζει το καπέλο του!

Η ομάδα του Έντισον πρωτοπαρουσίασε στο κοινό κινούμενες εικόνες μέσω του Kinetoscope τρία χρόνια μετά: στις 14 Απριλίου 1894 στη Ν. Υόρκη.

Σε οθόνη, ταινίες προβλήθηκαν για πρώτη φορά (για πολλούς αυτό αποτελεί το Νο 1 κριτήριο ως προς τη χρονική τοποθέτηση της γέννησης του σινεμά) όταν οι Λυμιέρ διοργάνωσαν μια ιδιωτική προβολή του φιλμ *La Sortie des Ouvriers de l' Usine Lumière* (Η έξοδος των εργατών από το εργοστάσιο των Λυμιέρ) στο Παρίσι, στις 22 Μαρτίου 1895.

Πίσω στη Νέα Υόρκη, μια άλλη ημερο-

Γ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ - Γ. ΤΡΑΓΙΔΗΣ

Μια άγνωστη πτυχή της ελληνικής συνεισφοράς στον παγκόσμιο κινηματογράφο

ΤΙ ΣΑΣ ΛΕΝΕ τα ονόματα Γ. Γεωργιάδης και Γιώργος Τραγίδης – ή Τραχίδης ή Παπαστακιοτενίπουλος(!); Το πιο πιθανό, τίποτε. Ανατρέχοντας όμως στα αρχονισμένα αρχεία του Βρετανικού Αρχείου Κινηματογράφου (NFTA) και, κατ' επέκταση, στα χρόνια εκείνα που το σινεμά βρισκόταν ακόμα στην κοιλιά της άγνωστης αμφιλεγόμενης μαμάς του, ή που –κατ' άλλους– μπουσουλούσε, διαπίστωσα με έκπληξη πως οι δύο αυτοί μυστηριώδεις έως σήμερα συμπατριώτες μας έδωσαν σημαντική ώθηση στην ευρωπαϊκή διάδοση και εξέλιξη του σινεμά. ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ του 1894, ο Γ. Γεωργιάδης και ο συνέταιρός του Γ. Τραγίδης αγοράζουν τρία μηχανήματα προβολής Kinetoscope από τους αδελφούς Holland – επίσημους εκπροσώπους του Τόμας Έντισον.

ΣΤΑ ΤΕΛΗ του Ιουλίου του ίδιου χρόνου, ο Γεωργιάδης παρουσιάζει ένα απ' αυτά στον Henri Flamans, εκδότη του *Le Magasin pittoresque*. Μ' αυτό τον τρόπο, το σύστημα Kinetoscope κάνει την πρώτη εμφάνισή του στην Ευρώπη.

ΣΥΓΚΡΟΤΩΝΤΑΣ την εταιρεία American Kinetoscope Company, με γραφεία στο No 95 της Queen Street στο Λονδίνο και στο No 20 της Boulevard Montmartre στο Παρίσι, οι δύο επιχειρηματίες εγκαινιάζουν το Kinetoscope σε διάφορες περιοχές του Λονδίνου, μεταξύ των οποίων στην Old Broad str.

ΣΤΟΧΕΥΟΝΤΑΣ στη μεγαλύτερη δυνατή επέκταση της επιχείρησης επιδίωκαν τη γνωριμία του μηχανικού-εφευρέτη Robert Paul – μέσω του φίλου και αργότερα συνεργάτη του Henry Short.

ΟΙ ΔΥΟ ΠΑΝΕΞΥΠΝΟΙ έλληνες επιχειρηματίες δεν χάνουν καιρό: ζητούν τη βοήθειά του προκειμένου να δημιουργήσουν κόπιες του επιτυχημένου Kinetoscope. Το ελληνικό δαιμόνιο σ' έναν αχτύπητο (!) συνδυασμό με την ελληνική... πονηριά κάνει άλλη μια φορά το θαύμα του. Έχοντας αμελήσει να προστατεύσει τα δικαιώματά του στη Μ. Βρετανία, ο Έντισον πεθαίνει. Ο ταλαντούχος Paul, για λογαριασμό τόσο των δύο συνεταίρων όσο και του εαυτού του, αρχίζει να δημιουργεί επιτυχημένες κόπιες του Kinetoscope.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πως, ήδη από τον Ιανουάριο 1895, οι δύο επιχειρηματίες είχαν «ανακατέψει» με επιτυχία τα αυθεντικά μηχανήματα με τα εξαιρετικά αντίγραφα του Paul. Τουλάχιστον αυτό συνάγει κανείς από το γεγονός ότι οι τότε επίσημοι αντιπρόσωποι του Έντισον, Maguire και Baucus, τηλεγραφούν στον πρώτο προκειμένου να τους επιτρέψει να χρησιμοποιήσουν τ' όνομά του σε δίκη εναντίον «μερών που χρησιμοποιούν μια γνήσια με τέσσερις νόθες μηχανές» (σε λίγο-πολύ αντίστοιχες ενέργειες προέβησαν και οι αντιπρόσωποι του Έντισον, Warner Brothers στη Γαλλία).

ΣΤΙΣ 6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1895, ο Γεωργιάδης ανοίγει έκθεση Kinetoscope στη Λισσαβώνα (Tabacaria Nevel) σηματοδοτώντας έτσι την πρώτη κινηματογραφική προβολή σε Kinetoscope στην Πορτογαλία αλλά και την τελευταία τεκμηριωμένη εμφάνιση του ιδίου στην υπό ανάπτυξη βιομηχανία της κινούμενης εικόνας.

Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ του δίδυμου Τραγίδη - Γεωργιάδη στον κινηματογράφο είναι προφανής. Ουσιαστικά είναι αυτοί που εισάγουν το πρώτο παγκόσμιο σύστημα προβολής κινούμενων εικόνων στην Ευρώπη: Αγγλία, Γαλλία, Πορτογαλία. Με τις επιτυχημένες κόπιες τους προσεγγίζουν τους πρώτους βρετανούς κινηματογραφιστές (όπως ο Birt Acres) και τους ζητούν φιλμ για προβολή, εγκαινιάζοντας (το Μάρτιο του 1895) τη δημιουργία της βρετανικής κινηματογραφικής βιομηχανίας.

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ πνεύμα των δύο Ελλήνων έδωσε γερή σπρωξιά στον κινηματογράφο, ανοίγοντάς του τις πύλες της Ευρώπης, που λίγο αργότερα, βασισμένη στην εμπειρία του Kinetoscope, θα προχωρήσει ένα βήμα παραπάνω και θα παρουσιάσει κινούμενες εικόνες σε οθόνη (Γαλλία, Μάρτιος 1895) συγκλονίζοντας το άναυδο ακροατήριο.

ΣΕ ΕΠΟΧΗ εθνικιστικής έξαρσης ιδού άλλος ένας λόγος για να είμαστε εθνικά υπερήφανοι (!)

μηνία υπονομεύει ακόμα περισσότερο την επίσημη εγκυρότητα της 28ης Δεκεμβρίου 1895 των Γάλλων: 7 μήνες πριν, δηλαδή στις 20 Μαΐου 1895 στη Νέα Υόρκη, το κοινό είχε τη δυνατότητα να δει μετά εισιτηρίου (μια πρωτιά που αποδίδεται στη γαλλική 28η Δεκεμβρίου) ένα φιλμ (αγώνα μποξ) προβαλλόμενο σε οθόνη. Η εκδήλωση διοργανώθηκε από την οικογένεια Latham που, ανησυχώντας για το γεγονός ότι ως τότε μέσω του συστήματος Kinetoscope του Έντισον η θέαση ήταν ατομική, επινόησε ένα πρωτόγονο σύστημα προβολής σε οθόνη, ώστε περισσότεροι του ενός θεατές να παρακολουθούν συγχρόνως την προβαλλόμενη ταινία – γεγονός που, βέβαια, τους συνέφερε αφάνταστα και από οικονομικής πλευράς.

Με αυτό δεδομένο, η πρωτιά των Γάλλων την 28η Δεκεμβρίου συνίσταται μόνο στην ποιότητα της προβολής, που σαφώς υπερείχε αυτής των Αμερικανών (μεγαλύτερη και καθαρότερη εικόνα και μεγαλύτερη διάρκεια προβολής. Επιπλέον τα θέματα των φιλμ – διάρκειας περίπου 30 δευτερολέπτων το καθένα – προσέλκυαν κοινό όλων σχεδόν των κοινωνικών στρωμάτων).

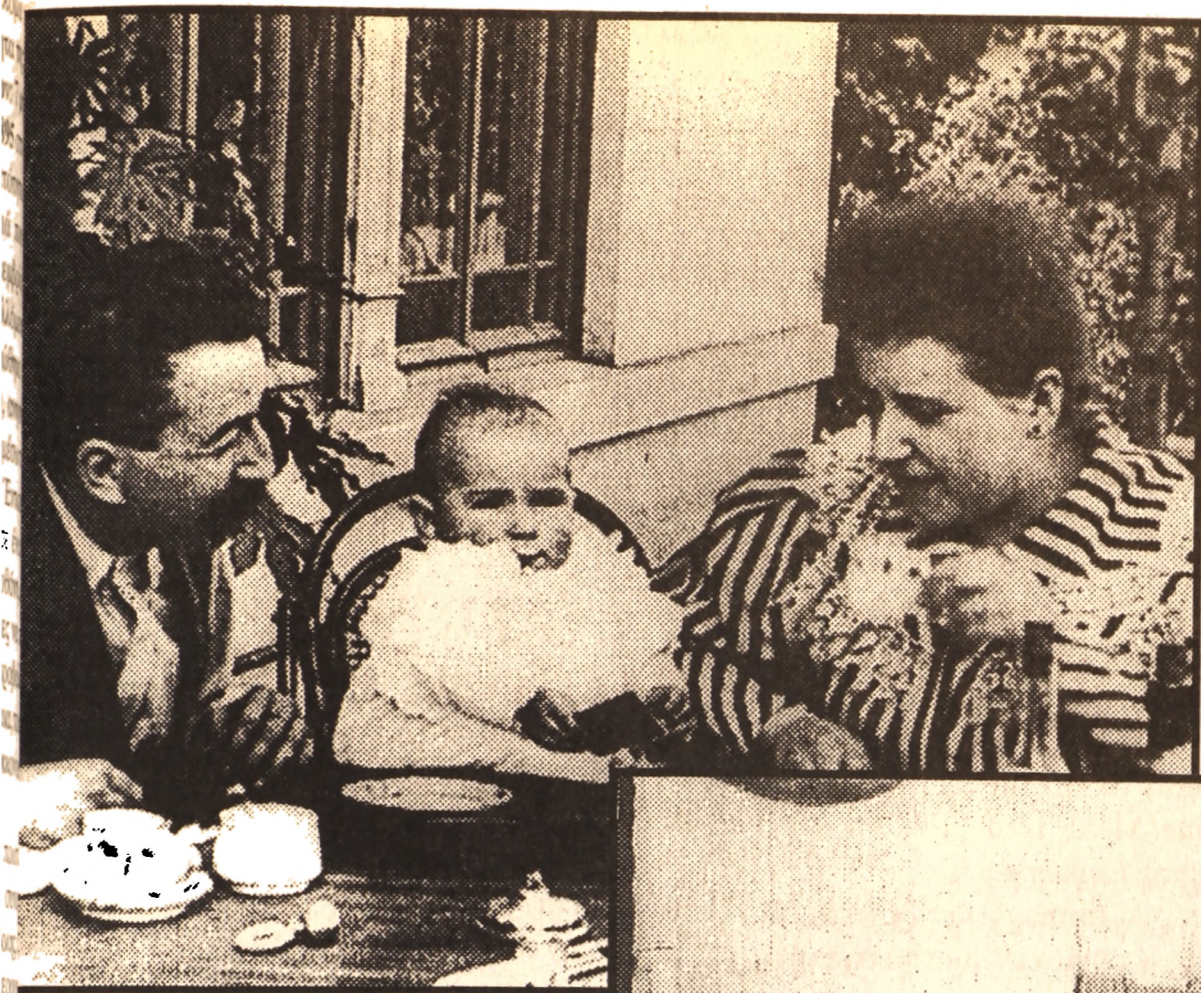
Να τοποθετήσουμε στον Μάιο και στη Ν. Υόρκη, λοιπόν, τη γέννηση του σινεμά; Ή μήπως πρέπει να λάβουμε υπόψη και την προβολή του φιλμ του Γερμανού Maa Skladanowsky *Ringhampt*, που επίσης προβλήθηκε σε οθόνη για το κοινό 2 σχεδόν μήνες πριν από την υποτιθέμενη γαλλική προεμιέρα της 28ης Δεκεμβρίου: την 1η Νοεμβρίου 1895;

Και τι γίνεται με αυτή των Armat και Jenkins στις ΗΠΑ, τον Σεπτέμβριο 1895;

Πηγαίνοντας ακόμα μακρύτερα, πώς αξιολογούμε την έμμεση συνεισφορά πρωτοπόρων φωτογράφων και άλλων τεχνικών (WKL Dickson, Eugène Lauste, Kazimierz Proszynski, Jean Aimé Leroy και William Friese Greene) που άνοιξαν το δρόμο προς τη δημιουργία του φιλμ κι ενέπνευσαν άλλους;

• Είναι προφανές πως η απάντηση στο ερώτημα ποιας εθνικότητας ήταν... ο πελαργός που έφερε στη ζωή το σινεμά είναι πολύ σχετική. Γιατί, απλούστατα, τα κριτήρια για μια τέτοια ετυμολογία είναι πολλά. Πώς εννοούμε τη δημιουργία του κινηματογράφου;

Είναι τα πρώτα φιλμάκια που γυρίστηκαν; Η πρώτη προβολή σε Kinetoscope; Ή πρόκειται για την πρώτη ορθόδοξη προβολή σε οθόνη; Είναι θέμα ποιότητας αυτής της προβολής; Μήπως, απ' την άλλη, η ουσία είναι το αν υπήρξαν ή όχι θεα-

Αριστερά: *Repas de Bébé* (1895), από τα πρώτα φιλμάκια των αδελφών Λυμιέρ. Απεικονίζει τον Ωγκύστ Λυμιέρ και την οικογένειά του.

Κάτω: Πλάνα που βγήκαν από τα εργαστήρια του Τόμας Έντισον, από το φιλμάκι *Going the life* (1896). Οι Γάλλοι, πάντως, προσπαθούν με μεγάλη επιμονή να κατοχυρώσουν την «πρωτιά» της εμφάνισης του κινηματογράφου στο δικό τους ενεργητικό.

Η μήπως είναι εξίσου σημαντικό το κοινό αυτό ήταν περιορισμένο ή ευ-
ανήκε στην α' ή β' κοινωνική τά-
ξη; Πλήρωνε ή όχι;

Τονίζει ο **Luke McKernan**, ιστο-
του κινηματογράφου, μελετητής
National Film & Television Archive
Αγγλίας και συγγραφέας του υπό έκ-
Who's who of Victorian Cinema: «Τι
σία έχει με ποιον τρόπο παρουσιάζο-
ται ταινίες; Είναι, σε τελευταία ανάλυ-
ση, σημαντικό εάν το ακροατήριο
πυρο ή όχι για να παρακολουθήσει το
Δηλαδή, αν κάποιοι τρύπωσαν κρυ-
την αίθουσα προβολής χωρίς να πλη-
υν, έχασαν κάτι από την κινηματο-
ική εμπειρία; Ποια είναι λοιπόν η ση-
της 28ης Δεκεμβρίου του 1895;»

τους Γάλλους, πάντως, φαίνεται πως
τεράστια. Πώς αλλιώς να εξηγηθεί
ξύ άλλων– το γεγονός ότι, σχετικά
φατα, 600 περίπου δημοσιογράφοι
γαν για 50 περίπου λεπτά της ώρας
άλλο υπουργό Πολιτισμού να επανα-
άνει ότι «η μόνη σημασία του εορτα-
των 100 χρόνων από τη γέννηση του
ατογράφου είναι το να γίνει κατα-
ί πως το σινεμά είναι γαλλική εφεύρε-

ο για την Αγγλία, αναγνωρίζοντας
αναπαράγοντας) την –εντέλει εθνι-
και τεχνολογικού χαρακτήρα–διαμά-
οργάνωσε πρόσφατα δημόσια συζή-
μεταξύ ιστορικών και κριτικών δια-
ων εθνικοτήτων, στο National Film
tre του Βρετανικού Ινστιτούτου Κι-
τογράφου στο Λονδίνο. Στην εκδή-
παρουσίασε με υπερηφάνεια και το

τελευταίο της σινε-εύρημα: πρόκειται για
την ανακάλυψη του παλιότερου σωζόμε-
νου βρετανικού φιλμ, γυρισμένου από τον
Birt Acres με θέμα ντέρμπυ-ιπποδρομία
του 1895 (Epsom, 29 Μαΐου). Η εντυπω-
σιακή ανακάλυψη επετεύχθη μέσω ενός
τηλεοπτικού προγράμματος («*Schofield's
quest*», LWT) που ζήτησε από το κοινό να
ψάξει για παλιά φιλμάκια, ειδικότερα για
συγκεκριμένους τίτλους που θεωρούνται
χαμένοι. Ο ακροατής που βρήκε –μεταξύ
17 άλλων– το φιλμάκι του ντέρμπυ εξήγη-
σε πως το είχε αγοράσει σε μια δημοπρα-
σία, το είχε παραχωρεί κάπου στο υπό-
στεγο του κήπου του και μάλιστα είχε
προγραμματίσει να το ...κάψει τέσσερις
μέρες αφ' ότου, κατά τύχη, παρακολού-
θηκε το τηλεοπτικό πρόγραμμα! Το φιλμ
είχε πρωτοπαρουσιαστεί στο κοινό στις
10 Ιανουαρίου 1896.

• Δεν θα μπορούσα να κλείσω αυτή την
αναδρομή χωρίς να αναρωτηθώ: Είναι τε-

λικά τόσο σημαντικό το πότε ή από ποιον
δημιουργήθηκε ο κινηματογράφος;

Μου φαίνεται πως το σινεμά δεν έχει
κανένα απολύτως κόμπλεξ σχετιζόμενο
με την αναγνώρισή του. Κάθε άλλο μάλι-
στα. Είτε έχει τέσσερις μπαμπάδες και
μαμάδες είτε είναι...ορφανό (!), η δυνα-
μική του παραμένει αμετάβλητη και ανε-
πηρέαστη από γενεαλογικά δένδρα. Σε
τελική ανάλυση, αυτό που πραγματικά
παίζει ρόλο στην πορεία αυτή των 100
χρόνων είναι το ποιοι το... υιοθέτησαν
και το αγκάλιασαν με στοργή, αγάπη και
προπάντων με σεβασμό, φαντασία και
δημιουργικότητα.

Μόνο αν αυτοί πάψουν να υπάρχουν,
αυτοί, οι εξ αγχιστείας «συγγενείς», μόνο
τότε κινδυνεύει όχι τόσο η ύπαρξη αλλά
μάλλον η υπόσταση του κινηματογράφου.
Σ' αυτό το σημείο το λόγο έχουν οι –αι-
σιόδοξες ή απαισιόδοξες– σινε-μελλο-
ντολογίες...

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Σχόλια του έρωτα

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Από μίαν άποψη, ο τίτλος που έδωσε στην ταινία του ο Αντονιόνι μοιάζει αδόκιμος. Πέρα από τα σύννεφα δεν υπάρχει τίποτα - εκτός, ίσως, από τις ταινίες του Καρλ Ντράγιερ. Αντίθετα, εδώ, πάνω στη γη, υπάρχουν τα πάντα. Κυρίως υπάρχουν νέες και πανέμορφες γυναίκες τις οποίες λαίμαργα ανιχνεύει, σχεδόν «ψαύει», το βλέμμα-φακός του ογδοντατετράχρονου μεγάλου ευρωπαίου κινηματογραφιστή.

Δεκατέσσερα χρόνια από την *Ταυτότητα μιας γυναίκας*, τελευταία του ταινία, επιχειρεί (με εντυπωσιακά αποθέματα ψυχικού, αν μη τι άλλο, κουράγιου) ένα είδος απολογισμικής εξομολόγησης μπρος στο νεγκatif, τον προσωπικό του Θεό, με λόγο πυκνό και συχνά αφοριστικό και κέντρο αναφοράς τις μνήμες του έρωτα, όταν τα σώματα και οι αισθήσεις ξοδεύονταν στην ένταση της άνθησής τους. Καταγραφές ασφαλώς αναπολήσεων, ίσως του μάταιου και ασφαλώς του ανέφικτου πλέον. Ευφορία της όρασης καθώς αυτή περιφέρεται στα φυσικά τοπία, σε πόλεις και σε χώρους εσωτερικούς, εκεί όπου συντελέσθηκε ο έρωτας ή η αποτυχία του, μορφή εντούτοις κι αυτή έρωτα, αφού στην κινηματογραφική -κατά Αντονιόνι- αφήγηση, στην άκρη της διαδρομής που προετοιμάζει την ολοκλήρωση ελλοχεύει η ακύρωση, η άρνηση ή το απροσδόκητο. Άλλωστε αυτή ήταν η υπαρξιακή βιοθεωρία του αντονιονικού σινεμά, η περίφημη

αλλοτρίωση, όπου με χημικό καταλύτη τη συναισθηματική προσέγγιση ή τη βαθμιαία αποξένωση ενός ζευγαριού αποκαλύπτονται οι συνιστώσες των αξιών, η κόπωση και τα αδιέξοδα της μεταπολεμικής, αστικής (ιταλικής) κοινωνίας. Έτσι ο ερωτικός κορεσμός, η ανία του έγγαμου βίου, η απιστία στάθηκαν το περιεχόμενο της περίφημης τριλογίας του (*Η περιπέτεια*, *Η νύχτα*, *Η έκλειψη*) 1960-1962. Θα ακολουθήσουν έξι ταινίες στις οποίες το άτομο έρχεται αντιμέτωπο πλέον με την κοινωνία. Είκοσι ολόκληρα χρόνια αργότερα θα επιστρέψει στο ψάξιμο των διαπροσωπικών σχέσεων με την *Ταυτότητα μιας γυναίκας*, το ίδιο που επιχειρεί να κάνει και τώρα με το *Πέρα από τα σύννεφα*.

Το σενάριο της ταινίας, που βασίστηκε σε μια σειρά διηγήματα του ίδιου, το δούλεψαν ο γνωστός μας από τον Αγγελόπουλο Τούινο Γκουέρα, ο Αντονιόνι και η «φωνή» του, ο Βιμ Βέντερς, ο οποίος ευθύνεται και για τη σκηνοθεσία του ανοίγματος, των σκηνών-συνδέσμων μεταξύ των ιστοριών και του επιλόγου, που τα ερμηνεύει ο σκηνοθέτης-αφηγητής (Τζων Μάλκοβιτς).

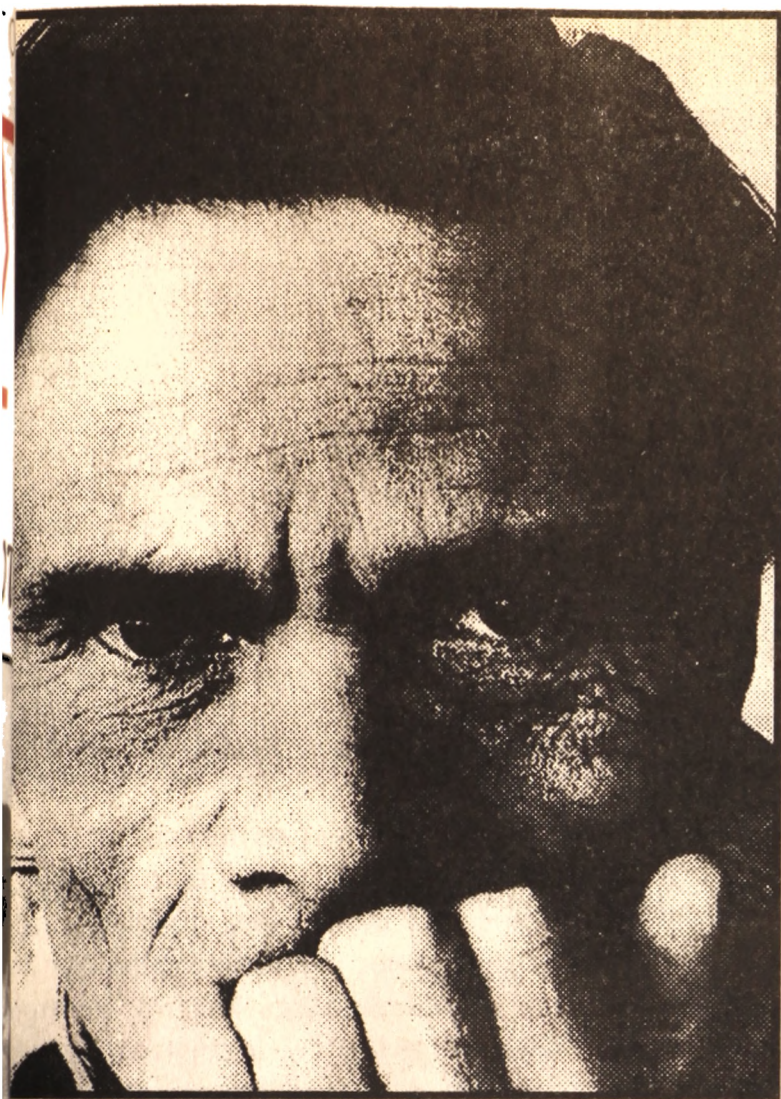
Γεννημένος ο ίδιος ο Αντονιόνι στη Φεράρα, θα επιστρέψει στη γενέθλια πόλη (όπως ο Χιούστον στο Δουβλίνο) και θα γυρίσει εκεί την πρώτη από τις τέσσερις ερωτικές του ιστορίες (*Χρονικό ενός αδύνατου έρωτα*). Το επόμενο επεισόδιο (*Το κορίτσι και το έγκλημα*) γυρίστηκε στο Πόρτο Φίνο, ενώ τα δύο τελευταία (*Μη με ψάξεις* και *Το πήλινο κορμί*) στη Γαλλία.

Σκηνή από την καινούργια ταινία του Αντ.

Παρ' όλη τη θαυμάσια φωτογραφία του Άλφιο Κοντίνι, το μουσικό «ξεμυάλισμα» από τον Λούτσιο Ντάλα, τον Βαν Μόσον, τους U2 και τον Λοράν Πετιγκάλ ήταν το (εκ του πονηρού;) εντυπωσιακό γυναικείο καστ (Κιάρρα Καζέλι, Σοφί Μαυσώ, Ιρέν Ζακόμπ, Φανί Αρντάν, Κιμ Ροκ Στιούαρτ) που προσανατολίζει τη σκέψη ότι αθεράπευτος θαυμαστής της θηλυκότητας παραμένει ο Αντονιόνι και πως σε αυτή την ταινία είναι περισσότερο η μορφή της γυναικείας ταυτότητας που τον ενδιαφέρει παρά το εσωτερικό περιεχόμενο. Άλλωστε ο ίδιος (διά στόματος του αφηγητή) θα πει: «Δεν θέλω πια να σκέφτομαι προτιμώ να αισθάνομαι». Και το πετυχαίνει αυτό με τρόπο υποβλητικό και εντυπωσιακό. Σώματα που κινούνται μέσα σε χρωματικούς αισθητικά σχεδιασμένους για την ερωτική υποδοχή, η φύση που την ενεργοποιούν η βροχή, η ομίχλη, ο άνεμος σαν προσπάθεια γονιμοποίησης, δρόμοι υγρα και έρημοι και σάρκα νεανική, ανενδοίαστα και απροσποίητα ενδοτική στη δύναμη του φακού.

Ποιος φταίει που δεν συντελείται ο έρωτας σε τούτη την ελεγεία της απώλειας; Ακόμα και ο κινηματογράφος γίνεται (έστω γοητευτικό) πρόσχημα.

ΤΑ ΕΙΚΟΣΑΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΠΑΖΟΛΙΝΙ

ΟΙ ΣΤΑΧΤΕΣ ΤΟΥ ΠΙΕΡ ΠΑΟΛΟ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΛΛΥΒΑ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ

γραμματικής αποτίμησης του έργου του με μια φράση όπως: «Ο Π. Π. Παζολίνι συνδυάζει το μαρξισμό με το χριστιανισμό, και το νατουραλισμό με τον ελεγειακό λυρισμό για να απεικονίσει ήρωες στερημένους από κοινωνική συνείδηση, αγνούς, "δί' αντιστροφής"... Από έναν νεαρό εκπρόσωπο αυτής της "χαμένης γενιάς", εξάλλου, βρέθηκε δολοφονημένος...».

Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΚΙ Ο ΗΡΩΑΣ ΤΟΥ

Νάτη λοιπόν μια πολύ συγκινητική εύφημος μνεία –και κοινός τόπος πια της κριτικής– άξια για τα εικοσάχρονα του Παζολίνι: «Ο ήρωας που σκότωσε το δημιουργό του»... Και αυτό ίσως έγινε... διότι, καταπώς θα έλεγε και ο Ρολάν Μπαρτ, ο συγγραφέας –εσκεμμένα– επέλεξε «να γνωρίζει πολύ λιγότερα απ' όσα ο ήρώας του». Εύλογη, όμως, τώρα η υποψία: από εκεί που βρίσκεται ο Π. Π. Παζολίνι ίσως να μη θέλει να ξέρει –πάλι σύμφωνα με τη διάκριση του Ρ. Μπαρτ– ούτε περισσότερα ούτε λιγότερα ούτε όσα ο ήρώας του. Είναι δηλαδή πιθανόν να μη θέλει ο δημιουργός να γνωρίζει απολύτως τίποτα για τον ήρώά του...

...Και γιατί να 'ναι έτσι; Γιατί ο ποιητής αυτός επέλεξε, καταπώς λέει σε έναν από τους πολύ ανθολογημένους στίχους του, «να βρίσκεται στην κόλαση με μια σιδερένια θέληση να την καταλάβει». Αυτό έκανε όσο βρισκόταν στη ζωή. Γιατί ν' αλλάξει μετά θάνατον; «Με φως και με θάνατον ακαταπαύστως»...

Γιατί, όμως, ο Παζολίνι αξίζει –το λιγότερο– μια επέτειο; Γιατί η προ-

βληματική που αναφύεται μέσα από το έργο του εξακολουθεί να είναι καιρία σύγχρονη. Από το σύνολο του έργου του αξίζει να θυμίσουμε εδώ τα «κύρια σημεία» μιας –άγνωστης εν πολλοίς στη χώρα μας– διαμάχης μεταξύ Μοράβια και Παζολίνι, Παζολίνι και Καλβίνο. Η διαμάχη αυτή διεξήχθη σε... δύο γύρους. Από τις στήλες του *Espresso* πρώτα, το 1962, και από τις στήλες της *Corriere della Sera* πάλι, ύστερα από πολλά χρόνια, το καλοκαίρι του 1974. Στους δύο επιφανείς επικριτές του που του καταλογίζουν, ο καθένας με τον τρόπο του, ότι κατατρέχεται από έναν «απαράδεκτα αφελή νατουραλισμό», ο Παζολίνι απαντά κάπως έτσι:

«Αν είμαι ή όχι αφελής είναι δικό μου πρόβλημα. Ωστόσο, αυτό δεν μ' εμποδίζει ν' ασκήσω κριτική στον σύγχρονο κόσμο, έτσι όπως έχει καταντήσει... Κύριοι, είτε σας αρέσει είτε όχι, η ιστορία... νίκησε –δυστυχώς, κατ' εμέ– τη φύση... Αυτό σημαίνει ότι δεν υπήρξε κανείς ποτέ τόσο εκνευριστικά μονότονος, μονόχωντος και εξοργιστικά κονφορμιστής όσο ο καταναλωτής... Είναι αυτή η εξουσία (με κεφαλαίο Ε) του καταναλωτή που μας εξισώνει. Και αυτή η εξίσωση τείνει προς (αν δεν είναι κιόλας) το φασισμό... Μεσ στην αφελειά μου επιτρέψτε μου όμως ν' αντιστέκομαι όσο και όπως μπορώ...».

Επειδή νομίζουμε ότι ο λόγος αυτός παραμένει ακόμη καιρία σύγχρονος, γράψαμε αυτές τις γραμμές έτσι ώστε, αν γίνεται, όσο γίνεται, να μην περιπέσει εις την λήθη...

Το χρόνο που έφυγε συμπληρώθηκαν είκοσι χρόνια από τον τραγικό θάνατο του Πιέρ Πάολο Παζολίνι (2 Νοεμβρίου 1975). Η «επέτειος» πέρασε, σε γενικές γραμμές, σχεδόν απαρατήρητη τόσο από τον ιταλικό όσο και από τον διεθνή Τύπο. Μάλιστα, ένα μικρό αφιέρωμα του περιοδικού *Espresso* υπό τον εύγλωττα ερωτηματικό τίτλο «Αξίζει πράγματι δόξα ο Παζολίνι;» μπορεί, επιεικώς, να θεωρηθεί υποτιμητικό. Και η ειρωνεία: αν κάποιοι θυμήθηκαν τον Παζολίνι είναι γιατί κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο του Πελόζι, του ανθρώπου που τον σκότωσε, και με πρόλογο μάλιστα της φεμινίστριας συγγραφέως Ντάτσια Μαριάνι... Λες και περίσσεψαν τα κόλλυβα στα εικοσάχρονα του μεγάλου αυτού ιταλού ποιητή, συγγραφέα, δημοσιογράφου και σκηνοθέτη. Από μνημόσυνα, όμως...

Ωραία λοιπόν! Να μνημονεύσουμε τον Παζολίνι. Αλλά να... μνημονεύσουμε τι; Η παράθεση των γραμματολογικών στοιχείων είναι εύκολη δουλειά: από τη λογοτεχνία του ποιος δεν ξέρει τις *Στάχτες του Γκράμσι* ή *Τα παιδιά της ζωής*; Από τις ταινίες του ποιος δεν έχει δει το *Θεώρημα* ή τη *Μήδεια* με την Κάλλας... Και δεν είναι δύσκολη υπόθεση η αναζήτηση μιας εύστοχης επι-

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Νέα Σκηνή Τέχνης.
Τεχνοχώρος υπό σκιάν...
Μια νεοσύστατη θεατρική
ομάδα εγκαινίασε μια
καινούργια θεατρική
αίθουσα στην οδό
Μαυρομικάλη, με τη
Φιλονικία του Μαριβώ
(1682-1763), σε

Κώστας Καζανάς, Κωνσταντίνος Μαρκουλάκης

έναν εξώστη, θα γίνουν μάρτυρες της ίδιας της φύσης, προνομιοῦχοι θεατές ενός παράξενου θεάτρου εν θεάτρω, για το οποίο φρόντισε πριν από «18 ή 19 χρόνια» ο πατέρας του πρίγκιπα. Προκειμένου να βρει μια σίγουρη απάντηση στο επίμαχο ερώτημα, είχε βάλει τότε σε εφαρμογή ένα κάπως «διαστροφικό πείραμα»: σ' ένα σπίτι που έκτισε γι' αυτόν το σκοπό μέσα στο δάσος, μετέφερε τέσσερα βρέφη, δύο από το κάθε φύλο, τα οποία μεγάλωσαν σε απαγορευμένες ζώνες, χωρίς ποτέ να συναντηθούν μεταξύ τους. Εμπιστευθήκε τη φροντίδα τους σε δύο μαύρους υπηρέτες, τον Μεζρέν και

την αδελφή του, που επιλέχθηκαν επίτηδες για το χρώμα τους, ώστε τα παιδιά να ξαφνιαστούν αντικρίζοντας αργότερα «άλλους ανθρώπους». Ιδού η έκπληξη από τη συνάντησή με τη φύση, από την ανακάλυψη του προσώπου μέσα στον καθρέφτη του νερού, από τα πρώτα σκιρτήματα του έρωτα και από τον άλλον, που είναι «το εγώ που δεν είμαι».

Αλλά το τραγικό είναι η άλλη όψη του κωμικού κι έτσι, σε μια δεύτερη ανάγνωση, οι πρίγκιπες και οι κοινοί θνητοί θεατές της Φιλονικίας πίσω από τη γιορτή των εφηβικών κορμιών μπορούν να διαισθανθούν τους κινδύνους που παραμονεύουν ως πλησιάζουν το δέντρο της γνώσεως και γεύονται τον απαγορευμένο καρπό. Κι είναι μακρύς ο δρόμος για τον γύρο του κόσμου, ώστε να επιστρέψουμε στην «ηλικία της αθωότητας» από την πίσω πόρτα...

Στην παράσταση της Νέας Σκηνής Τέχνης, το κοινό γίνεται δεκτό από τους δύο μαύρους υπηρέτες -που υποδύονται πειστικά η **Μελίνα Βαμβακά** και ο **Πάνος Πανάγου**- και εισάγονται έτσι κατ' ευθείαν σ' αυτό το δεύτερο θέατρο μέσα στο θέατρο. Ακολουθεί η αίσθηση της θεατρικής μαγείας που δημιούργησε η

Αγνή Ντούτση με το σκηνικό της και ο Πανγιώτης Μανούσης με τους χαμηλούς φωνητικούς: με απλά μέσα, ο υπό αποπεράτωση ακόμα χώρος έχει αξιοποιηθεί στο έπακρο. Οι «προβληματικές» κολώνες μετατρέπονται σε δέντρα και ένα «αληθινό» ρυάκι χωρίζει τους ηθοποιούς από τους θεατές που πρέπει να το διαβούν για να φτάσουν στις θέσεις τους.

Ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος «παίρνει μέρος» των παιδιών και τονίζει τη χαρά της νιότης και του έρωτα, σε αντιδιαστολή με τις απαγορεύσεις των μεγάλων. Όπως και στις προηγούμενες σκηνοθεσίες του, ρίχνει το βάρος στη διδασκαλία των ηθοποιών. Οι νεοκρητικοί ηθοποιοί **Αγγελική Δημητρακοπούλου**, **Πανγιώτα Βλαντή**, **Κωνσταντίνος Μαρκουλάκης** και **Κώστας Καζανάς** παίζουν με αυθορμητισμό, φρεσκάδα και χιούμορ, ζωηρή κίνηση (επιμέλεια κίνησης, **Ντόρα Τσάτσου-Συμεωνίδη**) και αμεσότητα στην εκφορά του λόγου του Μαριβώ που μεταφράστηκε σε ωραία ελληνικά από τη **Μαρία Ευσταθιάδη**. Αντίθετα στους «πρίγκιπες» **Γιώργο Σμπυράκη** και **Νάντια Δεληγιάννη** το τεχνητό είναι εμφανές.

Το «φίμωμα της φύσης» στην έναρξη και το τέλος της παράστασης δηλώνεται από το σκηνοθέτη με συμβολικά «κλουβιά» στο βάθος της σκηνής όπου εγκλωβιστεί οι τέσσερις νέοι. Εδώ θα διαφωνήσω. Οχι μόνο γιατί πιστεύω στους πιο έμμεσους τρόπους υπογράμμισης, όταν το σύμβολο δεν γίνεται τόσο εύκολα εμφανές, αλλά και γιατί, όπως λέγαμε παραπάνω, η πραγματική τιμωρία карадана κατά τη γνώμη μου, από τη «δυστυχία της συνείδησης» ή τη «συνείδηση της δυστυχίας» δεν χαρίζεται ούτε στους «πειραματιζόμενους» ούτε στα «πειραματόζωα». Αυτή η πικρή γεύση για όλους, τελικά, που έβγαине μέσα από την παράσταση του **Πατρίς Σερώ**, το 1973 στο Παρίσι. Ή, όπως είπε ο ποιητής, «ξέρω πως οι μοναδικοί παράδεισοι, οι ανοιχτοί στον άνθρωπο, είναι οι παράδεισοι οι χαμένοι».

Ο αιφνιδιασμός του έρωτα

σκηνοθεσία Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου.
Πετυχαίνοντας να εξισορροπήσει τη νεανική δροσιά με τη σοβαρότητα της προετοιμασίας.

Μονόπρακτη κωμωδία, γραμμένη στα 1744, η Φιλονικία αποτελεί ώριμο καρπό του συγγραφέα της *Εκπληξης του έρωτα*, του *Μεταμφιεσμένου πρίγκιπα*, του *Θριάμβου του έρωτα* και περίπου τριάντα ακόμη θεατρικών έργων. Για μια ακόμη φορά, βέβαια, ο όρος κωμωδία σηκώνει μεγάλη συζήτηση...

Ο «αιώνιος αιφνιδιασμός του έρωτα» που υποκινεί τη δράση στη δραματουργία του Μαριβώ, εδώ λαμβάνει χώρα στις «απαρχές του κόσμου». Ποιο από τα δύο φύλα είναι το αστεθές και άπιστο στον έρωτα; Ο πρίγκιπας και η ερωμένη του θα έχουν τη δυνατότητα να το διαπιστώσουν ιδίοις όμμασι. Κρυμμένοι σ'

Η σύγχρονη ελληνική
τραγωδία μέσα από έναν
ερευνητικό άθλο
που πραγματοποίησαν
οι παλαίμαχοι
αγωνιστές και συγγραφείς
Βαρδής Β. Βαρδινογιάννης
και
Παναγιώτης Γ. Αρώνης.

Η πρώτη ολοκληρωμένη
καταγραφή των διωγμών
του προοδευτικού κινήματος,
μέσα από δεκάδες ζωντανές
μαρτυρίες. Ο λόγος στους
ίδιους εκείνους ανθρώπους
που έγραψαν με το αίμα τους
τη δραματικότερη σελίδα
της νεοελληνικής ιστορίας.

Βαρδή Β. Βαρδινογιάννη - Παναγιώτη Γ. Αρώνη

ΟΙ ΜΙΣΟΙ ΣΤΑ ΣΙΔΕΡΑ

Ένα κίνημα σε διωγμό

ΑΦΗΓΗΤΕΣ

Μόσχος Αρματζάκης
Παναγιώτης Αρώνης
Δημήτριος Ανδρουκάκης
Βαρδής Βαρδινογιάννης
Ανδρέας Βενιζέλος
Θόδωρος Βασιλόπουλος
Γιάννης Βασιλόπουλος
Θόδωρος Βώκος
Νίκος Γουριώτης
Γιώργος Γιωτόπουλος
Ηρακλής Γερολυμάτος
Γιάννης Γραμματικάκης
Τούλα Δρακοπούλου
Μανόλης Διπλός
Μαρία Διπλού
Θανάσης Ελεφάντης
Στέλιος Ζαμάνος
Νίκος Ζακόπουλος
Βικτωρία Θεοδώρου
Κατερίνα Ιωαννίδου
Ρόζα Ιμβριώτη

Λεωνίδας Κύρκος
Μαρία Καρρά
Αχιλλέας Καλιακάτσος
Νίκος Κυριακίδης
Παντελής Κυρίτης
Ανδρέας Κουκουλιέρης
Ελένη Κυβέλου - Καμουλάκου
Θέμος Κορνάρος
Γιώργος Λότσης
Χρήστος Λάζος
Χρυσόστομος Μαυρίδης
Αντρέας Μπαρής
Μίμης Μπουκουβάλας
Νίκος Μιχαηλίδης
Τάσος Μπουρνιάς
Ευάγγελος Μαχαίρας
Ασαντούρ Μπαχαριάν
Μαιρη Μπίκια
Ανδρέας Ξεφτίλης
Νίνα Ξανθού
Μυνος Ξανθός

Γιάννης Οικονομάκος
Δημήτρης Πέππας
Ολυμπία Παπαδούκα
Αφροδίτη Μαυροειδή - Παντελέσκου
Γιώργος Παπαδάτος
Βασίλης Παπαγιαννόπουλος
Γιάννης Παπακωνσταντίνου
Περικλής Ροδάκης
Μήτσος Ρούπας
Κώστας Στασινός
Ηλίας Στάβερης
Σταμάτης Σκούρης
Τάσος Στέφος
Μίνος Σταυρίδης
Πάνος Τζαβέλας
Νίκος Τζένας
Γιούρας Τσαϊλακίδης
Σάσα Τσακίρη
Χρήστος Φράγκος
Τάσος Φακιολάς
Μαρία Ψωμά

φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ 3818457

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ • ΓΡΑΒΙΑΣ 9-13 • ΤΗΛ. 3807689

Η αξία του ανθρώπου δεν είναι απαραβίαστη

ΜΙΚΡΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ ΤΙΜΩΝΑ ΚΟΥΛΜΑΣΗ

της Σοφίας Καναούτη

Στις 31.1 και 1.2.1996, προβλήθηκε στο Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών το ντοκυμανταίρ του Τίμωνα Κουλμάση Ουλρίκε Μαρί Μάινχοφ, που γυρίστηκε το 1994.

Η Μάινχοφ, από τα ιδρυτικά μέλη (1970) της οργάνωσης Φράζια Κόκκινος Στρατός, θεωρούνταν μέχρι και το θάνατό της, το 1976 στις φυλακές της Στουτγάρδης, ως ο θεωρητικός ηγετικός νους της ομάδας. Σήμερα, εξακολουθούμε να τη βάζουμε στο απλοϊκό καλούπι του «αναρχικού εχθρού του κράτους» ή του μάρτυρα. Με το σκηνοθέτη, είχαμε τη συζήτηση που ακολουθεί.

Ουλρίκε
Μάινχοφ

—Είκοσι πέντε χρόνια μετά, ήμουν ο πρώτος που έσπασε τη σιωπή κι έκανα ένα φιλμ για την Ουλρίκε Μάινχοφ. Οι παλιότεροι τη θεωρούν δικό τους θέμα και δεν μιλούν γι' αυτή. Αν τους πεις πως είμαι είκοσι χρόνια νεότερος, αυτό που είδα όταν ήμουν μικρός δεν το καταλάβαινα, τώρα όμως θέλω να καταλάβω, σου δίνουν αυτές τις δύο εικόνες: Ή ήταν η ψυχοπαθής δολοφόνος για τους δεξιούς ή το θύμα. Και δεν θέλουν εσύ να χαλάσεις αυτή τη μάσκα που έχουν βάλει στην ίδια τους την ιστορία, γιατί έχουν τα δικά τους προβλήματα με αυτή.

Τα γεγονότα συνέβησαν κοντά στην οικογένειά μου. Για μερικά χρόνια, όλοι μιλούσαν μόνο γι' αυτό. Όταν ήμαστε παιδιά ήταν το πρώτο θέμα στις εφημερίδες, στις συζητήσεις. Τώρα κανείς δεν θέλει να βρει την αληθινή αιτία.

•Ούτε θύμα ούτε δολοφόνος. Τι ήταν λοιπόν η Ουλρίκε Μάινχοφ;

—Η ιστορία της ζωής της, η «μικρή» ιστορία, συνδέεται με τη «μεγάλη ιστορία». Η ιστορία της εμπλοκής στην τρομοκρατία της Ουλρίκε έγινε «μεγάλη» ιστορία επειδή η Γερμανία περιήλθε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης – ένα είδος στρατιωτικοποίησης της κοινωνίας: αυτό που ήθελε να πολεμήσει, το κράτος, το δυνάμωσε. Με το τέλος της δεκαετίας του '70, οι πολίτες βρίσκονταν φρακλωμένοι, ανάλογα με το αν συμφωνούν ή όχι με το κράτος. Η ασφάλεια γί-

νεται έμμονη ιδέα.

•Λοιπόν, τι τελικά έγινε;

—Έπρεπε να βρω πρώτα απ' όλα το ανθρώπινο πλάσμα Μάινχοφ. Ήταν ορφανή. Έζησε στη Γερμανία, στα χρόνια μετά τον πόλεμο, όταν υπήρχε αυτή η τρομερή σιωπή. Όταν κανείς δεν ήθελε να μιλήσει για το ναζιστικό κόμμα. Έζησε σε προτεσταντικό, πουριτανικό περιβάλλον. Όπου αυτή η προτεσταντική ηθική είναι βασική, συνθέτει τη γερμανική ηθική και νοοτροπία, τον τρόπο σκέψης – που σημαίνει ότι ατομικά είσαι υπεύθυνος για το τι συμβαίνει έξω.

Η Μάινχοφ είχε έναν ιδιαίτερο τρόπο να ζει. Ενυπήρχε αντίφαση και στον εαυτό της: Πληρωνόταν από τους κομμουνιστές του Αν. Βερολίνου, αλλά ζούσε σαν μεγαλοαστή, με μεγάλο σπίτι, και την ίδια στιγμή έγραφε άρθρα, μπορεί όχι πραγματικά προφητικά, αλλά πρωτοπόρα για την εποχή της. Μιλά για πράγματα που μόλις τώρα εμείς αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε τι σήμαιναν: Για την απόλυτη αποξένωση του ανθρώπου, π.χ., σε σχέση με το καπιταλιστικό προϊόν στην καθημερινή ζωή.

Έπειτα, σιγά σιγά, ήρθε η βία, ως αποτέλεσμα των δικών της αντιφάσεων και των αντιφάσεων της κοινωνίας.

•Και το αποτέλεσμα;

—Προσωπικά νομίζω ότι απέτυχε εντελώς στην προσπάθειά της. Η ολοκληρωτική υπαγωγή του ανθρώπου στο προϊ-

όν μπορεί να μας αποξενώσει ακόμη περισσότερο από ό,τι προείδε. Διάλεξε όμως λάθος μέσα για να απαντήσει σ' αυτά τα ερωτήματα.

Σκότωσε επίσης – ακόμα και αν δεν ξέρουμε αν είχε εκείνη το δάχτυλό της στη σκανδάλη. Και ήταν, βέβαια, ένα θύμα, γιατί βασανίστηκε στη φυλακή. Όλα αυτά είναι αλήθεια, αλλά είναι απλώς σημεία πάνω στην πραγματικότητα. Δεν είναι αρκετά.

Η δική μου απάντηση στην ιστορία της είναι ότι η πραγματική της τραγωδία ήταν το ότι δεν είδε πως εκείνη η ίδια ήταν το προϊόν μιας κοινωνίας η οποία, προσπαθώντας να ξεχάσει τη φασιστική βία του παρελθόντος της, παρήγαγε μια νέα βία, με τη μορφή των ανθρώπων που προσπάθησαν να πολεμήσουν ενάντια σε αυτή τη σιωπή της κοινωνίας. Την ίδια στιγμή ήταν η τέλεια έκφραση της κοινωνίας που προσπάθησε να ξεπεράσει. Και το ότι δεν το είδε αυτό, την κάνει κατά κάποιο τρόπο τραγική φιγούρα.

Ο Τίμων Κουλμάσης είναι 35 χρονών, με Έλληνες και τους δύο γονείς του. Ένας Έλληνας που, όμως, γεννήθηκε στη Γερμανία και ζει στο Παρίσι. Σπούδασε Ιστορία και Φιλοσοφία, έχει τρεις ταινίες στο ενεργητικό του: Η έρημη χώρα, Το όνειρο της Σαπφούς και Ουλρίκε Μαρί Μάινχοφ, και βραβεύθηκε σε διεθνή φεστιβάλ.

3 ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Περί τερπνού και υφελίμου μεταφράσεων

Σοφία Ντενίσση
μεταφράσεις μυθιστορημάτων και
αυτοβιογραφιών 1830-1880.
Παιδαγωγική μελέτη και
κριτική. Εκδόσεις
Εκδοτική, Αθήνα 1995

Σοφία Ντενίσση, γνωστή από
το μελέτημά της για το *Ελληνικό
Ιστορικό Μυθιστόρημα και
Sir Walter Scott 1830-1880*,
ανέρχεται στην ίδια ακριβώς
ιστορική περίοδο της λογοτε-
χνίας μας (ρομαντισμός) για να
παράγει τα έργα εκείνα της
ελληνικής λογοτεχνίας που μετα-
φράστηκαν στα ελληνικά δια-
φορώνοντας ταυτόχρονα και
την εκκολαπτόμενη μυθιστορη-
τική πρωτότυπη ελληνική
παραγωγή. Η καταγραφή της
παραλαμβάνει μόνον τις μετα-
φράσεις που εκδόθηκαν αυτο-
νόμως και όχι όσες δημοσιεύτη-
καν σε εφημερίδες και περιοδι-
κά, ανατρέχοντας σε όλες τις
βιβλιογραφικές πηγές για την
εποχή, και ακολουθώντας αλ-
φαβητική σειρά. Είναι ενδια-
φέρον να δει εδώ κανείς όχι
μόνον το πώς μεταφράστηκαν
άλλα έργα αλλά και τις δια-
φορετικές εκδοχές μεταγλώττι-
σης του ονόματος των συγγρα-
φέων τους. Πέρα όμως από την
απλή εξαντλητική αυτή, ανά-
λυση και καθ' όλη την κρίσιμη
ενηντηκονταετία καταγραφή,
που αριθμεί 742 μεταφράσεις,
το βιβλίο συνοδεύεται από σύ-

ντομο μελέτημα-καταγραφή
των συμπερασμάτων που μπο-
ρούν να εξαχθούν τόσο από τις
αριθμητικές προσμετρήσεις
όσο και από τα περιεχόμενα
που τις συνόδευσαν στην εποχή
τους. Με άλλα λόγια, τις συγκε-
κριμένες αντιδράσεις, τους λό-
γους που τις προκάλεσαν, το
ζητούμενο των μεταφράσεων
αυτών καθώς και την επίδραση
που τυχόν είχαν στη διαμορ-
φούμενη την εποχή εκείνη επι-
τόπια πεζογραφική παραγωγή.

Η πρώτη διαπίστωση της
ερευνήτριας είναι πως κατά την
εξεταζόμενη περίοδο, οι μετα-
φράσεις υπερτερούν αριθμητι-
κά κατά πολύ των πρωτότυπων
ελληνικών μυθιστορημάτων.
Δεύτερη διαπίστωση, το γεγο-
νός πως το μεταφρασμένο μυ-
θιστόρημα δημιουργεί έντονες
αντιδράσεις κατά αυτού του τύπου
του μυθιστορηματικού είδους
το οποίο θεωρείται πως δια-
φθείρει τα χρηστά ήθη, κοινω-
νικοποιώντας τους νέους και
τις γυναίκες με ξενόφερτες
αξίες και πρακτικές, ενώ δεν
αποβλέπει παρά στον πλουτι-
σμό των συγγραφέων και συνα-
κόλουθα των ελλήνων εκδοτών.
Η ουσιαστική επίθεση θα αρχί-
σει κατά του περιοδικού *Παν-
δώρα* που εκδίδεται από τον
Νικόλαο Δραγούμη, και αφορ-
μή αποτελεί μετάφραση «άσε-
μνου» αποσπάσματος του έρ-
γου του **Προσπέρ Μεριμέ** *Χρο-
νικόν της Βασιλείας Καρόλου*

του Θ'. Μια αντικειμενική
σκιαγράφηση της πολεμικής θα
κάνει ορατές, πέραν των καθα-
ρά ηθικών (διαφθορά ελλήνι-
κών ηθών, αρχή της εθνικής
ωφέλειας, αδράνεια και ονει-
ροπάληση των νέων) κι άλλες
αιτίες των αντιρρήσεων, όπως
η μη φροντισμένη γλώσσα των
μεταφράσεων ή η απέχθεια
προς τα προϊόντα νοσηρής ρο-
μαντικής φαντασίας σε αντι-
διαστολή προς την ωφέλεια
που προκύπτει από την ανά-
γνωση έργων που κάνουν γνω-
στή κάποια περίοδο της ιστο-
ρίας.

Η μελετήτρια, εκθέτοντας όλα
αυτά, εκπλήσσει ωστόσο τον
αναγνώστη της όταν δείχνει να
«αποδέχεται» τις τότε «πουρι-
τανικές» αντιδράσεις, φθάνο-
ντας να αναρωτηθεί όχι για τον
πραγματικό επαναστατικό χα-
ράκτήρα του μυθιστορήματος
γενικά που τις προκαλεί αλλά
για τον λόγο για τον οποίο με-
ταφραστές και εκδότες δεν
επέλεγαν άλλο μυθιστορηματι-
κό είδος, όπως το αγγλικό ιστο-
ρικό μυθιστόρημα. Εδώ νομί-
ζω, συγχέει σκόπιμα την αντί-
δραση των φυλάκων των χρη-
στών ηθών του ελληνικού λαού
με τους πραγματικούς κατανα-
λωτές των συγκεκριμένων μυ-
θιστορημάτων, οι οποίοι, όπως
φαίνεται κι από την καταγρα-
φή, τα διαβάζουν τόσο ώστε να
γίνονται επανεκδόσεις ή και
νέες μεταφράσεις τους. Μίλη-

ζήτω η ελληνική
γλώσσα! Και μάλιστα η
ομιλουμένη. Ο **Ανρί
Τοννέ**, σπουδαίος
ελληνιστής, καθηγητής
στη Σχολή Ανατολικών
Γλωσσών του
Παρισιού και
συγγραφέας
σημαντικών μελετών
για τη νεοελληνική
λογοτεχνία και
διδασκικών
εγχειριδίων για την
εκμάθηση της
ζωντανής γλώσσας
μας, παρουσιάζει τώρα
ένα από τα
συστηματικότερα
βιβλία του
μεταφρασμένο στα
ελληνικά. Πρόκειται
για την *Ιστορία της
Νέας Ελληνικής
γλώσσας* (μετάφραση:
**Π. Λιαλιόπου -
Μ. Καραμάνου**, με την
εποπτεία του **Χρ.
Χαραλαμπίδη**, εκδ.
Παπαδήμα, 1996).
Ένα βιβλίο που, αφού
έκανε τη διαδρομή του
μεταξύ των γάλλων
φοιτητών, τώρα
έρχεται σε μας για να
μας προσφέρει, με την
ιδιαιτέρη οπτική του
γωνία και τη μέθοδο
παρουσίας που
υιοθετεί, την «άλλη
ματιά» που συχνά
χάνουμε εμείς οι ίδιοι
με τη «βεβαιότητα»
που μας προσφέρει η
μητρική μας γλώσσα.
«**Η Τζένη** πίσω από το
τζάμι».
Αναπαραστάσεις των
φύλων στα εγχειρίδια
γλωσσικής διδασκαλίας
του **Δημοτικού
σχολείου της
Αλεξάνδρας
Φρειδερίκου** (εκδ.
Ελληνικά Γράμματα,
1995). Η
ενδιαφέρουσα αυτή
μελέτη προσεγγίζει
θεωρητικά αλλά και
τεκμηριώνει εμπειρικά

την διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια που ακολουθεί την παραδοσιακή ιεράρχηση των φύλων, η οποία παραμένει ισχυρή μέσα στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και γίνεται φανερή στα εγχειρίδια γλωσσικής διδασκαλίας. Η ισοτιμία των φύλων θα παραμένει κενός λόγος όσο η καθημερινή δράση και οι εξαιρετικές πράξεις θα είναι το προνόμιο του κάθε Μιχαλάκη, Γιωργάκη και Γιαννάκη (καθώς και οι πατεράδες τους), ενώ η Μαριάννα και τα άλλα ανώνυμα κοριτσάκια (καθώς και οι μητέρες τους) θα παραμένουν στον προκαθορισμένο ρόλο τους, δηλαδή αδελφές, σύζυγοι και μητερούλες που παρατηρούν, απλώς και συχνά αποθαυμάζουν...

Θεμελιωμένα στην ενότητα του χρόνου και του τόπου *Τα άσματα της Πίζας* του Έζρα Πάουντ μας παραδίδονται σε μια μνημειώδη μετάφραση του Αντώνη Ζέρβα (εκδ. Καστανιώτη, 1995): Τόπος, το πειθαρχικό στρατόπεδο του αμερικανικού στρατού στην Ιταλία, έξω από την Πίζα, όπου φυλακίστηκε ο ποιητής με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας. Χρόνος, 25 Ιουνίου έως 8 Οκτωβρίου 1945. «Η πελώρια τραγωδία του ονείρου στις γιοφυρωμένες

σα δε για σκόπιμη σύγχυση αφού, στη συνέχεια, η Σοφία Ντενίση υποστηρίζει πως η αντίδραση κατά του μυθιστορήματος δεν ήταν, στην πραγματικότητα, παρά μια επίθεση κατά του γαλλικού μυθιστορήματος το οποίο δέσποζε, ως προς τον αριθμό των μεταφράσεων, έναντι τόσο του αγγλικού όσο και όλων των άλλων ευρωπαϊκών πεζογραφικών παραγωγών. Μη διαχωρίζοντας σαφώς την προσωπική της θέση από εκείνη που διατυπώθηκε από τους τότε αναλυτές για την εχθρική στάση που τηρήθηκε κατά του μυθιστορήματος, υπερθεματίζει κατά του «κακού» ή «ανήθικου» μυθιστορήματος (που ταυτίζεται με το γαλλικό) και το αντιπαραθέτει με το αγγλικό, το οποίο, όπως η ίδια λέει, παρά τον ιστορικό και κοινωνικό του χαρακτήρα (βάσει του οποίου ανταποκρινόταν στην αντίληψη περί «τερπνού και ωφελίμου») δεν μεταφραζόταν παρά ελάχιστα. Και λέω ότι η μελετήτρια υπερθεματίζει υπέρ της άποψης αυτής διότι ενώ, κατά τον ρου της μελέτης της μοιάζει να μας μεταφέρει τις τότε αντιλήψεις, ξαφνικά, δίνοντας τη δική της απάντηση στο γεγονός της μη-προτίμησης στο αγγλικό μυθιστόρημα, υποστηρίζει: «Κατά τη γνώμη μου η απάντηση βρίσκεται στο γεγονός ότι δεν είχε διαμορφωθεί ακόμη το αρκετά καλλιεργημένο κοινό που απαιτείται για να εκτιμήσει τέτοιου είδους έργα (σ.σ. των αγγλικών συγγραφέων), μη εκλαϊκευτικά, που πραγματεύονται με τρόπο σοβαρό διάφορες ιστορικές περιόδους χωρίς να δίνουν έμφαση σε ερωτικές ιστορίες ή σοβαρά κοινωνικά θέματα που πρέπει να προβληματίσουν τον αναγνώστη. Τα ανάλαφρα, σκανδαλιστικά, και περιπετειώδη μυθιστορήματα του Δουμά, που προσφέρουν και κάποιες δόσεις παραποιημένης ιστορίας, είναι σαφώς θελκτικότερα από τα μυθιστορήματα του Scott. Και τα κοινωνικά μυθιστορήματα του Sue, με τις σκανδαλιστικές

ιστορίες του υπόκοσμου, θελκτικότερα από τα αντίστοιχα του Ντίκενς. [...] Έτσι, το αγγλικό μυθιστόρημα δεν αξιοποιείται, μεταφραστικά τουλάχιστον, στο βαθμό που φαίνεται πως θα μπορούσε να αξιοποιηθεί, εφ' όσον είναι και ηθικό και διδακτικό και ωφέλιμο, αλλά παραμένει δεύτερο με μεγάλη διαφορά στον αριθμό των μεταφράσεων από το γαλλικό έως το 1880» (σελ. 24).

Είναι αλήθεια, απ' ό,τι δείχνει η καταγραφή, πως ο Δουμάς πατήρ, όπως και ο Ευγένιος Sue, γνωρίζουν ικανοποιητικό αριθμό μεταφράσεων σε σχέση με άλλους συγγραφείς. Παρ' όλα αυτά, και δεδομένης της αριθμητικής υπεροχής του γαλλικού έναντι όλων των άλλων μυθιστορημάτων, οι αριθμοί αυτοί δεν πρέπει να ξενίζουν (εξάλλου και κάποιος **Christoph von Schmid** παρουσιάζεται σε υπερβολικό βαθμό στην καταγραφή) ούτε οι συγγραφείς αυτοί είναι προσδιοριστικοί του είδους του γαλλικού μυθιστορήματος που μεταφράζεται. *Πρώτον*, αρχίζει από την μετάφραση ιστορικού έργου του Προσπέρ Μεριμέ. *Δεύτερον*, η καταγραφή περιέχει αρκετά έργα του Ιουλίου Βερν αλλά και, μεταξύ άλλων, του **Μπαλζάκ**, του **Βολταίρου**, **Ζολά**, **Λαμαρτίνου**, **Λαφονταίν**, **Μαρμοντέλ**, **Μοντεσκιέ**, τα σημαντικότερα του Ουγκώ, του **Αββά Πρεβόστ**, της **Γεωργίας Σάνδη**, του **Σατωμπριάν**, του **Φενελόν**, κ.ά. Έργα τα οποία ούτε ανάλαφρα ούτε σκανδαλιστικά είναι, αλλά και προστιθέμενα, σίγουρα υπερβαίνουν σε αριθμό εκείνα των Δουμά και Sue τα οποία η ίδια η μελετήτρια χαρακτηρίζει ανάλαφρα, σκανδαλιστικά και με δόσεις παραποιημένης ιστορικής αλήθειας. *Τρίτον*, η ερευνήτρια φαίνεται να υιοθετεί όχι απλά τον όρο «ιστορικό μυθιστόρημα» αλλά και τη δυνατότητα ενός μυθοπλαστικού έργου να συνιστά απ' εαυτού του μη παραποιημένη και αντικειμενική πηγή ιστορικής γνώσης! Αυτή του η ιδιότητα είναι που του

προσδίδει και «σοβαρότητα».

Συνεχίζοντας, όμως, την ανάλυτική εξέταση των αγγλικών μεταφρασμένων μυθιστορημάτων, η συγγραφέας θα συμπεράνει πως «οι αγγλικοί και αμερικανοί συγγραφείς κλήθηκαν να προσφέρουν δείγματα “καλών” μυθιστορημάτων, δηλαδή κυρίως ιστορικών, αλλά και πολιτικών, φιλοσοφικών πάνω απ' όλα ηθικών έργων». Και η πρότασή της αυτή, βεβαίως, θα έλεγε κανείς πως εφ' όσον φέρεται κάτω από την οπτική των τότε «πουριτανών». Όχι! Η ερευνήτρια, λίγες γραμμές πιο κάτω, θα διευκρινίζει πως πρόκειται για τη δική της οπτική όταν υποστηρίξει: «Όμως, πέρα από τις επιτυχίες [...] το αγγλικό μυθιστόρημα στο σύνολό του παρέμεινε απρόσιτο για το κοινό αναγνωστικό κοινό. Η γαλλική των πικάντικων γαλλικών αναγνωσμάτων δεν μπορούσε να συγκριθεί με τη σοβαρότητα και την άμεμπτη ηθική των αγγλικών και αμερικανικών έργων». Δεν ξέρω, πλέον, αν θα βαρολογεί ή όχι, αλλά αν συγκρατήσουμε εδώ τη βασική αντιπαράθεση της κ. Ντενίση γαλλικό = πικάντικο – αγγλικό = σοβαρό και ηθικό... Έτσι, το συμπέρασμα προκύπτει αναμενόμενο: «Η συγκριτική ελάχιστη αγγλική μεταφραστική παραγωγή πέτυχε πολύ περισσότερα: να λειτουργήσει ως πρότυπο για τη διάσωση του μυθιστορηματικού είδους, να εκπαιδεύσει μια γενιά Ελλήνων παιδιών και, ακόμη, να μπολιάσει με τον πλέον δημιουργικό τρόπο το νεαρό ελληνικό ιστορικό μυθιστόρημα!»

Πώς έγιναν όλα αυτά; Με τη βοήθεια του Defoe, υποστηρίζει λίγες σελίδες πριν, μπολιάζει με το έργο του μια γενιά συγγραφέων ελληνικών παιδικών αναγνωσμάτων και ο Sir Walter Scott τους πλέον αξιολογούς, κατά τη γνώμη της, έλληνες συγγραφείς ιστορικών μυθιστορημάτων: **Ραγκαβή**, **Ξένο**, **Σπ. Ζαμπέλιος**, **Δημ. Βικέλα**. Όπερ σημαίνει, κατά την κ. Ντενίση, σοβαρό μυθιστόρημα είναι μόνο το γα-

μενο «ιστορικό», και «ιστο-
ρικό» μυθιστόρημα έκαναν μό-
νο οι Άγγλοι, και το αγγλικό
μυθιστόρημα διέσωσε το είδος.
Ολη αντίληψη μου θυμίζει
στο κριτικό λογοτεχνίας
και, σχετικά πρόσφατα, και μι-
νιματισμός για την εξαγωγικότητα
και αποτελεσματικότητα του
ελληνικού μυθιστορήματος,
επεφωτισμένο στο τούνελ με τη
φωτεινότητα, κατά τη γνώμη
και απεξάρτηση των λογοτε-

χνών μας από την παράδοση
του γαλλικού μυθιστορήματος
και τη στροφή τους στο αγγλό-
φωνο...

Είναι αναμφισβήτητα καλό
να ειδικεύεται ο επιστήμονας
σε κάποιον τομέα. Και η Σο-
φία Ντενίση έκανε διατριβή
και βιβλίο πάνω στο Ελληνικό
Ιστορικό Μυθιστόρημα και
τον Sir Walter Scott, όπως
ανέφερα στην αρχή. Από κει
κι έπειτα όμως, να ανάγουμε

εκβιαστικά τη σύνολη μετα-
φραστική παραγωγή της πε-
ριόδου του ελληνικού ρομα-
ντισμού του 19ου αιώνα σε
προαποφασισμένα (λόγω του
ότι μας είναι οικεία) σχήματα
και συμπεράσματα, δεν νομί-
ζω πως ευνοεί την επιστημονι-
κή έρευνα αλλά, μάλλον, θίγει
και την υπόλοιπη, κοπιαστική
σίγουρα, και ενδιαφέρουσα
δουλειά μας.

Δημήτρης Τσατσούλης

Αουσβιτς: Το μεγαλύτερο νεκροταφείο του κόσμου

Ρούντολφ Ες
«Αυτοβιογραφία»
Πρόλογος-Μετάφραση
Λεωτέρης Μαυροειδής
δ. Νεφέλη 1995

Εννέα ολόκληρα χρόνια πέ-
σαν από τη λήξη του Β' Πα-
γκοσμίου Πολέμου, που στοίχι-
σε τη ζωή 50 εκατομμυρίων αν-
θρώπων, από τους οποίους τα
μυριάδες σε στρατόπεδα συ-
γκέντρωσης. Εμπνευστής των
στρατοπέδων ήταν ο ίδιος ο
Χίτλερ. Αμείλικτος θρόνος
κάθε «κατώτερης ρά-
ας», που είχε πει: «... Ύστερα
από μισοκλάματα τόσων αιώ-
νων περί υπεράσπισης των
εθνικών και των κατατρεγμέ-
νων, ήρθε επιτέλους και για μας
ώρα να υπερασπίσουμε τους
χρυσούς απέναντι στους κατώ-
τερους...».

Το στρατόπεδο του Άουσβιτς
στη Πολωνία υπήρξε το μεγα-
λύτερο νεκροταφείο του κό-
σμου. Δεν κατασκευάστηκαν
μόνο τάφοι, κι έτσι δεν έμεινε
ανένα ίχνος από τη στάχτη
των ανθρώπων που βρήκαν
κεί το θάνατο. Ιδρύθηκε την
αρχή του 1940, και ως την κα-
τάληξή του από τους Σοβιετι-
κούς τον Ιανουάριο του 1945
ανατύχθηκαν με διάφορες με-
θόδους περίπου 4 εκατ. ανθρω-

ποι. Ο συγγραφέας του βιβλίου
Ρούντολφ Ες (Hoess) δεν είναι
το ίδιο πρόσωπο με τον Ρούν-
τολφ Ες (Hess), το συνεργάτη
του Χίτλερ, που συνελήφθη το
1941 στη Σκωτία, δικάστηκε
στη Νυρεμβέργη και αυτοκτό-
νησε το 1987 σε φυλακή του Βε-
ρολίνου. Ήταν ανώτερο στέλε-
χος των SS, οργάνωσε και διοί-
κησε το στρατόπεδο του Άου-
σβιτς και στην Αυτοβιογραφία
του, γραμμένη στις φυλακές της
Κρακοβίας τους τελευταίους
μήνες της ζωής του, αφηγείται
την ιστορία του, καθώς επίσης
τις τεχνικές θανάτωσης των θυ-
μάτων του.

Σύμφωνα με τον επιμελητήμε-
ταφραστή του βιβλίου Λεωτέρη
Μαυροειδή, ο Ες αποκαλύπτει
ανάμεσα στ' άλλα την τρομα-
χτική δύναμη του φασισμού, ο
οποίος κατάφερε να μετατρέ-
ψει «σε ρομπότ και εν συνεχεία
σε αδιάστατους σπασιαλιστές
των ομαδικών δολοφονιών, αν-
θρώπους που δεν ήταν γεννη-
μένοι εγκληματίες».

Ο Ρούντολφ Ες γεννήθηκε το
1900 στο Μπάντεν-Μπάντεν. Ο
πατέρας του ήταν συνταγμα-
τάρχης του γερμανικού στρα-
τού και η μητέρα του προερχό-
ταν από πλούσια οικογένεια
γαιοκτημόνων. Το 1934 έλαβε

από τον Χίτλερ κλήση να κατα-
ταγεί στα SS. Διορίστηκε τομε-
άρχης στο στρατόπεδο του
Νταχάου, υπασπιστής στο
στρατόπεδο του Ζαξενχάουζεν
και τέλος διοικητής του στρατο-
πέδου του Άουσβιτς. Εκεί ο Ες,
ένας ευαίσθητος άνθρωπος με
ηθικές αρχές, υπό την επίδρα-
ση της ναζιστικής νοοτροπίας
μεταβλήθηκε σε αδιάστατο
εγκληματία που διηύθυνε μαζι-
κές δολοφονίες ανδρών, γυναι-
κών και παιδιών, Εβραίων και
κομμουνιστών.

Όταν μαθεύτηκε η αυτοκτο-
νία του Χίτλερ, του ανθρώπου
που ενσάρκωνε τις ελπίδες και
τα οράματα εκατομμυρίων
Γερμανών, ο Ες και η γυναίκα
του σκέφτηκαν ν' αυτοκτονή-
σουν κι αυτοί. «Μαζί με τον
Φύρερ», γράφει, «πέθανε κι ο
κόσμος μας. Η ζωή άραγε θα
είχε πια από δω και μπρος κα-
νένα νόημα;». Δεν το έκαναν
—επειδή φοβήθηκαν—, με τη δι-
καιολογία πως σκέφτηκαν το τι
θα απογίνουν τα παιδιά τους. Ο
Ες συνελήφθη ενώ προσπαθού-
σε ν' αποδράσει, δικάστηκε και
εκτελέστηκε τον Απρίλιο του
1947 στο Άουσβιτς, στο ίδιο
ακριβώς μέρος όπου εκτελέ-
στηκαν οι κρατούμενοί του.

Φίλιππος Φιλίππου

πλάτες...». Ο Αντώνης
Ζέρβας μας είχε δώσει
τα πρώτα μεταφραστικά
του δείγματα το 1982-
83, όταν
πρωτοδημοσιεύτηκαν
στο περιοδικό
Εκρηκτικός. Η
αξιοθαύμαστη επιμονή
του νομίζω πως
δικαιώνεται από το
εξαιρετικό αποτέλεσμα.
Η διγλωσση έκδοση
περιλαμβάνει πρόλογο
και ερμηνευτικές
σημειώσεις του
μεταφραστή.
Ίσως σας φανεί
παράξενος ο τίτλος Οι
Καταλάνοι στη Βοιωτία,
ίσως πάλι να γνωρίζετε
τα καθέκαστα της
καταλανικής
κυριαρχίας κατά τον
14ο αιώνα μ.Χ. Ωστόσο,
η συνοπτική ιστορική
παραουσίαση του
Δημήτρη Πάνου και η
έκδοση που είναι
πρωτοβουλία της
«Δημόσιας Κεντρικής
Βιβλιοθήκης
Λεβαδείας» (Λειβαδιά,
1994) τονίζει όχι μόνο
το γενικό ιστορικό
ενδιαφέρον, αλλά
κυρίως την ιδιαίτερη
ευαισθησία για τόπους
οικείους, που συχνά
τους προσπερνάμε,
χωρίς σχόλιο... Στην
προκειμένη περίπτωση
την αφορμή έδωσε το
ιστορικό φρούριο της
Λειβαδιάς, η ανάγκη
αυτογνωσίας του
συγγραφέα και η
θέληση για δημιουργία
της Εφορείας της
Βιβλιοθήκης. Κι αν όλα
αυτά δε σας συγκινούν,
τότε πρέπει ν' ακούσετε
προσεκτικά τον
Αρτεμίδωρο/
χαρτοκόπη που σας
υπενθυμίζει ότι οι
Καταλάνοι πέρασαν κι
απ' την Αττική...

ο χαρτοκόπη

Ο άνθρωπος που ξεχάσαμε

Ο ΠΑΠΠΟΥΣ ενός φίλου μου έπεσε κι έσπασε το πόδι του. Συνηθισμένη, δυστυχώς, περίπτωση γι' αυτή την ηλικία, εγχειρίστηκε αμέσως, και χάρη στη νέας τεχνολογίας πρόθεση, που αντικατέστησε το συμπαραλιασμένο κόκαλο, πάτησε το πόδι του τη δεύτερη μέρα. Ωστόσο, επειδή δεν έγιναν όλες οι ενδεικνυόμενες προεγχειρητικές ετοιμασίες, λίγο από τη νάρκωση, λίγο από τη σχετική ακινησία, τα έντερά του αδράνησαν.

ΚΙ ΕΠΙΠΛΕΟΝ, μες στην αναστάτωση, κανείς δεν το αντιλήφθηκε εγκαίρως. Η δυσφορία και ο τυμπανισμός αυξάνονταν, αντικαθιστώντας σε σοβαρότητα τους πόνους του ποδιού. Την πέμπτη μέρα, με πολλή πίεση και τρόπο οδυνηρό, μια πρώτη απόπειρα ενεργοποίησης του πεπτικού συστήματος πέτυχε. Σύμπτωση ή μη, την επομένη, η από χρόνια βεβαρημένη καρδιά του άρχισε να «κάνει νερά». Οι δυνάμεις του εγκατέλειπαν τον παππού σιγά σιγά. Επισκέπτης, για να παρασταθώ στον φίλο μου πρώτα απ' όλα, δεν μπόρεσα να μην προσέξω κάποια ανησυχητικά σημεία στην κατά τα άλλα υποδειγματική συμπεριφορά των νεαρότερων κυρίως γιατρών. Έδιναν συμβουλές για τη στάση του αρρώστου, χωρίς ωστόσο να επιβλέπουν την πραγματοποίησή της· τα πρώτα τους ανακλαστικά σε στιγμές κρίσεις ήταν να πάρουν αίμα για αναλύσεις, ασχέτως αν κάποιες μαλάξεις ήταν αυτό που θα ανακούφιζε τον άρρωστο και θα βελτίωνε ενδεχομένως την αναπνοή του. Μου φάνηκαν ξαφνικά οι γιατροί σαν βιαστικοί μεσάζοντες, μεταξύ ασθενούς και μηχανημάτων. Πάνω απ' όλα οι μετρήσεις όριζαν την κατάσταση, κι όχι αυτό στο οποίο στηρίζονταν οι παλιοί: η «κλινική εικόνα» (κι η εμπειρία, βέβαια – από τη μαθητεία και τα χρόνια).

Κι όμως, η ηλικιωμένη αδελφή ήξερε τι χρειαζόταν ο παππούς: κανάκεμα, κι ένα ακόμη μαξιλάρι πίσω από την πλάτη.

Η ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΙΑ έχει βάλει πόδι παντού· γνωστό αυτό. Όμως όταν το ζητούμενο είναι η ποιότητα ζωής του ανθρώπου, ακόμη και του άρρωστου ανθρώπου, καταντά παράδοξο ο άνθρωπος αυτός να αντιπροσωπεύεται από κάποιους αριθμούς. Η συμπάθεια, ώστε να νιώσεις τι ακριβώς έχει ανάγκη ο άλλος, δεν είναι εύκολη, είναι όμως αναγκαία.

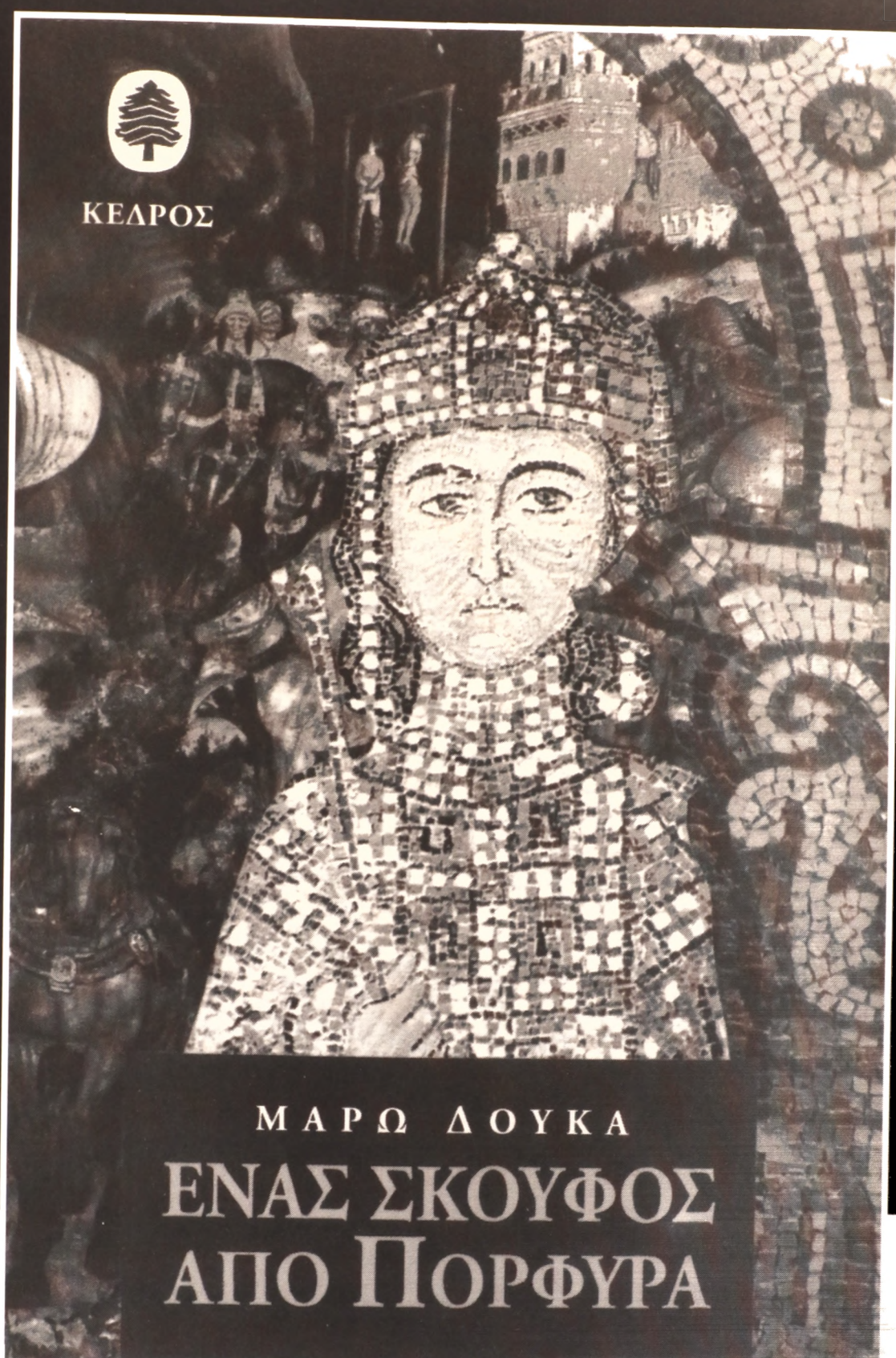
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ να απορεί κανείς που οι εναλλακτικές θεραπείες κερδίζουν ολοένα έδαφος, ακόμα κι όταν είναι ασαφής η επιτυχία τους και σοβαρή η χρήση τους. Έχουν όμως για στόχο και κέντρο τον άνθρωπο κι όχι τις επιμέρους λειτουργίες του. Αλήθεια, συχνά ξεχνάμε πως και οι πληρέστερες (επιστημονικές) γνώσεις ποτέ δεν θα υποκαταστήσουν την καίρια (ιατρική) πράξη, που πάντα θα τις αναμειγνύει με κάμποση «τέχνη».

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ βέβαια μόνο στη σύγχρονη ιατρική ο κίνδυνος αυτός: οι τεχνικές ευκολίες να επισκιάζουν το αντικείμενο εφαρμογής τους.

ΟΜΩΣ είδα τον παππού να υποφέρει και μου ξανάρθαν όλα αυτά. Κι ούτε που φταίει μόνο η σημερινή αφθονία τέτοιων ευκολιών: μερίδιο μεγάλο έχει και η σπανιότητα ουσιαστικής διδαχής και μαθητείας, από άνθρωπο σε άνθρωπο, δίπλα δίπλα. Επίπονη και χρονοβόρα, αλλά στέρεη μόρφωση.

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Ποιος ήταν ο Αλέξιος Κομνηνός
που θα πολεμούσε σ' Ανατολή
και Δύση για να σώσει το Βυζάντιο
από το χείλος του γκρεμού;
Ποιες γυναίκες τον αγάπησαν;
Ποιος προσπαθούσε να τον δηλητηριάσει;
Γιατί η θυγατέρα του, η Άννα Κομνηνή,
μισούσε τον αδελφό της, συναυτοκράτορα
Ιωάννη; Γιατί η γυναίκα του, η Ειρήνη
Δούκα, προωθούσε τον Νικηφόρο Βρυέννιο
στον θρόνο;
Άνθρωποι και γεγονότα· αποτυχίες,
δάκρυα και καημοί, ελπίδες, οράματα
που έσβησαν, χαρές που εξανεμίστηκαν,
μικρότητες και πάθη.
Το μυθιστόρημα Ένας σκούφος από
πορφύρα φιλοδοξεί να ζωντανέψει
την τελευταία αναλαμπή του Βυζαντίου
και να μας ταξιδέψει σ' εκείνα τα δύσκολα
χρόνια, μέσα από την αφήγηση ενός
άσημου παλατιανού που, αποσυρμένος
στη Σινώπη του Πόντου, ξαναθυμάται,
έμπλεος δέους, τα περασμένα.

ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

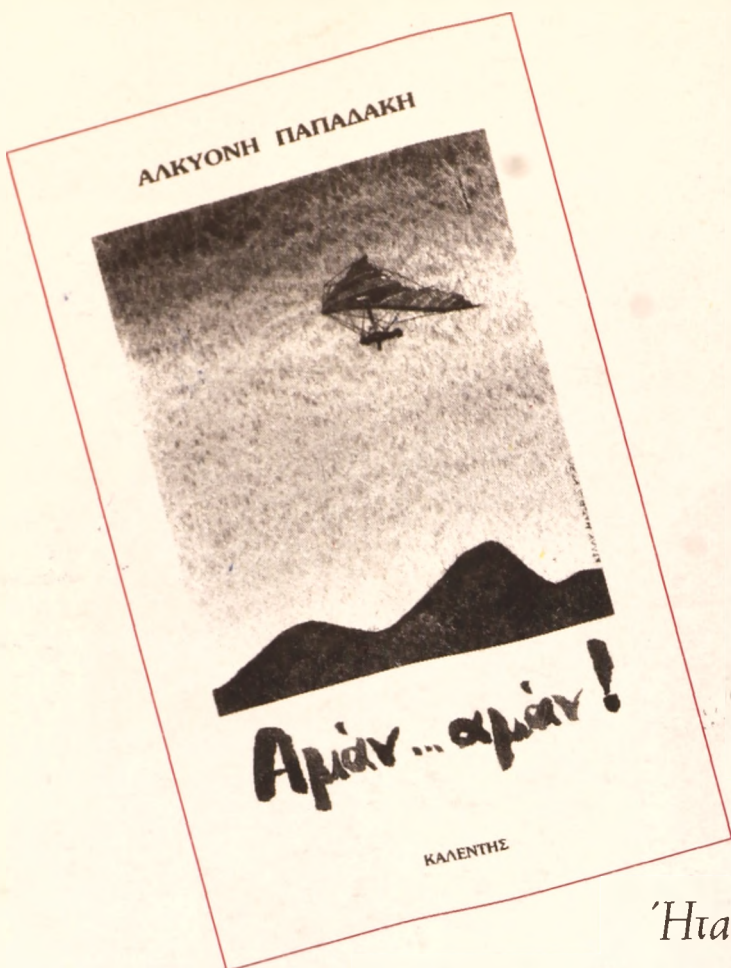
Ένας σκούφος από πορφύρα

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Αλκυόνη Παπαδάκη

Αμάν... αμάν!

Ήταν η μικρή αράχνη που στήριζε μια μεταξωτή κλωστή σ' ένα φύλλο του γιασεμιού κι ύστερα κρεμότανε πάνω της και νανούριζε τους πόθους της.

Ήταν η ανόητη σαύρα που κρύφτηκε στη ρίζα του αλεξανδρινού, γιατί φοβήθηκε τη σκιά της ερημιάς.

Ήταν η φτερούγα από τ' όνειρο του Σέβη που καρφώθηκε σαν το σουγιά σε μια γινωμένη ρόγα σταφυλιού.

Ήταν ο αναστεναγμός από τον ξεσταχιασμένο έρωτα του Σούλια πού έκανε τις πέτρινες δρύσες να ιδρώνουν.

Ήταν οι κόμποι από το φαρμάκι στην ψυχή της Σιδερίας που έσταζαν πάνω στα κυκλάμινα και τα ξέραιναν.

Ήταν η αναπνοή του Λέου που τρεμόπαιζε στα φτερά της άσπρης πεταλούδας και δεν την άφηνε να αποκοιμηθεί.

Ήταν η αγάπη της Δαμάσκας που άνοιγε τα μπουμπούκια της μπιγόνιας.

Ήταν όλ' αυτά ανακατωμένα. Ποιος μπορούσε να τα ξεχωρίσει... Και προς τι;

Το νέο αυτό μυθιστόρημα της Αλκυόνης Παπαδάκη έχει όλα τα στοιχεία της καλής λογοτεχνίας: τα επεισόδια έχουν τη συναρπαστικότητα και την πυκνότητα μιας άριστης αστυνομικής ιστορίας· οι χαρακτήρες αυτοσυστήνονται μέσω της δράσης τους· ο καθένας· ο έρωτας υποβόσκει και συχνά κατατρώγει την αθωότητα· τα αισθήματα προσπαθούν να ξεπεταχτούν για να γίνουν θέματα ζωής, αλλά χάνονται στη δίνη της αδυσώπητης πραγματικότητας...

Είναι μια ιστορία με αλληπάλληλα ξαφνιάσματα και με πολλές –πάρα πολλές– αλήθειες για τους άθλιους αυτού του κόσμου.

Φορέστε το «ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ» και βγείτε με-

τά την «ΜΠΟΡΑ» από «ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ»

για να δείτε «ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ» και ...

«ΑΜΑΝ... ΑΜΑΝ!»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553